Dr. A. KUYPER

VROUWEN OP DE HEILIGE SCHRIFT

LIBRARY OF PRINCETON
MAR - 4 2010
THEOLOGICAL SEMINARY

KUYPER BS575 .K85 1898b
Kuyper, Abraham, 1837-1920.
Vrouwen uit de Heilige
Schrift /

EX LIBRIS
COURAGE AND LOYALTY
DR.G.PUCHINGER

G. Puchinger
Homeruslaan 6
Zeist
142.

De aanvalligheid is bedrog en de schoonheid ijdelheid, maar een vrouw die den Heere vreest, die zal geprezen worden.

Spr. 31 vs. 30.

Welker versiersel zij, niet in het uiterlijk is, bestaande in het vlechten des haars en het omhangen van goud of van kleederen aan te trekken, maar de verborgen mensch des harten, in het onverderfelijk versiersel van een

UIT HET OUDE TESTAMENT.

zachtmoedigen en stillen geest, die kostelijk is voor God.
Want alzoo versierden zichzelven eertijds ook de heilige vrouwen.

1 Petr. 3 vs 3.4.5.

J. C. G.

22 Mei '02.

A. Gerritsen 13.

VROUWEN

UIT

DE HEILIGE SCHRIFT

DOOR

Dr. A. KUIJPER.

TWEEDE DRUK.

LIBRARY OF PRINCETON
MAR - 4 2010
THEOLOGICAL SEMINARY

AMSTERDAM. BOEKHANDEL VOORHEEN HÖVEKER & WORMSER. PRETORIA.

Dec. 1897

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Princeton Theological Seminary Library

http://www.archive.org/details/vrouwenuitdeh00kuyp

I.

Onzer aller moeder.

> Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva; en Adam is niet verleid geworden, maar de vrouw verleid zijnde, is in overtreding geweest.
> 1 *Timotheüs* 2 : 13, 14.

In heel anderen zin dan waarin Paulus Jeruzalem „onzer aller moeder" noemt, droeg ook de eerste vrouw, wier voet ooit deze aarde gedrukt heeft, den naam van Eva, wat zeggen wil: moeder des levens, of moeder van al wie leven heeft.

De vrouw in wie al het *vrouwelijke*, als in kieme verscholen lag. Haar gratie en afhankelijkheid; haar verleidbaarheid voor Satan, en toch weer haar ontvankelijkheid voor het geloof.

In Adam was meer. In hem toch school niet alleen het *manlijke*, maar al het *menschelijke*, en door Eva komt ook het *vrouwelijke* uit hem te voorschijn. Eva was *uit hem*. Adam zonder Eva is denkbaar, want hij heeft zonder haar bestaan; maar Eva kan niet bestaan, tenzij Adam er eerst zij, en voorafga.

En al spot nu de wereld met die „ribbe van Adam," waaruit Eva is opgebouwd, toch bezit de eenvoudigste leek in Gods Kerk, dank zij dit schijnbaar ongerijmde paradijsverhaal, dieper inzicht in de verhouding, waarin de man en de vrouw op aarde tot elkaêr staan, dan de diepzinnigste wijsgeer, die er uit eigen verzinning over redeneert.

Eva uit Adam.

Dus altoos Adam de grond achter en onder haar, waaruit ze is opgekomen. Maar toch tegelijk niet Adam degeen die haar voortbrengt; want al is ze uit Adam, *God schiep haar*. Niet de vrouw nam Hij uit Adam, maar slechts een element van menschelijk leven, en uit dat stukske van Adam bouwde Hij, en niet Adam, de vrouw op.

Ook de vrouw is dus eerst *in Gods gedachte* geweest, eer ze op

aarde gezien werd. God zag haar, en, omdat Hij ze zag, schiep Hij haar, en van die Goddelijke schepping was Eva het product.

Eva die nooit kind, nooit dochter, nooit meisje is geweest, maar opeens in de volkomenheid der vrouw Adam tegenblonk in het Paradijs. Dus niet een half wilde vrouw, op wie onze beschaafder vrouw als op een kind der wildernis kon terugzien, maar een voltooide vrouw, in wie dit voltooide geen vrucht van opvoeding of inspanning, maar product van Goddelijke schepping was.

Klagen mag dus de vrouw nooit omdat ze vrouw en geen man is, want ook hare schepping is vrucht van een Goddelijk werk, en zijn Goddelijke gedachte spreekt in haar vrouwelijke existentie.

Adam is haar voor, Adam is haar wortel, Adam is haar hoofd, maar Adam *kan niet buiten haar*. Adam is de hulpbehoevende, en zij is de hulpe die hij behoeft. God schiep haar als een hulpe tegenover hem; maar als een hulpe die op Adam moest leunen.

Dat weet Satan, en daarom doorziet hij terstond, dat Adam niet te krijgen is dan door Eva, en dat Eva in haar beminnelijke gratie, maar natuurlijke zwakheid, als de eerst en meest verleidbare in het Paradijs omwandelt.

„Niet Adam is verleid geworden, maar de vrouw, verleid zijnde, is in overtreding geweest," zegt de Apostel Paulus.

Omdat zij de menschelijke gratie vertegenwoordigt, boeit haar sterker dan den man het schoon der natuur. Voor indrukken van het zinlijke en aantrekkelijke bezit ze diepere ontvankelijkheid.

Ze is niet onheiliger, noch boozer van inborst. Eer integendeel. Haar zonde is de minder diepe, en dies is het niet *haar* zonde, maar *Adams* zonde, die een wereld in het verderf stortte. Maar haar verleidbaarheid is grooter, omdat ze meer dan de man *kind der natuur* is, en minder dan de man van nature op *weerstand*bieden is aangelegd.

Ze zondigt dan ook niet *alleen*, maar lokt Adam in haar zonde meê, en eerst toen Adam, instee van haar van Satan af te trekken zich door haar naar Satan toe liet lokken, wierd haar zonde waarachtige zonde in de zonde, waarmeê ze Adam zondigen deed.

Eva's vreugde is dan ook naamloos kort geweest.

Bij haar eersten stap glijdt ze uit. Adam ondervangt haar niet, maar laat zich meêslepen. En nu moet die eens zoo wonderschoone vrouw, die alleen onder alle vrouwen *goddelijk*-schoon is geweest, uit dat prachtige Paradijs de wereld met haar doornen en distelen in. De angst *voor* en de smart *van* het baren ontreddert haar wezen. En weg is haar van God ontvangen zelfstandigheid. Ze komt onder heerschappij.

Hoelang Eva geleefd heeft, weten we niet; doch denkelijk wel honderden van jaren; maar bang moet haar lot en ontzettend haar lijden geweest zijn. Zulk een vrouw te zijn, en dan het Paradijs, zij het ook slechts voor een korte wijle gekend te hebben, en daarna de wereld in te moeten, waarin nog niets voor de vrouw was, o, het moet een naamloos lijden zijn geweest.

En toch in het diepe gemoed van die uit haar staat ontzette en daardoor geheel ontredderde Eva strooit God het zaad van een heerlijk geloof en laat Hij door dat geloof weer een hemel opgaan.

Het zaad van die verleide vrouw zou eens den kop van den Verleider vermorzelen.

En daar klemt Eva zich aan vast. Ja, als Kaïn haar geboren wordt, waant ze dat die Kaïn het beloofde zaad reeds is, en roept ze uit: Ik heb een man van den Heere verworven.

Arme Eva, hoe bittere ontgoocheling zou op die valsche hoop volgen, als straks de aarde het bloed van Abel indrinkt.

En toch, na lange eeuwen *is* het Zaad van die vrouw in het Kindeke van Maria door Gods Engelen begroet.

De zoon van Maria was ook een Kind van Eva.

En dat is onze heerlijkheid, dat we het Kindeke van Bethlehem in de kribbe begroetende, met weemoed maar toch met blijde hope aan Eva terugdenkend, met het oog op dat Kindeke en op onszelven van haar zeggen mogen: *Onzer aller Moeder.*

II.

Ada en Zilla.

> En Lamech nam zich twee vrouwen: de naam van de eerste was Ada, en de naam van de andere Zilla. *Gen.* 4 : 19.

Op verre na niet *alle* vrouwen, wier beeld in de H. Schrift geteekend wordt, zijn daarom toonbeelden van godsvrucht en ingetogen zin. De H. Schrift laat de vrouw, evengoed als den man, zien zooals ze is, en toont ons daarom drieërlei: 1°. heur aard krachtens haar schepping; 2°. haar inzinking door de zonde; en 3°. haar opbeuring uit die vrouwelijke ellende door almachtige, goddelijke genade.

Wie nu denkt dat de vrouw in vroomheid den man van nature vóór is, vergist zich. Althans na Eva is Sarah de eerste godvruchtige vrouw, waarvan de H. Schrift bericht; en hoe staat Sarah ook dan niet nog achter bij Abraham!

Hiermeê is nu niet gezegd, dat er ook in die oude tijden niet nog andere godvruchtige vrouwen geweest zijn, maar ze stonden dan toch in de schaduw. Onder Seth's nakomelingen wordt niet één enkele vrouw opgenoemd. Naast de vrome figuur van een Henoch staat nog geen Deborah of Hannah; en ook, naast Noach, die met God wandelde, wordt Noach's huisvrouw niet eens met name vermeld.

Al heeft de Heere dan ook in een latere periode de vrouw meer vooruitgeschoven in zijn dienst; en al slaat bij Maria, in vergelijking met Jozef, de verhouding geheel om; toch blijkt uit Genesis' eerste hoofdstukken duidelijk genoeg, dat waarlijk niet de stille vroomheid der vrouw de wereld gered heeft.

Zie dat maar aan Ada en Zilla, de eerste vrouwen, die, met Naema, onder Eva's dochteren met name genoemd worden.

Ada en Zilla hadden zich er toe geleend, om met heur beiden de vrouw van éénzelfden man te zijn, en hierin tegelijk de vrouw verlaagd, Gods ordinantiën geschonden, en een nieuwe ontwikkeling van verderf over ons geslacht gebracht.

Reeds haar namen, die in dien eersten tijd altoos zinrijk zijn, zeggen ons wat soort vrouwen deze Ada en Zilla waren; want Ada beduidt een „prachtig opgesierde" vrouw, en Zilla een vrouw wier nadering ge reeds van verre door „het gekletter" harer gouden sieraden bemerkt.

Toen de man in het paradijs door de vrouw verleid was, stelde God haar voor straf *onder* den man: „Tot uw man zal uw begeerte zijn en hij zal over u heerschappij hebben."

Zoen en vernieuwing van adel is er alzoo voor de vrouw dan alleen, zoo ze deze straf willig aanneemt, en, door deze ontzettende diepte der vernedering henen, weer een weg naar boven zoekt.

Doch daarvoor is geloof, is genade noodig; en de *zondige* vrouw wil die niet. Veeleer keert de zondige vrouw het om, en speurende hoe de man naar haar trekt, speelt ze het zondig spel der behaagzucht, om door verhooging van haar schoon, macht *over* den man te krijgen. Zoo wordt de vrouw een Ada, die zich heeft opgesierd, en een Zilla, die haar goud en juweelen reeds van verre doet schitteren; en baart Zilla een Naema, d. i. een „pracht van een meisje," die door het verleidend lokaas van haar vrouwelijke schoonheid den man nog te dieper voor de vrouw zal doen buigen.

Toch is deze triomf van de zondige vrouw, die over den man heerschen wil, slechts een overwinning in schijn.

Feitelijk toch is ze door haar moedwil en zondig bedoelen nog

dieper gezonken, en reeds in de veelwijverij, die met Ada en Zilla opkomt, treedt deze zelfvernedering aan het licht.

Nu er *twee* vrouwen zijn voor *één* man, speelt die man die beide vrouwen tegen elkaêr uit, en daarmeê is de kracht van haar bekoring gebroken. Nu toch verteert zich beider zondig woelen niet in overmacht over den éénen man, maar in benijding van elkander. En Lamech, wel verre van onder Ada en Zilla te raken, dondert haar zijn wilden moordzang in het oor. Want immers Tubal Kain, zijn zoon, heeft *ijzer gesmeed* en voor het eerst een zwaard gewet, en met dat gewette zwaard in de sterke vuist, pocht de woestaard, dat hij dood zal slaan al wat hem te na komt, hetzij jongeling of man.

Zoo kweekt de vrouw den wellust, en weet niet dat ze er de wreedheid en het geweld door uitlokt; en daar zitten nu de prachtig opgesierde vrouwen in Lamechs tente neêrgehurkt. Zij zouden den ban breken, en *niet* onder de heerschappij van den man staan. En zie nu eens, hoeveel dieper nog dan Eva ze gezonken zijn. Weinig meer dan Lamechs slavinnen; sidderend als zijn woede uitbarst.

En toch ook dat duldt de zondige vrouw, om maar in haar behaagzucht gezocht te worden, en schijnbaar den vloek der heerschappij teniet te doen. En zoo onderwoelt ze heel het van God geschonken leven. Ze zoekt in tooi en opschik een schoon terug, dat in het paradijs achterbleef. Ze ontheiligt den huwelijksband, door haar vrouwelijke aantrekkelijkheid, die slechts voertuig en steunsel der liefde mag wezen tot *het hoogste* in de liefde te verheffen. Door zich te leenen tot veelwijverij vermoordt zij het huisgezin. Ze bederft den man en zichzelve. En ze stort gif uit in de aderen van haar kroost.

En zoo is reeds, o, zoo kort na het paradijs in Ada en Zilla het droeve type der zondige vrouw gegeven.

Van den adel der vrouw is reeds in Lamechs vrouwen geen spoor meer aanwezig.

Het sieraad van *binnen* is weg.

Ander sieraad is *van buiten* omgehangen.

Tot God straks de zondige vrouw bekeert en het sieraad der heiligen weer *van binnen* aanbrengt.

III.

Sarah.

> Door het geloof heeft ook Sarah zelve kracht ontvangen, om zaad te geven.
> *Hebr.* XI : 11.

Sarah is de eerste vrouw, op de kracht van wier *geloof* we worden gewezen; en dat wel bepaaldelijk in haar optreden als *getrouwde* vrouw.

Twee Apostelen gaan ons hierin voor. Paulus, die ons er op wijst, hoe ze door haar geloof *moeder* wierd (Hebr. XI : 11); en Petrus, die alle Christenvrouwen oproept, om geestelijke „dochteren van die Sarah" te worden, „die aan Abraham *gehoorzaam* is geweest, hem noemende haar heer" (1 Petrus 3 : 6).

Van wat Sarah als dochter thuis; van wat ze als jonge maagd was, weten we dan ook niets. Ze treedt aanstonds op als de „vrouw van Abraham," en als zoodanig sterft ze.

In zooverre sluit dus Sarah rechtstreeks aan Ada en Zilla aan. Ook zij toont ons het beeld van de vrouw in haar betrekking tot den man. Zoo zelfs, dat ook Sarahs schoonheid bovenmate geroemd werd; en in het straks naast haar optreden van Hagar iets nawerkt van den onheiligen toestand, waarin Lamech door zijn vrouwen ons geslacht gebracht had.

En als ge dan ook leest, hoe Sarah tot tweemaal toe, eerst door Pharaö en straks door Abimelech, voor den harem wordt geroofd; en later den vrouwennijd tusschen haar en Hagar ziet uitbreken; maakt het schier den indruk, of de diepe ellende van de Ada's en Zilla's nog in Sarahs tente voortwoekert.

Er is dus geen plotselinge overgang. Sarah is naar het leven geteekend; en in haar persoon treedt het vrouwelijk leven op, gelijk het feitelijk in die dagen van vrouwelijke zelfvernedering bestond.

Maar, en dit is nu voor Sarah het kenmerkende, in die jammerlijke verhouding treedt thans de genade tusschen beide. In Sarahs hart wordt het mysterie des *geloofs* gewrocht. En door dat geloof wordt de positie der vrouw *van binnen uit* op eenmaal derwijs veredeld, dat Sarah aan alle Christenvrouwen ten voorbeeld kan worden gesteld.

Nu werkt dat geloof in Sarah niet buiten het natuurlijke leven om; veeleer vindt het in dat natuurlijke leven den bodem waarin het zijn wortelen schiet, om zich zoo allengs hemelwaarts te verheffen. Want immers dat in Sarah gewrochte geloof brengt er haar eerst toe, om als vrouw van haar man zich naar de goddelijke ordinantiën te gedragen; en daarna richt dat geloof zich op het kindeke dat zou geboren worden, en door dat kindeke op den Messias.

Ze is vrouw van haar man naar eisch van de goddelijke ordinantie. In het Paradijs had God gezegd, dat de wil van de vrouw den man onderworpen zou zijn; en Sarah zoekt zelfbevrediging in gehoorzaamheid. Als Abraham uit Ur der Chaldeën naar Kanaän moet, trekt ze willig weg van magen en vrienden, om alleen met Abraham het vreemde land in te gaan. Weggeroofd in den harem

van twee vreemde vorsten, blijft ze Abraham trouw. Ze schikt zich in alles naar zijn positie. Ze ontvangt zijn gasten en mag daardoor onwetend Engelen herbergen. En liever geeft ze Hagar aan Abraham, dan dat hij kinderloos sterve.

Maar juist daardoor herwon ze dan ook „de positie met eere," die door God voor de vrouw besteld is. Van nature is de vrouw schuchter, en waar ze onder heerschappij komt licht geneigd tot vreeze. Maar nu zegt Petrus tot de Christenvrouwen, wijzende op Sarah: „Weest haar dochters, door het goede te doen *en niet te vreezen voor verschrikking*" (1 Petr. 3 : 6). Juist toch door willig de rechte positie in te nemen, die God voor de vrouw verordineerd had, wordt Sarah een vrouw met eere. En als straks Hagar haar tergt, treedt ze kloek voor haar recht als vrouw op, en zegt God tot Abraham, dat hij Sarah de hand boven het hoofd zal houden.

Vandaar het onmetelijk verschil, dat op eenmaal tusschen Ada en Sarah uitkomt. Ada, die het door vrouwelijk behagen winnen wil, *daalt al dieper*; Sarah, die in Gods ordinantiën haar kracht zoekt, *klimt tot vrouwelijken adel op.*

En na aldus in het natuurlijk leven met haar man gefundeerd te zijn, verheft zich haar geloof tot hooger.

Ze heeft eerst zichzelve weggeworpen; wel geloofd dat uit haar man de Messias zijn zal; maar zich ten slotte gewend aan het denkbeeld, dat niet zij als moeder in die eere zal deelen. Daarom gaf ze Abraham haar Hagar.

En als God aan haar en Abraham verschijnt, en van een kind uit haar eigen schoot spreekt, durft ze het nog niet gelooven. Ze schuift de belofte nog altoos op Hagars kind. Daarom lacht ze.

Maar over dien ongeloovigen lach henen, grijpt ze toch eindelijk den moed, om de hope op den Messias weêr aan haar eigen schoot te verbinden; en, zegt de Apostel, toen heeft ze „door dit geloof kracht ontvangen, om zaad te geven." Wat zeggen wil, dat God tweeledig in haar werkte; eerst door den H. Geest, om het geloof in haar te sterken en hooger op te leiden; en toen door „in haar verstorven baarmoeder" nieuw leven te wekken.

Zoo werd ze moeder van *Isaäc,* en door hem moeder van den *Messias*; en tegelijk wordt ze aan de Christenvrouwen als heur moeder voorgehouden, opdat ook deze dochteren van Sarah in een zoo wel gefundeerd en krachtig doorwerkend geloof wassen mochten.

En nu heeft Sarah daarom wel haar zondige oogenblikken. Dat ze Hagar gaf, was ongeloof. Ongeloof, dat ze lachte. Ongeloof, dat ze Hagar al te wreed behandelde. En de Schrift verbloemt dit niet.

Maar door wat zonden henen ook, ze heeft dan toch door het geloof geleefd.

Door het geloof heeft ze de waarde der vrouw herwonnen.
Ja, door het geloof is van een *Sarai* de vorstelijke *Sarah* geworden.
Want bij Ada en Zilla vergeleken *is* Sarah onder de vrouwen een *Vorstin*.

IV.

Hagar.

> Doch ik zal ook den zoon dezer dienstmaagd tot een volk stellen, omdat hij uw zaad is.
> *Gen.* 21 : 13.

Hagar was een uit Egypte ontstolen meisje, dat in Sarah's gevolg waarschijnlijk uit Ur der Chaldeën meê was gekomen, en, onder de vele dienstmaagden en slavinnen, hoog bij haar vrouw in eere stond.
Dit blijkt daaruit dat Sarah haar aan Abraham gaf, om, toen zij zelve kinderloos bleef, uit Hagar het *Kind der belofte* te doen geboren worden; want natuurlijk *kon* er in Sarah's oog aan een slavin geen hooger eere bewezen worden.
En toch was heel deze zaak *zonde* voor God; zoowel van Abraham en Sarah als van Hagar, hoewel van Hagar nog het minst. *Zonde* was en bleef het, omdat niemand buiten het huwelijk in geslachtsgemeenschap met een ander mag leven, noch dit mag bevorderen. Want hoeveel men hierop ook afdinge door te wijzen op de zeden dier tijden, nooit kunnen de zeden dier tijden Gods onveranderlijk recht te niet doen, en al zulke zeden weerstaan Gods ordinantiën. In zooverre waren dus alle drie schuldig. Maar bij Abraham en Sarah paarde zich aan deze weerstreving van Gods ordinantiën nog de zonde van *ongeloof;* want heel deze poging, om een kind der belofte uit Hagar te erlangen, sproot voort uit *ongeloof* in de Almachtigheid Gods en in de zekerheid van Zijn belofte. Waar nog bij kwam, dat Hagar slavin was, en alzoo als *de minst vrije,* de minst verantwoordelijke was.
Er rust dan ook op heel deze menschelijke overlegging geen oogenblik zegen. Pas is Hagar moeder geworden, of ze kwetst Sarah, en Sarah moet haar kastijden, en zij vlucht, wat aan een slavin verboden was. En als straks ook Sarah moeder is geworden, plant de nijd tusschen de beide vrouwen zich op beider moederhart en op de kinderen over. Ismaël plaagt Isaäc. Er komt onmin tusschen Abraham en Sarah. En eerst als God de Heere tusschen beide treedt, zendt Abraham Hagar weg, en vlucht Hagar ten tweeden male. Nu, omdat het moet.

En toch is hiermede de episode van Hagar niet ten einde. Integendeel, haar optreden vormt geen episode, maar wordt een stuk *der wereldgeschiedenis*, dat voortduurt tot op dezen dag. Want immers uit Ismaël zijn de Arabieren gesproten, uit Arabië is Mohammed, en zoo is geheel de macht van den Islam, die nu nog in drie werelddeelen nagist, in haar oorsprong aan den naam van Hagar verbonden.

En metterdaad, er schuilt hier een nog altoos onbegrepen mysterie.

Blijkbaar is die Egyptische maagd, in Abraham's tente, tot de kennisse van den eenigen waren God gekomen. Er is door Gods genade in het hart van die slavin *geloof* gewekt. Dat geloof heeft zich door de belofte op den Messias gericht. Maanden lang heeft die slavin gedacht en gedroomd, dat ze den stamvader van den Messias onder het harte droeg; en jarenlang heeft ze Ismaël voor Isaäc aangezien; tot eindelijk de sluier wegviel en de bittere ontnuchtering kwam.

Maar toch bleef ze èn voor èn na die illusie des geloofs in zeer bijzonderen zin een voorwerp van de zorge des Heeren; want tweemalen viel aan Hagar een verschijning van den Heere te beurt. Eerst bij Lachai-Roi, toen ze op schuldige wijze gevlucht was, en ten tweeden male in de woestijn van Berseba, toen Ismaël ging sterven van dorst.

Nu moet natuurlijk een slavin, aan wie de Heere tot tweemalen verschijnt, en aan wie Hij zoo rijke belofte geeft, een hooge beteekenis hebben in de geschiedenis van het Godsrijk.

Duidelijk toch wordt haar bij Lachai-Roi door den Heere gezegd: 1°. dat de Heere het nageslacht van Ismaël grootelijks vermenigvuldigen zal, zoodat het van wege de menigte niet zal kunnen geteld worden; en 2°. dat Ismaël's volk een strijdend volk zal zijn. Zijn hand tegen allen en allen tegen hem. Terwijl de Heere er aan Abraham nog bijvoegt: dat Hij Ismaël alzoo machtig zal stellen, *omdat hij Abraham's zaad is.*

Dit stond alzoo in Gen. XVI : 10—12 en XXI : 13 geschreven, lang eer Mohammed geboren was. En zie, nu is in het optreden van de Mohammedanen geheel deze profetie letterlijk vervuld.

Toch is en blijft geheel deze bladzijde der historie, die met Hagar's geloof begint en in het wangeloof van den Islam eindigt, voor ons nog altoos in nevelen gehuld.

Slechts zooveel kan er van gezegd, dat dit uit Hagar geboren volk middel in 's Heeren hand is geweest, ja, om Zijn Kerk vreeslijk te tuchtigen, maar toch ook om het Heidendom in heele streken neer te werpen en een muur tegen het Heidendom, zoo in Azië als Afrika, op te trekken. Niet minder dan 180 millioen menschen zijn

daardoor althans tot de aanbidding van één God gekomen en tot het geloof in Gods profetische openbaring. Want ook de Mohammedaan erkent, dat Jezus een *Profeet* Gods is geweest, en hun val bestaat slechts daarin, dat ze niet in Jezus als *den Messias* gelooven, en den valschen Profeet *boven* Jezus stellen.

Ze blijven dus in het Oude Testament hangen, en verwerpen de vervulling in het N. Testament, om er een andere aanvulling, van den Koran, tegenover te stellen.

Was het hierop wellicht dat Paulus doelde, toen hij in Gal. IV : 22 Sarah als „de vrije" tegenover Hagar als „de dienstmaagd" plaatste, en in beider tegenstelling den mystieken zin aanwees, dat allen, die niet tot den Messias doordringen, „kinderen der dienstmaagd" blijven, terwijl zij die in Christus gelooven „kinderen der vrije" worden?

De Islam, die nu ook metterdaad het aardsch Jerusalem onder zijn macht heeft, en de Christelijke Religie, die haar Jerusalem niet meer op aarde zoekt, maar boven in de hemelen?

Doch wat hiervan zij, zooveel merkt ge toch, dat Hagar in de Schrift voorkomt, niet om onze aandoenlijkheid op te wekken, als ze met haar kind in de woestijn doolt, maar als een schakel in de keten van het ondoorgrondelijk Godsbestuur.

Hagar's naam ligt in den wortel van de geschiedenis der Kerk ingeweven.

En ook hier had de Almachtige genade, die in het hart van deze slavin het geloof kweekte, met dat kweeken van het geloof een vér reikend doel.

V.

Ketura.

Ketura, Abraham's bijwijf.
1 *Chron.* 1 : 32.

De Patriarch van Mamré was door het afsterven van Sarah in weduwlijken staat gekomen. Hagar was reeds voorlang naar Midian's woestijn gevlucht. En nu ook Isaäc, na zijn huwelijk met Rebecca, uit het vaderlijk gezin was weggekomen, wierd de eenzaamheid den ouden Patriarch te bang, en trad hij opnieuw in den echt, ditmaal met Ketura.

Op het eerste hooren klinkt dit vreemd, omdat Abraham reeds omstreeks 140 jaren oud was, toen Isaäc huwde, en er toch van Ketura geschreven staat, dat zij aan Abraham nog zes zonen baarde, namelijk Zimran, Joksan, Medan, Midian, Isbak en Suah.

Zoo iets strookt niet met den gewonen gang der dingen; en

daarom hebben die Bijbellezers, die ook in den Bijbel alles *gewoon* willen hebben, òf heel dit verhaal van Abraham's tweede huwelijk voor een sprookje verklaard, òf gezegd dat het verhaal niet naar tijdsorde liep, en dit huwelijk met Ketura dus veel vroeger moest vallen.

Dit laatste gaat echter niet op. Om twee redenen niet. Vooreerst toch staat er duidelijk: „En Abraham *voer voort* en nam eene vrouwe", wat wel ter dege op tijdsorde wijst; en ten andere ware, zoo Abraham reeds vroeger zes zonen had gehad, èn het gebeurde met Hagar, èn de offerande op Moriah ondenkbaar.

Ge moet dus ook hier aan het eenvoudig geschiedverhaal niet tornen. De Schrift zegt u wel ter dege, dat de Patriarch in zijn weduwlijken staat, nadat ook Isaäc hem verlaten had, op ongeveer 140-jarigen ouderdom, nog met een betrekkelijk jonge vrouw gehuwd is, en bij deze vrouw zes zonen heeft gehad.

Dat er toch staat, dat Ketura zijn „bijwijf" was, beteekent volstrekt niet, dat zij *bij* Sarah bijkwam, maar alleen dat ze niet in de volle rechten trad, die Sarah bezeten had; wat onder meer daaruit blijkt, dat zij voor haar zonen geen vol erfrecht verkreeg.

En wat de vraag betreft, hoe Abraham op zulk een leeftijd nog zes zonen kon krijgen, hierop zij geantwoord, dat nog onlangs bericht kwam uit Rusland van een man, die op honderdjarigen leeftijd hertrouwde, en een zoon genereerde; en meer nog dat, gelijk onze kantteekenaars zeggen, de manlijke kracht, die bij Isaäc's geboorte mirakuleuslijk in hem hersteld was, tot op zijn dood hem bijbleef. Alles uitvloeisel der profetie, dat God zijn zaad zou stellen als het zand dat aan den oever der zee is, en als de sterren des hemels in menigte.

Dit alles behoeft ons dus geen oogenblik op te houden, en hoofdfeit blijft bij Ketura, dat zij den ouden Patriarch in *tweede huwelijk* ter vrouwe werd.

Nu spreekt het van zelf, dat het voorbeeld van den Patriarch geen *wet* stelt, noch Ketura's echt een *regel*.

Maar wel trekt Ketura in zooverre onder de Vrouwen der H. Schrift onze aandacht, als zij de eerste vrouw is, van wie we lezen, dat ze een man ter wille was, om een tweede huwelijk aan te gaan.

Deze daad nu wordt noch in haar, noch in Abraham ook maar met één woord gegispt. Ook wordt niets ten nadeele van Ketura gemeld. Eer integendeel maakt het den indruk, alsof in het rijke kroost, dat ze uit den Patriarch won, haar een goddelijke zegen toekwam.

Als ge er toch op let, wat breede plaats de vrouwelijke onvruchtbaarheid in die dagen zoo bij Sarah en Rebecca, als bij Rachel en Lea innam, dan staat Ketura voor u als een vrouw, die buiten-

gewoon gezegend werd; en ligt er iets lieflijks in het beeld van den Patriarch, die zich nog op zijn ouden dag, in zijn aartsvaderlijke tente, door vrouwelijke liefde en heel een kring van kleine lievelingen omringd zag.

Doch juist daardoor treedt in Ketura de vrouw dan ook in een nieuwe gestalte voor u. Niet als de jonge maagd, die zich in dwepende liefde aan haar bruidegom wijdt; noch als de jonge vrouw, die in eigen tente tot zelfstandige positie is gekomen; maar als de vrouw in haar zorgend en verzorgend karakter. Oók een toewijding, maar een toewijding, waarin het beeld van *de vrouw* met het beeld van *de dochter* zich dooreenmengt. Gelijk een oudste dochter haar ouden vader tot steun zou zijn, zoo was Ketura de verzorgster van den ouden Patriarch, maar tegelijk in echt met hem verbonden.

Iets minder poëtisch dus; niet het ideale huwelijk; maar toch een huwelijk, waarin de liefde, minder sterk door den drang der natuur gedragen, in zedelijken zin een hooger karakter aannam. Daargelaten nu nog de vraag, waarvan we niets weten, of Ketura Abraham liefhad om zijn geheel eenige roeping en met hem deelgenoot was van zijn geloof.

Doch juist daarom heeft Ketura iets te zeggen voor alle vrouw, die in tweede huwelijk een man ter vrouwe wierd.

Denkt men zich den band tusschen man en vrouw als ook in den hemel voortdurende, dan is uiteraard een tweede huwelijk ondenkbaar. Maar reeds het antwoord van Jezus aan de Sadduceën snijdt deze voorstelling af. Als broeders en zusters in Christus zullen ze eeuwig verbonden zijn, maar niet in huwelijksband; want in den hemel leven ze als Engelen Gods.

Uit dien hoofde is zulk een tweede huwelijk dus zeer wel bestaanbaar, mits het dan ook dat hooge karakter drage.

Niet een samen gaan wonen uit koele berekening. Niet een „botje bij botje" leggen, gelijk de gruwzame taal der berekening zegt. En veel minder nog een zich huwen, bij gemis aan beter.

Neen, er moet toewijding zijn. Toewijding van die hoogere zedelijke orde, waarin liefde zich mengt aan den heiligen drang om voor den verlatene en eenzame een „hulpe tegenover hem" te wezen.

VI.

Rebekka.

En ook Rebekka is daarvan een bewijs.
Rom. IX : 10.

Naast de vorstelijke figuur van Sarah staat Rebekka meer in het beeld van de *huismoeder* geteekend.

Ook zij was in haar jonge jaren een beeldschoon Oostersch meisje, maar zonder pretentie. In Rebekka geen spoor van behaagzucht, maar integendeel veel kinderlijke eenvoud. Zie maar, hoe ze Eliëzer aan de bron ontvangt, en hoe gereed ze is, ook zonder Isaäc ooit gezien te hebben, als zijn bruid meê naar Kanaän te trekken.

Ook is ze geen jonge vrouw, die zich in Oostersche zelfgenoegzaamheid terugtrekt; want al is ze van goeden huize, toch steekt ze ook zelve de handen uit de mouwen; haalt zelve water in de kruik; helpt aan het maal; en zorgt voor Eliëzers kemelen.

Ze moet een aanminnige, een hartelijke jonge dochter geweest zijn, met een warm hart, zooals haar naam Rebekka, d. w. z. *de aanvallige*, dit dan ook uitdrukt.

En al merkt ge van Rebekka niet veel sprekend geloof, toch blijkt het wel, dat er geloof ook in haar hart gewrocht was.

Dat merkt ge aan haar trek, om uit het afgodische Haran naar de tente van Abraham meê te gaan. Dat ziet ge aan de openbaring, die haar van 's Heeren wege blijkens Rom. IX : 12 was ten deel gevallen. En dat bespeurt ge niet minder aan haar toeleg, om den Messiaszegen voor haar lieveling Jacob machtig te worden.

Maar met dit stille, in den grond echt vrouwelijke, karakter stemt het dan ook overeen, dat ze zich maar al te licht leent tot huismiddeltjes, die de proef niet kunnen doorstaan.

Het ligt in de neiging van zulke min fiere vrouwen, om veel te plooien en te schikken; wat dan dienst doet om veel misnoegen te voorkomen en den vrede te bewaren; maar ook er vaak toe leidt, om in slimheid heil te zoeken.

Daar merkte „manlief" dan zoo niets van, en moeder de vrouw geniet er van achteren in, zoo aardig als ze het wist aan te leggen.

Hiermeê hangt het dan ook saam, dat ze zoo op Jacob gesteld was, en Ezau minder goed zetten kon. Immers ook van Jacob weten we, dat het slimme van den Jood een trek in zijn nog onbekeerde natuur was. Dit gaf tusschen moeder en kind een niet zeer heilige sympathie; maar die zich toch best verklaren laat.

En zoo was het dan volkomen natuurlijk, dat, toen het op Isaäc's zegen aankwam, Rebekka niet flinkweg naar haar man ging, om hem te herinneren aan de Openbaring Gods, hem te wijzen op het afgekeerde karakter van Ezau, en op dien grond den zegen voor Jacob te vragen; maar dat ze er op uit was, om haar op zich zelf geoorloofd doel door „een slimmigheidje" te bereiken.

Daarbij komt Jacob haar in het gevlei.

Ook hij ziet niet op tegen een „leugentje om bestwil." En als hij bij zijn ouden vader komt, speelt hij de rol, die zijn moeder hem geleerd heeft, meesterlijk.

En ook straks als Jacob vluchten moet, is Rebekka er weer handig met een slim verzinsel bij, en weet ze haar man zoo te belezen.

Doch hoe naar het leven dit alles ook moge geteekend zijn, en al geven we volkomen toe, dat, onder deze slimmigheid door, een geloofsdrang naar den Messiaszegen werkte, toch verontschuldigt dit haar noch Jacob, en ontzettend is dan ook de bangheid, die Jacob straks om dit stukje huiselijk bedrog ondergaan moest.

Bij al haar uitnemende gaven is Rebekka dan ook wel ter dege een waarschuwing voor onze bezige huismoeders, om dezen zoo natuurlijken trek van haar vrouwelijk karakter niet te kweeken, maar te heiligen.

Rebekka moet toch allengs haar verhouding als vrouw tot haar man al *zeer* bedorven hebben, dat ze in zoo heilige zaak als de patriarchale zegen, niet openlijk spreken dorst, maar alleen door slimheid kans zag haar doel te bereiken.

Warme trouw en een open oog brengen zooveel verder; en zouden, althans bij een man als Isaäc was, zulk een slinkschen weg hebben afgesneden.

En ook bij Jacob en Ezau komt de schadelijke invloed van dezen verkeerden karaktertrek duidelijk uit.

In plaats toch van den sluw-Joodschen trek in Jacob te keer te gaan, heeft Rebekka dien aangemoedigd en geprikkeld, en daardoor voor Jacob de geloofsworsteling zooveel banger gemaakt.

En wat Ezau aangaat, zeggen we niet, dat Rebekka het in haar hand had, om den grond van zijn karakter om te zetten. Maar toch blijkt wel uit het verhaal, dat zij Ezau heeft *laten loopen*, en haar moederlijke zorge steeds uitsluitend gekeerd heeft tot haar anderen zoon, die haar meer toesprak.

Daarvoor is ze toen gestraft door de Judith's en Basmath's, die Ezau in de familie bracht, en hem allengs tot geheelen afval verlokt hebben. En Isaäc heeft in dat verdriet gedeeld.

Maar wat veel erger is, door dat verwaarloozen van Ezau's opvoeding staat Rebekka medeverantwoordelijk voor al den jammer, die in volgende eeuwen aan Israël van Ezau, d. i. Edom, overkomen is.

Nog in Herodes den Idumeër, die den Man van Smarte bespot, werkt die wrake van het verbitterd bloed na.

VII.

Debora de Voedster.

> En Debora, de voedster van Rebekka, stierf, en zij werd begraven onderaan Beth-El, onder dien eik, welks naam bij noemde Allon-Bachuth.
>
> *Gen.* 35 : 8.

Van *twee* Debora's meldt de Schrift ons. De ééne in Barak's dagen, die als Profetesse in Israël *geheerscht* heeft; de andere in de dagen van Jacob, die met haar moedermelk in het patriarchaal gezin *gediend* heeft.

Dat nu ook die voedster van Rebekka in de H. Schrift vermeld wordt, verdient uw aandacht.

Voor u ligt het boek van Gods heilige Openbaring, dat Hij aan Zijn Kerk gegeven heeft, om Satan te overwinnen en het rijk der heerlijkheid Zijns Zoons te doen komen. En nu, in dat boek, waaraan de toekomst van heel deze aarde en den hemel hangt, wordt ons iets gezegd van een eenvoudige dienstmaagd uit oude dagen. Haar naam zelfs wordt genoemd, en de plek wordt vereeuwigd waar ze begraven is.

Er staat toch: „En Debora, de voedster van Rebekka stierf, en zij werd begraven onderaan Beth-El, onder dien eik, welks naam Jacob noemde Allon Bachuth, d. i.: „Eikeboom des Geweens".

Nu moet deze Debora reeds een tamelijk oude dienstmaagd zijn geweest. Immers toen ze stierf, was Jacob reeds met zijn vrouw en zijn kroost uit Paddan Aran naar Kanaän teruggetogen; al zijn kinderen waren reeds volwassen; en hij had reeds bij Beth-El zijn tente opgeslagen. Jacob was stellig reeds 60 à 70 jaar. En deze Debora moet dus een oude vrouw van 80 à 90 jaar zijn geweest.

En zie nu eens, met wat kiesche teederheid deze oude slavin in het huisgezin van Jacob bejegend wordt.

Waarschijnlijk was ze als een goede, trouwe zorg voor de kinderen door Isaäc en Rebekka aan Jacob afgestaan, toen zijn kindertal zoo sterk aanwies. Rebekka had haar dus niet als „gebruikte" voedster koel weggezonden, maar in haar tente gehouden; en later was ze uit Rebekka's tente in het gezin van Jacob overgegaan.

Daar heeft ze toen denkelijk den kleinen Jozef, en de kleine Dina getroeteld en opgekweekt, en is sinds in de tente van Jacob blijven vertoeven.

En al zijn nu de kinderen groot geworden, zoodat ze alle volwassen mannen zijn; en Dina als opgeschoten jongedochter haar jammerlijk uitstapje naar Sichem reeds achter zich heeft, toch blijft de oude Debora in Jacobs tent een op prijs gestelde vrouw.

Meer nog, heel het gezin van Jacob was blijkbaar aan haar gehecht.

Debora was een onmisbare schat in het patriarchaal familieleven. En toen nu eindelijk de ure van haar dood sloeg, dacht niemand, dat het toch eigenlijk een verlossing was, om eindelijk van die oude, afgeleefde sloof af te zijn, maar is heel de familie over dat sterven verslagen; wordt alle zorg aan haar begrafenis besteed; en voelt Jacob en zijn gezin het gemis van die goede Debora zóó diep, dat er tranen uit aller oogen vloeien, en Jacob die schoone tranen der liefde vereeuwigt, door de plek, waar haar lijk aan de aarde werd toevertrouwd, te noemen Allon Bachuth, of *Eikeboom der Weening.*

Onze tijd pocht zoo gaarne, dat ze door afschaffing van de slavernij zoo hoog staat. Maar zie nu eens, hoe machtig God de Heere was, om in landen waar de slavernij nog stand hield, *enkel door de genademacht van het geloof*, de banden der slavernij om te zetten in banden der teederste liefde.

Debora beteekent *een bij;* voor een dienstmaagd, vooral voor een voedster een schoone, teekenachtige naam. De bij, beeld van rustelooze, nijvere, altoos bezige vlijt en zorge. Een diertje dat uit alle bloem honig puurt; en wat het puurt voor anderen geeft en niet rooft voor zichzelven. En tot zulk een lieve, stille, trouwe dienstmaagd had God Debora door geloofsgenade omgewrocht. Beschamend voor zoo menig andere dienstmaagd, ook in onze dagen, die gedoopt is en Christinne heet, maar als de mier slechts voor zichzelve om loon sleept, of erger nog, met de bij alleen den angel gemeen heeft, en steekt, en zoo menig gezin vergiftigt.

Maar ook had God de Heere door geloofsgenade in Jacob, Lea en Rachel, en hun kroost teedere gehechtheid voor Debora in het hart gegeven. Men liet zich niet maar dienen, maar waardeerde den dienst. Debora was een lid van het gezin geworden. Debora wierd in eere gehouden en bemind. En als ze sterft, kan er over een kind dat stierf, geen oprechter rouwe zijn. En ze wordt begraven, alsof ze een eigen zuster van Jacob of Lea ware geweest.

En ook hiervan geldt het: Beschamend voor zoo menigen heer en vrouw in onze dagen, die zeggen Christus den Heere te kennen, en die niettemin uit de hoogte op hun dienstvolk neerzien, en het te familiair vinden, om ze toe te spreken, gelijk men met een zuster of broeder spreekt; en als ze klagen of sterven, er niets van weten; geen traan er om laten; en allereerst denken: „voor die een ander".

En dat kwaad werkt dan van beide zijden, alleen omdat het geloof *dood* blijft.

Dood in de dienstmaagd, die haar hart voor haar volk verliest; en dood in haar heer of vrouw, omdat ze immers met het loon er af zijn.

VIII.

Lea.

> Lea had teedere oogen, doch Rachel was schoon van gedaante en schoon van aangezicht. *Gen.* 29 : 17.

Lea is een der weinige vrouwen uit de H. Schrift, van wie ons opzettelijk bericht wordt, dat ze niet aantrok door uiterlijk schoon. Vooral bij haar zuster Rachel kon ze niet in de schaduw staan. Rachel was schoon van leest en schoon van gelaat beide, een gansch bevallige en boeiende jonge maagd. Niet schoon in onzen westerschen trant, maar schoon in oosterschen zin; een verschil dat ge nu nog merkt aan de jonge dochter van Joodsche herkomst in ons midden; en gelijk thans nog in Azië en in het noorden van Afrika het vrouwelijk schoon in oosterschen gloed en wegsmeltende weelde schitteren kan.

En naast die prachtige Rachel stond nu Lea met haar gewone gestalte en met haar alledaagsche gelaatstrekken; aan de oogen zelfs eenigszins misvormd.

Hierin nu lag voor Lea een lijden.

Want het is wel gevaarlijk voor een vrouw, draagster en bezitster van veel schoons te zijn; maar toch is het feit niet weg te cijferen, dat een jonge maagd, die van vrouwelijk schoon verstoken bleef, hierdoor voelt dat ze achter staat. Want wel kan dit gemis door rijkdom van geest, en warmte van hart, en teederheid van liefde meer dan vergoed worden. Ja, in een min schoon gelaat kunnen engelentrekken spelen; maar die hooge geestelijke begaafdheid is een uitzondering; en wie als jonge maagd niet schoon is, ja, als Lea zelfs iets heeft dat afstoot, wordt reeds daardoor zooveel minder vrijmoedig, en vraagt zich zelve zoo licht af: Waarom mij dit onthouden?

En zeg nu niet, dat die bekoring altoos een zondige gedachte is. Deze gedachte is eenvoudig *menschelijk*. En juist daarin toont de H. Schrift ons haar vermogen om ons *menschelijk* leven te zegenen, dat ze eenerzijds gedurig van deze en die vrouw vermeldt, dat ze „schoon van aangezicht was"; maar dat ze ook aan de Lea's een heiligen troost biedt.

Want immers Lea, de min ooglijke, is veel meer dan Rachel, die bloeit in al de pracht van haar vrouwelijke schoonheid, *door God gezegend*. Rachel kreeg slechts twee zonen, Jozef en Benjamin; waarvan Jozef als slaaf werd verkocht en de geboorte gaf aan het

zondig rijk van Israël, terwijl de stam van Benjamin om een schrikkelijke volkszonde bijna werd uitgemoord. En daartegenover staat Lea met haar Juda, en in dien Juda met David en zijn Christus.

Niet dat Lea daarom *als vrouw* zoo hoog stond.

Laban stond zooveel lager dan Bethuël. Toen Eliëzer om Rebekka kwam, ging Rebekka nog als vrije dochter uit. Maar in Paddan Aran zonk de levenstoon zeer snel. En reeds bij Laban ziet ge Lea eigenlijk *verkoopen*.

Een man in de positie van Jacob bij Laban, zou thans *f*20. — in de week krijgen. Nu liet Laban Jacob zeven jaar om Lea dienen. Feitelijk verkocht hij Lea dus voor een goede zevenduizend gulden.

Ja, hij handelde nog met bedrog bovendien; en Lea leende zich tot dit bedrog; en dat wel uit zucht, om aan Rachel, haar schoonere zuster, den begeerden man af te winnen.

Hoog staat de levenstoon in dat huis van Laban dus niet, en ook Lea is kind van haar omgeving.

Dat ziet ge ook later, als ze zelfs haar zoon Dudaïm laat zoeken, om aan haar naijver op Rachel bot te vieren.

Maar één ding had Lea.

Op wondere wijze had het God beliefd, haar *geloof* in de ziel te planten.

Eerst werkt dat geloof nog zelfzuchtig. Als *Ruben* geboren is, looft ze God, omdat Hij haar vriendelijk heeft aangezien. Als ze Simeon krijgt, roemt ze dat God haar getroost heeft van den haat, waarvan ze het slachtoffer is. Als *Levi* uitkomt, jubelt ze dat nu haar man haar minnen zal. Maar als *Juda* uitkomt, is de zelfzucht overwonnen en verkrijgt het *Soli Deo Gloria* in haar hart de overhand. „*Ditmaal*, zegt ze, *zal ik den Heere loven*", en haar ziel vloeit uit in zijn lof.

Dat deed nu *Lea* niet, maar dat werkte God in *haar* hart; en in Rachel's hart *niet* alzoo. Noch in Jozef's, noch in Benjamin's naam spreekt de glorie des Heeren. 's Heeren lof is alleen in Juda. In Juda, dat beteekent *Godlover*.

En hierin nu is Gods wonderbaar bestel.

Hij schiep souverein en vrijmachtig Rachel zoo schoon, en Lea, om het kort uit te drukken, zoo leelijk; en uit dat schoon en dat leelijk van beide zusters ontspon zich heel een tragedie.

Maar zijn verkiezing ziet niet aan wat voor oogen is.

Niet die prachtige Rachel, maar juist die min ooglijke Lea is Hem zijn uitverkorene. Niet Rachel, maar Lea zal Juda baren, en alzoo de moeder van den Christus worden. En niet in Rachel, maar in Lea breekt 's Heeren lof door.

Altoos naar den regel, dat hetgeen in der menschen oog niets is, haast zoudt ge zeggen, God dáárom aantrekt.

Zoo is er tweeërlei schoon.

Een schoon dat God in de *geboorte* geeft, en dat als een bloem verwelkt. Maar ook een ander schoon, dat God geeft in de *wedergeboörte;* en alleen dat tweede schoon verwelkt nooit, maar bloeit eeuwig.

IX.

Rachel.

Rachel weent over hare kinderen.
Jeremia 31 : 15.

De laatste zielsuiting, die van Rachels lippen, eer ze stierf, wierd opgevangen, was: *Ben-Oni*, Kind der smarte! en in den toon van dit *Ben-Oni* teekent ons de H. Schrift heel haar verschijning.

De Heere blijft souverein en vrijmachtig, ook in het toebeschikken van de mate, waarmeê elke vrouw, die moeder wordt, haar tol zal betalen aan het „met smarte zult gij kinderen baren" uit het Paradijs.

Zekere mate van smarte overkomt daarbij allen, maar, o, de mate is zoo *ongelijk*. Er zijn er, die vooral onder de overstelpende vreugde, dat haar een kindeke geboren wierd, nauwelijks weten willen, dat ze geleden hebben. Maar er zijn er ook, die er zoo bitter, zoo ontzaglijk onder lijden; soms tot den dood toe. Ja, erger nog — en daarvan is Rachel de type — *tot in den dood*. Moeders, die het wordend leven van haar kindeke met den ondergang van haar eigen leven boeten moeten; en die na de bange smart geen moederweelde kennen, maar geworpen worden in de armen van den dood.

Wie zegt u, wat Rachel, toen haar op weg van Beth-El naar Bethlehem de barensweeën overvielen, daar in de vluchtig opgeslagen tente geleden heeft! Ze had blijkbaar gehoopt, eer het zoover kwam, de poorte van Bethlehem nog te bereiken, om *misschien* haar Benjamin te baren op dezelfde plek, waar eens Maria het kindeke uit haar schoot zou begroeten.

Maar zoo mocht het niet zijn. De nood overviel haar, en, zoo zegt de H. Schrift, *toen had Rachel het hard in haar baren*. Het bloed, het warme levensbloed, waarmeê ze haar kindeke maandenlang in haar ingewand gevoed had, vloeide in het baren weg. En de ziel, die in het bloed is, ging uit. Rachel ging sterven.

Maar de vroedvrouw, die haar moederlijk hart kende, riep haar eer ze stierf, nog toe, dat het kindeke levend geboren was. Heerlijke muziek in het oor van de stervende moeder. En op die muziek van het moederhart geeft ze nog een zwakke echo in dien uitroep: *Ben-Oni!*

Zoo diep weemoedig. Mijn kind, ja, maar kind der smarte.
En toen zonk ze in, sprak niet meer, en blies den laatsten adem uit.

In dat *Ben-Oni* lag heel Rachels ziel uitgestort.
Ze was geen vrouw van hoogen, fieren geest, maar een zeldzaam schoone jonge vrouw, zonder veel hoogere bezieling; een geboren moedertje; wier heele hart er naar uitging om moeder te zijn; en als een echt natuurkind, door dat vrouwelijke in haar wezen Jacob geboeid had.
Jacob had niets hoogers in haar ontdekt; maar dat echt vrouwelijke wezen had hem o, zoo machtig aangetrokken. Van stonden aan was hij op haar verliefd. En die ongedwongen liefde maakte, dat de zeven jaren van zijn dienst om Rachel, in zijn oogen schenen als eenige dagen. En ook toen hij door Labans bedrog Lea kreeg, liet hij Rachel niet los. Hij kon niet buiten haar. En nog diende hij om Rachel zeven andere jaren. Dus veertien volle jaren van zijn leven. Een stille volharding, die zich alleen bij zoo poëtische liefde denken laat.
Maar juist daardoor bleef Rachel dan ook in andere opzichten laag staan. Ze neemt de Teraphim meê naar Kanaän. Ze fopt haar vader. Ze wordt verteerd van minnenijd tegen Lea. En als ze eindelijk Jozef krijgt, en moeder wordt, is de trots van het moederhart de overheerschende toon in haar optreden.

Doch hier nu juist is het wondere. Nu eenmaal heel Rachel's wezen in dat vrouwelijke verlangen, om moeder te zijn, opgaat, en God de Heere haar juist in het moeder worden laat ondergaan, breekt flauw en zwak, maar dan toch daadwerkelijk, juist in dat moederhart *de straal des geloofs* door, en nog in haar sterven wordt Rachel profetesse.
Jacob verstond dat *Ben-Oni* niet. Hij zag in dien naam alleen de herinnering aan Rachels harde barenssmart. En er lag in de profetie van het bange lijden, dat eens aan Benjamin overkomen zou. Aan Benjamin, dat wierd uitgemoord. Aan Benjamin, dat straks langs den weg van Edom naar Babylon in ballingschap toog. Aan het geslacht, dat in Bethlehem's kindermoord de eerste martelaren voor Christus' kerk zou geven.
Doch de Heere heeft aan Rachel's moedervrucht en aan Rachel's profetie nog na tien eeuwen gedacht.
Hoor maar, hoe het in Jeremia 31 : 15 heet: „Zoo zegt de Heere: Er is een stem gehoord in Rama, een klagen en zeer bitterlijk geween: *Rachel weent over hare kinderen!*"

En als straks in dat zelfde Bethlehem, voor welks poorten zij stervend haar *Ben-Oni* uitriep, Herodes den kindermoord heeft aangericht, dan zegt dezelfde Schrift: Toen is vervuld geworden hetgeen gesproken is door den profeet Jeremia: „Rachel beweende hare kinderen, en wilde niet getroost worden, omdat ze niet meer zijn."

Zoo klinkt dat *Ben-Oni* van het bezwijkend moederhart in heel de Historie van Gods Kerk in Israël na. Israël kan die Rachel niet vergeten, die stervend aan haar kind het leven schonk. De Heilige Geest zelf houdt haar stervenskreet in gedachtenis.

En als het dan schijnt alsof in deze bange tragedie van Rachel altoos weer de smart en altoos weer de boosheid triomfeert, dan heeft Christus' Kerk den sleutel tot dat mysterie gevonden, als het eeuw in eeuw uit die Rachel toezingt:

Bedrukte Rachel, staak dat waren,
Uw kindren sterven martelaren
En eerstelingen van het zaad,
Dat uit uw bloed begint te groeien,
En heerlijk tot Gods eer zal bloeien,
En door geen tyrannie vergaat.

X.

Judith en Basmath.

> En deze waren Isaäk en Rebekka eene bitterheid des geestes.
> *Genesis* 26 : 35.

Ook Ezau koos zich twee vrouwen. Had Jacob zijn Lea en Rachel, Ezau huwde zijn Judith en Basmath, beide Hethietische meisjes, d. w. z. meisjes uit Kanaänitische huisgezinnen, en dus verslaafd aan de booze afgoderij, waarmeê de oorspronkelijke inwoners van Kanaän God den Heere getergd hadden.

Van Ezau was dit trouw-breuk.

Hij wist uitnemend goed, dat zulke huwelijken door God gevloekt waren en dat ze indruischten tegen de heilige roeping, waarmede zijn geslacht uit Ur der Chaldeën naar Kanaän gezonden was.

Uit Ur moesten Abraham en de zijnen weg, omdat ze gevaar liepen, juist door de *minder* erge afgoderij, die in Mesopotamië uitbrak, ongemerkt verleid te worden. En zoo werden ze gezonden naar het bijna verdierlijkte Kanaän, omdat in dit schoone land de afgoderij zoo *ontzettenden* vorm had aangenomen, dat er geen het minste gevaar bestond, dat mannen en vrouwen, in wier borst nog iets ook maar voor den dienst des Heeren gloeide, daardoor zou-

den worden aangestoken. De afgoderij in den milderen vorm van Ur der Chaldeën kon voor hen gevaarlijk worden; niet de afgoderij in den boozen vorm, dien ze in Kanaän droeg. Zoo diepe zelfverlaging en ontwijding van het heilige moest afschrik en walging inboezemen; maar kon niet aantrekken.

Doch juist daarom was het dan ook voor Ezau zoo nameloos diepe val en trouwbreuk, dat hij zich niet ontzag, om uit zoo booze en door God gevloekte kringen zich twee vrouwen te nemen; en alzoo het gevaar te doen ontstaan, dat zoo tergende afgoderij, als waaraan Kanaän verslaafd was, ook in de heilige familie zou doordringen.

Judith en Basmath hebben dan ook de treurige vermaardheid, dat ze in de H. Schrift als exempelen voorkwamen van jonge maagden, gelijk een zoon uit een godvruchtig gezin ze *niet* ten huwelijk zal nemen.

Niets toch staat van deze beide vrouwen vermeld, dan dat ze van een afgodische familie afstamden; dat Ezau ze zich ter vrouwe nam; en dat dit ongelukkig huwelijk voor Isaäc en Rebecca „een oorzaak van bitterheid des geestes" is geworden.

Niet alsof het daarom onhandelbare of plagerige vrouwen waren. Dit blijkt uit niets. Veeleer mag verondersteld, dat ze aanminnig en bevallig waren, en voor het uitwendige leven practisch gevormd. Ezau was er de man niet naar, om, nu hij toch eenmaal vrouwen uit de Kanaänieten nam, zijn zin te zetten op meisjes, die iets terugstootends hadden. Geen twijfel dan ook, of al de bitterheid des geestes, die deze beide vrouwen Isaäc en Rebecca veroorzaakt hebben, sproot voort uit haar afgodisch geloof en de heel andere levensmanieren, die hiermee samenhingen.

Isaäc en Rebecca hadden nog steeds de heilige traditiën van Abraham en Sarah in hun tenten voortgezet. Het was bij hen nog dat stille, godvruchtige en ingetogen leven, waaraan God de Heere den eersten Patriarch door zijn geloofsinwerking gewend had.

En nu kwamen op hun ouden dag daar die twee jonge vrouwen in hun tenten, die de vreeze des Heeren niet met hen deelden, en gewend waren aan den weelderigen, zinnelijken levenstrant der heidenen, die God niet kennen. Dat gaf dan botsing tusschen de aloude godsvrucht en de stuitend wereldsche levensmanier van Judith en Basmath. Bij deze botsing stond Ezau dan tegen zijn vader en moeder over. En zoo ging de levensavond van den tweeden patriarch in zielsverdriet onder.

Dit nu is in de H. Schrift geboekt voor de Kerke Gods. Ook in haar midden doet zich telkens weer het gevaar voor, dat jonge mannen uit godvruchtige gezinnen verstrikt raken in het net van wereldsche, boeleerende vrouwen, die noch van God weten, noch hun Heiland kennen, en voor de afgoden der wereld wierooken.

En komt dit dan tot een huwelijk, dan is het leed, dat aan zulke vrome gezinnen overkomt, niet te overzien. Dan worden vader en moeder allengs oud en kunnen den levenstoon niet meer aangeven. Die ongeloovige, wereldsche vrouwen voeren dan haar levenstoon in. Door haar wereldsche manieren wordt de eere van het Kruis van Christus verdrongen. En worden uit zulk een huwelijk kinderen geboren, dan is het alleen door een wonder Gods, zoo de vreeze van zijn naam zich in zulk een geslacht nog voortplant.

En daarom staat Ezau met zijn Judith en Basmath als een baken in zee voor elk godzalig geslacht.

Het booze kwaad van zulke onchristelijke huwelijken zal uit de vergadering van Gods volk geweerd blijven.

En dat kan het ook.

Mits de godvruchtige vader en moeder van meet af godvruchtig zijn, en niet het vuur blusschen willen, als het door hun eigen nalatigheid reeds zijn vlam uitsloeg.

Eerst zijn kinderen laten loopen en allerlei verkeerden omgang met de lieden der wereld gedoogen; en dan waarschuwen, en, als het kwaad geboren is, er tegen in willen gaan, is het onkruid willen wieden dat men eerst zelf gezaaid heeft.

Neen, *van kindsbeen* af moet het zaad der Kerk bij de vreeze Gods gehouden, en van den omgang met de afgodische wereld worden afgetrokken.

Dan, maar ook dan alleen, zal geen Judith en geen Basmath u den avond van uw leven verbitteren.

XI.

Dina.

> En Dina, de dochter van Lea, die zij Jakob gebaard had, ging uit om de dochteren van dat land te bezien.
>
> *Genesis* 34 : 1.

Dina is een meisje, dat veel op haar geweten heeft.

Om haar is het Verbond des Heeren ontheiligd; want het toenmalig zegel des Verbonds, de Besnijdenis, is door Jakob's zonen op bedriegelijke wijze misbruikt, om de inwoners van Sichem, toen ze in hunne smarte waren, verraderlijk te overvallen en te dooden.

Dina is oorzaak geworden, dat heel een stad van Kanaän is uitgemoord, en dat Simeon en Levi zich aan den roof van Sichem vergrepen hebben, en alle vrouwen en alle kinderkens dier plaats als buit hebben weggevoerd.

En óók, Dina wierd oorzaak, dat Jakob „stinkende wierd onder

de inwoners des lands" en op Gods bevel vluchten moest naar Beth-El; terwijl het aan Dina evenzoo te wijten is, dat Levi en Simeon van den stervenden Jakob een vloek in steê van een zegen ontvingen.

En wat was nu de zonde in Dina's karakter, waaruit al deze jammer opsproot?

Och, niet anders dan wat men een „kleine zwakheid" pleegt te noemen. Opgevoed in een godvruchtig huisgezin, was Dina toch nieuwsgierig om te weten, hoe het in de wereld toeging, en wilde ze met die wereld toch zekere aanraking hebben.

De tenten van haar vader waren toenmaals dicht bij het stedeke Sichem opgeslagen; maar haar vader mijdde met Sichem alle gemeenschap. Dit nam echter niet weg, dat Dina dikwijls uit haar vaders tente naar dat stedeke uitzag; een zeker verlangen had naar omgang met de meisjes uit Sichem, die ze in haar prachtigen Oosterschen tooi vaak buiten Sichem's muren wandelen zag; en zoo bekroop haar de heimelijke wensch, om met die vreemde meisjes omgang te krijgen.

En toen nu eens al de broeders verre weg met het vee in het veld waren, en Dina alleen met haar vader in de tente was gebleven, sloop ze stil weg, en wandelde den weg op naar Sichem, om „de dochteren des lands te bezien."

Natuurlijk wist Dina uitnemend goed, aan welk gevaar ze zich hierdoor blootstelde. Ze wist immers wat aan Rebekka en Sara bij Achimelech en Pharaö was overkomen. En dan ging zij nog al *alleen;* en dat op zoo jonge jaren. Maar wat nood. Dina stelde er haar eere in, wat wij noemen, „een hachje" te zijn. Dina was bij de pinken genoeg. Dina zou er zich wel uitredden.

Maar, ja wel, nauwelijks is Dina het stedeke binnen gekomen en is ze bezig de toko's te bezien en met deze en gene een gesprek aan te knoopen, of Prins Sichem, de zoon van Vorst Hemor, komt voorbij, en noodigt haar uit in zijn paleis te komen.

Dat streelt Dina's behaagzucht, en Dina gaat meê. En toen, in de binnenkameren van dat paleis gelokt, heeft Dina wel tegengesparteld, en voor geen goud noch goed haar maagdeneer willen prijsgeven; maar, helaas, die tegenstand baatte niet; en het einde was, dat Dina door dien Prins werd verkracht.

En toen, deels uit vrees niet meer durvende terugkeeren, deels gestreeld door de weelde, die haar omgaf, bleef ze in dat paleis, en liet zich de liefde, die Prins Sichem haar verklaarde, althans aanleunen.

Wereldzucht had haar naar Sichem gedreven; wereldzucht had Dina om haar eere gebracht; en, in den strik der wereldzucht

gevangen, zou ze, wat haar aanging, stil in Sichem en in den dienst der wereld gebleven zijn.

En nu is dit wel *niet* geschied; want Simeon en Levi hebben haar, na het uitmoorden der Sichemieten, weer uit het paleis gehaald en naar de tente van Jakob teruggevoerd; maar kan dit *haar* schuld ooit uitwisschen?

Neen, zeker, men mocht „met de dochter van Jakob niet als met een hoere doen", en te midden van de bloeddorstige wraakzucht, die ge in Simeon en Levi verfoeit, doet het u toch goed, dat krasse woord van hunne lippen op te vangen.

Maar wie had tot dit alles aanleiding gegeven? Wie anders dan hun eigen zuster? Niet omdat ze zoo doortrapt slecht was, maar omdat ze toch ook eens iets van de wereld wilde zien, en niet langer tevreden was met het stille huiselijke leven in de aartsvaderlijke tente.

En, helaas, zulke gevaarlijke Dina's zijn er meer geweest, en zijn er ook nu nog met den vinger onder de dochteren uit de Tente des Heeren aan te wijzen.

Jonge dochteren, vroom en godvruchtig opgevoed, en die zelve alles behalve van alle geloof en liefde voor haar Heere verstoken zijn. Maar *iets* moeten ze dan toch van de wereld hebben. Ze moeten met de meer gevierde dochteren der wereld althans nu en dan kunnen omgaan. Ze moeten met die meisjes kunnen meêpraten over wat *zij* gezien, wat *zij* gelezen, wat *zij* genoten hebben.

Veel vragen ze niet, maar, *even*, een *kleine* aanraking met de wereld, dat mag toch wel!

Juist zooals Dina.

En al loopt dit thans niet meer, evenals in Dina's dagen, op verkrachting en moordslag uit, het loopt toch zoo vaak uit op een verwoesting van de godsvrucht van zoo menig huisgezin en op een zedelijken moord van haar eigen ziel.

En dat telt nu wel de wereld niet, maar zwaar drukt zulk een afval op de Kerke Gods.

Het wordt haar ten vloek.

XII.

Thamar.

Maar Thamar, Juda's schoondochter, baarde hem Perez en Zerah.
1 *Chron.* 2 : 4

Thamar beteekent *de slanke*. Men mag dus aannemen, dat zij een vrouw van hooge statuur is geweest; want Thamar is hetzelfde

woord, dat in de H. Schrift voor een *palmboom* wordt gebezigd.

Doch niet alleen dat ze een vrouw moet geweest zijn van indrukwekkende gestalte, maar ze was ook, en dit is erger, een vrouw van Kanaänietische herkomst, evenals Sua, haar schoonmoeder.

En dit wijst op een hachlijk iets in het gezin van Jacob; want al mogen, wat wij niet weten, zijn overige zoons zich vrouwen uit Paddan-Aran hebben gehaald, van Juda, die ons, als stamvader van den Messias, het meeste belang inboezemt, staat bepaaldelijk vermeld, dat hij zich een Kanaänietische vrouw nam, en dat hij aan Er, zijn oudsten zoon, Thamar gaf, van wie hetzelfde ondersteld moet.

Nu hoeft Thamar daarom nog geen vrouw geweest te zijn van afgodischen aard, want Melchizedeks optreden bij Abraham toont, dat er nog enkele familiën in Kanaän waren overgebleven, die, ook bij min zuivere kennisse Gods, toch nog „den Allerhoogste" vereerden.

Maar toch blijkt uit Thamar's jammerlijke geschiedenis evenzeer, dat dit overblijfsel van geloof met diepgaande ondermijning van het zedelijk leven gemengd was.

Vooral in de „hoererij" school de ontzettende zonde der Kanaänietische volken; die daarom vooral bij hen zulk een gruwelijk karakter had aangenomen, omdat ze deze hoererijen in hun afgoderij hadden opgenomen. Men weet dit van de Midianieten uit het gebeurde met Pinehas, als vrucht van de afgoderij van Baäl-Peor; en evenzoo weet men van elders, dat de afgodische dienst van Astherôth even goddeloos was. Het gold bij die afgoderijen als schandelijke regel, dat elk jonge man en elke jonge vrouw hun eere aan den afgod ten offer moesten brengen; en zoo werden hun tempels huizen van ontucht.

Zoo diep zinkt de mensch, als God hem wandelen laat in zijn eigen wegen.

En daar nu stond de publieke opinie in Jakobs geslacht lijnrecht tegenover. Dat merkt ge aan Simeon en Levi, die zeggen: „Zal men met onze zuster *als met een hoere doen?*" En dat merkt ge evenzoo aan Juda, die, toen men hem boodschapte: Thamar, uw schoondochter, heeft *„gehoereerd"*, terstond antwoordde: „Breng ze herwaarts *opdat ze verbrand worde!*"

Doch helaas, en dat was de vloek van die gemengde huwelijken, Juda, die zijn schoondochter ter oorzake van die hoererij tot den vuurdood doemde, was zelf de man, die zich aan hoererij met haar had schuldig gemaakt.

Thamar, zoo betuigde Juda zelf, was rechtvaardiger dan hij; want had Juda zich door vuigen lust tot zijn schanddaad laten verleiden, Thamar wierd gedreven door edeler beweegreden.

Ze was de vrouw van Juda's oudsten zoon, Er, geweest; maar Er was een schandelijke man, zoodat God hem doodde, en Thamar als kinderlooze weduwe achterbleef.

Toen had Juda haar aan zijn tweeden zoon, den voor alle eeuwen beruchten Onan gegeven; maar deze nóg schandelijker zoon van Juda maakte opzettelijk, dat Thamar geen kind kreeg; tot God ook hem doodde in zijn toorn; en Thamar ten tweeden male als weduwe kinderloos achterbleef.

Toen beloofde Juda haar zijn derden zoon, Sela; maar toen Sela op jaren was gekomen, brak Juda zijn belofte; en liet Thamar kinderloos voortleven.

Dit nu griefde Thamar. Al haar hope was geweest, om moeder te worden van het kind, dat eens Juda's stamhouder zou zijn; en dat kind harer hope was haar nu tot driemaal toe, eerst door de zonde van Er en Onan, en nu weer door de beloftebreuk van Juda, onthouden.

Had nu gemeene lust haar bezield, zoo zou ze hoererij met een man van haar jaren hebben gezocht. Doch dat doet ze niet. Het was haar te doen, om moeder van den erfgenaam van Juda's stam te worden. En zoo viel ze toen in de zonde, om Juda zelf tot ontucht te verlokken. En zoo werd ze moeder. Moeder van Perez en Zerah. En zoo komt Thamar dan nu ook in het heilige geslachtsregister, evenals Bathseba, voor, als eene der stammoeders van Christus onzen Heere.

Hier nu omsluiert zich ons aangezicht. Want we verstaan het wel, hoe God de Heere, ter onzer vernedering en tot onze zelfontdekking, de heilige geslachtslinie over twee zulke vrouwen loopen laat; opdat niemand zeggen zou, dat de heiliger leden van ons geslacht den Christus hadden voortgebracht, en hij zijn en blijven zou de *door God* aan *zondaren* en *zondaressen* uit loutere genade geschonken Verlosser. Maar toch, het stuit ons heiliger gevoel, als we de geslachtslinie van den Christus in zulke diepe menschelijke zelfverlaging zien ingewikkeld.

Juda zoo diep te zien vallen, dat hij zich in een afgelegen streek aan een hoer overgaf; Juda's beide zoons, Er en Onan, zoo diep te zien zinken, dat God ze dooden moest; en Juda's schoondochter tot zoo verachtlijk middel toevlucht te zien nemen, om moeder te worden; het doet zoo pijnlijk aan; en wel is Gods lankmoedigheid groot geweest, die toch uit dien Juda en uit die Thamar de heilige geslachtslinie van den Messias deed opbloeien.

Maar stellig is Thamar de minder schuldige, gelijk Juda dan ook zelf erkende: *Zij is rechtvaardiger dan ik.*

En hoe beslist en onbepaald ge ook haar zondig redmiddel afkeurt

en moet afkeuren, toch mag niet voorbijgezien, dat wat haar dreef de zucht was, om Juda's stamhouder voort te brengen; dat Juda haar door schennis van zijn belofte geprikkeld had; en dat ze geboren was en opgevoed in een Kanaänietische wereld, waarin hoererij zelfs eisch van den afgodischen eeredienst was.

Vaak is dan ook de gedachte geopperd — een gedachte die we niet geheel uitsluiten — dat een onbewust verlangen om stammoeder van den Messias te worden, Thamar gedreven heeft.

Althans noch daar vóór, noch daar na, wordt van Thamar ook maar iets vermeld, dat berispelijk zou zijn; en het feit ligt er toe, dat een der twee kinderen, die haar op die wijs geboren werden, Juda's stamhouder, en daarmeê stamvader van den Messias naar het vleesch geworden is.

Het is dan ook niet tegen Thamar, wier opvoeding haar zedelijk besef gekrenkt had, dat zich de diepste verontwaardiging richt.

De schuldige is hier Juda met zijn beide zonen. Juda, die toonde zoo goed te weten, dat een hoer in Israël ten doode moest gedoemd, en die toch, *tegen dat beter weten in*, zich verliest in zoo smadelijke zonde.

XIII.

Asnath.

> En Pharaö gaf hem (Jozef) Asnath, de dochter van Potiphera, overste van On, tot eene vrouwe.
>
> *Gen.* 41 : 45.

Pharaö was er op uit, Jozef tot een Egyptenaar te maken en in het verband van Egypte's volksleven in te lijven.

Hij was zoo met Jozef ingenomen. Hij wilde alles voor Jozef doen. Maar Jozef moest een aanwinst voor Egypte zijn en in Egypte opgaan. Van een God Israëls, die door dien Jozef Egypte redden kwam, mocht geen sprake zijn. De strijd van Pharaö tegen Jehovah teekent zich van meet af. Jozef is een kostbaar talent. Jozef is hem een genie; een staatsman van eersten rang en orde; maar dan moet Jozef ook de glorie van Egypte verhoogen, en een parel worden aan Pharaö's kroon.

Daartoe nu overlaadt hij hem met eere en schatten; daartoe verandert hij zijn naam in dien van Záphnat-Paänéah, wat zeggen wil: *Redder des Levens*, en daartoe nu moest ook dienen, dat hij aan Jozef *Asnath* ter vrouwe geeft.

Van den éénen kant een hooge onderscheiding, want Asnath was de dochter van Potiphera; en die Potiphera was opperpriester in On, de heilige stad der Zonaanbidders in Egypte.

Nu stond in Egypte de priesterkaste zeer hoog. Deze priesters waren *wijzen*, die allerlei geheimenissen der natuur kenden; die diepe studiën maakten; en daardoor veel bijdroegen, om „de wijsheid der Egyptenaren" spreekwoordelijk te doen worden.

Daar nu Jozef getoond had door zijn „droomuitlegging" tot de wijzen te behooren, en Pharaö deze wijsheid niet aan Jehovah, maar aan natuurmysteriën toeschreef, vond hij het natuurlijk, dat Jozef zich met de Wijzen van Egypte moest vermaagschappen, en voor goed met heel zijn geslacht in deze Priesterkaste zou worden ingelijfd, door zijn huwelijk met Asnath, de dochter van Potiphera.

Dit huwelijk had Jozef niet mogen aangaan.

Immers, wat schoone legende Bilderdijk ons ook van deze Asnath, of Assenede, gelijk hij ze noemde, zong, om ze ons te doen voorkomen als een meisje dat Jozef reeds in Midian had leeren kennen, en later in Egypte terugvond, de H. Schrift meldt ons hier niets van; en wat de Schrift ons meldt maakt zeer stellig den indruk, dat Jozef's huwelijk met Asnath een *politiek* huwelijk was, door Pharaö alzoo besteld, om Jozef een positie in de Egyptische strengaristocratische maatschappij te geven, en tegelijk Jozef voor eens en voor altoos als Egyptenaar te naturaliseeren.

En in zulk een huwelijk nu had Jozef nooit *mogen* toestemmen; want als schoonzoon van Potiphera, den Opperpriester der Zon-aanbidders, wierd Jozef ingewikkeld in Egyptische afgoderij, en vermaagschapt aan een *Kaste*, die aan dezen afgodendienst haar glorie ontleende.

Niet alsof Jozef uit wellust in dit huwelijk had toegestemd. In Potiphar's huis had hij getoond, tegen de verleiding der Egyptische vrouw, met al haar bekoring, zeer wel bestand te zijn. Veeleer hebben we ons voor te stellen, dat de wierook Jozef bedwelmd heeft, en dat zijn beenen niet sterk genoeg waren, om hem als jonge man plotseling zulk een weelde te doen dragen.

En zoo kwam Asnath, de Egyptische priestersdochter, dan in Jozef's huis, ze werd hem ter vrouwe; en Asnath baarde hem twee zonen: Manasse en Ephraïm; maar, helaas, zonen, in wier naamgeving reeds het kwaad uitkomt, dat in Jozefs tent was geslopen.

Manasse toch wil zeggen: *die doet vergeten*. Want, zeide Jozef: God heeft mij doen vergeten *het gansche huis mijns vaders*. En Ephraïm wil zeggen: *dubbele vrucht;* want, zeide Jozef: God heeft mij doen wassen in het land waar ik eerst verdrukt wierd.

Pharaö's toeleg is dus gelukt.

Ook Jozef zelf is zich door Asnath als Egyptenaar gaan gevoelen; en hij weet niet beter, of hij is afgestorven aan zijns vaders huis, en nu een rijk man in Egypte.

Dat had Asnath's invloed gedaan.

En nu is het wel waar dat door Gods wondere leiding dat „vergeten huis zijns vaders" toch weer tot hem is gekomen, en in Egypte met hem heeft gewoond, en dat Jozef zelf, persoonlijk, toen weer de oude banden heeft aangebonden; zóo zelfs, dat hij er op stond, dat zijn lijk eens naar Kanaän zou gevoerd worden; maar daarmee was de nawerking van Asnath's verkeerden invloed niet te niet gedaan.

Manasse en Ephraïm hadden uit het bloed van Asnath iets in zich opgenomen, dat scheiding maakte tusschen hen en tusschen het eigenlijke Israël.

En zoo ziet ge uit Asnath's kinderen dan ook allengs de macht opkomen, die in Jakob's nakomelingschap de tweespalt en de scheuring aanbrengt.

Ephraïm staat tegenover Juda; Jerobeam tegenover den zoon van Salomo. Het wordt Samaria tegenover Jeruzalem.

En in dat Samaria breekt nu later schandelijk de dienst van Baäl door, tot Izebel de profeten des Heeren doodt.

En zoo gaat Jozef, die eerst zoo hoog klom, geheel onder, tot voor Juda al de glorie van Jakobs geslacht blijft.

En als ge nu vraagt, waarom Jozef's stam zoo diep gezonken is, dan geeft de Schrift u geen andere aanwijzing dan deze ééne: Jozef huwde Asnath, de dochter van Potiphera, den Opperpriester der Zonaanbidders te On.

XIV.

Siphra en Pua.

> En het geschiedde dewijl de vroedvrouwen God vreesden, zoo bouwde Hij haar huizen.
> *Exod.* 1: 21.

Ge moet u Siphra en Pua voorstellen als twee statige Joodsche vrouwen van middelbaren leeftijd, en met levendige, schoone gelaatstrekken.

Dit laatste mag afgeleid uit haar naam. Zoowel Siphra toch als Pua beteekent schoonheid en levendigheid van gelaat. En dat ze van statigen, middelbaren leeftijd waren weet men, doordien ze in Exodus als hoofden van heur gild optreden. Want natuurlijk had een volk van straks twee millioen veel meer dan twee vroedvrouwen, en kunnen Pua en Siphra hier dus niet anders voorkomen, dan als de Directrice's van heel het corps.

Als zoodanig schijnen ze door de Egyptische regeering aangesteld te zijn geweest. Vandaar dat Pharaö ze tot zich riep, en haar als

zijn vrouwelijke ambtenaren zijn orders gaf; en wel de vreeslijke order, om, als ze de Joodsche vrouwen in het baren hielpen, het kindeke, zoo het een knechtke was, door al haar onderhebbende vroedvrouwen te laten dooden in de geboorte.

Dit bracht heel het corps der vroedvrouwen in een pijnlijken strijd. Eenerzijds was het haar roeping als vroedvrouwen, alles te doen om het leven van moeder en kind te sparen; en anderzijds dwong Pharaö ze door zijn koninklijk bevel tot kindermoord. Zoo stonden ze tusschen twee vuren. Wien zouden ze gehoorzamen? Den Koning der Koningen, heurer vaderen God, of wel den Koning van Egypte?

En toen deden deze vrouwen wat plicht en roeping gebood. Ze *mochten* den aardschen Koning niet gehoorzamen, waar God het tegendeel gebood. En zoo lieten ze de jonggeboren knechtkens in het leven.

Dat maakte Pharaö woedend. En in heur angst namen Pua en Siphra toen heur toevlucht tot een leugen. Ze zeiden, dat de Joodsche vrouwen heur kindeke reeds ter wereld hadden gebracht, eer ze er bij konden zijn. Een leugen, die van lafheid getuigt, en stellig zonde is.

Maar God de Heere, die wist uit wat doodsangst deze leugen geboren was, zag om die altijd zondige leugen van Pua en Siphra den geloofsmoed niet voorbij, waarmeê heel het corps der vroedvrouwen *tegen* Pharaö en *voor* Jehovah had gekozen, en zegende ze op zichtbare wijze door heur eigen kroost in menigte te doen uitbreken.

Hij bouwde haar huizen.

Zoo waagden Pua en Siphra heur eigen leven liever dan het leven van die kleine wichtjens te smoren.

En toch . . . o, het is zoo hard het neer te moeten schrijven, zijn er Christenmoeders gevonden, die, om aan schande en last te ontkomen, de vrucht van heur eigen schoot moedwillig hebben vermoord.

Gruwelijk!

Alsof een ongehuwd meisje haar eer niet te lief moest hebben, om haar God te vergeten, en in zoo schandelijke zonde te vallen. Maar ook, alsof ze, eenmaal gevallen, geen toevlucht tot haar Heiland kon verkrijgen en geen hulpe kon zoeken bij haar God.

En toch, Pua en Siphra staan in de Schrift als zoo krachtige getuigen Gods tegen al zulken gruwel; met inbegrip van den gruwel, dien geen Overheid straft, en die toch niet minder schandelijk is: als een, die voelt moeder te zullen worden, geheime, duivelsche middelen aanwendt, om het volgroeien van haar vrucht te voorkomen. Dan waant ze *niet* te moorden, en ze moordt toch.

En dan, o, moeder, geldt dat *uw eigen kind*, waar Siphra en Pua heur leven waagden voor het kind van *een vreemde*.

Doch er ligt in Siphra en in Pua nog meer, zoowel in aardschen als in geestelijken zin.

In de kraamkamer schuilt zooveel. Door zooveel van wat moeder of baker doet, kan het leven van het jonge wichtje beveiligd en gered, maar ook door zooveel beschadigd en gekrenkt worden. Dat merkt ge wel aan de honderden jonge wichtjes, die wegsterven in de eerste levensmaanden, terwijl toch in andere kringen, waar meer ernst, en meer liefde, en meer vreeze Gods is, dit sterftecijfer de helft niet haalt.

Een moeder en een baker met een teedere conscientie, met goede kennisse toegerust, en niet spelende met het kindeke als met een speelpop, maar er voor zorgende als voor een schepseltje, door God haar toevertrouwd, hebben zoo menig jeugdig leven, dat bedreigd werd, gered.

Een taak, te schooner, omdat de wereld het niet merkt; maar God ziet het.

Maar God ziet het ook, als de moeder zich niet geeft voor haar kind, of, gelijk voorkomt, hoe schandelijk het ook zij, dat de moeder, uit ijdelheid, de moedermelk, die God haar voor dat wichtje gaf, aan haar kindeke durft onthouden.

Dat hebben Siphra en Pua ons te zeggen, als we met het *aardsche* leven rekenen.

Maar ook *geestelijk* gaat er van deze edele Joodsche vrouwen een vermaan uit.

Een baker, die God vreest, vindt in huizen waar ze bakert, zoo schoone gelegenheid om een *geestelijken* zegen achter te laten.

Ze is dagen en nachten met de jonge moeder alleen. Ze vindt die moeder in een blijde, ontvankelijke stemming des gemoeds. Wat kan ze op zulk een verteederd gemoed dan niet vermogen, waar Gods wondere schepping in dat nieuwe schepseltje, een getuige van zijn almacht is.

En niet alleen op de moeder is invloed te oefenen; maar ook de andere kleinen zijn voor een baker, die God vreest, zoo licht toegankelijk. Ze heeft zulk een macht zelfs over de dienstboden. En niet zelden is het gezien, hoe een vrome baker zelfs den vader van het kindeke tot ernst wist te stemmen.

En geen wonder!

Want immers uit de kraamkamer gaat het naar den H. Doop; en een vrome baker, die diep van dit heilig Sacrament doordrongen is, vindt daarin juist zoo gereede aanleiding, om een zaad uit te strooien, waaraan God den wasdom kan geven.

En wel gaat ze dan straks weer elders henen; maar een baker, die zóó haar God in de kraamkamer diende, wordt niet vergeten, al bakert ze niet meer.

En God vergeet niet, wat ze deed om zijns Naams wille.

XV.

Jochébed.

> Door het geloof werd Mozes, toen hij geboren was, drie maanden lang van zijne ouders verborgen. *Hebr.* XI : 23*a*.

Jochébed is in Hebr. XI ingevlochten in de „Wolke der geloofsgetuigen". Ze was een Levietische vrouw, en denkelijk ouder dan haar man Amram; althans uit Exod. 6 : 19 weten we, dat ze een zuster van Amram's *vader* was; een later streng verboden huwelijk, maar dat er in de Egyptische verwarring meê onder doorging.

Nu had Jochébed, toen Pharaö's boos bevel kwam, om de knechtkens in den Nijl te werpen, reeds minstens twee kinderen: een opgeschotene dochter, waarschijnlijk de later voorkomende Mirjam: en dan Aäron, die toen nog pas een speelsch knaapje van even drie jaren was.

Doch nu werd ze weer zwanger, maar met een zwangerschap, die ze schier had afgebeden, want de moeder*vreugd* van weer een kind te bezitten kon thans zoo licht in den doodelijksten *moederangst* over haar lieveling gesmoord worden.

Want ja, het kon weer een „zusje"; maar het kon ook een „broertje" zijn, dat ze kreeg. En dan, *als* het een jongen was, dan wachtte haar lieveling de dood in den Nijl. Want tegenstand baatte hier niet. Pharaö liet ter dege inspectie houden. En dan roofde men haar kind toch.

Gij kunt u daarom denken, hoe het al die maanden van haar dracht in Jochébed's hart gestormd heeft. En meer nog, hoe ze, toen het kindeke geboren werd, met kloppenden angst het antwoord van de vroedvrouw wachtte op de voor dood of leven beslissende vraag: *Wat is het?* En zie, toen moest het hooge woord er uit. Ja, het was *een jongen.*

En op eens verkeert, met dat zeggen, al Jochébed's moederweelde in bange verschrikking.

Want immers alle knechtkens der Hebreën moesten, naar Pharaö's gebod, geworpen in den Nijl.

Doch juist die moederangst maakte uit Jochébed een heldin. Voor haar kind zou ze strijden.

Dat besluit kwam bij haar op, zoodra ze haar kindeke aanzag; want *tot drie malen toe* betuigt de H. Schrift ons, „dat ze hem verborg, *ziende dat hij zoo schoon was*". (Exod. 2 : 3, Hand. 7 : 20 en Hebr. 11 : 23).

Bedoelt dit, dat ze als moeder een minder schoon kind niet zou

gemind hebben? Dat leert Hand. 7 : 20 ons anders. Daar toch staat, ook blijkens de kantteekening, letterlijk, dat Mozes „schoon *voor God*" was; en dit verklaart ons het geheimenis dat hier schuilt.

„Schoon voor God" kan niet anders beduiden, dan dat er iets hemelsch, iets bovenaardsch, iets als van een Engel uit het gelaat van dat jongsken sprak. Het was of ze niet haar eigen kind, maar een van God gezonden wezentje op haar schoot zag liggen. En dat greep haar zóó aan, dat ze een gevoel kreeg, alsof God iets met dit kindeke voor had. En zoo gleed haar geloof in haar moederliefde, en ze besloot, het kostte wat het wilde, dat jongsken te redden.

Hoe ze dit deed, staat van de eerste drie maanden niet vermeld; maar ge kunt u toch wel voorstellen, hoe ze ergens in een verborgen schuilhoek van haar woning of haar stal het kindeke wegborg, zoodat het lucht had, en toch zijn geluid niet te hooren was, en hoe ze dan stil er heen sloop, om op levensgevaar af haar kindeke de moederborst te geven.

Maar, helaas, toen ging het niet langer. De jongen begon te hard te schreeuwen. En toen gaf God haar, door de energie des geloofs, de vindingrijkheid in het hart, om feitelijk uit te lokken, wat Hij over Mozes besteld had. Toen wierd het biezen kistje gemaakt, en Mozes er ingelegd, en Mirjam, haar oudste dochtertje, op den uitkijk gezet, om te zien wat er van het kindeke zou worden; denkelijk wel met wat voedsel bij haar, om voor het „kindeke in het biezen kistje" te zorgen.

En God heeft dien geloofsmoed gekroond.

Een nacht en misschien nog een dag er bij heeft Jochébed toen in doodelijke spanning doorgebracht, maar, God zij lof, toen mocht ook haar moederhart trillen, neen, bonzen, van heilige moedervreugde. Zie, daar speurt ze hoe Mirjam in de verte met versnelde schreden komt aanloopen, en neen, niet alleen, maar *met haar broertje in haar armen.*

En toen is er in Jochébed's huis gedankt, geloofd, gejubeld; en weer mocht de gelukkige Jochébed haar hals ontblooten en het geredde kindeke laven aan haar volle moederborst.

Zoo wierd voor Jochébed, als prijs voor haar geloof, uit moeder*angst* de rijkste moeder*vreugd* geboren.

De angst van een moeder; een angst zoo beklemmend en zoo vlijmend, dat het mannenhart er nauwelijks in kan komen.

De angst van een moeder, ook nu nog zoo vaak doorworsteld, soms reeds in de geboorte als het heet: „Laat mij sterven, als mijn kind maar leeft"; soms als met heldinnenmoed de bangste smart, onder stukgebeten lippen, wordt doorgestaan, om met een enkelen

druppel uit de zwerende borst het kwijnende wicht te laven; straks als er gewaakt moet aan het wiegje, waarin felle koorts of besmettelijke ziekte, snel opgekomen, het lieve leven bedreigt; om nu niet te spreken van de moederliefde, waarmeê zoo menige moeder haar kind uit de hand van een woestaard, uit vuur of uit water gered heeft.

Toch kent de moeder die God vreest en haar Heiland mint, soms nóg banger angst, als het niet om het *leven*, maar om de *ziel* van haar kind gaat.

Dan was de worsteling soms nog ontzettender.

Maar, God zij lof, ook nu nog wordt door Goddelijk mededoogen zoo vaak uit dezen wreedsten moederangst zoo heilige moedervreugde geboren.

Ook nu nog mag van zoo menige moeder betuigd: Haar kind gered *door haar geloof*.

XVI.

De Dochter van Pharaö.

Toen zij het kistje in het midden van de biezen zag, zoo zond zij hare dienstmaagd henen en liet het halen.

Exod. 2 : 5*b*.

De Joden in Egypte woonden niet dan bij uitzondering in de Koninklijke residentie. Meest woonden ze òf in Gosen òf waren op 's Konings last naar de streek van Pithom en Raämses gezonden. Hieruit verklaart het zich, dat er slechts een enkel maal een „knechtke der Hebreën" in dat deel van den Nijl wierd geworpen, dat vlak bij de residentie lag.

Ware dit anders geweest, het verhaal van Pharäo's dochter, die het kindeke van Jochébed tot zich nam, zou geen zin hebben. Dan toch had ze wel dag aan dag kleine Joodsche kinderkens uit den Nijl naar haar paleis kunnen medenemen.

Juist echter omdat er in de residentie maar zeer *enkele* Joodsche familiën leefden, was dit niet het geval. Bij deze zeer enkele Joodsche familiën toch kwam de geboorte van een knechtke slechts hoogst zelden voor; en zoo verklaart het zich, dat het voor de Prinses van Egypte, toen ze zich met haar hofdames in de rivier ging baden, een zeer buitengewoon schouwspel was, daar een kindeke te midden der biezen aan den oever van den Nijl te vinden.

Doch wat nu opmerkelijk is, in deze Heidensche Prinses klopte een *menschelijk* hart; en wel een menschelijk hart, waarin iets teeders leeft voor een *kind*.

De vrouw heeft dit meer dan de man. Dit ligt in haar natuur, en hangt saâm met haar aanleg om moeder te worden. Die trek der natuur doet haar genieten in het kleine, nog zoo aanminnige leven; en speelt er zelfs dan nog doorheen, als ge ziet, hoe een jong meisje, of zelfs een vrouw van jaren, bij gemis van een kind genieten kan in het kleine spelende leven van een vogel of ander huisdier.

Op zich zelf spreekt er dus nog niets hoogers of edels in, dat deze Prinses, bij het zien van dat lieve, doddige jongetje, dat daar in de biezen lag, zich tot dat lieve, jeugdige leven voelde aangetrokken, en het niet kon aanzien dat de wateren van den Nijl, of misschien een krokodil, uit zijn diepte opgedoken, dat prachtig kind verslinden zouden.

Op zich zelf toont dit nog maar alleen, dat deze hooge dame in haar statige hofkringen den natuurlijken trek van haar vrouwenhart niet verloren had, en voor een kind, alleen reeds omdat het zulk een lief, hulpeloos schepseltje was, nog iets voelde.

Maar hooger stijgt deze vrouw van edele geboorte in onze achting, zoo we letten op wat ze nu verder deed.

Had ze zedelijk lager gestaan, dan zou ze al spoedig zijn gaan denken: „Mijn vader heeft geboden, die knechtkens te smoren, en dus, hoe lief ook dat jonksken is, ik blijf er van af." Maar zoo deed ze niet. Ze nam, op gevaar af van bij haar vader in ongenade te vallen, dat kindeke tot zich. Zulk een kindeke te vermoorden was *al* te wreed.

Ja, ze deed meer.

Ze dacht niet: „Dat lieve speelpopje moet meê naar mijn paleis"; maar in haar liefde mengde zich nadenken, en ze stond het kindeke maandenlang aan zijn moeder af, om het te zoogen. Zoo zorgde ze voor het kindeke en verblijdde zijn moeder.

En later, toen het groot was geworden, dacht ze niet: „Nu is het lieve er af"; maar toen nam ze het jonkske als haar eigen kind aan, en gaf aan Mozes een prinselijke opvoeding.

En hierin nu beschaamt deze heidensche Prinses menige Christenvrouw, zelfs meer dan één Christenmoeder.

Immers het is een zonde, die onder Christenmoeders lang niet zoo zeldzaam voorkomt, dat ze haar eigen wicht eerst ja, als speelpop, troetelen, en er „moedergek" meê zijn, zooals men dat vaak noemt; maar om het later, als het voor speelpop te groot is geworden, te laten loopen en in de opvoeding te verwaarloozen.

Dit nu is niet menschelijk, maar naar der dieren aard.

Zoo doet een dier, dat in de eerste weken en maanden voor zijne jongen het eigen leven waagt; maar „als het lieve er af is" zijne jongen uit het nest stoot en loopen laat.

En daarin nu is deze Prinses groot, dat ze, hoewel een heidensche vrouw, boven dat lagere standpunt blijkt verheven te zijn, en, hoe sterk ook tot zulk een lief wicht aangetrokken, het niet misbruikt als een speelpop, maar des jongskens bestwil zoekt, en niet het kindeke voor zich neemt, maar zich zelve geeft aan haar vondeling.

XVII.

Mirjam.

> Immers heb ik u uit Egypteland opgevoerd en u uit den diensthuize verlost; en Ik heb voor uw aangezicht henen gezonden Mozes, Aäron en Mirjam.
>
> *Micha* VI: 4.

Mirjam is een profetesse; Mirjam is een zangster in Israël; één dier vrouwen, die als Deborah door den Heere verkoren en bekwaamd zijn, om mede te werken tot de verlossing van zijn volk.

Ze was heel wat ouder dan Aäron en Mozes, en, gelijk uit haar ontmoeting met de Prinses van Egypte aan den Nijl blijkt, volstrekt niet van verlegen natuur; gevat en bij de hand; zoo zelfs, dat Jochébed haar, toen ze nog zeer jong was, reeds met volkomen gerustheid de zorge voor het kindeke Mozes toevertrouwde.

Toch was Mirjam meer met Aäron dan met Mozes, ook al was *zij* het die Mozes' leven had gered.

We weten toch, dat Mozes al spoedig naar het Paleis ging; uit het Paleis naar de school der Egyptische Wijzen; en dat spoedig op zijn openlijk optreden de uitwijking naar Midian volgde. Terwijl Mirjam dus jarenlang met Aäron in het stille gezin van Amram verkeerde, had ze Mozes eigenlijk zoo goed als niet gekend.

Dit nu schijnt ook voor haar volgend leven een nauwer band tusschen haar en Aäron te hebben gelegd, die niet geheel vreemd was aan zekeren naijver op den jongeren Mozes.

We weten toch, dat Mirjam met Aäron in de woestijn Sinaï tegen Mozes in opstand is gekomen, zoo het heette om zijn ongeoorloofd huwelijk met een Cuschietische vrouw.

Niet Aäron, maar Mirjam stond daarbij op den voorgrond. Er staat toch in Num. 12 : 1 uitdrukkelijk: „Mirjam nu sprak, en Aäron, met Mozes." Het ging dus van Mirjam uit; Mirjam deed het woord; en op Mirjam is de ontzettende straf der melaatschheid neergekomen.

Dat nu die Cuschietische vrouw daarbij slechts voorwendsel was, toont de inhoud van wat Mirjam Mozes tegenvoert. Ze spreekt toch over die Cuschietische vrouw ternauwernood een woord, en al haar beweren is, dat de Heere evengoed haar tot profetesse en Aäron

tot profeet gesteld heeft, en dat ze Mozes meerdere autoriteit dus niet behoefde te erkennen.

Haar opstandig hart ging alzoo in tegen het meerder deel, dat God aan Mozes boven haar en Aäron gegeven had. Want zeker, zij *was* profetesse, en Aäron *was* profeet, maar alzoo, zegt de Heere, „is mijn knecht Mozes niet, met hem spreek Ik van mond tot mond; door aanzien en niet door duistere woorden."

Zoo had de oudere zuster bij den ouderen broeder steun gezocht, om, tegen Gods verkiezende vrijmacht in, tegen de hoogere roeping van Mozes in verzet te komen. Nijd en ongeloof werkten bij haar samen. Dien val heeft ze met melaatschheid geboet. En toen ze in haar melaatschen staat zeven dagen buiten de legerplaats had doorgebracht, is ze op Mozes' gebed wel weer genezen en weer onder het volk opgenomen, maar toch was ze van dat oogenblik af de oude Mirjam niet meer. Haar kracht was gebroken. Haar gave was van haar gegaan. En het eenige wat we nog van haar opgeteekend vinden is, dat ze bij Kades stierf en bij Kades begraven werd, maar zonder dat er melding wordt gemaakt van een rouw door Israël over Mirjam bedreven.

Neen, de schoone periode uit Mirjam's leven ligt niet in de woestijn van Sinaï noch bij Kades, maar aan de Schelfzee, toen Mozes met de openbaring uit het Braambosch onder het verdrukte Israël in Egypte was verschenen; voor Pharaö zijn teekenen had gedaan; en eindelijk het geplaagde volk door de Roode Zee had uitgeleid.

In dat heerlijk verschiet is blijkbaar alle zusterlijke naijver op haar jongeren broeder onderdrukt geweest in haar hart. Ze heeft toen in Mozes' roeping geloofd. Ze heeft zich als profetesse, met Aäron, bij Mozes aangesloten, en, bedaagde vrouw als ze was, met jeugdige geestdrift zich aan het hoofd van Israëls vrouwenschare gesteld, om op de duinen van de Roode Zee den God Israëls te verheerlijken.

Verrukkend schoon moet dat oogenblik geweest zijn, toen Israël veilig op den oever stond, en Pharaö's helden met zijn ruiters verdwenen waren in de diepte der zee, en toen Mozes met Israëls helden aan de ééne zij, en Mirjam met de vrouwen aan de andere zijde, daar tegenover elkander stonden, starende op die wateren, die Pharaö tot een graf waren geworden, met daar achter het gehate Egypteland; en nu jubelend en dankend met psalmen en lofgezangen en zingende met beurtreien voor den Heere.

Toen moet er in Mirjam's oog, hoe oud en welbedaagd ze ook was, nog iets van haar jeugdige schoonheid zijn opgeleefd, toen ze met de tamboerijn of den trommel in de hand aan het hoofd dier jubelende vrouwenschare, het uitriep en uitzong en uitjubelde op

alle tonen: „Zingt den Heere, want Hij is hoogelijk verheven. Hij heeft het paard met zijn ruiter gestort in de zee!"

Toen geloofde Mirjam; *toen* zweeg in Mirjam's vrouwenhart alle zelfverheffing en naijver; *toen* genoot ze in Mozes' glorie, en genoot ze meer nog in de machtige daden des Heeren; en daarom was Mirjam *toen* groot.

Maar, helaas, het geloof heeft ook zijn tijd van inzinking.

En zoo is het ook Mirjam vergaan.

En toen kwam in die geloofsinzinking de oude booze haat van haar hart weer boven; en verviel ze in gemor tegen Mozes en in opstand tegen haar God en Heere.

Tot de Heere haar terugriep; en haar genas van haar melaatschheid; èn van haar ongeloof.

XVIII.

Zippôra.

> En hij gaf Mozes zijne dochter Zippôra.
> *Exod.* II : 21.

Mozes is de eerste maal niet gelukkig gehuwd geweest. Zijn eigen ongeloof was hier schuld aan.

Toen hij toch in Egypte zich als Jood opwierp, om het met de sterkte van zijn arm voor zijn mede-Joden tegen de Egyptenaren op te nemen, had hij blijkbaar nog geen flauw besef van de wondere wijze, waarop Jehovah hem als instrument ter uitleiding van zijn volk gebruiken zou.

Mismoedig moest hij toen vluchten, en zoo kwam hij in Midian bij Jethro; eigenlijk morrende in zijn hart, en met geen andere gedachte in zich, dan dat de zaak van Israël in Egypte hopeloos stond, en hem niets anders restte dan stil en vergeten weg te sterven in Midian.

En het was nu in dien moedeloozen en geloofloozen toestand, dat Mozes er toe over ging om Zippôra, een Midianietische vrouw, ten huwelijk te nemen, in stee van te wachten op een maagd uit zijn eigen volk. O, Mozes stond in Midian nog zoo zwak, en was op verre na zelfs de Mozes van het Braambosch nog niet.

Toen Zippôra hem al spoedig een zoon baarde, drukte hij dan ook in den naam van dien zoon de moedeloosheid zijner levensgedachte uit, want in *Gersom's* naam sprak hij uit: *Mijn lot is vreemdeling te zijn in een vreemd land.*

Juist door die moedeloosheid van Mozes schijnt Zippôra toen zeker overwicht op hem gekregen te hebben, en zich al meer tegen

de heilige traditie van Israël te hebben aangekant; zoo zelfs, dat Mozes, bij de geboorte van zijn tweeden zoon, Eliëzer, den moed niet had, om, tegen haar wil, de besnijdenis van zijn kind door te zetten.

Wel was Mozes innerlijk allengs tot krachtiger geloof in het mystieke leven van zijn gemoed gekomen, zooals ge dat ziet aan den naam van *Eliëzer*, wat beteekent: *Mijn hulpe is van den Heere alleen;* maar gelijk het vaak toegaat, die ommekeer in de mystiek van zijn gemoed ging juist vergezeld met inzinking van kracht naar buiten. En zoo beging Mozes de groote zonde, om uit inschikkelijkheid voor zijn ongeloovige vrouw, het teeken van Gods Verbond aan zijn kind te onthouden.

Zoo scheen dus Zippôra getriomfeerd te hebben. Niet Mozes zou over Midian, maar Midian zou over Mozes heerschen.

Maar nu komt de Heere dan ook tusschen beiden, en op een oögenblik, dat ze, op een hunner tochten, in een vreemde stad hun intrek hebben genomen, komt de Heere Mozes tegen, en tast hem plotseling aan met een dooddreigende ziekte.

Zippôra ziet hem daar machteloos, met den doodstrek reeds op het gelaat, nederliggen, en nu wordt op eens beider conscientie geraakt. Die ontzettende aangrijping Gods is omdat ze het teeken van Gods Verbond ontheiligd hebben. En Zippôra, die nu niet bij haar vader is en die daar alleen in die vreemde herberg geen uitkomst ziet, zoo haar man sterft, besluit in haar wanhoop, om dan in vredesnaam maar toe te geven, en daar Mozes te ziek is om het zelf te doen, neemt zij haar Eliëzer, en grijpt het mes, en besnijdt hem zelve. Niet, dat blijkt wel uit het verhaal, omdat ze overgebogen, omdat ze gebroken, omdat ze voor Jehovah gewonnen was; *maar om haar man niet te verliezen.*

Immers ze wierp — zoo staat er — de voorhuid van haar kind voor Mozes op den grond neder, en riep uit: Nu zijt ge mij een bloedbruidegom; wat zeggen wilde: Ik had u bijna in den dood verloren; maar nu leeft ge weer op: nu krijg ik u uit den dood terug; en zijt ge ten tweede male mij als een bruidegom; maar nu een bruidegom, verworven door het bloed van mijn kind.

Heroïeke bitterheid, en in het minst geen gebroken hart, spreekt dus uit haar taal. En zoo weinig wierd dan ook de goede verstandhouding hersteld, dat Zippôra eerlang met haar twee jonge kinderen naar haar vader, Jethro terug keerde, en Mozes alleen naar Egypte liet gaan.

Later is ze toen wel door Jethro weer bij Mozes gebracht, en heeft Mozes, ook na zijn verheffing tot Regent van heel het volk, de eens onbedachtelijk getrouwde vrouw niet van zich gestooten; het huwelijk bleef hem heilig, maar toch van Zippôra hoort ge

verder niets. Ze heeft noch als vrouw in haar man, noch als moeder in hare kinderen een geestelijke vrucht achtergelaten; en in Israëls volksgeschiedenis gaat haar verschijning onopgemerkt voorbij.

Mirjam viel ook in zonde; maar toch blijft Mirjam een geloofsfiguur die aantrekt.

Zippôra daarentegen is ons in de Schrift geteekend als de onzalige vrouw, die, tegen haar man ingaande, haar gezin poogde neer te trekken naar het lagere standpunt, waarop ze zelve stond.

XIX.

Rachab.

> Door het geloof is Rachab de hoer niet omgekomen met de ongehoorzamen, als zij de verspieders met vrede had ontvangen.
> *Hebr.* XI : 31.

Van Rachab hebben reeds de oude Rabbijnen, en hebben na hen vele Christelijke uitleggers, iets anders zoeken te maken, dan ze was.

Ze kon, zoo waande men, toch geen wezenlijke *hoer* zijn geweest. Een vrouw die met Salmon huwde, en zoo de moeder van Boäs werd, en alzoo een der stammoeders van Christus. Een vrouw, die door den H. apostel Paulus in de „wolke der getuigen" wordt opgenoemd, en met Sarah de eenige vrouw is, die om haar geloof ons als exempel wordt voorgesteld. Ja, een vrouw, op wie ook de H. apostel Jacobus wijst als op een voorbeeld in goede werken. (II : 25).

Hoe, bij mogelijkheid, kon nu zulk een vrouw een gemeen sujet zijn geweest, dat zich uit hebzucht overgaf aan elken man, die over haar drempel kwam?

Over die ergernis kon men niet heen. Vooral de stille, fatsoenlijke burgeres kon er niet overheen, die zich maar al te zeer had aangewend, op zulke diepgezonken zondaressen uit eigen ingebeelde hoogte neer te zien. En ook kon men er niet overheen, omdat men zich nu eenmaal had aangewend, al die mannen en vrouwen der H. Schrift zich als toonbeelden van heiligen wandel en godsvrucht voor te stellen, en dus eigenlijk in dien heiligen wandel hun uitnemendheid zocht en er hun redding aan toeschreef.

Wat heeft men daarom aan dat Hebreeuwsche woord *Zoonah*, dat hier voor „hoer" staat, niet al getornd! Rachab zal „waardin", maar in een gewone herberg, geweest zijn. Misschien was ze een bijvrouw, zooals Hagar en Zilpa. Wellicht ook was ze een meisje, dat zich lang geleden, in haar vroegste jeugd, vergeten had, maar nu sinds lang als een eerbare vrouw in Jericho leefde.

Zoo zon en spon men, omdat men Gods raad tot behoudenis van

zondaren en zondaressen niet verstond, en nog altoos zekere *menschelijke* gerechtigheid poogde op te richten.

En toch, er is niets aan te doen. Rachab was wel waarlijk een wezenlijke hoer, zooals ons uit het Grieksch van Hebr. XI : 31 onomstootelijk blijkt. *Zoonah* toch in het Hebreeuwsch en *Pornê* in het Grieksch hebben nooit iets anders beteekend; en hoe ontzettend voor onzen hoogmoed het ook zij, het feit ligt er eenmaal toe, dat èn Thamar èn Rachab èn Bathsebah alle drie voorkomen onder de stammoeders van onzen Heiland, niet als heiligen, maar als diepgezonken *zondaressen*.

„Ze hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd", dat geldt voor de braafste huisvrouw in ons midden én voor Rachab. Er is geen onderscheid. En zoo de braafopgevoede zich niet met een Rachabs geloof tot haar God bekeert, zal het gruwelijk volk van Sodom en Gomorrah zulk eene voorgaan in het Koninkrijk der Hemelen. De Heere heeft het zelf gezegd.

Het is zoo, dit alles werpt den gewonen maatstaf *der wereld* geheel omver. Maar zóó en niet anders is de maatstaf van het *goddelijk Evangelie*.

Sterker nog: Rachab is niet eerst hoer geweest, en daarna tot geloof gekomen; maar dat geloof *was* in haar, en *werkte* in haar, op hetzelfde oogenblik, dat ze nog als veile vrouw in haar zondig huis zat, en als zondaresse over nacht vreemde mannen bij zich ontving.

En eerst toen God de muren van Jericho liet invallen, en met die muren ook het zondehuis van Rachab, dat daarop stond, toen eerst is Rachab van haar zonde bekeerd, en is ze de huisvrouw van een der Vorsten van Israël geworden.

En niet ondanks, maar juist uit hoofde van die geloofswerking, nog te midden van haar zondig leven, wordt juist Rachab naast Sarah als de tweede *heldin des geloofs* door den H. apostel geloofd en vereeuwigd.

Juist doordien de reizende kooplieden destijds veelal bij zulke vrouwen den nacht doorbrachten, had Rachab keer op keer gehoord van dat wondere volk, dat uit Egypte naderende was, en van dien God van Israël, die zoo ontzettende wonderen deed.

Zoo liet God haar door die inkeerende zondaars *zijn Woord* prediken. En terwijl nu Israël aldoor morde, en zelfs een Mirjam om haar ongeloof met melaatschheid moest geslagen, en Mozes zelfs om Zippôra's zonde met doodelijke krankheid wierd overvallen, belieft

het God den Heere, om die hoer in genade aan te nemen; en, hoewel er stellig in Jericho honderd deugdzame vrouwen waren, die allen voorbij te zien, en zich alleen over dat diepgevallen meisje te ontfermen.

Misschien zelfs dat die vromer neiging in Rachab reeds jaren gewerkt had, en dat ze juist daardoor afgekeerd werd van de afgoderijen in Jericho, toen ze nu van een God hoorde, die niet als een steenen beeld bij een altaar stond, maar van een God, die zoo ontzettende wonderen gedaan had in het land van Egypte, en machtig bleek zijn volk te verlossen.

En nu komen daar twee mannen van dien God. Maar die niet komen, om zonde met haar te plegen, maar om voor den intocht van Gods volk den weg te banen. En nu komt het in Rachabs hart tot beslissing. Dien levenden God kan, wil ze niet weerstaan. Die mannen zijn voor haar hooge zendboden. En daarom, voor het leven van die mannen waagt ze haar eigen leven. Misschien dat de Vorst van Jericho haar morgen den kop voor de voeten zal leggen. Wat toch zou die Vorst zich om het leven van een hoer bekommeren? Maar die mannen moeten gered. Gered niet uit berekening, niet uit menschelijk medelijden, maar omdat ze haar *gezonden zijn van den Allerhoogsten God.*

Zoo deed ze wat ze deed *om Gods wil.* En alsof door die werking van het geloof haar bevroren hart begon te ontdooien, denkt die diepgezonken vrouw nu op eens weer *om haar vader en moeder*, dat ook die mochten gered worden.

En als straks Israëls leger voor Jericho's poorte het beleg slaat, dan is er in dat heele Jericho niemand dan die ééne hoer, die in dat leger *God-zelf* ziet naderen; en als ze dan het venster opendoet, en het scharlaken koord uithangt als teeken, dan is, *omdat ze gelooft*, haar redding gewis, en lijft God, die eenig Heilige, deze zondige dochter van Jericho in het heilige voorgeslacht van zijn eeniggeboren Zoon in.

En is dat nu om haar hoererij te vergoelijken?

God verhoede u, dat ooit zulk een booze gedachte in uw ziel binnensluipe. Paulus zou zeggen: *Dat zij verre!*

Maar dit toont God u in Rachab, dat zijn genade vrijmachtig; dat er voor de diepstgevallene in zijn genade nog redding is; en dat gij, omdat God u voor het uitslaan van de vlam der zonde meer dan anderen, bewaarde, niet in zelfgenoegzame eigengerechtigheid op die anderen zult neerzien.

XX.

Debórah.

> Totdat ik, Debórah, opstond, dat ik opstond, een moeder in Israël.
>
> *Richt.* V : 7.

Debórah is de *Jeanne d'Arc* uit Israëls verbazingwekkende geschiedenis; want dit is in Israël het opmerkelijke, dat bijna geen volk zoo telkens, zoo snel, zoo diep in afgoderij verzinkt, en dan als wegslinkt en zijn eere inboet; maar dat ook in geen volk als Israël zulk een onuitroeibare nationale veerkracht woont, om zich even dikwijls, even snel en even beslissend weer op te beuren uit zijn geestelijk en nationaal verval.

De sleutel van dit geheimenis lag hierin, dat Israëls nationale veerkracht niet in den mensch school, maar in de uitverkiezing Gods.

En dit nu bleek op het schitterendst ook in Debórah's dagen.

Schier al het vlakke land van Palestina was weer in de macht van de Kanaänieten gekomen, en Jabin, de Koning, wiens residentie in Hazor was, overheerschte heel Israël met wapengeweld. Jabin had een sterk, goedgewapend leger; vooral geducht om zijn negenhonderd ijzeren strijdwagens, waartegen geen voetvolk opkon.

Al het landvolk, dat in de vlakte woonde, was dus niet slechts cijnsbaar, maar verkeerde in een toestand van slavernij, veel erger dan de Christenen langen tijd onder de Turken hadden te doorstaan; en het eenig deel van het volk, dat nog zekere onafhankelijkheid bewaard had, was het *bergvolk;* want tegen de bergen kon Jabin met zijn strijdwagens niet op.

Vooral op het hoogland van Ephraïm bezat dit bergvolk nog zekere organisatie; en het was de vrouw van Lappidôth, die onder den Palm tusschen Rama en Bethel woonde, die het talent getoond had, om in dit volk den heldenmoed weer aan te blazen.

Haar naam was Debórah, en ze gold als een *Moeder in Israël.* Ze was toch niet alleen een vrouw van zeldzame geestkracht en beleid, maar ook een vrouw, in wie de Geest des Heeren de gave der *profetie* en de gave van het *lied* had gelegd. Zoo had zij het omwonend bergvolk weer tot Jehovah teruggeroepen; ze had het volk herinnerd aan zijn rijke traditiën uit Egypte en de woestijn; ze had geprofeteerd van betere dagen die komende waren; ze had als Richteresse recht gesproken en raad gegeven; en zoo was ongemerkt haar gezag algemeen erkend geworden. In deze wondere vrouw vond het verstrooide Israël weer een vereenigingspunt. Haar zangen zullen wel van mond tot mond zijn gegaan, en van berg tot berg weerklonken hebben. En zoo ontvonkte ze geestdrift, en wekte in alle stammen van Israël een blijde verwachting, dat verlossing komende was.

Zelfs schijnt ze door Barak een geheime wapening van het bergvolk tot stand te hebben gebracht, en door kleine guerilla-oorlogen Barak's veldheerstalent en de strijdvaardigheid van haar bergleger te hebben geoefend.

Debórah stond dus veel hooger dan een Kenau Hasselaar, en veel hooger zelfs dan een Jeanne d'Arc. Ze was een van God geroepene. Een wonderwijze en beleidvolle vrouw. En een vrouw, die niet plotseling optrad, maar die door jarenlange organisatie en inspanning Israël op den bevrijdingsoorlog had voorbereid.

Vandaar dat ze haar slag pas sloeg, toen deze voorbereiding was afgeloopen, en de kans het best stond.

En toen riep ze Barak tot zich, en verkondigde hem, dat thans het oogenblik van handelen gekomen was, en dat hij hierbij aldus moest te werk gaan: Op den bergrug van Thabor, die zich uit Ephraïm langs den Kison slingert, moest hij tienduizend man uit Zebulon en Naphthali's gebergte saamtrekken; zij zou dan zelve bij het leger komen; terwijl de overige bergbewoners uit den omtrek de andere bergen zouden bezetten; en dan zou God zelf Jabin in zijn overmoed verleiden, om vlak voor den regentijd zich in de vlakte van den Kison te wagen.

En zoo gebeurde het.

Barak trok zijn tienduizend man op den Thabor saâm. De overige bergbewoners bezetten de bergpassen ten noorden. Debórah kwam in het leger. En nauwlijks hoorde Jabin van deze poging tot opstand, of hij trok met al zijn volk en zijn wagens naar de vlakte van den Kison af.

En toen is er daar op de glooiing van den Thabor door deze tienduizend man een heldenstuk bestaan, dat zijn wederga in de historie zoekt; en heeft dit slechtgewapende voetvolk zich met zulk een doodsverachting op het machtige leger van Jabin geworpen, dat het den aanval niet doorstond, maar deinsde, en zoo op den Kison werd teruggeworpen. En toen nu tegelijkertijd een vreeslijk onweder losbarstte en de stortregens begonnen neer te vallen, en de Kison zwol en over zijn oevers liep, wierd heel het leger van Jabin, met zijn strijdwagens, door den wassenden stroom ontredderd, en wierd het uit de bergpassen door de van overal toegevloeide Israëlieten volkomen vernield; zóó vernield, dat Sisera, die het leger van Jabin aanvoerde, te voet en in alle ijl vluchten moest.

Dat nu heeft die ééne vrouw gedaan, of liever nog door die ééne vrouw, de Heere Zebaôth.

Niet door Barak; want als een man overwint, ziet al het volk nog op den held die overwon. Maar juist door een vrouw, opdat in haar zwakheid te luisterrijker de almogende kracht des Heeren zou uitblinken.

En die vrouw *kon* zulk een instrument in de hand des Heeren zijn, omdat de Geest des Heeren vaardig over haar was, haar bezielde en haar bekwaamde. God ontstak een vuur in haar hart, en vonken van dat vuur spatt'en naar alle zijden in Israëls gebergte rond, en heldenmoed voer in aller borst.

Juist zooals het dienzelfden God soms nóg belieft, om in een stil dorp een vrouw tot de vreeze zijns naams te verwekken; zulk een vrouw tot een *Moeder in Zijn Israël* te stellen; en van zulk een vergeten vrouw een aanstekende kracht en een levensbezieling te doen uitgaan, die tot ver in den omtrek hen die slapen weer ontwaken doet, en opstaan, totdat Christus over ze lichte.

XXI.

Jaël.

> Gezegend zij boven de vrouwen Jaël, Hebers des Keniters huisvrouw; gezegend zij ze boven de vrouwen in de tent.
> *Richt.* V : 24.

Jaël is een vrouw als Judith van Bethuliën, die Holophernes op zijn slaapstede de kling door de keel joeg.

Ze was de vrouw van Héber, een man, die niet uit Israël gesproten was, maar uit de familie van Mozes' vrouw. Haar geslacht was dat der Kenieten, een zwervende, nomadische stam, die dus in tenten leefde, en in Debórah's dagen zich gelegerd had bij den voet van den Thabor, dicht bij de plek waar Barak en Debórah het machtige leger van Jabin en Sisera, met zijn negenhonderd ijzeren wagens, verpletterd hadden.

Jabin had dezen stam der Kenieten ontzien, om in dezen stam een steun tegen het door hem gehate Israël te hebben; maar de Kenieten hadden aan deze lokstem geen gehoor gegeven. Met de heugenis van Mozes' daden hadden ze steeds partij voor Israël gekozen. En zoo deed ook Jaël, Hébers vrouw. Van daar dat ze jubelde, toen ze Baraks overwinning hoorde, en geweend zou hebben, als Sisera met zijn strijdwagens Israël had verslagen.

Deze Jaël nu heeft de eere gehad, die aan Barak ontgaan was, om namelijk Sisera, Israëls wreeden verdrukker, als door een Godsgericht, te dooden.

Had Barak eerst niet geaarzeld, om tegen Jabin op te staan, die eere ware hèm beschoren geweest; evenals aan David, om Goliath te dooden.

Maar Barak *had* geaarzeld, en deswege had Debórah, als profetesse, hem het woord des Heeren doen hooren: „De eere zal niet uwe zijn, want de Heere zal Sisera verkoopen in de hand *eener vrouw*." (Zie Richt. 4 : 9).

Het feit, dat Jaël Sisera doodde, mag dus *niet* door ons worden afgekeurd. Gelijk toch Pinehas geloofd wordt, omdat hij den Israëliet met de Midianitische hoer aan zijn spies reeg, overmits hierin een ijveren voor Jehovah sprak ; evenmin mag Jaël gelaakt, omdat ze aan Sisera het Godsgericht voltrok.

In het lied van Debórah heet het dan ook : „Gezegend zij boven de vrouwen Jaël, de huisvrouw van Héber, den Keniet ; gezegend zij ze boven de vrouwen in de tente !"

Terecht zeggen dan ook onze kantteekenaren, en alle oude uitleggers, dat Jaël deze daad bestaan heeft, niet uit eigen opzet, maar omdat de Geest des Heeren een heiligen ijver voor Jehovah in haar verwekte.

Toch mag hieruit niet afgeleid, dat daarom ook *de wijze*, waarop ze aan deze heilige bezieling gehoor gaf, van Godswege is goedgekeurd.

Hier toch spreekt het verschil met Pinehas en David te sterk. Noch bij Pinehas, noch bij David stuit ge op wat *zedelijk laag* is. Pinehas valt openlijk aan, en David waagt zich met zijn slinger tegen den machtigen Goliath. God zal hen helpen.

Maar in dat geloofsvertrouwen staat Jaël niet. Wel voelt ze in zich een onweerstaanbaren drang, om Sisera, den gezworen vijand van God en zijn volk, te dooden ; maar ze mist den moed en het geloofsvertrouwen, om Sisera openlijk aan te vallen. Geen woord dat hij den levenden God gehoond heeft, komt als bij David over haar lippen ; en terwijl Pinehas' en David's roem bij Israël blijft voortleven, sterft haar naam dan ook weg.

Jaël was blijkbaar in het minst geen ruwe vrouw. Ze behoorde niet tot de *dames de la Halle*, die in de Fransche Revolutie haar tijgeraard zoo vreeslijk deden uitkomen.

Eer ontbrak haar de moed. Ze dorst niet. En zoo als het dan meer gaat : wie niet sterk is moet slim wezen, zegt het spreekwoord : en zoo nam ook zij tot laakbare *slimheid* de toevlucht.

Ze ontving Sisera met een lach om de lippen. Ze reikte hem een beker voor zijn dorst. Ze spreidde het bed voor hem in haar tente. En toen Sisera, op die heilige gastvrijheid steunende, zich in haar tente had te slapen gelegd, toen overdekte ze hem met een kleed, nam een pin der tente met een hamer, en dreef hem die scherpe pin door de slapen dat hij het bestierf.

En zoo was het Godsgericht volbracht, waartoe een ijver des Geestes haar had aangedreven ; maar volbracht op een zondige wijze die Jaël als schuld blijve aangerekend.

Zooals Jaël Sisera doodde, verslaat een sluipmoordenaar zijn slachtoffer ; maar niet de ijveraar voor Gods eere den erfvijand Gods.

En zoo blijft dan de regel, dat ijveren voor Gods eere door de liefde niet uitgesloten; veeleer door de liefde voor Gods naam geboden wordt. Edoch, wie ijveren zal voor den naam des Heeren, heeft het wapen, dat hij bezigen zal, door God zelf te laten keuren.

En dát deed Jaël niet.

XXII.

Jephtha's Dochter.

Dat Jephtha's dochter *niet* door haar vader verbrand is, behoeft wel geen betoog meer. Alle menschenoffer was in Israël een gruwel. Jehovah was niet als Moloch, dat een vader zijn kind op het altaar kon slachten. En ook heel het verhaal is er tegen. Een kind dat sterven moet, en twee maanden uitstel vraagt, zou die twee maanden niet ver van haar ouders weggaan. Waartoe ook zou ze, zoo ze sterven moest, haar maagdelijken staat beweend hebben? Wat hoefde er dan bij te staan, dat ze „geen man bekend heeft"? En wat zouden de dochteren Israëls haar dan vier dagen in het jaar zijn gaan „aanspreken"?

Geen twijfel dus, of de offerande van Jephtha bestond hierin (gelijk ook onze kantteekenaren zeggen, en tegenover Luther staande houden) dat haar vader haar als een maagd, die nooit huwen mocht, aan den dienst van den Tabernakel wijdde; en dat ze dientengevolge, niet naar vrije keuze, maar om de gelofte van haar vader, tot op haren dood toe als een toegewijde des Heeren, verre van haar ouderlijk huis, bij den Tabernakel, eenzaam en verlaten, heeft geleefd.

De heidensche sage van Iphigenia mag in het Bijbelsche verhaal niet worden ingeschoven.

Jephtha had Ammon overwonnen; Jephtha stond op het toppunt van zijn glorie; en juist op dit oogenblik berooft hij door een onnadenkende belofte zich zelven levenslang van zijn kind, en zijn kind tot aan haar dood toe van de vreugde des levens.

Dát is de positie, waarin Jephtha's dochter voor ons treedt.

Ze is slachtoffer van de gelofte, die haar vader deed; en dat ze, zonder haar smart op preutsche wijze te verbergen, zich toch willig naar de gelofte haars vaders voegt, juist dát is de tragisch-boeiende trek in haar karakter.

Jephtha's dochter was een jonge deern, die er door haar aard volstrekt niet op was aangelegd, om, gelijk wij thans zeggen zouden, vrijwillig de kloostercel op te zoeken.

Dat ziet ge wel aan de wijze, waarop ze haar vader te gemoet treedt.

Een meisje van stille, in zich zelf teruggetrokken natuur, zou thuis zijn gebleven, en verscholen achter de deur hebben gestaan, om haar vader, als hij binnentrad, om den hals te vliegen.

Maar zoo doet zij niet.

o, Neen, één en al vuur en gloed, vol geestdrift en enthousiasme, heeft ze de meisjes van Mizpa bijeengeroepen; ze heeft ze haar cymbalen en trommelen laten meebrengen; en nu trekt ze, eer nog haar vader de stad binnen is, hem met beurtreien en trommelen te gemoet, en alles danst en zingt en jubelt voor den overwinnaar.

Ze was dus blijkbaar, wat wij noemen zouden, een levenslustig meisje; met een paar oogen, die vroom-bezielend de wereld inkeken; en met aandrift in de ziel, om in die wereld te roemen en te jubelen over de macht van Jehovah en de glorie van haar vader, dien Jehovah verkoren had.

Nu verkeerde ze, naar we uit het verhaal zien, juist in die jaren, waarin zulk een jonge dochter meest ten huwelijk gaat. Geen kind meer, en toch nog geen vrouw; maar de reine, krachtige uitdrukking van het maagdelijke leven in al zijn schoon en met al zijn hope.

En nu is zij de dochter van den held die overwon en Israël van Ammon verloste.

Hoe moest dan niet nu vooral menig jongeling van hoogen levenstoon den blik op Jephtha's dochter geslagen houden? Hoe lag niet de jubelende jongelingschap, die uit den krijg tegen Ammon weerkeerde, als in bewondering aan haar voet? Vooral zooals ze thans haar vader te gemoet toog, al zingende en trommelende, aan het hoofd van Mizpa's dochterenschare.

En zie, nu valt op datzelfde oogenblik, als een doffe donderslag, haar het woord van haar vader in de ziel: „Mijn kind, ik heb een gelofte gedaan, en naar die gelofte moet ik u tot uw dood toe uit de wereld bannen. Ge moet een gewijde des Heeren zijn."

Jephtha zelf vindt dat vreeslijk.

Voor hem schittert die bezielde, die levenslustige, die boeiende verschijning van zijn dochter; en door zijn ondoordachte gelofte moet hij nu op eens dat tintelende leven uitblusschen; die ongekunstelde vreugde in smart doen verkeeren; en heel de schoone toekomst afsnijden, die zich juist nu zoo heerlijk voor zijn dochter opende.

En wat doet Jephtha's dochter nu?

Speelt ze de onnatuurlijke? Zegt ze: Vader, dat is niets. Ook het stille leven der afzondering zal mij lief zijn?

Neen, ook in dit ontzettend oogenblik, waarin plotseling heel

haar toekomst op dat ééne woord van haar vader voor haar ondergaat, blijkt ze even openhartig als ze levenslustig was.

Want, ja, ze mort niet tegen. Integendeel: „Indien," zoo zegt ze, „gij uw mond opengedaan hebt voor den Heere, zoo doe mij naar wat gij den Heere hebt toegezegd"; maar ze voegt er als uit éénen adem bij: „Geef mij twee maanden uitstel, opdat ik met mijn vriendinnen naar een eenzame plaats in de bergen vluchte, en daar den weedom van mijn maagdelijk hart breke."

En zoo geschiedde het.

Waarschijnlijk in een zomerhuis, dat Jephtha op de nabij gelegen bergen bezat, trok zij zich twee maanden lang met haar beste vriendinnen terug en zocht tot zich zelve te komen, om dien ontzettenden overgang in het leven ook van haar ziel door te maken.

Ze had willen trouwen; ze had het rijke leven willen genieten. En nu wierd voor dat alles een gordijn geschoven. Alleen moest ze weg; van al haar lieven en vrienden af; om eenzaam en verlaten als een gewijde des Heeren haar leven te slijten.

En al zou dit nu voor menig ander dweepziek meisje een ideaal geweest zijn; voor haar, voor de levenslustige, vroolijke en toch vrome dochter van Jephtha was het dit lang *niet*.

Voor haar was het 't zwaarste offer dat ze brengen kon.

En toch bracht ze het.

Haar vader had eenmaal de gelofte gedaan. Dus kon en mocht die gelofte niet gebroken worden.

En zoo morde ze niet, al weende ze bitterlijk. En toen ging ze, wel te moê, naar de plaats van haar levenslange ballingschap.

XXIII.

Manóach's vrouw.

> En daar was een man van Zora, uit het geslacht eens Daniets, wiens naam was Manóach; en zijne huisvrouw was onvruchtbaar en baarde niet. *Richt.* 13 : 2.

In het tijdperk der Richteren trekt ook de vrouw van Manóach de aandacht.

Ze verkeerde in het geval van Sarah en Hannah; en vormt met deze het drietal uit Israëls oudste geschiedenis, dat eerst de bange gekrenktheid en droefheid der ziele door *het kinderlooze* van heur staat hebben gekend, en daarna, op een bijzondere aankondiging van Gods wege, zich in rijke moederweelde gebaad hebben.

Izak, Simson en Samuël zijn de drie mannen Gods, die aan deze worsteling van het moederlijk geloof hun geboorte danken.

Simson's moeder was gehuwd met Manóach, een man uit den stam van Dan, en woonde met hem te Zora.

Aan het goede des levens hadden deze echtelieden blijkbaar geen gebrek; want ze hadden eigen beesten op stal staan, en maken over het geheel den indruk van welgestelde lieden; maar hun innig zielsverlangen naar dat echtelijk geluk, dat alleen het bezit van *een eigen kind* schenkt, bleef dusver onbevredigd.

Doch zie, op een keer dat de vrouw alleen in het veld was gegaan, verscheen haar een geheimzinnig wezen, een engel Gods in menschelijke gedaante, gelijk Abraham er drie bij de eikenbosschen van Mâmree gezien had. En deze man, (want voor een man zag ze hem aan al blonk zijn gelaat ook „zeer vreeslijk") spreekt haar toe in haar eigen taal; en hoewel ze hem ganschelijk niet kende, bleek het dat deze vreemde *haar zielsmart* verstond; want, zonder verdere inleiding, kwam hij aanstonds op hare kinderloosheid, en gaf haar de geheel onverwachte verzekering, dat ze niet lang na dezen *moeder* stond te worden. Meer nog, hij zei haar aan, dat het kind, dat ze krijgen zou, een bijzonder instrument des Heeren, een Nazireër Gods, zou zijn, en hij gaf haar deswege den raad om gedurende haar zwangerschap zich van alle vrucht des wijnstoks te onthouden.

Thuis gekomen deelde ze deze wonderbare ontmoeting natuurlijk terstond aan haar man mede. Ze had niet eens durven vragen wie die man was; en hij was heengegaan zonder zijn naam haar te zeggen. Dit verbaasde haar man natuurlijk zeer, en, evenals zij zelve, vermoedde ook hij, dat het een Engel Gods was geweest. Wie anders toch kon haar zulk een belofte gegeven hebben? Maar toch, dit was hem niet genoeg; en in vrome aandrift wierp hij zich op de knieën, om van God te begeeren, dat ditzelfde geheimzinnige wezen hun nogmaals verschijnen mocht.

En waarlijk, die bede werd verhoord.

Op een keer, dat de vrouw weer alleen in het veld was, staat daar plotseling weer diezelfde blinkende verschijning voor haar. Doch nu had ze ook geen rust; maar liep ijlings huiswaarts om haar man te roepen. En Manóach kwam haastelijk. En nu stonden beiden saâm tegenover den engel, maar die nog altoos in menschelijke gedaante hun tegenblonk zoodat ze niet recht wisten, hoe ze het hadden.

Manóach kan het in die onzekerheid niet uithouden, en vraagt driestweg: Zijt gij die man, die mijn vrouw die belofte gaf? En daar dit zoo bleek te zijn, bood hij hem gastvrijheid aan, en wilde een boksken voor hem bereiden. Maar de Engel sloeg dit af. „Houd mij niet op," sprak hij, „en zoo ge offeren wilt, offer den Heere!"; want, zoo zegt het verhaal, hij vermoedde wel dat het een Engel

was, maar hij wist niet dat het de Messias zelf was, die voor hem stond. Op zijn vraag: Wie zijt gij? — kreeg hij dan ook geen ander antwoord, dan dat zijn naam *Wonderlijk* was. En toen Manóach het offer op het outer gereed maakte, en ten leste de vlam opging, voer de Engel des HEEREN in die vlam opwaarts ten hemel; zoodat Manóach en zijne vrouw op hun knieën voor het altaar vielen; want nu zagen, nu merkten ze dan toch, dat het wel waarlijk de Engel des HEEREN was.

En zoo ging ook deze verschijning voorbij, maar niet het woord dat de Messias gesproken had. Want zie, niet lang daarna werd de vrouw zwanger; en toen haar dagen vervuld waren, schonk ze aan Israël, haar volk, in Simson *den van God beloofden redder*, die den smaad des volks op de Philistijnen wreken zou.

Immers niet om Manóach, noch om zijn huisvrouw, maar *om Simson*, is het in heel dit bestel onzes Gods te doen.

De Heere heeft het geschrei van zijn volk gehoord; en terwijl nu in alle stammen van Israël het gezucht en het geklag nog opgaat; en de wanhoop in veler hart sloeg alsof er nimmer redding komen zou; *heeft* de Heere reeds hulpe aan zijn volk besteld.

Simson *is* reeds geboren.

Maar juist om dit hooger bestel Gods te beter te laten uitkomen, laat nu de Heere die vrouw eerst lange jaren kinderloos blijven. Niet zij zou den redder aan Israël schenken, maar Hij, de Heere.

En nu toont diezelfde God ons tevens, hoe de toekomst van dit kind als 't ware reeds voorbereid wordt in het leven naar ziel en lichaam van die moeder.

Omdat haar kind een geloofsheld zou zijn, moest zij eerst de bangste geloofsworsteling doorkampen. En omdat hij een Nazireër Gods zou zijn, moest zij reeds in haar zwangerschap zich van alle vrucht des wijnstoks onthouden.

Zoo nauw, zoo eng is de band, dien de Heere soms tusschen het leven der moeder en het leven van haar kind legt.

Reeds eer het kindeke geboren is, is hier de *zielsinvloed* en de *lichamelijke* invloed der moeder over dat kindeke machtig.

XXIV.

Delila.

> En het geschiedde daarna dat hij eene vrouw liefkreeg aan de beek Sorek, welker naam was Delila. *Richt.* 16 : 4.

Delila, die haar zondig huis aan de boorden van de Sorek gebouwd had, is als vrouw een weerzinwekkende verschijning.

Simson is de held Gods, wiens geheele optreden een mysterie is en die op geheel wondere wijze door God tot een instrument zijner mogendheid was verkozen en toegerust; maar diezelfde uitnemende Simson had één diepe wortelzonde: die *sterke* Simson was *zwak* tegenover de bekoring der vrouw. En van deze diep ingekankerde zonde heeft keer op keer nu deze dan die listige vrouw misbruik gemaakt, om Simson in haar strikken te vangen; doch Delila sterker dan iemand.

Reeds in Gaza was Simson bijna het slachtoffer van zijn zinlijke natuur geworden. Ook daar was hij in een zondig huis ingegaan, en hadden de Philistijnen hem lagen gelegd. Maar nog ontfermde de Heere zich over Simson, en bekwaamde Simson om de poort van Gaza, met haar grendelboom, uit de poorthaken te lichten, zoodat hij, nog eer de lieden van Gaza ontwaakten, ontkwam.

Maar Simson was, in het overweldigend gevoel van zijn mannelijke kracht, op het punt van deze diepe zonde onverbeterlijk; en nauwelijks uit Gaza ontkomen, keert hij bij Esthaol, aan de beek Sorek, weer bij zulk een gemeene vrouw in, en blijft huizen bij Delila.

Een vrouw met een lieflijk klinkenden naam; gelijk de ijdele vrouw, ook al heet ze anders, om indruk te maken, zoo gaarne aanneemt. En in dat booze huis van de listige Delila vond Simson erger dan zijn dood.

Want die Delila was hem te listig af.

Gelijk al zulke vrouwen, verstond ze uitnemend de kunst, om met een volkomen liefdeloos hart de warmste liefde te veinzen, en door dat vertoon van teederheid en innigheid heeft ze Simson ten val gebracht.

Voor geld deed ook deze ijdele vrouw natuurlijk alles; en toen de vorsten der Philistijnen haar beloofden, geheele schatten van goud en zilver aan haar voeten te leggen, zoo ze Simson hun in handen speelde, was elk verraad haar goed genoeg, zoo ze hem maar vangen kon in haar strikken.

En toen begon het leugenachtig spel der verraderlijk geveinsde liefde.

Zij, zoo deed ze voor, had Simson wel lief; maar dat was niet genoeg. Simson moest ook haar liefhebben; liefhebben *met zijn hart;* want zonder de liefde *van het hart* kon hun wederzijdsche zondige liefdesbetrekking geen stand houden.

Door zoo nu te spelen, stal ze Simson's hart. Het was hem of zijn zonde minder zondig werd, nu hij zijn liefde bleek gegeven te hebben aan zulk een nobele vrouw, die, al leefde ze in zonde, toch zulk een ideale opvatting van de liefde had.

Zoo maakte ze hem vertrouwelijk. Simson mocht geen geheimen voor zijn beminde Delila hebben. „Ik heb u lief", zoo sprak ze,

„maar zonder dat uw hart met mij is!" o, Die slang van een vrouw. Men zou zeggen: hoe dorst ze zulke woorden nog op haar lippen nemen.

Maar ze vorderde. Simson was blijkbaar tegen haar bekoring niet bestand. Evenwel vertrouwde hij haar niet geheel, zoodat hij haar eerst fopte; doch ook dit ontrukte hem niet aan zijn zondige bedwelming, maar prikkelde hem veeleer, om opnieuw te pralen met zijn bovenmenschelijke kracht.

Het lag hem in zijn haar; dat wist hij wel; maar eerst laat hij zich met riemen en met zeelen binden, die hij als rag verscheurt. Doch reeds bij de derde verzoeking spreekt hij van zijn haar, en laat zijn haar in het weefgetouw vaststrengelen. Maar nog wijkt God de Heere niet van hem, en hij ontkomt. Tot nu eindelijk Delila haar uiterste kracht inspant; de bedroefde en miskende speelt; en zich aanstelt als de in haar liefde gekrenkte. En nu bezwijkt Simson. Hij wijst op zijn lokken. Aan die veile vrouw verraadt hij de eere van zijn Nazireërskroon. En nu, zoo lezen we, wijkt God van hem, en Simson valt in der Philistijnen hand.

En toen lachte de lage Delila van schik en pret. Dat was nu de triomf van haar gewetenlooze liefde en van haar verraderlijk vleiende lip. Wat geen bataljon Philistijnsche soldaten vermocht, dat had zij bestaan. *Zij* had eindelijk Simson in haar macht weten te krijgen. En daar prachte, daar pochte ze nu op; en het was haar een boosaardig zielsgenot, dien sterken Simson nu als een machteloozen buit aan de Philistijnsche vorsten te kunnen overleveren, tot hij gebonden het huis uitging, en zij alleen bleef met de enorme massa gelds, die ze als prijs voor haar verraad gewonnen had.

En nu verontschuldigen we Simson niet. Wat hoefde deze held Gods èn in Gaza èn bij de beke Sorek zulke huizen binnen te treden, en zich aan zulke giftige vrouwen over te geven. Vreesde hij zijn God dan niet?

Maar Delila blijft niettemin als een schandvlek van het vrouwelijk geslacht op het blad der Schriftuur geteekend staan.

Als een *schandvlek*, ook zeer zeker om haar zondig leven; maar toch in erger zin nog om haar spelen met de liefde, om haar spelen met de teederheid van het hart, om haar lage geldzucht en haar verraderlijke listigheid.

Ze vleit Simson, en ze stelt zich aan, alsof haar liefde te edel en te warm en te oprecht is, om zoo koel beantwoord te worden.

En inmiddels heeft ze de politie in haar binnenkamer verstopt, en wacht ze slechts op het oogenblik, dat ze haar minnaar aan zijn vijanden zal kunnen overleveren.

En nu is zeker deze zondige ontaarding van de vrouwelijke beko-

ring bij Delila tot zeldzame hoogte geklommen; maar toch, in den grond der zaak staat een Delila voor u in elke vrouw, die haar bekoring misbruikt, en liefde veinst, en de ijdele of de coquette speelt, om zelfzuchtige doeleinden na te jagen.

Ook die vrouwelijke bekoring, en ook die aantrekkelijkheid der liefde is een gave Gods, die de vrouw van haar Schepper ontving.

Maar juist daarom zal God gewisselijk straffen elke vrouw, die deze machtige gave in zoo onheilig spel misbruikt.

XXV.

Naömi.

> Maar zij zeide tot hen: Noemt mij niet Naömi, noemt mij Mara, want de Almachtige heeft mij groote bitterheid aangedaan.
> *Ruth* 1 : 20.

Naömi beteekent „de lieflijke;" en metterdaad *is* ze een vriendelijke, een lieflijke, een aanminnige verschijning, als de aanblik der Thámars en der Ráchabs en der Delilas u vermoeid, en immers uw ziel gekrenkt heeft.

En al mogen we dan ook in de heilige geslachtslinie van den Christus niet enkel de Naömi's en vrouwen als Ruth ontmoeten; en al dwingt God de Heere ons tot onze zelfvernedering en zelfbeschaming, om het ontzettende feit te erkennen, dat, om onze zonde, de Thámars, de Ráchabs en de Báthsebas daarin heur zondige plaats *moeten* hebben, toch verkwikt het ons hart, en leeft onze ziel er bij op, als God ons vergunt, een oogenblik ons van die historiën van menschelijke laagheid af te trekken, en te staren op vrouwelijke gestalten, waarin zieleadel spreekt, en die een hooger schoon voor ons oog doen schitteren, dan de gloed der zon soms tooveren kon in het Oostersch vrouwelijk oog.

Er is in Naömi zulk een vrouwelijke nobelheid van zin, dat uw hart onwillekeurig met haar meeleeft; te meer daar alles u den indruk geeft, dat ze door lijden geheiligd was.

Uit Bethlehem herkomstig, was ze reeds als jonge vrouw genoodzaakt, met Elimélech, haar man, voor den honger uit haar stad en land te vluchten, en brood te gaan zoeken in het vreemde land van Moäb. Reeds dit was voor een vrouw als Naömi hard, want in deze moeder van den Christus zoog en trok zeer sterk de liefde voor het volk van God en de gehechtheid aan de traditie van haar natie; zóó zelfs, dat ze later als weduwe toch weer naar Bethlehem terug toog.

Maar als *weduwe;* want ramp op ramp treft haar; en na den

honger in Bethlehem en de ballingschap naar Moäb, overkomt haar het vroegtijdig sterven van haar man. En zoo blijft ze met haar twee kinderen, verlaten en eenzaam, in het vreemde land achter.

Maar hier blijft het niet bij. Ook in die kinderen zou ze smart bij volle teugen indrinken. Eerst doordien èn Machlon èn Chiljon heidensche meisjes huwden; wat Naömi, die Gods weg met Ruth nog niet kende, natuurlijk grieven en krenken moest. En toen, als door overmaat van ramp, behaagde het God ook nog haar beide zonen van haar weg te nemen. Machlon sterft en Chiljon sterft, en zie, nu zit Naömi, de verlatene weduwe en de van kinderen beroofde, daar arm en eenzaam in het vreemde land van Moäb met twee aangehuwde dochters in haar huis, die immers niet van *haar* volk en niet dienstmaagden van *haar* God zijn.

Nu is haar het water dan ook aan de lippen gekomen. Dat houdt ze in Moäb niet uit. Ze hoort, dat in Bethlehem de honger geweken is. En nu moet ze weg uit dat vreemde land; weg van dat onherbergzaam oord, waar het graf van haar man en de graven van hare kinderen liggen gedolven, en waar ze niets tot hare vertroosting heeft dan twee vreemde schoondochters, wier huwelijk haar een doorn in het oog was geweest.

En zoo keert Naömi dan naar Bethlehem terug. Een onbekend, een geheimzinnig verlangen drijft haar aan en gunt haar geen rust. Wat zou ze nog in Moäb blijven! In Bethlehem ligt haar oorsprong. In Bethlehem waren de magen van haar eigen bloed. En zoo trekt ze als een oude vrouw den weg van het gebergte in; rust als ze moede is tegen de helling der heuvelen uit; en bereikt eindelijk, na lange dagreizen, de stad van haar kinderweelde, het haar zoo dierbare Bethlehem.

Zoo treedt ze de poorte binnen, en de inwoners van Bethlehem zien haar aan. Wie is ze, die arme vrouw, op wier gelaat de smart en de berooving in elken trek geteekend staat? En men loopt haar tegemoet, en men ondervraagt haar; want men zag het haar wel aan, dat ze een Israëlietische was. En nu barst ze los in tranen, en roept het uit in Oostersche bewegelijkheid: Ik ben *Naömi*, maar noem mij liever *Mara*, want ik ben niet meer de *lieflijke*, ik ben een *bitterlijk* in de ziel gewonde; zie, de Almachtige heeft mij groote bitterheid aangedaan.

Toch kwam ze niet alleen.

Een van die twee dochteren Moäbs, zij die Ruth heette, was met haar getogen. Niet dat Naömi hierop had aangedrongen. Integendeel, had het aan haar gestaan, dan zou ze Ruth, evenals Orpa,

stil in Moäb hebben achtergelaten, en geheel alleen zijn gegaan; want ze dacht dat Ruth nog evenals Orpa de goden van Moäb aanbad (1 : 15).

Maar God de Heere was tusschenbeide getreden. Moäb was uit Loth, en wat schrikkelijke zonde er ook aan Moäbs oorsprong kleefde, toch was Loth een rechtvaardige voor God en uit Abrahams geslacht geweest. En zoo school er ook in Moäb nog een overblijfsel naar de genade, en in dat „bundelke der levenden" in Moäb was ook, zonder dat Naömi het wist, die Ruth. En daarom was God de Heere met zijn almachtige genade tot haar ziel gekomen. En Ruth was van de goden van Moäb tot *den Heere*, den God Israëls, met haar hart overgegaan. En daarom toog Ruth meê. Ze kon in Moäb niet blijven.

En nu is al de liefde van de arme Naömi voor dit kind. Ze is arm, want ze moet leven van wat op de velden aan halmpjes liggen bleef. Maar al haar zorge is, om, als ze straks sterft, haar kind niet hulpeloos achter te laten.

En ze doet dit anders dan wij het zouden doen; naar den trant dier tijden en de gewoonte die in Bethlehem gold; maar ook hier treedt het beeld van Naömi voor ons, als van een vrouw, die door zachtheid en stil overleg en vertrouwen op haar God haar doel bereikt.

Ze heeft niets overmoedigs, maar ook niets kruipends. Ze denkt helder door en spreekt als ze spreekt gevoelvol en keurig; terwijl het nooit om haar zelve gaat, maar altoos om wie God met haar heeft verbonden.

En zoo heeft ze de bitterheid overwonnen; zoo is de lieflijkheid van Naömi, nu op geheiligde wijze, in haar weergekeerd.

En toen heeft God die vergetene vrouw op wonderbare wijze met eere gekroond, door haar lotgevallen in zijn Heilige Schrift op te nemen; door haar de sympathie van de Kerk aller eeuwen te schenken; en bovenal door haar eigen bloed te doen invloeien in het bloed, dat de Zone Gods opnam in het menschelijk hart, dat in hem kloppen moest, en op Golgotha moest vergoten worden, om heel een wereld te redden.

XXVI.

Orpa.

> Zie, mijn zwagerin is wedergekeerd tot haar volk en tot hare goden. *Ruth* 1 : 15.

Orpa is het beeld van de vrouw, die met de genade in aanraking komt, maar ze afstoot, en terugzinkt in het verderf.

Ze was zeer nauw met de genade in aanraking gekomen. God had het zoo beschikt, dat een huisgezin uit Israël, door hongersnood gedreven, naar de plaats harer woning was komen vluchten. Op die wijs was ze in kennis en aanraking gekomen met vier personen te gelijk, die den Eenigen Waren God aanbaden; dienzelfden God, waarvoor ook haar stamvader Loth de knie had gebogen, en die bij Sodom en Gomorrha zoo ontzettend getoond had, wat wreker Hij is voor de goddeloozen, en wat wondere uitredder voor wie Hem aanhangt. Loth's vrouw was ook van Orpa's geslacht, en ook uit de historie van die vrouw leefde allicht het gerucht nog in Moäb, hoe de Heere ze overgoten had met zoutachtige stoffen, die haar tot een mummie verstijven en versteenen deden.

En nu hoort Orpa weer van dienzelfden wonderen God uit Israël; ja, zelfs weet ze de liefde van één van Naömi's zonen te winnen; en ze huwt in dat heilig gezin in.

Nader kon haar dus de kennisse des Heeren al niet gebracht worden. Vier zendelingen tegelijk, die uit Bethlehem naar haar stedeke in Moäb komen; en zij met die boden Gods in gestadig verkeer, en ten leste zelfs door den huwelijksband in dat geslacht van Israël opgenomen.

Meer nog, ze huwde niet alleen; maar Ruth, ook een Moäbitische, huwde een anderen zoon van Naömi; en die Ruth gaf haar het voorbeeld, hoe een vreemde vrouw, die met de genade in aanraking komt, zich door die genade het hart laat vermeesteren.

Maar Orpa ontsluit haar ziel *niet* voor de reddende genade, die tot haar komt.

Moloch was van kindsbeen af haar God geweest; en in de onbarmhartige omhelzing van dien Moloch heeft ze haar ziel voor eeuwig laten versmoren.

Niet dat daarom Orpa zich in haar huwelijk openlijk tegen den dienst van Jehovah zal *verzet* hebben.

Uit Naömi's zeggen, dat ze *wedergekeerd* is tot haar goden, mag veeleer afgeleid, dat ze in Naömi's gezin van den nood een deugd heeft gemaakt, en vormelijk met de Godsvereering van het gezin heeft meêgeleefd.

Maar die toekeering tot Jehovah was niets dan schijn geweest. Ook bij haar was het huwelijk het eerste, en de religie het tweede in haar schatting geworden. Zie maar, hoe breed Naömi haar voormeet, dat Orpa van haar geen anderen man te wachten heeft.

Toen ze nu huwen kon, zag ze zoo nauw op haar religie niet, en ging kwansuis met de religie van haar man mede. En was die man blijven leven, en had die man haar een leven van geluk en van genot verschaft, zoo zou ze denkelijk later wel naar Bethlehem

zijn getogen, en daar het getal der schijngeloovigen met één vermeerderd hebben.

Maar de Heere handelt anders met Orpa.

Hij laat haar man sterven, evenals de man van Ruth; en nu eerst kan het uitkomen, of haar bekeering tot Israëls God echt is geweest.

Zoo moet ge dan ook Naömi's schijnbare onverschilligheid verstaan; ook al maakt het den indruk, dat ze zich weinig om het zieleheil van Orpa en Ruth bekommert.

Naömi had Orpa die jaren lang wel gadegeslagen. Ze had het wel gezien, hoe onder vromer schijn de oude haren er bij haar inbleven. En zoo begreep Naömi terecht, dat het nu tot een beslissing moest komen, en dat Orpa niet naar Bethlehem meê *mocht*, tenzij ze bleek uit krachtige overtuiging voor Israëls God te kiezen.

En op die proef *bezwijkt* Orpa.

Die arme, kinderlooze weduwe acht ze wel hoog; maar het rijke, levenslustige Moäb is haar liever. En Israëls God .... ja, wat had zijn dienst haar gebracht? Elimélech was gestorven, Machlon was gestorven, Chiljon was dood ... niets, niets dan gebrek en armoede in het vooruitzicht.

Neen, dan is Moloch haar liever; de afgod van haar eigen volk. En zoo geeft ze Naömi den afscheidskus, en voelt niet hoe ze met dien ontzettenden afscheidskus en met dat laatst vaarwel aan Naömi zich zelve voor eeuwig bant van de liefde Gods.

En zoo gaan die twee vrouwen uit Moäb, Orpa en Ruth, uit elkaar.

Ruth *volgt* Naömi; ze gaat naar Bethlehem; en word stammoeder van den Christus.

En Orpa *scheidt* van Naömi; ze gaat naar Moäb en Moloch terug, en stort zich voor eeuwig in rampzaligheid.

XXVII.

Ruth.

> De gansche stad weet, ... dat gij een deugdelijke vrouw zijt.
>
> *Ruth* 3:11.

Ruth was, toen ze Boäz ter vrouwe en moeder van Obed werd, volstrekt geen *jong meisje* meer. Ze was toen reeds geruimen tijd de *weduwe* van Machlon, na met dien Machlon (1 : 4) allicht een kleine tien jaren gehuwd te zijn geweest. Voor het oosten rekende ze dus reeds onder de vrouwen van *gezetten* leeftijd meê, en het

is alleen de *oudere* gestalte van Naömi, die altoos naast haar gedacht wordt, en haar op het blad der Schriftuur zoo jong maakt.

Nu is Ruth, evenals Orpa, van afkomst een Heidin. Ook zij toch was uit den diepgezonken volksstam van Moäb. Maar ook tot haar was door Elimélech en de zijnen de prediking van Gods Woord gekomen; en, anders dan Orpa, had zij haar hart voor de genade ontsloten.

Bij Ruth was inwendige genade aan de uitwendige genade voorafgegaan. Ze was ééne van Gods uitverkorenen; en als vrucht van die uitverkiezing gewierd haar èn die verborgen roeping in de ziel èn die uiterlijke roeping door Elimélech's huisgezin. In Bethlehem was honger naar brood gekomen, om ook Ruth naar het brood des levens te doen hongeren.

Intusschen volgt hieruit volstrekt niet, dat ze reeds vóór het afscheid van Orpa tot zooveel vaster keuze voor den Heere was gekomen. Zelfs kan het best zijn, dat Orpa aanvankelijk den indruk maakte van veel warmer met de religie van Chiljon, haar man, meê te loopen. Bij dieper aangelegde naturen toch pleegt het goud veel langer in de mijn verborgen te blijven.

Ge merkt dan ook aan Naömi niet, dat ze aan Ruth eenige voorkeur boven Orpa gaf. Ze spreekt èn Ruth èn Orpa op één toon aan. En als het op het beslissende oogenblik tot handelen moet komen, wendt ze zich eerst tot Orpa, en daarna pas tot Ruth, alsof Ruth meer de volgzame vrouw was, die deed zooals Orpa haar voorging. En dat niettegenstaande haar man, Machlon, de oudste van de twee, Elimélech's eerstgeborene was, en alzoo ook Ruth als zijn weduwe naar oostersche rangorde voorging.

Doch zoo zijn zulke naturen sluimerend in zich zelf, tot een gebeurtenis, die ze aangrijpt, ze uit die stille sluimering wakker roept. En die gebeurtenis was voor Ruth de keuze, waarvoor Naömi haar en Orpa plotseling plaatste, om terug te keeren naar Moäb.

Ze waren met hun drieën op den weg getogen; en had Naömi niets gezegd, dan waren ze denkelijk met hun drieën ook in Bethlehem aangekomen. Maar nu Naömi onverhoeds staan blijft op den weg, en haar schoondochters maant en aanraadt, om naar Moäb en tot Moäb's afgod terug te keeren, en Orpa aan dien wenk gevolg geeft; nu ontwaakt in Ruth onverwacht die volle geestkracht des geloofs, waarvoor het vermogen reeds zoo lang in haar ziel had gescholen; nu kiest ze; nu beslist ze; en nu komt ze op eens tot die volle en rijke belijdenis, dat ze in leven en in sterven voortaan niet anders wil gerekend worden dan met het volk van God. „Uw volk is mijn volk, uw God is mijn God, waar gij zult sterven zal ik sterven, en aldaar zal ik begraven worden. Zoo doe de Heere

en zoo doe Hij daartoe, indien niet de dood alleen scheiding make tusschen mij en tusschen u!"

Ge ziet dus, hoe God de Heere den liefdeband van haar hart voor de arme en verlatene Naömi gebruikt als voertuig der genade, en hoe Naömi de schakel is, waarmeê God de Heere haar voor eeuwig aan zijn volk en straks aan zijn Messias verbindt.

Er is in Ruth geen strakke overgeestelijkheid, die, aan de liefde gespeend, slechts roemt in hooge geestelijke dingen. Dankbaar veeleer staart ze die vrome weduwe uit Israël in het bedroefde gelaat, die haar door God als bode des heils besteld was. Ze kleeft aan die vrouw. Haar geloof in Israëls God smelt met haar liefde voor die oude weduwe saâm. Met haar wil ze één en lotgemeen zijn, in leven en in sterven.

Maar aan dien heiligen liefdeband ligt dan toch bij Ruth de kloeke belijdenis ten grondslag, dat Naömi's God ook haar God is geworden, en dat ze weet door God-zelf van Moäb te zijn afgesneden, en in het volk Gods te zijn overgezet.

Zoo is dan het geloof in Ruth doorgebroken, en dat geloof werkt in haar niets dan stille, nederige, dienende liefde, en blijft gespeend aan alle zelfverheffing en geestelijke hoovaardij.

Ruth denkt niet: „Ik ben nu eigenlijk de vrouw die het doen moet, en die oude Naömi is een hulpelooze, die ik te verzorgen heb." Neen, ze laat Naömi in haar moederlijke eere, en zij wil niets zijn en is niet anders dan de gehoorzame dochter, die alles doet naar Naömi het haar raadt en beveelt.

En zoo gaat ze in Bethlehem het pad op, om aren op te zamelen op de velden, opdat er brood voor haar moeder en voor haar zij. En omdat ze in stille gehoorzaamheid gaat, maakt God haar weg voorspoedig.

Onder goddelijke leiding komt ze ongemerkt op Boäz's akker terecht. Alles loopt haar meê. Ze wordt niet verstooten, maar eer gelokt en voortgeholpen. En als Naömi van dien Boäz hoort, geeft de Heere haar de gedachte in, of die Boäz als losser Ruth niet kon huwen.

En ook hierin schikt Ruth zich.

Ze doet al wat Naömi haar zegt, ook al kon het den schijn hebben, dat ze zich te veel bloot gaf.

En zoo weeft God den draad van haar leven al meer in den levensdraad van zijn volk in.

Boäz huwt Ruth. Ruth baart hem Obed. Uit Obed wordt straks Isaï geboren. En zoo is deze Moäbitische vrouw niet slechts ingeschreven in het bundelke der levenden, maar overgrootmoeder van Koning David, en door hem stammoeder van Immanuël, haar Goël en de Heiland harer ziele geworden.

XXVIII.

Hanna.

De Heere maakt arm en maakt rijk; Hij vernedert, ook verhoogt Hij.
1 *Sam.* 2 : 7.

Hanna is *moeder* geworden *door het geloof*. Eerst treedt ze als een kinderlooze vrouw voor ons. Dan *is* ze moeder geworden. Maar nu is haar rol ook uit. Verder wordt haar naam zelfs niet meer genoemd. En het kind der menschen, waarop zich nu voortaan de kracht der Openbaring richt, is *niet* Hanna, de moeder, maar Samuël, haar afgebeden kind.

Ten deele vindt ge dus in Hanna een tweede Sarah terug ; maar toch geheel anders; want Sarah is ook wel, na haar minnestrijd met Hagar, moeder geworden; maar bij Sarah bespeurt ge eerst niets van haar geloof. Eer lacht ze *on*geloovig, om eerst door het kloeke geloof van Abraham tot geloof gebracht te worden.

Bij Hanna daarentegen, merkt ge van een bezielenden invloed, dien Elkana op haar zou geoefend hebben, niets. Hij was een goed man. Vromelijk ging hij telken jare naar het Heiligdom te Silo op. Van Hanna hield hij meer dan van Peninna; en gaf haar daarom bij het openlijk gastmaal eere boven haar wederpartijdster. Ook kon hij niet goed zien, dat Hanna huilde om haar kinderloosheid; en in zijn vraag: Hanna, waarom weent gij? Ben ik u niet beter dan tien zonen? — spreekt een gevoelig hart.

Maar *geloof* spreekt uit Elkana niet. Waarmeê niet betwist is, dat Elkana een uitverkorene Gods was; maar alleen gezegd wordt dat hij, hoewel met leedwezen, toch in de kinderloosheid van Hanna berustte, en er niet aan dacht, om met de zielsworsteling des geloofs, gelijk eens Abraham, een kind voor Hanna van zijn God af te smeeken. Wel dat hij misschien in zijn stil gebed nu en dan ook de bede liet invloeien: „Heere, schenk ook Hanna, mijne vrouw, een kind harer liefde"; maar zulk algemeen bidden heeft nog niets met de geloofs*worsteling* van een aangegrepene ziel gemeen. Zulk bidden is niet met geloof gemengd en laat geen onrust na, ook al volgt er geen verhooring.

Juist bij Hanna echter vindt ge nu, wat ge mist bij Elkana. De rollen zijn hier omgekeerd. Bij den Patriarch worstelt *de man*, en de vrouw volgt. Maar hier loopt de man er bij, en gaat de geloofsworsteling uit *van de vrouw*.

Kinderloosheid is voor een vrouw, die vóór jaren ten huwelijk ging, een harde zaak, en waarom ook in onze dagen nog veel ver-

borgene tranen geschreid worden. Maar wat thans minder dan in Hanna's dagen verstaan wordt, is, dat in zulk een geval „de Heere de baarmoeder toesluit", en dat dus ook de Heere haar alleen openen kan. Nu eens met, dan zonder hulpe van den medicijnmeester; maar zoo, dat het toch altoos de Heere is, die sluit en opent.

En ook aan dát hooge standpunt nu is onze gelooflooze tijd ontzonken. Men zoekt heil ook voor dit lijden, niet bij onzen God, maar bij de wetenschap. De mensch staat te hoog voor het geloof en wil zich zelf redden. Juist in tegenstelling met wat Hanna in haar lied zong: „Maak het niet te veel, dat gij hoog, hoog zoudt spreken, want de Heere is de God ook der wetenschappen".

In het *geloof* ligt daarom de adel van Hanna's hart; en wel in een geloof, dat ze niet uit zich zelve, maar uit God had; evenals de drang tot haar gebed. Immers zonder dat Hanna het wist, had de Heere iets grootsch met haar voor. Jehovah was met zijn bondsvolk aan een keerpunt toegekomen. Samuël stond geboren te worden. En nu teekent ons de Heere in Hanna's vrouwelijke smart en heilige moedervreugd, hoe Hij reeds vooruit bezig is, om Samuël's komste te bereiden.

Noem het dus een goddelijk instinct of goddelijk voorbesef; maar er was iets, *dat Hanna dreef*. Ze had geen ruste. Een gevoel overoverweldigde haar, alsof haar levenstaak niet voleind was, eer ze een kind had gebaard. En zelfs de terging van Peninna doet dienst in Gods bestel, om dat brandende verlangen in Hanna te sterker te prikkelen.

En in dien nood nu werpt Hanna zich geheel op haar God. Ze staat in het vast geloof, dat alleen God een vrouw *moeder* kan maken. Dat alleen God de Schepper ook van het kind der menschen is. *Hij* kan het. *Hij* zal het. Als ze Hem maar tot haar Sterkte stelt, en van de worsteling in het gebed niet aflaat.

En terwijl nu Elkana en Peninna zich te Silo aan de gewone feestviering overgeven, sluipt Hanna stil weg naar de groote zaal van het Heiligdom. En daar langs den wand, in een hoekje, waar ze onopgemerkt hoopt te blijven, knielt ze neer, en bidt, bidt vurig, bidt hartstochtelijk, bidt alsof ze haar God niet los wil laten, eer Hij haar de verhooring harer bede gegeven heeft.

Zoo bad ze met een gebed, dat zeker niet zuiver was; want het beeld van Peninna bleef haar jagen. Het was haar zeer zeker ook om triomf te doen over die vrouw, die haar zoo bitterlijk tergde. Vandaar dat ze straks in haar jubelzang zingt: „Mijn mond is wijd opengedaan over mijne vijandin." En vandaar dat ze bereid is, indien ze maar een kind krijgt, dit dadelijk weer aan den Heere af te staan. Wat haar het diepste drijft is maar, om van den *smaad* der kinderloosheid ontheven te worden.

Maar ook in dat onzuivere gebed worstelde toch een oprecht en zuiver geloof: het geloof dat God het alleen doen kan, en dat het van God alleen kon komen.

Ze zag in haar God niet maar een *mogelijkheid*, maar ze greep in Hem een *zekerheid*. En in dat geloof aan de zekerheid klemt ze zich aan den levenden God vast.

En zoo is haar gebed verhoord.

Samuël *is* haar van haar God geschonken.

En al is nu niet elke moeder genegen, om, gelijk Hanna, aanstonds weer van haar kind afstand te doen, toch gaat in Hanna een sprake Gods ook tot elke moeder in de Christenheid uit: Alleen wanneer ge gelijk Hanna uw kindeke van uw God ontvangt, zal ook in u de geloofskracht werken, om, als Hanna, uw kindeke aan uw God, die het schiep, toe te wijden.

XXIX.

De Moeder van Icabôd.

> En zij noemde het jongsken Icabôd, zeggende: De eere is weggevoerd uit Israël; omdat de Arke Gods gevankelijk weggevoerd was. 1 *Sam.* 4 : 21*a*.

Wat beschreven staat van Benjamin's moeder, staat ook beschreven van de moeder van Icabôd; evenals Rachel, sterft ook zij in haar kraambed. Hadden de omstaande geburinnen tot Rachel in haar doodsweeën gezegd: „*Vrees niet, dezen zoon zult gij ook hebben*"; tot Icabôd's moeder heette het: „*Vrees niet, want gij hebt een zoon gebaard.*" En voelde Rachel in haar stervensangst drang om uit te roepen: Noem mijn kind *Ben-Oni;* ook zij riep in haar jongsten snik: Noem mijn kind *Icabôd*, want de eere is weggevoerd uit het land.

Springt dus de parallel in het oog; toch is er meer in dan die parallel. Het sterven van Icabôd's moeder is nóg aangrijpender, omdat ze stierf als martelaresse voor haar diep geloof.

Dat staat er in de H. Schrift dan ook uitdrukkelijk bij. Haar weeën overvielen haar, toen ze van de ramp hoorde, die aan *de Arke Gods* was overkomen.

Niet alsof de Schrift alleen daarom dit voorval vermeldt. Verre van daar. De Heilige God heeft ook een diepen toon des goddelijken mededoogens voor dat tragische sterven van de moeder, opdat een kind ter wereld geboren worde; en is juist daarin zoo echt *menschelijk*, dat ze ons ook bij deze donkere bladzijde in de sombere geschiedenis van het leven van ons geslacht meer dan eens bepaalt.

Zoo menige moeder ook onder ons, is op die wijs den dood inge-

gaan als offerande, om het leven van haar kind te redden; en nog lachen ze en tieren in onze gezinnen de jonge dochteren, die na niet zoo lange jaren door onzen God voor gelijke offerande bestemd zijn.

Ook al ware het dus niet om Rachel, al ware het niet om Icabôd's moeder, nog zou ter wille van de moeders, die door gelijken dood uit ons midden zijn weggegaan, of om die anderen, wie dit lot in onze eigen kringen nog wacht, dit aandoenlijk verhaal ons boeien.

Maar bij Icabôd's moeder komt iets bij.

Zij schrok. Die schrik maakte, dat haar barensweeën haar overvielen. En in die weeën bleef ze. Maar die schrik was op haar gevallen *om haar geloof*.

Want wel greep haar ook het doodsbericht van Pinehas, haar man, aan; evenals het plotselinge afsterven van haar schoonvader Eli; maar toch doet de Schrift opzettelijk uitkomen, dat *niet* dit, maar het verlies van de Arke Gods haar het geweldigst aangreep. Want als ze haar kind *Icabôd* noemt, doelt ze met Icabôd, wat zeggen wil: „Weg is de eere", niet op den dood van Eli of Pinehas, maar wel ter dege op het wegvoeren van de Arke door de Philistijnen, gelijk ze dit dan ook tot tweemaal toe in haar sterven zelve betuigt: „De eere is gevankelijk weggevoerd uit Israël, *want de Arke Gods is genomen.*"

Dit nu zou *niet* zoo geweest zijn, als het geloof niet diep in haar ziel geworteld ware geweest, en zoo de vreeze des Heeren bij haar niet boven alles ware gegaan. Want wel schrok ook Eli hevig, die toch niet zoo diep geloofd had; maar bij Eli was dit het heftig verwijt der conscientie, dat hij het meenemen van de Arke Gods in den krijg als Hoogepriester had toegestaan; terwijl Icabôd's moeder niets dan een *klachte* heeft over de wegvoering van de eere Gods.

Zoo maakt zij dus den indruk van een innig vrome vrouw in een deels zwak, deels gansch goddeloos priesterlijk geslacht.

Pinehas, haar man, was evenals Hophni, haar zwager, een verachtelijke figuur; een man die zich aan roof uit de offeranden schuldig maakte; die het vrome volk, dat naar den Tabernakel kwam, als een despoot mishandelde; en schandelijkheden pleegde bij de Tente des Heeren.

Er staat van Pinehas dan ook uitdrukkelijk, dat hij een zoon Belials was, en „den Heere niet kende"; en alzoo ongerechtelijk deed met al de Israëlieten, en ze zelfs dreigde met geweld.

En tot eenige heul en steun in zoo benarden toestand had ze dan den ouden Eli, een man die nog wel geloofde, maar zoo slap en zoo zwak, dat zij, de vergetene en verstootene vrouw, letterlijk de eenige in dit huis was, in wie het waarachtig geloof nog voortleefde.

En nu verging het haar, gelijk God het zulken vrouwen zoo dikwijls te doorworstelen geeft. Ze leefde met een man van wereldschen zin, en met een omgeving, die God niet vreesde, zoodat ze benauwd van ziele tot den einde bleef, en eerst in haar sterven kon overgaan naar dat Vaderhuis, waar ze de vreugde van het heilig gezinsleven zou genieten.

Maar hier op aarde blijft het pad van zulke vrouwen meest donker, en somber haar weg. Soms is het of God het niet ziet en het niet opmerkt. Zóó dat vaak zelfs de wanhoop aan de deur van heur hart komt aankloppen.

Maar in den regel is dat bij geloovige vrouwen toch zoo niet. Veeleer gloort lieflijk en helder te midden dier donkerheid de vonk van haar geloof in de binnenkamer des harten, en God geeft haar door genade die stille berusting, dat ze ongebroken blijven in haar levensmoed en zelfs nog bidden kunnen voor de ontrouwen.

En zoo heeft dan ook Icabôds moeder haar bange leven voortgesleept tot den einde toe. En toen heeft ze het ontzettende Godsgericht gezien, door God aan Pinehas en aan Hophni voltrokken; gezien ook Gods wrake over Eli's lafheid en slapheid. En toen heeft die vrouw, misschien dieper dan iemand in Israël, de smart over het wegvoeren van de Arke Gods zoo diep in haar ziel gevoeld, dat ze nog, ja, moeder wordt, en nog aan Icabôd het leven kan geven; maar om in deze ontzettende tragedie mee ten grave te dalen.

En zoo sterft ze, maar om beter dan Eli en meer dan de Arke Gods bij haar God voor eeuwig te vinden.

En Icabôd blijft alleen achter, het hulpelooze wicht, dat noch van Pinehas, zijn vader, noch van zijn moeder anders dan de heugenis uit een afgestorven verleden zal hebben.

Maar een moeder die zóó sterft, weet dat ze aan haar kind een Vader in de hemelen achterlaat, en in dat geloof is ook Icabôd's moeder heengegaan.

XXX.

Abigaïl.

> En de naam des mans was Nabal, en de naam zijner huisvrouw was Abigaïl; en de vrouw was goed van verstand en schoon van gedaante, maar de man was hard en boos van daden, en hij was een Kalebiet.
> 1 *Sam.* 25 : 3.

Reeds van oude tijden kwamen er zeer ongelijke huwelijken voor.

Het sterkste voorbeeld hiervan is misschien wel het huwelijk van Nabal en Abigaïl; hij, al wat, op zijn geld na, in een man onaangenaam kan zijn en afstoot; zij, een vrouw uit duizenden, die schier

alles in zich vereenigde, om een man gelukkig te maken. Ze was, zoo zegt de Schrift, een vrouw van goed verstand, en schoon van gedaante; en er blijkt uit de historie, hoe innemend haar karakter was, en hoe beslist haar geloof.

Want zegt ge, dat zulk een vrouw dan toch nooit zulk een rijken dwaas, als dien Nabal, had moeten huwen, zoo zij opgemerkt, dat het aan Lea ook niet gevraagd werd met wien ze huwen wilde; en dat in die streken en in die ruwe tijden een jong meisje maar al te dikwijls werd uitgehuwelijkt, zonder dat ze keuze had.

Blijkbaar had ze het dan ook nooit te best met dien Nabal kunnen vinden; een man die prachte op zijn geld; zich bedronk met zijn knechten; ruw in zijn mond was; door geen hooger bezieling geleid werd; en in rechtstreeksch verzet tegen God en Zijn profeet, de politieke partij van Saul tegen David koos. Ge hoort dit uit zijn zeggen tot Davids knechten: „Er zijn vele knechten, die zich afkeeren van hun heer".

Letterlijk in elk opzicht staan man en vrouw in dit gezin dus tegenover elkander. Zij, zooals de Schrift zegt, vroed en schoon; hij hard en boos van daden. Zij, roemende in het „bundelke der levenden"; hij prat op zijn vacht en vet. Zij, voor David, den man naar Gods hart, partij kiezend, en hij, nog op de hand van Saul, dien God verworpen had.

Dat duurde zoo tot het tusschen David en Nabal tot een botsing kwam.

David had, met zijn legertje van 600 man, de wijk naar de bergen en spelonken bij Carmel genomen, waar Nabal zijn vee hoedde; en als eerlijk krijgsman Nabal nooit overlast aangedaan; veeleer Nabals herders beschermd. Daarvoor nu is het nóg in die streken de gewoonte, dat de veebezitters aan zulke aanvoerders nu en dan een geschenk geven. Hier zond David dan om, toen Nabal aan het scheren van zijn schapen bezig was, en spijze in overvloed verzameld had.

Maar Nabal kon David niet uitstaan. Hij was van de God-vijandige Saulspartij. En daarom onthaalde hij Davids knechten op ruwe, hoonende woorden, en zond ze weg met leege hand.

Dien hoon kon David natuurlijk niet ongewroken laten; en zoo had het weinig gescheeld, of er ware een bloedbad aangericht, als Abigaïl, de schrandere, vrome vrouw, niet tusschenbeide ware getreden.

Nauwelijks toch hoort ze wat er gaande is, of ze pakt ijlings op een paar ezelinnen allerlei spijs en drank voor Davids knechten; zendt er de jongens mee vooruit; en komt zelve achterop rijden, om Davids toorn af te wenden.

Na eenige uren rijdens heeft ze hem bereikt, en nu valt ze David

te voet; spreekt hem vriendelijk en bescheiden toe; en weet zoo zeldzaam welsprekend, aangrijpend en innemend haar woord te doen, dat Davids toorn opeens ontwapend is, zijn knechten die reeds met het zwaard uittogen, een tegenbevel krijgen, en David er verbaasd over staat, dat een zoo ruwe botterik als Nabal zulk een schat van een vrouw kon hebben.

Ze werd hem dan naderhand ook zelve ter vrouwe.

Toen toch Abigaïl weer bij Nabal kwam, en ze hem zijn roes had laten uitslapen, vertelde ze hem, hoe zijn leven aan een zijden draad had gehangen, en wat dwaas stuk hij begaan had. En toen schrok Nabal zoo ontzettend, dat hij een stuip kreeg en tien dagen later stierf.

Hierin nu zag David een Godsoordeel, en een beschikking om hem Abigaïl ter vrouwe te geven; daar toch Michal hem door Palti ontroofd was. En Abigaïl bewilligde hierin, en kwam met haar vijf maagden naar Davids legertente af, en zoo verkreeg ze als loon voor haar moed en kloekheid den dapperen, beminnelijken David voor den dwazen Nabal in plaats.

En nu boezemt Nabal's Belials figuur u niets dan walging in; maar van Abigaïl blijft alle eeuwen door onvergetelijk dat aangrijpende, dat roerende woord, dat ze tot David sprak: „Wanneer een mensch opstaan zal om uwe ziel te zoeken, zoo zal de ziel mijns Heeren ingebonden zijn in het bundelke der levenden bij den Heere uwen God."

En nu, zou een vrouw, die zóó sprak, niet ook zelve in dit bundelke der levenden bij God zijn?

XXXI.

Michal.

Michal nu, Sauls dochter, had geen kind tot den dag van haren dood toe.
2 *Sam.* VI : 23.

Michal was de jongste der twee dochters, die Saul bij Ahinoam had. Haar oudere zuster heette Merab; en beide, Merab en Michal, wilde Saul in zijn goddeloosheid gebruiken, om David door de hand der Philistijnen te doen sneuvelen. „Honderd voorhuiden der Philistijnen" eischte hij als bruidsschat, eerst voor Merab, toen voor Michal; en eer de honderdste Philistijn het leven had ingeboet, zou David, zoo dacht Saul in zijn boosheid, wel een kopje kleiner zijn.

Nu was prinses Michal blijkbaar een vrouw, die ook wel haar hart liet spreken, en die zelfs aan de bezieling van de geestdrift niet geheel vreemd was, maar die toch meer nog zich liet leiden door *eerzuchtig* bedoelen; een vrouw die *durfde*.

Toen David den reus Goliath had verslagen, dweepte ze met den dapperen strijder en maakte van haar liefde geen geheim; en als Saul straks sluipmoordenaars op David afzendt, weet Michal op eens raad; laat David stil het huis uit, en fopt de boden van Saul door haar *Theraphim* in Davids bed te leggen. Maar spoedig daarna trekt ze haar hart van David af, om nu een der rijksgrooten, zekeren Palti, tot vrouw te worden; en ook deze Palti weet ze zoo te boeien, dat, als ze later weer van hem weggaat, Palti haar „al gaande en weenende" naloopt. Doch zij weent *niet*. Integendeel, haar wenkt haar hoog gevoel en hare eerzucht. David is inmiddels tot Koning gekroond; en nu David, *ook als Koning*, zich bereid verklaart, haar weer tot vrouw aan te nemen, laat zij Palti in den steek, om als *Koningin* nu in Hebron te schitteren.

En toch kon Michal nooit de vrouw naar Davids hart worden; want wat David bewoog en bezielde, bezielde haar niet. Onder al zijn bittere zwakheid en soms gruwelijke uitglijding in zonde, is David toch een man, die voor iets anders dan voor zich zelf leeft, en als hoogste levensideaal den dienst van zijn God heeft verkoren. Zijn verheffing tot Koning is daarom mogelijk, zonder dat zijn hart zich verheft, en in Psalm 19 hoort ge hem bidden: „Houd uw knecht ook terug van trotschheden. Laat ze over mij niet heerschen. Dan zal ik oprecht zijn en rein van groote overtreding." Het doodelijk gevaar van, altoos in den grond duivelsche, hoovaardij zag David in.

Maar niet alzoo Michal.

Wel zal ze als Jodin ook den Verbonds-God hebben aangeroepen; maar ze volhardt daarom toch in haar afgodisch woelen, wat blijkt uit de Teraphim, die ze in huis had, en in Davids bed leî. Vandaar dat ze er ook niets voor voelde, toen eindelijk de Arke Gods naar den berg Moria opvoer. David wel. David was buiten zich zelven van vreugde; en met al het volk huppelde hij in heilige vreugde voor de Arke uit. Hij dacht niet aan zich zelf, maar alleen aan de eere zijns Gods.

Maar zoo doet Michal niet.

Zij blijft thuis. Ze ziet heel die drukte uit haar venster aan. Zij wil de hooge prinses, *de Koninginne*, blijven, die zich niet mengt in de volksgroep. En als ze nu ziet, hoe haar Koninklijk gemaal daar midden in het gewoel en gejoel zich mengt, en met de eenvoudige Jeruzalemsche meisjes mede huppelt in bezielende verrukking, vindt zij dat *verachtelijk*; vindt zij dat z'n waardigheid weggooien; en voelt zij als Koningin zich persoonlijk gekrenkt, omdat de Koning zich zoo vergeten kon.

Dat vloekte tegen de *étiquette*; en gelijk elke vrouw, die den

drang en de taal van het hart niet verstaat, was een zonde tegen de *étiquette* al meê het ergste, wat Michal zich kon voorstellen.

David heeft toen deze hooge, bijna hartelooze vrouw lang niet malsch terecht gezet, en de heilige schrijver vermeldt het als een Godsoordeel, dat Michal tot aan haren dood toe geen kind van God ontvangen heeft.

Wel Merab; die had vijf zonen; en wel David, die zonen en dochters in menigte ontving; maar niet Michal, de hooge, de eerzuchtige, de zich zelve zoekende en zich zelve bedoelende vrouw.

Zulk een vrouw is uitnemend in staat, om een rol te spelen en op den voorgrond te treden; om beurtelings David en Palti te boeien; ja, om als Koningin in al haar praal te schitteren; maar een *moederlijke aard* zit in zulk een vrouw niet in.

Ze aardde naar Saul, die juist hierin tegen David overstaat, dat hem de Kroon van Israël tot een verzoeking van zelfverheffing en hoovaardij was geworden, en hij in die verzoeking bezweek.

David wilde voor God en voor zijn volk leven; maar voor Saul was het arme Israël slechts het instrument, om *hem* groot te maken.

En dat zat ook in Michal.

Ze leefde niet met het volk; ze gevoelde niets voor het volk; en David zelf moest slechts dienen om haar te doen schitteren als Koningin.

XXXII.

Báthseba.

> En David zond henen en ondervraagde naar deze vrouw; en men zeide: Is dat niet Báthseba de dochter Eliams, de huisvrouw van Uria den Hethiet? 2 *Sam.* XI : 3.

Aan den naam van Báthseba kleeft de bittere herinnering van Davids onbegrijpelijk diepen val.

Een val zóó diep, dat het ons nog altoos moeite kost, de herinnering aan zijn drievoudig gruwelstuk met zijn eerenaam van „den man naar Gods harte" te verbinden.

Eerst zijn schandelijke echtbreuk; daarna de poging om Uria dronken te maken ten einde daardoor het uitkomen zijner zonde te verhinderen; en toen deze sluwe list mislukte, de gruwelijke moord, gepleegd op een onschuldig en dapper officier van zijn leger.

Ware de Schrift er dan ook op aangelegd, niet om *Gods* ontferming, maar om de hoogheid des *menschen* te verheerlijken, nooit

zou het verhaal van deze weergalooze zonde in het geschiedverhaal van Israëls Koningen zijn opgeteekend. En dat het er toch in werd opgenomen, is een der sterkste bewijzen voor den goddelijken oorsprong der H. Schriftuur.

Nu is het God, die den naam en den roep des menschen niet spaart, maar in den diepen, ontzettenden val van David aan zijn volk van alle eeuwen een aangrijpend voorbeeld ter waarschuwing voor oogen stelt; ons allen saâm met David daardoor vernedert, dat zulk een gruwel ingeschakeld ligt in de geslachtslinie van den Christus: en ook zelfs aan den diepst gevallen zondaar in Davids voorbeeld toont, hoe onze zonde nog altoos verre blijft *beneden* den rijkdom van Gods ontfermingen.

Toch loont het de moeite, om niet enkel op David, maar ook op Báthseba het oog te slaan.

Dat doet men gewoonlijk niet. Er wordt bijna enkel van David gehandeld. Over Báthseba zwijgt men meest.

En toch, ook van Báthseba zegt het geschiedverhaal ons genoeg, om ook over haar een oordeel te vellen.

En dan is het eerste wat ons in Báthseba treft, haar roekelooze, bijna wulpsche onvoorzichtigheid.

Het komt een vrouw niet toe, zich zóó te ontkleeden en te baden, dat het mannenoog ze in haar naaktheid bespieden kan. Dat is onkiesch; dat is onkuisch; dat is in strijd met alle vrouwelijke ingetogenheid.

Want men zegge niet, dat zij niet weten kon, dat iemand haar van het dak bespieden zou.

Bij ons, in onze steden en dorpen, moge dit het geval zijn. Hier te lande toch is het dak geen plat, waar de inwoners van het huis op plegen te verkeeren. Maar in Jeruzalem was dat wel zoo. Alle daken waren daar *plat*. Bij alle daken was een trap, om er op te komen. En nu was het de vaste gewoonte der inwoners van Jeruzalem, om des avonds, als de hitte voorbij was, op het dak frissche lucht te zoeken.

Báthseba *kon* dus weten, en had als kiesche vrouw *moeten* weten, dat zij van het tegenoverliggend dak van het paleis kon gezien worden. Al laat men dus in het midden, of zij David heeft zien staan; — wat uiteraard haar schuld verergeren zou; — in elk geval heeft zij zich ontkleed, naakt vertoond en gebaad op een plaats, waar ze wist dat, zoo er iemand op het tegenoverliggend plat stond, haar naaktheid kon en moest bespied worden.

En dit nu reeds geeft ons van Báthseba's ingetogen aard een zeer geringen dunk. Ware zij een werkelijk kiesche vrouw geweest, nooit zou ze voor David een steen des aanstoots zijn geworden; en nooit zou deze van God gezalfde Koning in zoo ontzettenden gruwel vervallen zijn.

Doch ook hiermeê neemt haar schande nog geen einde.

Báthseba had, ook toen David haar halen liet, hem in geen geval ter wille mogen zijn. Want stel al, dat ze niet begreep met welk doel ze geroepen werd, — toch had ze zelfs in het paleis en in des Konings slaapkamer zich liever dood moeten worstelen, dan dat ze in echtbreuk bewilligd had.

Ongetwijfeld is dus Báthseba niet alleen de *aanleiding* tot Davids zonde, maar ook zijn *medeschuldige*.

Ge ziet dat ook aan haar verder gedrag.

Want als Uria, haar man, in Jeruzalem terug komt, en 's nachts voor de deur van zijn huis blijft liggen, gaat ze niet tot hem uit, om hem te klagen over verkrachting, nog ook om in tranen haar schuld te belijden; neen, ze blijft stil in huis; ze vertoont zich niet. En nauwelijks is de mare van Uria's dood naar Jeruzalem gekomen, of ze bedrijft wel den ceremonieelen rouw „over haar heer"; maar terstond daarop verhuist ze voor goed naar het paleis, om bij Davids andere vrouwen nog als nieuwe vrouw bij te komen. En dat alles gaat zoo snel toe, dat ze de vrucht van haar echtbreuk nog in het koninklijk paleis ter wereld brengt.

Of er nu later in haar hart een ommekeer als bij David plaats greep, meldt ons de Schrift niet.

Zelfs valt in de H. Schrift al de donkere schaduw op David, en op David bijna alleen; om daarna te heerlijker en te krachtiger Davids diepe verbrijzeling van hart en gansch zijn bekeering tot zijn God te doen uitkomen.

Maar al voegt het deswege niemand, van Davids schuld ook maar iets af te nemen, toch eischt het Schriftverhaal, dat ook op Báthseba als de *medeschuldige* worde gewezen.

Ook ter waarschuwing voor wie als Báthseba veel vrouwelijk schoon van haar Schepper ontving; maar dan ook de ordinantie van haar Schepper hoorde, dat ze als vrouw, en ook als schoone vrouw, kuisch en eerzaam voor het aangezichte haars Gods verkeeren zou.

XXXIII.

De Thekoïtische.

Zoo zond Joäb henen naar Thekóa, en nam van daar eene wijze vrouw.
2 *Sam.* 14 : 2*a*.

De Thekoïtische vrouw, die Joäb naar David zond, om vrijspraak voor Absalom te verwerven, is ons het beeld van de vrouw, die volleerd is in de kunst van *acteeren*.

Ze wordt een „wijze vrouw" genoemd; niet alsof ze wijsheid in den zin van Salomo had ontvangen; maar in den zin van „wereldwijs". Ze verstond zich uitnemend op de kunst om een rol te spelen, en ze kon praten als een, die haar mondje, gelijk men zegt, tot haar beschikking had.

Joäb had van haar gehoord, want ze woonde niet veel verder van Jeruzalem, dan Haarlem van Amsterdam ligt; en zoo lag er niets vreemds in, dat hij ze roepen liet, en haar gebruikte, om zijn listig plan bij David door te zetten.

Absalom was, gelijk men weet, uit Jeruzalem gebannen, omdat hij broedermoord had gepleegd op Ammon, den boozen verkrachter van Thamar. En al was Ammon's misdaad gruwelijk boven alle bedenking, toch had Absalom niet het recht gehad, om Ammon te dooden. David had dus uitnemend gehandeld, door ook tegenover zijn eigen kind het recht zijn loop te laten, en Absalom te treffen met zijn koninklijk misnoegen.

Maar Joäb stond dit niet aan. Hij had voor de toekomst, als David er niet meer zijn zou, zijn hope op Absalom gevestigd, en zon dus op list, om voor Absalom de poorte van Jeruzalem weer te ontsluiten.

En nu neemt hij die sluwe Thekoïtische vrouw in den arm, en zendt haar op den Koning af, om den Koning te bewegen, dat hij Absalom weer in gunst opneme. Ze moet Nathan den profeet nadoen. Gelijk deze in den naam des Heeren David verpletterd had door het verhaal van den armen man met het ééne ooilam, — zoo ook moest zij door een verzonnen verhaal op David werken. Ze moest een romannetje uitdenken. Dit moest ze op de audientie bij den Koning voor hem acteeren. En dan zoo spreken, tot eindelijk David in den strik viel, die hem gespannen wierd.

En zoo deed de Thekoïtische dan ook.

Ze had Joäb uitnemend begrepen; en de uitvoering van het sluwe plan kon aan niemand beter worden toevertrouwd.

Want metterdaad, de wijze waarop ze haar net over David sloeg, is onverbeterlijk. Ze stelde zich aan als een weduwe met twee zoons. Die twee hadden twist gekregen. In dien twist had de een den ander gedood. En nu jaagde de bloedwreker den ander na, om ook hem te dooden. Zoo bleef zij, arme weduwe, straks geheel hulpeloos en kinderloos staan. En nu komt ze tot den Koning met de bede, dat hij met zijn koninklijk gezag haar kind redden wilde.

En in welk een taal doet ze dit!

Zoo schijnbaar ongekunsteld is ze in haar eenvoud. Zoo teeder en roerend in de voorstelling van haar leed, en het gevaar dat haar boven het hoofd hangt. Ge merkt zoo aan alles, hoe volko-

men ze daar op haar gemak voor den Koning stond; hem onder haar spreken gadesloeg, om de uitwerking van haar woord na te gaan; en telkens haar toon en taal wijzigt naar gelang van de zielsbeweging, die ze bij David waarneemt. En dan weet ze hem beurtelings te vleien: als ware hij een Engel Gods en een gunsteling des Heeren; en beurtelings ook weer bang te maken door zinspelingen op het lot van Absalom.

In waarheid, deze vrouw zou op het tooneel onbetaalbaar geweest zijn. Ze was een volleerde *actrice*; en verstond op zeldzame wijze de kunst, om in kwaden zin welsprekend te zijn, en door die welsprekendheid David in haar strikken te vangen.

Want dat was het einde.

Toen deze Thekoïtische vrouw haar rol had afgespeeld, rook David lont, en vroeg haar: Zegt ge dit uit uzelve, of zit Joäb er achter?"

En ook toen wist deze sluwe vrouw zeer goed wat ze zei; want als David in toorn ontstak, moest die niet op haar, maar op Joäb neerkomen; en daarom antwoordde ze: „Dat ik zoo geacteerd heb, of, gelijk ze letterlijk zei: *dat ik de gestalte dezer zaak alzoo heb omgewend*, zulks heeft uw knecht Joäb gedaan, doch mijnheer is wijs, naar de wijsheid van een Engel Gods, om te merken al wat op de aarde is."

Zoo liep ze zelve vrij, en wist tegelijk David zoo te vleien, dat hij bezweek, en Absalom terug liet komen; met het oordeel en de straffe Gods in het verschiet, dat hij weldra voor dienzelfden Absalom uit Jeruzalem zou moeten vluchten.

Had nu deze Thekoïtische vrouw dit alles nog uit haar zelve gedaan, zoo zou de schuld, die op haar rust, niet zoo zwaar zijn. Op zich zelf toch is het niet verboden, een ingekleed verhaal te gebruiken, om zijn doel te bereiken. Denkt slechts aan Bunyan.

Maar het zondige en schuldige in deze vrouw is, dat ze er zich toe leende, niet om dit uit overtuiging, maar op aansporing van een ander te doen. Dat ze dus niets dan een rol speelde. In den vollen zin des woords *acteerde*. En niets deed dan zich laten gebruiken, om eens te toonen, hoe uitnemend ze zich op de kunst verstond, om door haar houding, haar gebaren, en haar woord den Koning te biologeeren.

Dit nu is het valsche, het sluwe, het onedele in haar optreden. En zoo blijft deze Thekoïtische ons op het heilig blad geteekend, allereerst om elke vrouw, die van nature aanleg voor het *acteeren* heeft, te doen inzien, wat diep-zondige trek in zoo schoone, maar leugenachtige vertooning liggen kan; en ten anderen, om een iegelijk op zijn hoede te doen zijn, dat hij niet in het garen van zulke acteerende en welbespraakte vrouwen verward rake.

XXXIV.

De toovenaresse van Endor.

> Zie, te Endor is eene vrouw, die een waarzeggenden geest heeft.
> 1 *Sam.* 28 : 7.

De toovenaresse van Endor doet denken aan de Thekoïtische vrouw bij David. Immers beide deze vrouwen zijn getreden buiten den gewonen werkkring der vrouw. Die van Thekóa, om te intrigeeren en te acteeren; en die van Endor, om gemeenschap te zoeken met geheimzinnige, verborgen machten, en daardoor geld te winnen en invloed te oefenen in haar kring.

Die vrouw van Thekóa schept zelve haar kunst; bestudeert zelve hare rol; en zoekt haar kracht in eigen vaardigheid van houding, gebaren en woord; maar de toovenaresse te Endor gaat heel anders te werk. Aan haar persoonlijk optreden was allicht niets bijzonders. Ze zegt geen enkel woord, dat iets ongewoons uitdrukt. Neen, deze vrouw zoekt haar kracht *buiten* zich. Alleen niet in den Heere haar God, maar in de geheimzinnige machten van de natuur en van de demonen.

Ook daarvoor nu schijnt de vrouw sterker aanleg te hebben dan de man. Bij den man is het verstandsleven gemeenlijk sterk ontwikkeld, en het karakter te forsch ingesneden. Vandaar dat de beste figuren op het tooneel en de meest invloedrijke personen op het gebied der toovenarij meest *vrouwen* waren. Zoo zelfs, dat ge ook nu nog onder ons bijna nooit hoort van toovenaars of waarzeggers; maar nog altoos veel van vrouwen, die de kaart leggen; die de toekomst voorspellen; of op andere wijze zich als toovenaresse bekend maken.

De vrouw, die eenmaal voor het gewone, eigenlijke vrouwelijke leven geen zin of smaak heeft, schijnt in haar aard en natuur zeer sterk voor deze verleiding en voor deze geheimzinnige invloeden open te liggen. Dat komt van haar fijner zenuwgestel, van haar sterker gevoelsleven, van haar zwakker zelfstandigheid. Satan wist het in het Paradijs reeds. Hij viel niet Adam rechtstreeks aan, maar begon met Eva.

Vraagt ge nu, of deze vrouw van Endor een boos, een hatelijk karakter openbaart? Och, in het minst niet.

Let er maar eens op, wat natuurlijke teederheid van hart er nog in haar spreekt, als Saul, na de ontzettende profetie die hij ontving, van zich zelf valt en voor den grond slaat; hoe ze hem dan helpt en bijstaat; hem door zijn knechten op haar bed laat leggen; er bij

hem op aandringt dat hij toch spijze zal nemen; en als hij eindelijk hierin bewilligt, haar gemest kalf van stal haalt, en een rijken maaltijd voor Saul en zijne knechten aanricht.

Ook is er in al wat ze van te voren spreekt, niets dat onkiesch klinkt. Er is zelfs weinig toeleg om te imponeeren. Ja, ze heeft zoo niets van een vrouw, die haar opzettelijk bedrog achter vertoonmakenden vorm poogt te verbergen.

Juist dit echter verraadt te dieper haar zondig bestaan.

Want zeker, het opzettelijke bedrog van een tooverkol is schandelijke misleiding en zonde; maar toch is het nog veel zondiger, als iemand *niet* bedriegt, maar werkelijk met de booze machten der demonen in gemeenschap treedt.

En dat schijnt bij die toovenaresse van Endor het geval te zijn geweest.

Telkens lezen we in de H. Schrift van allerlei wijzen, wichelaars, bezweerders, waarzeggers, achtgevers op vogelgeschrei en toovenaars, die in Egypte, in Babylon, in Moab en bij de Philistijnen machtigen invloed oefenden; en nog loopt door alle eeuwen het onheilig spoor van een macht, die langs wegen, die God niet gewild, maar God verboden had, aanraking zocht en zoekt met de machten der duisternis.

En in die zonde schijnt ook die vrouw van Endor te zijn gevallen. Ze schijnt daardoor zulk een macht te hebben erlangd, dat ze, niettegenstaande Saul zelf bevolen had, alle toovenaars uit te roeien, stil haar onzalig bedrijf had kunnen voortzetten; en dat zelfs zoo openlijk, dat de hooge hofbeambten en officieren, op Saul's vraag, of ze niet zulk een toovenaresse kenden, hem terstond op die vrouw van Endor wezen.

En wat is dit nu anders, dan dat God ons hart er op geschapen heeft, om invloeden *uit den Hooge* te ontvangen, en onder dien invloed geloofsmacht voor zijn eer uit te oefenen; maar dat nu de zondige mensch deze eigenschap, die God hem inschiep, *omgekeerd* gebruikt, en nu bezwijkt, om invloeden *uit de Diepte* in zich toe te laten, ten einde door die onheilige invloeden macht te oefenen *tegen* God en *voor* Satan.

o, Wie zal zeggen, hoe hoog diezelfde vrouw van Endor in het Koninkrijk Gods zou gestaan hebben, als ze zich niet tot *Satan*, maar tot *haar God* had gewend.

Maar ze had eenmaal haar ziel verkocht, in plaats van redding te zoeken in Hem, die ook voor haar alleen den losprijs betalen kon.

En toch, de vrouw van Endor is nog niet voor goed verdwenen; want vreeselijk is het te zien, hoe ook nog in onze Christenlanden geld gewonnen wordt met een armzalig tooveren en waarzeggen, dat zonde is zoowel voor haar, die het *doet*, als voor de bijgeloovige ziel, die er geld voor offert en het *zoekt*.

XXXV.

De landvrouw van Bahurim.

> En de vrouw nam en spreidde een deksel over het opene van den put, en strooide gort daarop; alzoo werd de zaak niet bekend.
> 2 *Sam.* 17 : 19.

In een critiek oogenblik heeft een vrouw uit het dorpje Bahurim, vlak bij Jeruzalem, Davids leven, Davids leger, Davids rijk, en, als ge zoo wilt, heel de toekomst van Israël en van het Godsrijk gered.

Absalom was in opstand tegen zijn vader gekomen. David was voor zijn kind op de vlucht moeten gaan. En Achitophel was een listig man, die het in overmoed op Davids ondergang toeleï.

Alles hing er dus maar aan, dat David met Husai, zijn vriend, die te Jeruzalem was achtergebleven, in contact bleef, om zoo op de hoogte van Absalom's plannen te worden gehouden, ten einde met zijn klein legerke het zooveel machtiger leger van Absalom te kunnen ontwijken.

En hoe ging dit nu toe?

David had twee van zijn getrouwste knechten bij den put Rogel op wacht gezet, en nu met Husai afgesproken, dat hij iemand zijnerzijds naar dien put Rogel zou zenden, om kondschap te geven van wat er te Jeruzalem voorviel.

Om nu geen kwaad vermoeden te wekken, bediende Husai zich voor deze boodschap niet van een knecht, maar van één zijner dienstmaagden. Deze sloop stil de poort uit; ging, als wist ze van niets, snel naar den put Rogel; sprak daar met Jonathan en Ahimáäz, en gaf hun de hoognoodige inlichting, om David en zijn leger aan een algeheele vernieling te doen ontkomen.

Maar ongelukkigerwijs kwam dit uit.

Van de muren en uit de wachttorens werd natuurlijk scherp toegekeken, om alle gemeenschap tusschen David en zijn achtergebleven vrienden te voorkomen. En nu zag een jong soldaat die dienstmaagd na; ontdekte met zijn scherpe oogen, dat ze bij den Rogelput met twee mannen gesproken had; en dat deze twee mannen daarna plotseling wegliepen.

Hij blies daarop alarm. De poort ging open. En een patrouille van snelloopers werd dezen mannen nagezonden.

Alles hing dus aan een zijden draad.

Waren Jonathan en Ahimáäz ingehaald; was daardoor geen bericht uit Jeruzalem naar David gekomen; en was het Absalom gelukt, het legerke van David onverhoeds in het open veld te overvallen, dan zou naar menschelijke berekening Davids leger weg zijn geweest, en Absalom stellig niet geaarzeld hebben, zijn vader om het leven te brengen.

Doch wat gebeurt?

Jonathan en Ahimääz zagen om, en merkten dat ze vervolgd werden. Daarom liepen ze wat ze konden; maar zouden het op den duur toch niet tegen Absalom's snelloopers hebben uitgehouden. Toen ze daarom bij het dorpje Bahurim kwamen, en daar in een tuin aan den weg een breeden put, zonder water zagen, wisten ze niet beter te doen, dan zich ijlings, eer de vervolgers kwamen, in dien put te verstoppen.

Toch zou hun dit niet gebaat hebben; want van den weg af was te zien, dat ze in den put zaten. En zoo waren ze stellig verloren geweest, zoo David in datzelfde Bahurim niet stille, verborgen vrienden had gehad, en zoo niet een vrouwken in Bahurim hem met hart en ziel genegen ware geweest.

Het geval wilde namelijk, dat de tuin, waarin die put was, hoorde aan een man, wiens vrouw even trouw aan Davids zaak, als gewikst in haar handelingen was.

Zoodra toch als zij, misschien door de traliën van haar venster, merkt, dat Jonathan en Ahimääz daar komen aanrennen en in den put springen, doorziet ze op eens wat er gaande is.

Ze begrijpt dat die twee mannen moeten gered worden, en dat ze toch, als ze zóó in dien put blijven, gewisselijk kinderen des doods zijn. En nu is denken en doen bij haar één; en in minder dan geen tijd trekt ze een stuk zeildoek uit huis naar dien put; overdekt er heel de opening meê; en heeft de handigheid, een half mud gort of zoo, dat in de gang stond, in een ommezien over het zeildoek uit te storten; zoodat er niets van den put te zien was, en het al den indruk maakte, alsof daar gort te drogen lag in de zon. En nu, nog eer de snelloopers in het dorp komen, staat die trouwe vrouw, alsof er niets gebeurd was, voor het hek van den tuin, om de snelloopers af te wachten.

En ja, waarlijk ze houden even stil, en vragen haar, of ze niet twee mannen voorbij heeft zien komen. Kortweg antwoordt ze, dat die mannen al lang voorbij zijn. En zoo rennen de snelloopers een verkeerden weg in, tot ze het eindelijk opgeven; en naar Jeruzalem terugkeeren; en David gered is.

Dit nu had de Heere gedaan.

Hij had het zoo besteld, dat Jonathan en Ahimääz juist in *dien* put kropen; dat die put juist hoorde aan een boerin, die zoo trouw aan Davids zaak hing; dat die vrouw er juist zat en het zag; en, toen ze het zag, zoo kloek van raad en daad was; en niet minder, dat ze in zoo hachelijk oogenblik niet van streek raakte, maar kalm en energiek tot op het einde toe kon handelen; en zelfs door geen beving in stem of gelaat verried wat er in dien put school.

Nu had David die boerin denkelijk vroeger nooit gekend noch gezien. Ze was een dier stille getrouwen, die door God aan Davids

zaak verbonden waren. Ze was stellig een stille bidster, die vooral bij Davids vlucht voor hem gebeden had. En zie, nu wordt die vrouw door God verkoren, om Absalom's snelloopers op het dwaalspoor te brengen; Davids knechten te redden; en daardoor den listigen aanslag van Absalom tegen David en zijn zaak te doen mislukken.

En zoo merkt ge ook hier, hoe bij groote bewegingen de kracht van een held waarlijk niet alleen bij zijn machtige vrienden en medehelpers schuilt; maar hoe ook een eenvoudig boerinnetje als dat van Bahurim door God kan zijn uitverkoren, om op een hachelijk oogenblik heel Davids zaak, en daarmeê de zaak des Heeren, te redden.

XXXVI.

De echte moeder van het onechte kind.

> Toen antwoordde de Koning en zeide: Geeft aan gene het levende kind, en doodt het geenszins: die is zijne moeder.
> 1 *Kon.* 3 : 27.

Niet Salomo's recht mag ons hier bezig houden. Wat hier besproken moet, zijn de vrouwen, die in de H. Schrift ons geteekend worden, en op wier verschijning *ook als vrouw* we naar den eisch der Schrift te letten hebben.

En is het dan een feit, dat aller menschelijk hart Salomo in zijn rechtspraak toejuicht, even warm klopt dat hart der moeder van het levende kind tegen, om den edelen trek, die in weerwil van haar zondig leven, in haar *als moeder* nog sprak.

Want, natuurlijk, ze was een „slechte vrouw"; een vrouw die in zonde leefde: die een andere vrouw tot deelgenoot van haar zonde gemaakt had; en die de stad Gods ontheiligd had door, in een verborgen straat of steeg, een huis van publieke ontucht te openen.

In zooverre boezemt ze dan ook niets dan weerzin in, en stoot ze ons af.

Maar toch blijkt ook in haar, hoe er, zelfs bij den diepsten val in zonde, nog altoos zekere graden van geestelijke verachtering bestaan.

Reeds die andere moeder, die het met wellust zou hebben aangezien, zoo dat kleine wicht voor haar oogen in tweeën ware gehouwen, staat *zooveel lager* dan de vrouw, die als de *echte* moeder van het kind openbaar werd, en wier ingewand over den zoon van haar schoot ontstak.

En toch, terwijl die wreede vrouw, bij de echte moeder vergeleken, reeds in zoo diepe schaduw terugwijkt, toch is er ook in haar nog altijd iets, dat u aantrekt; het verlangen namelijk, om voor

haar gestorven kind *een ander kind* in plaats te hebben, en het zoo te vergeten, hoe ze, zonder het te willen en tegen haar bedoelen, haar eigen kind vermoord heeft. En dat terwijl thans, zoovele eeuwen later, onder het geklank des Evangelies, keer op keer, de Christelijke conscientie gewond wordt door *opzettelijken kindermoord* van de *ongehuwde* moeder.

In een *gedoopte* natie jonge dochters, die in zonde vielen, en het kind, dat ze zelve onder het harte hebben gedragen, met eigen hand verdoen. En hier, dertig eeuwen geleden, in het nog zoo ruwe Israël, twee vrouwen van slechte zeden, waarvan de ééne door list een kind zoekt machtig te worden, en de andere, om het leven van haar kind te redden, strijdt als een leeuwin.

Salomo's recht zou, helaas, in *onze* dagen, in onze *Christelijke* maatschappij, lang niet altoos meer opgaan.

Thans vraagt meer dan één: hoe kom ik van mijn kind af? En ontdekte ze dan 's morgens, dat haar kindeke dood was, het zou haar een pak van het hart zijn.

Neen, niet het Jeruzalem dier dagen, maar onze Christelijke staten kennen de vreeselijke zonde, die zich als „engeltjesmakerij" siert met schoonen naam, en toch feitelijk niets is dan onmenschelijke, laaghartige moord, gepleegd op onnoozele en weerlooze schapen.

Een dier zal nog voor zijn welpen, een klokhen voor haar kiekens tegen de overmacht strijden; en onder menschen vindt ge vrouwen, den vrouwennaam onwaard, die, om een vrijbrief voor heur zonde te vinden, in koelen bloede door kindermoord Gods eeuwigen toorn over zich verwekken.

Hoe zou dan Salomo zijn rechtspraak onder ons nog aandurven?

Immers, dat hij ze nog aandorst *in zijn dagen*, had hierin zijn oorzaak, dat Salomo, die zijn volk door en door kende, van de vrouwen zijner dagen, en hieronder ook de gevallen vrouwen, wist en zeker wist, dat de natuurlijke trek van het moederhart nog bij geen vrouw onder Israël was uitgewischt.

Niet dat die trek van het moederhart daarom de vrouw zoo hoog stelt: want, blijft het bij dezen uitwendigen hartstocht voor haar kindeke, dan deelt ze die eigenschap met het „vrouwtjen onder de dieren"; en wordt, lang niet zelden, door wat het dierlijke leven toont, nog in moedertrouw overtroffen.

Soms ziet ge dan ook, hoe anders zeer egoïstische vrouwen dol zijn op haar kindeke, en van haar levende speelpop niet zijn af te slaan.

Hier werkt dus instinkt. Hier schittert een heerlijk schoon, dat

God ook aan de vrouw inschiep, doch waarin niet die vrouw, maar veeleer haar Schepper moet verheerlijkt worden.

Maar terwijl nu dit instinkt bij het dier altoos constant blijft, en de klokhen op Jeruzalem's straten vroeger precies zoo voor haar kiekens opvloog, als de klokhen nu; ontving de vrouw het ontzettend privilege, om dit natuurinstinkt òf te kunnen veredelen, òf te kunnen smoren.

En wat nu die *echte* moeder van het *onechte* kind u toont, is dat ge alle recht mist, om aan een gevallen vrouw, *omdat ze viel*, ook edeler moederliefde te ontzeggen; terwijl de hedendaagsche maatschappij u maar al te vaak doet zien, hoe ge lang niet altoos aan een andere vrouw, omdat ze *niet* viel, den krans der moedereere op het hoofd moogt drukken.

Er zijn vrouwen van onberispelijk leven, en die toch weerzin voelen opkomen, als ze het vooruitzicht hebben weer moeder te worden; en die, is het kindeke geboren, het liefst overlaten aan anderer zorge.

En omgekeerd zijn er andere vrouwen, wier naam en wier bedrijf u een wanklank in het oor is, en in wie toch die schoone, hartstochtelijke trek van het moederhart voor het kindeke, dat ze onder het harte droegen, zoo sterk en zoo luide spreekt, dat ge toch iets edels in haar speuren blijft.

Zulk een vrouw nu was die moeder van het levende kind in Salomo's rechtzaal.

En daarom blijft, hoe diep die vrouw ook zonk, ons hart haar om haar moederliefde eere bieden.

Ze *was* niet maar moeder, maar *ze toonde zich* moeder, en maakt nu nog in onze Christenwereld zoo menig ontaarde moeder beschaamd.

XXXVII.

Rizpa.

Toen nam Rizpa, de dochter van Ajja, eenen zak, en spande dien uit op eenen rotssteen, van het begin des oogstes totdat er water op hen drupte van den hemel; en zij liet het gevogelte des hemels op hen niet rusten des daags, noch het gedierte van het veld des nachts.

2 *Sam.* XXI: 10.

Rizpa is alle eeuwen door een aantrekkelijke figuur geweest voor wie een daad, waar *adel van het hart* uit spreekt, weet te waardeeren.

En adel van het hart *sprak* uit deze vrouw.

Ze was geen geëerde matrone onder de aanzienlijke vrouwen in Israël, want ze had zich als „bijwijf" door Saul in zijn harem laten

opnemen. Ook meldt de historie niet, dat ze eenige positie van aanzien innam. Alleen schijnt ze ook na Saul's dood Abner buiten echt ter wille te zijn geweest.

Van die zijde dus niets dat boeit; eer veel dat een droeven indruk maakt en vrouwelijke zwakheid verraadt.

Maar bij de lijken van Armóni en Mephibóseth en van de vijf zonen van Michals zuster heeft deze Rizpa een schoone daad bestaan.

De zaak was deze.

Saul, in wien eigendunkelijkheid hoofdzonde was, had trouwbreuk gepleegd aan de Gibeonieten.

Ge kent de Gibeonieten; dat Amorietische volk, dat sluw en slim met verscheurde kleederen en beschimmeld brood, als kwamen ze van heel ver, tot Jozua was gekomen; en met wie Jozua in onbedachtzaamheid een verbond had gesloten.

Hun bedrog kwam spoedig uit. Maar om het gegeven eerewoord, om de beloofde trouw, om de in den naam van Jehovah gegeven belofte, mocht toch het zwaard Gibeon niet verdelgen. En zoo bleven ze onder Israël wonen, als waterputters en houthakkers, het is zoo, maar ook als toonbeeld, hoe een eed en belofte zelfs tegenover een schuldige heilig blijft.

Een trek, die ons daarom zoo diep door Gods Woord wordt ingegrift, opdat wij, zondaren, het geloof niet verliezen zouden in de trouw van Gods belofte *aan ons*. Immers wij zijn tegenover God de Gibeonieten. En als er geen trouw aan Gibeon om zijn zonde was, waar bleef dan de trouw van den heiligen God tegenover ons, diepgevallenen die we zijn?

Stipt had Israël dan ook al die jaren dien eed aan de Gibeonieten gestand gedaan, tot Saul optrad.

Saul, die het maar niet verstond, dat hij niets had te doen dan de beschikking Gods uit te voeren, en alles zelf beschikken wilde. Met een goed doel, het zij zoo. Maar zoo dan toch, dat *zijn* wil en beschikking voor *Gods* bevel in de plaats trad.

Zoo wordt Agag gespaard uit menschlievendheid. Zoo moet hij als Koning offeren in de plaats van Samuel. En zoo nu ook moest Gibeon uitgeroeid, omdat het een Heidensche stad in Israël was.

Geheel uitgeroeid was het wel niet. Maar, genoeg, Saul had toch een schrikkelijke slachting onder Gibeon aangericht, en hiermeê was de belofte aan Gibeon geschonden, en de eed gebroken, die in 's Heeren naam aan Gibeon gezworen was.

Die eedbreuk moest gewroken; en nauwelijks is Saul op de hoogte van Gilboa gevallen, of de Gibeonieten vragen een zoenoffer van zeven man uit het geslacht van Saul, waartoe de Koning èn Rizpa's beide zonen, Armóni en Mephibóseth, aanwijst, én vijf zonen van Michals zuster.

Die zeven mannen worden dan ook aan Gibeon uitgeleverd, en de Gibeonieten hangen ze op aan het hout.

Doch nu komt Rizpa.

Haar zonen redden van den dood, kan ze niet. Reeds hing beider lijk aan de galg. Den vloek, die op Sauls geslacht rustte, konden ook zij niet ontkomen.

Maar ook na den dood aan het vloekhout, roept er uit het opgehangen lijk een menschelijke stem, die om *eere voor den doode* vraagt. Anders komt straks de gier en de sperwer, en pikt het lijk de oogen uit, en scheurt er stukken rottend vleesch van af.

Dat weet Rizpa. En daarom ijlt ze naar Gibeon, op het gevaar af, dat de wraakzuchtige Gibeoniet ook aan haar zijn wrok koele. Maar ze denkt om zich zelve niet. Heel haar ziel is vervuld met die ééne gedachte, om dien laatsten smaad van haar kinderen af te weren. En nu spreidt ze haar rouwkleed op den rotssteen uit, in wier midden de galg stond opgericht; en daar stelt ze zich op wacht bij de lijken, die aan de galg hangen, om voor de eer van die lijken te waken, en alle roofdier en gevogelte af te weren, dat op die lijken als aas mocht toeschieten.

En zoo heeft ze daar beurtelings gezeten, en beurtelings gestaan, en geworsteld met den slaap, bange dagen en nog banger nachten, weken en maanden lang, van dat de vroege regen ophield totdat de spade regen kwam.

En als er in het nachtelijk donker een gier aankwam, heeft haar hart gebeefd, en heeft ze door geschreeuw en door gebaar den roofvogel verjaagd, om voor het lijk van haar kind te strijden.

Ze heeft het uitgestaan en doorgestaan, dat de stank van het lijk van haar eigen kind al sterker haar tegenademde. Als ze insliep heeft ze in haar bange vrees gewaakt, om op het eerste kleppen van de wieken van den roofvogel op te waken.

En zoo is haar moederliefde gekroond.

De lijken zijn *niet* gehavend.

De roofvogel heeft niet overmocht.

En zoo is bij die wreede galg een stuk van menschenadel afgespeeld, dat nu nog roert als we het aandoenlijk verhaal lezen.

Want adel van het menschenhart, ja, dat is het, als ge als Rizpa iets doet, waar ge lof noch eere voor wachten kunt, waar ge niets meê wint, alles meê waagt, en waartoe ge alleen gedreven wordt door een nobele aandrift van het hart.

David gevoelde dit.

En daarom, toen hij van Rizpa's schoone daad hoorde, gaf hij bevel de lijken af te nemen, en met de beenderen van Saul en Jonathan in een eerbaar graf saâm te leggen.

En zoo is de diepste bede van Rizpa's hart, menscheneere na den dood voor haar kinderen, onder Gods bestel verhoord.

XXXVIII.

De vrouw van Job.

> Toen zeide zijne huisvrouwe tot hem: Houdt gij nog vast aan uwe oprechtheid? Zegen God en sterf.
>
> *Job* 2 : 9.

Zwaarder dan Job is wel zelden iemand door God beproefd.

Aan Satan stond God toe, Job alles te ontnemen, wat vreugde in zijn hart kon doen kloppen; en, nadat Satan hem dit alles ontroofd had, liet hij hem het eenige waar zijns levens ongeluk instak, t. w. *zijne vrouw.*

Ook die vrouw zou Satan hem zeer stellig ontnomen hebben, zoo hem van die vrouw ook maar een zweem van troost in zijn lijden had kunnen toekomen. En dat hij hem die vrouw liet, was uitsluitend, omdat hij wel wist, hoe die vrouw een instrument in zijn hand kon zijn, om Job nog dieper te grieven en nog bitterder te tergen in zijn hevig aangevochten geloof.

Alle eeuwen door hebben de goede uitleggers het dan ook zoo begrepen. Reeds Augustinus teekent ons haar als een „handlangster van den duivel," en Calvyn aarzelde niet ze „een instrument van Satan" en „een helsche furie" te noemen.

Wat dan ook valsche galanterie of sentimentaliteit beproefd hebbe, om haar doffe beeltenis te vernissen, het heeft niet gebaat. Haar woorden, die ze tot Job sprak, zijn niet weg te cijferen, noch van hun kracht te berooven.

Op het oogenblik toen de snaar des geloofs in Jobs verbrijzeld hart op het uiterste was gespannen en bijna sprong; en het, als we zoo zeggen mogen, aan een haar en aan een vezel hing, of Job had God er aan gegeven en zijn ziel aan Satan verkocht, is zijn vrouw op hem toegetreden, toen hij daar, verkwijnende van pijn en weedom des harten, op zijn aschhoop zat, en heeft, zonder een woord van deernis, zonder een toon van menschelijk mededoogen, hem den duivelschen raad gegeven, om van God voor eeuwig af te vallen en door zelfmoord een einde aan zijn lijden te maken.

Wie het eigenaardige van de Hebreeuwsche taal niet verstaat, merkt dat zoo op eens niet. Maar dat zeggen: „Zegen God en sterf," beduidt niet anders, en kan niet anders zeggen willen, dan dit ééne: „Geef aan uw God voor eeuwig *zijn afscheid*, breek met hem, maak u van hem los, en *sla dan de hand aan u zelven.*"

Wie zich daarvan overtuigen wil, leze maar wat Izébel aan Achab ten opzichte van Naboth aanried (zie 1 Kon. 21 : 10). Hij moest twee Belialsmannen tegen hem als getuigen stellen, die hem beschuldigen zouden, *dat hij God en den Koning had gezegend;* en deswege zou hij dan als Godlasteraar en schuldig aan hoogverraad moeten sterven.

Is dit nu niet schrikkelijk? is het niet ontzettend?

Ook de vrouw van Job was toch aan haar man gegeven, om *een hulpe* tegenover hem te zijn. En zie, in het benardste oogenblik van zijn leven; als Satans aanval op Jobs ziel zoo fel en overweldigend wordt, dat Job *bijna* bezwijkt, komt die duivelin in vrouwengedaante, en helpt Satan, en zet ruwweg haar man aan, dat hij God lasteren, zijn ziel aan Satan verkoopen, en door zelfmoord een einde aan zijn leven zal maken.

Dieper kan een vrouw al niet aan haar heilige roeping ontzinken.

En wie voortaan aan Job denkt en aan al zijn lijden, zal wel doen, met niet alleen van den rouw over zijn kroost, en over zijn berooving van alle aardsche goed, en de zweren die hem kwelden, en den hinder van zijn valsche vrienden te spreken; maar mag ook wel eens denken aan die bangste verzoeking en ergernis, die hem overkwam van die diepgezonken vrouw, in wie het laatste vonkje, dat aan vrouwelijke liefde kon doen denken, zoo volslagen was uitgebluscht.

Misschien het schoonste in heel Jobs tragedie is voor ons dan ook het terdege bestraffende, maar toch zoo heerlijke antwoord, waarmeê hij die booze vrouw van zich afsloeg: „Gij spreekt," dus riep hij van zijn aschhoop, „als eene der zottinnen. Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet?"

En nu, zóó kras komt het duivelsche in de vrouw te midden onzer Christenmaatschappij zeker zelden uit.

Zóó openlijk haar man tegen God op te zetten en tot zelfmoord aan te zetten, doet niet licht eene vrouw in onze dagen.

De keuze *voor* of *tegen* God staat zelden zoo openlijk, zoo beslist meer. Er zijn nu meer tusschentermen, zachter overgangen, verleidelijker tusschenschakels, waardoor de tegenstelling tusschen het optreden voor Gods waarheid en het in de hand werken van Satan, minder schel uitkomt.

Maar als ge daarom vraagt, of de laatste vrouw reeds wegstierf die haar man van God afhield, of hem belemmerde in het vrijelijk uitspreken van en opkomen voor Gods heilige waarheid; of hem bij Bethel ophield als hij te Jeruzalem zijn moest; — eylacen, wie waagt het dan, het geslacht onzer hedendaagsche vrouwen vrij te spreken?

Vooral in den echt heeft de vrouw zoo teedere roeping. Als alles bezwijkt wat den man aan God en zijn Heiland bindt, moet zijn vrouw nog een hulpe tegenover hem zijn, om de ziel van haar man aan Satan te betwisten en hem met de koorden van een bijna onuitbluschbare liefde naar zijn Heiland terug te trekken.

Daarvoor ontving de vrouw haar teederder hart, haar zachter gemoed, haar gevoeliger liefde.

En toch, is het zoo zeldzaam, dat ge juist het omgekeerde vindt?

Een man, die nog trouw aan de waarheid zijns Gods vasthoudt, en bij hem een vrouw, die niet alleen haar eigen hart, maar ook het heilig kleed der religie in allerlei plooien plooien wil, en dies o zoo vaak, instaat tusschen zijn God en zijn hart!

XXXIX.

De Koningin van Scheba.

> De Koningin van 't zuiden zal opstaan in het oordeel met dit geslacht, en 't zelve veroordeelen; want zij is gekomen van de einden der aarde om te hooren de wijsheid Salomo's: en zie, meer dan Salomo is hier.
> *Matth.* 12 : 42.

Dat de Koningin van Scheba eene bekeerde Heidensche vrouw zou geweest zijn, staat nergens.

Eer staat er het tegendeel. Want ware ze een geroepene des Heeren geweest, dan zou ze natuurlijk, zoodra ze te Jeruzalem kwam, het eerst hare schreden naar den heiligen Tempel hebben gericht, om offeranden te offeren aan den God van Israël.

Doch hierover staat noch in het verhaal van 1 Koningen 10, noch in het verhaal van 2 Chron. 9 ook maar iets. Ze komt naar Jeruzalem. Ze moet alles zien wat Salomo in zijne paleizen en galerijen prachtigs en schitterends gebouwd heeft. Zien al de weelde van zijn hof; en hooren al de wijsheid die uit zijn mond uitgaat. Maar het blijkt uit niet één woord, dat ze zich met de ware religie heeft ingelaten, of ook maar even naar de ware religie heeft gevraagd.

Want wel roept ze ten slotte uit: „Geloofd zij de Heere, *uw God*, die behagen in u heeft gehad, om u op den troon van Israël te zetten"; maar zoo spreekt een Heiden altijd. Juist omdat hij aan het bestaan van *vele* goden gelooft, neemt hij allicht aan dat ook die andere God wel een God kan zijn. En ze zegt dan ook uitdrukkelijk: „de Heere, *uw God*", als bij tegenstelling met haar eigen goden.

En wat de uitspraak van Jezus aanbelangt, ook hieruit is volstrekt niet af te leiden, dat deze Koningin zich van de afgoden tot den Gods Israëls bekeerd had. Ook van de Ninevieten toch zegt de

Heere, dat zij het toenmalig geslacht in het oordeel zekerlijk zouden veroordeelen. Juist hetzelfde dus wat hij elders zegt dat Sodom en Gomorrha zullen doen.

Waar Jezus dus van deze Koningin zegt: „De Koningin van het zuiden zal opstaan in het oordeel met dit geslacht en het veroordeelen; want zij is gekomen om de wijsheid van Salomo te hooren; en zie, meer dan Salomo is hier", is er alzoo in het minst niet uitgesproken, dat zij een kind Gods was, maar alleen, dat ze in één bepaalden trek *boven* het geslacht stond, waar Jezus meê te worstelen had.

Wat dit nu was, is uit het verhaal volkomen duidelijk.

Scheba's Koningin was een vrouw, die aan de afmattende zonde der „onverschilligheid" was ontkomen.

De dingen konden haar schelen. Ze stelde in alles belang. En ze interesseerde zich niet alleen voor fraaie kleeding en prachtigen opschik, maar ook voor wat den geest siert.

Toen ze daarom hoorde, dat er in Salomo een zoo wondere vorst op den Troon van Israël was gekomen, die in wijsheid, doorzicht en vernuft alle wijzen van zijn land verre achter zich liet; en meer nog, dat deze Salomo die rijke gave niet altoos zoo bezeten had, maar ze op bijzondere wijze had ontvangen; liet dit haar geen rust. Ze moest daar het hare van hebben. Want ook zij was lang geen domme vrouw. Integendeel, ook zelve had ze zich op allerlei gebied van kunst en wetenschap ontwikkeld, zoodat ze het best aandorst, om met dezen Salomo eens in diep gesprek te gaan, met hem te redetwisten, en hem op de proef te stellen.

Nu had ze daar iets voor over. T. w. een lange reis, die in die dagen allicht langer duurde dan nu een reis om de wereld. En heel wat schats ook; want behalve hetgeen die reis haar kostte, moest ze natuurlijk rijke geschenken meênemen, die op zich zelve een heel kapitaal vertegenwoordigden.

Maar dat weerhield haar niet. Ze begreep, dat ook een vrouw een hoogere roeping heeft, dan om in het alledaagsche leven op te gaan. En zoo aanvaardde ze de reis. Ze kwam in Jeruzalem. Ze hoorde Salomo. Ze zag al zijn pracht. En zoo genoot ze een *intellektueel* genot door hem te hooren, en een *aesthetisch* genot door al die pracht te aanschouwen van zijn keurige, weelderige hofhouding.

Maar dáár bleef het dan ook bij.

Immers die Koningin van Scheba was niet ongelijk aan die vele jonge dames uit hoogeren stand in onze dagen, die o, zoo weetgierig zijn; die overal haar oor te luisteren leggen; genieten in de

producten van het vernuft aller natiën; en meestal een hoog fijnen smaak hebben, om het schoone, vooral het kunstschoon, dat ze uitgestald vinden, te waardeeren.

En dit nu is prijselijk en lofwaardig. Het heeft eere boven de onverschilligheid en het „kan me niet schelen" der alledaagschheid. Het toont een geprikkelden, belangstellenden geest, die op onderzoek uitgaat.

Ze zouden, hadden ze gekund, in Salomo's dagen stellig ook een reisje naar Jeruzalem hebben ondernomen, gelijk ze nu Parijs en Londen, Weenen en Berlijn bezoeken.

Ook staan ze niet *vijandig* tegen het geloof. o, Verre van daar. Ze vinden ook in de religie wel een schoone poëzie. En *van buiten althans* zouden ze den Tempel van Jeruzalem stellig bewonderd hebben.

Slechts één ding vergeten ze: Dit, dat er thans *een meer dan Salomo hier is*, en dat die Ééne niet enkel om bewondering voor de schoonheid van zijn woord, maar allereerst om *de overgave van heur hart* en de *toewijding van heur leven* aan zijn dienst vraagt.

Maar daartoe ziet ge, helaas, de meeste van deze meer ontwikkelde jonge vrouwen *niet* komen.

Ze doen meê. Ze loopen meê. Maar toch, al is Jezus haar misschien *iets* meer dan Salomo, toch is hij heur niet de Verlosser van schuld en zonde, aan wien ze zich met eeuwigen dank en jubel in het diepst harer ziel verbonden gevoelen.

En zoo blijft het dan bij deze interessante en voor veel zich interesseerende vrouwen maar al te vaak als bij de Koningin van Scheba.

Ze komen in Jeruzalem, en staan verbaasd en verwonderd. Maar ook, straks gaan ze Jeruzalem weêr uit, en van een liefde *voor het Zion Gods* is het flauwste vonkje in heur hart nooit opgegloord.

XL.

Jerobeam's Gemalinne.

> En Jerobeam zeide tot zijne huisvrouwe: Maak u nu op, en vermom u, dat men niet merke dat gij Jerobeams huisvrouwe zijt, en ga henen naar Silo: zie, daar is de Profeet Ahia.
>
> 1 *Kon.* XIV: 2*a*.

De man is het hoofd der vrouw; maar mag, moet daarom een vrouw zich leenen tot al wat haar man van haar vergt?

Over die telkens wederkeerende vraag geeft Gods Woord ons onderricht in het laakbare voorbeeld van een Koningin uit Israël.

Ze was de gemalinne van Jerobeam, den eersten Vorst die het

bewind over de tien Stammen voerde, en een vrouw die, evenals Jerobeam zelf, onder allerlei valsch bijmengsel, toch nog aan de vereering van Jehovah vasthield.

Van haar kinderen kennen we er twee. Abia heette de één, Nadab de ander; en in die twee kinderen had zich, gelijk men dat meer ziet, het goede en het kwade van hun ouders gesplitst. Abia was de erfgenaam van wat er aan vreeze Gods in hun hart school, en Nadab de erfgenaam van hun afgodische dwaasheid. Van Abia toch staat er, toen hij nog zeer jong stierf: „dat er iets goeds voor den Heere in hem gevonden was" (1 Kon. 14 : 13); en van Nadab: „dat hij deed dat kwaad was in de oogen des Heeren" (1 Kon. 15: 26).

Zooals het nu met de meeste menschen gaat, die nog *half* aan God vasthouden en *half* op de wereld leunen, gingen ook deze Koning en deze Koningin weêr aan God denken, toen er tegenspoed in hun paleis kwam.

Hun liefste kind werd hard ziek, en welhaast lag Abia op sterven.

Dit maakte Jerobeam toen weêr vroom. Nu wilde hij bij den God Israëls weer hulpe zoeken. En zoo dacht hij weer aan den ouden profeet Ahia, die hem eens geprofeteerd had, dat hij Koning zou worden. Naar dien Ahia moest heengezonden. Die zou wel weten, hoe het met zijn zieken Kroonprins gaan zou.

Doch wie zou naar Silo, naar Ahia toegaan?

Over die vraag was Jerobeam niet op zijn gemak. Zijn conscientie sprak en verweet hem, dat hij Ahia's raad in den wind geslagen en toch zijn gouden kalveren opgericht had. Neen, als Ahia wist, dat het zieke kind *zijn* kind was, dan zou zijn profetie van niets dan dood en graf voor zijn kind spellen. En dus, Ahia moest wel gevraagd, maar hij moest niet weten, van wie het kind was.

En daarom nu zegt hij, onder vier oogen, tot de Koningin: „Weet ge wat ge doet? Ga zelve. Trek gewone burgerkleêren aan; en neem een geschenk meê zooals een gewone burgervrouw zou brengen. Dan weet Ahia niet voor wie het is, en hebt ge kans, dat hij voor onzen lieveling het leven profeteert."

En in plaats dat de Koningin toen gezegd had: „Man, *dat mag ik niet doen.* Dat ware Gods profeet bedriegen. En dat juist zou Gods toorn over ons brengen", zegt ze niets tegen; doet ze stil wat haar Gemaal haar zegt; en gaat ze als een burgerjuffer gekleed naar Silo op reis.

Doch slecht bekomt het haar.

Ahia, door Goddelijke ingeving van haar komst en bedrog onderricht, ontvangt last, om haar den dood niet alleen van haar kranke kind, maar den ondergang van geheel Jerobeams Huis aan te kondigen.

Eer zij te Thirza weer bij het ziekbed van haar lieven jongen is, zal haar lieveling reeds gestorven zijn; en die Abia zal de eenige wezen, die nog een eerzame begrafenis krijgt. Heel het overige Huis van Jerobeam zal, en Baësa volvoert straks Gods raadslag, op het schrikkelijkst worden uitgemoord.

Wat onderwijst de Schrift ons nu door dit verhaal?

Dat men niet bedriegen mag? Maar dit spreekt van zelf. Of ook dat men zich nooit verkleeden mag? Maar hier staat niets van. Over het verkleeden, en in welke gevallen dit ongeoorloofd is, handelt de Schrift elders.

Neen, wat in Jerobeam's gemalinne het sterkst uitkomt, is, *dat zij haar man ter wille is in wat kwaad is voor den Heere haar God.*

De onderworpenheid van een vrouw aan haar man heeft haar grenzen. En die grenzen liggen niet in haar lust of instemming. Als het wil tegenover wil, inzicht tegenover inzicht staat, en er dus één van beiden moet wijken, is het wijken opgelegd aan de vrouw.

Maar een vaste grens, een grens die nooit mag overschreden worden, ligt voor die onderworpenheid *in de conscientie.* Zoodra en zoo dikwijls een Christenvrouw, door Gods Woord voorgelicht, in haar conscientie overtuigd is, dat hetgeen haar man van haar vergt, *kwaad voor God is,* màg ze niet wijken, maar moet ze weerstand bieden; er kome van wat er van komt.

Zeer zeker is de man met gezag bekleed; een gezag waarvan hij Gode rekenschap zal geven; maar dat gezag daalt van God op hem af, en kan noch mag deswege ooit tegen God-Zelf aangewend.

Zoodra de man zijn gezag over zijn vrouw *tegen den Heere* misbruikt, is hij zijn gezag kwijt; geldt het niet meer; en is de vrouw er volkomen van ontslagen, ja, *mag* ze het zelfs niet erkennen.

En een vrouw, die gelijk deze zwakke Koningin dit dan toch doet, en haar man ter wille is in wat gevloekt is voor den Heere, die is geen „hulpe meer tegenover haar man", maar helpt haar man ten verderve, en zinkt zelve in dat verderf meê weg.

XLI.

De Weduwe van Sarphath.

> Maak u op, ga henen naar Sarphath die bij Sidon is, en woon aldaar; zie, ik heb daar eene weduwvrouw geboden dat zij u onderhoude. 1 *Kon.* 17 : 9.

Niet over het wonder van Elia, maar over de Weduwe van Sarphath is in deze reeks te handelen.

Ze is weduwe. Een verlaten vrouw, die haar man door den dood verloor, en daardoor den steun voor haar leven van zich zag weggenomen. En ook hierin is ze weduwe, dat ze een kind heeft, dat nog niet voor haar kan zorgen, maar waarvoor *zij* moet zorgen. Een vrouw dus, door zorgen gedrukt, en straks door nood bekropen.

Juist daarin toch verschilt de *weduwe* van de ongehuwde vrouw, dat ze in haar huwelijk aan een onbezorgd leven gewend was, maar nu zich beroofd gevoelt; en dat ze als moeder een zorge heeft te dragen, die schier boven haar krachten gaat.

En in dien weduwestaat nu is het geloof van die vrouw uit Sarphath *verzwakt*. Ze geloofde wel in den God Israëls. o, Zeer zeker. Misschien had ze zelfs als jong meisje wel tot die warme, geestdriftvolle jonge dochteren behoord, wier lust het is zich in 's Heeren dienst te verliezen. Althans dat God de Heere zeer bijzondere bemoeienis met deze jonge vrouw had, blijkt uit heel het verhaal.

Maar nu was die ontzettende gebeurtenis tusschenbeide gekomen. De Heere had den man, dien ze liefhad, den vader van haar kind, van haar weggenomen. En nu zat ze daar, eenzaam en verlaten, in het stille Sarphath.

Haar leven was zoo kommerlijk.

Toch ging het eerst nog. Toch hield ze den bangen strijd nog vol. Maar zie, daar blijft op eens de vroege regen uit; de oogst mislukt; de etenswaren stijgen tot een ongekenden prijs; er gaat een geroep van hongersnood door het land: en natuurlijk, zulk een nood drukt altoos het eerst en het zwaarst op hen, die juist even kunnen rondkomen.

En nu *bezwijkt* dan ook haar eens zoo krachtig geloof. De wanhoop maakt zich van haar hart meester. Het wordt alles donker voor haar oog. Er is geen vooruitzicht, er is geen hoop op redding meer. Zelve heeft ze niet meer te eten, en ze heeft geen eten voor haar lieven jongen meer. Dat breekt haar het hart. Het leven is haar te veel geworden. Die laatste bete zal ze nog toebereiden. En dan . . . dan ja, zal ze zich met haar kind op de schamele sponde neerwerpen, en in stomme wanhoop wachten, tot de dood komt en haar lieveling weghaalt, en haar uit haar lijden verlost. De vreeslijke hongerdood!

Maar zie, juist op dat oogenblik komt er een vreemde man op haar af, en vraagt haar om een teug waters. Nu, water is er nog, en half werktuigelijk langt ze hem een beker, vult dien, en reikt dien hem toe, opdat hij zijn dorst lessche.

Maar die man vraagt meer. Hij vraagt haar ook *om brood*. Maar dat is immers, of hij haar armoê en haar doodsnood bespotten komt. „Hoe, *mij* vraagt ge om brood; mij, arme weduwe, die *niets* meer

heb, en in mijn wanhoop op het punt sta, om met mijn kind te gaan sterven."

En ja, het *scheen* metterdaad een hoonen van haar gebrek. Maar God zond haar dien man, en met dien man redding. En toen kwam het wonder. Het meel in het vat verteerde niet, en de olie in de kruik hield niet op. En zoo at zij, met Elia en haar kind, vele dagen.

Haar Vader in de hemelen had gezorgd. Ook deze weduwe was van haar God niet vergeten.

Zoo week haar wanhoop, en haar geloof kwam terug.

Maar wat gebeurt? Niet lang daarna wordt nu het jongske van die weduwe ziek. Zeer ziek. Zijn kracht neemt af en af. En eindelijk sterft de jongen.

En nu opeens is de weduwe van Sarphath weer ontzet. Dat sterven van dat kind vindt ze nu vreeslijk; zij, diezelfde moeder, die nog zoo kort geleden, in de vreeslijkste kalmte van de wanhoop, zich met haar kind op het doodsbed had willen leggen, om den dood te *zoeken*.

Dat komt, omdat nu haar conscientie opwaakt. „Zijt ge bij mij ingekeerd", vraagt ze Elia, „om mijne ongerechtigheid te bezoeken?" Ze voelt de majesteit des Heeren over haar huis komen. Dat sterven van haar kind is een oordeel Gods over haar zonde. Die man Gods heeft in haar hart gezien en haar zonde ontdekt. En nu is dit de wrake van Gods toorn.

Zoo is de verschrikkinge Gods over haar. Bitterheid komt in haar ziel. Een driftig verwijt aan Elia op haar lippen.

Maar God de Heere laat haar niet los.

Ten tweeden male treedt Elia's wondermacht tusschenbeide. Het gestorven kind wordt uit den dood haar weergegeven.

Elia kwam met het kind op zijn armen uit de opperzaal naar beneden, gaf het aan zijn moeder en zeide: *Zie, uw kind leeft.*

En *toen* brak haar geloof weer met volle kracht door; *toen* gaf ze Gode de eere; en *toen* riep ze het uit: Nu weet ik, dat gij een man Gods zijt, en dat het Woord des Heeren op uwe lippen *waarheid* is.

XLII.

Izébel.

> Doch er was niemand geweest gelijk Achab, die zich zelven verkocht had om te doen dat kwaad was in de oogen des Heeren, dewijl Izébel, zijne huisvrouw, hem ophitste.
> 1 *Kon.* 21 : 25.

Sidon en Tyrus stonden in Jezus' schatting zoo goed als op één lijn met Sodom en Gomorrha. Het waren twee handelssteden, aan de

kust van de Middellandsche zee, vlak ten noorden van Palestina. Beide steden waren schatrijk. Die rijkdom kweekte tegelijk allerlei wellust. En zoo waren Tyrus en Sidon berucht als twee zetels van *bande*loosheid en *godde*loosheid.

Uit één dier twee nu, uit Sidon, was Izébel herkomstig. Ze was een prinses ; de dochter van Eth-Baäl, die in Sidon Koning was.

Nu kunt ge denken wat tegenstelling het voor deze wulpsche, trotsche prinses was, toen ze uit het prachtige Sidon, waar de stroom van het zingenot steeds hoog zijn golven opjoeg, als vrouw van Koning Achab verhuizen moest naar het landelijk Jizreël, met zijn eenvoudigen levenstoon en zijn dienst van Jehovah.

Want wel had Jerobeam den dienst van de gouden kalveren ingevoerd ; maar toch ook die Jerobeam-dienst bedoelde *Jehovah* te eeren. De Kerk was vervalscht, zoo ge wilt ; maar het bleef toch altoos nog de wet van Sinaï, die om ontzag vroeg. En zoo heerschte er in Jizreël een levenstoon, veel te streng en veel te nuchter voor deze levenslustige persoon.

Zóó kon zij het in Samaria niet uithouden. Maar geen nood. Zij zou het wel anders maken. Achab, haar gemaal, was een bloodaard en een man zonder wilskracht. Hem zou ze naar haar hand zetten. En niet lang meer, of Izébel was in het rijk van Israël de gevreesde gebiedster.

Haar plan was eenvoudig. Samaria moest als Sidon worden. Om dat doel te bereiken, moest de weelderige, zondige Baälsdienst ingevoerd. En om dien Baälsdienst tot heerschappij te brengen, moest de dienst van Jehovah uitgeroeid en aan de profetenschool de moordende hand geslagen.

En toen ving aan die bange, die ontzettende worsteling op leven en dood tusschen Jehovah en Satan in de personen van Elia en van Izébel, die aldoor haar man ophitste. Prachtige tempels werden allerwegen voor Baäl gebouwd. Priesters in sierlijke gewaden verbijsterden de menigte. Schitterende feesten en drinkgelagen werden aangericht. En gelijk bij zoo vervalschten toestand der Kerk niet anders kon : al het volk liep in een oogwenk met Izébel meê. De profeten werden vermoord. Elia moest vluchten. En ten laatste steeg de nood zóó hoog, dat Elia niet één man of vrouw meer kende die God vreesde. Er waren er nog wel 7000 ; maar ze wisten van elkaar niet af. Ze moesten zich schuil houden. Zoo verbijsterend was de verschrikking.

Hoe kloek toen Elia stand hield, en hoe heerlijk in majesteit de Heere op Carmel tusschenbeide trad, ligt thans buiten ons bestek. Izébel vergt al onze aandacht ; die vrouw *zonder geweten*, die vrouw *zonder hart*.

Want dat is ze. Trots en wellust dooden in den mensch het menschelijke, schroeien het geweten toe, en brengen de stem van het menschelijk hart tot zwijgen. En zoo was het in Sidon, zoo ook met Izébel gegaan.

Ge merkt dat aan de koelbloedigheid, waarmeê ze een bloedbad onder de profeten aanricht. Aan de gewetenloosheid, waarmeê ze Náboth vermoorden laat door een rechterlijken moord, op valsche getuigen. En straks, sterker nog, aan de schaamteloosheid, waarmeê zij, nadat haar man op het slachtveld door den pijl doodelijk getroffen is, als schoone, verleidelijke vrouw zich blanket, en, als Jehu in Jizreël intrekt, voor het venster gaat staan, en hem lokt en toelonkt, om ook hem in de strikken van haar wellust te vangen (2 Kon. 9 : 30).

Of Achab dood was deerde haar niet. Jehu was ook goed. Zoo zij maar Koningin bleef.

Afschuwelijk!

Maar zoo is de vrouw.

God de Heere schonk de vrouw rijke gaven van hart en gemoed; en de vrouw, die deze edele gaven weet te ontwikkelen, verrijkt ons menschelijk leven met een schat, waartoe de man schier niets bijdraagt.

Maar *ontzinkt* de vrouw aan deze hooge schoone roeping, dan zinkt ze dieper dan een man ooit zinken kan. Dan is haar wreedheid tijgerachtig. Haar schaamteloosheid ontaardt in veilheid. En is ze dan daarenboven een vrouw van talent en wilskracht, dan wordt ze een Izébel, die gewetenloos woedt en moordt.

Ge vindt meer mannen zonder hart, dan vrouwen zonder hart; maar een *vrouw* zonder hart is veel gevaarlijker. En het is dan ook opmerkelijk, hoe, als de strijd tusschen Jehovah en Baäl in de oude Kerk op het uiterste gaat, Achab nog gematigd schijnt, bij de fanatieke bezetenheid van een zoo schandelijke vrouw als Izébel.

Niet bij benadering te tellen zijn de martelaars voor de zake Gods, die onder haar niets ontziende tyrannie hun getuigenis met hun bloed bezegeld hebben.

Zij, die éene vrouw, heeft voor eeuwen lang den nationalen levenstoon in het Tien Stammenrijk in den grond bedorven. En vreeslijk zal eens haar verantwoording zijn, als ze staan zal voor den Rechterstoel van Christus om geoordeeld te worden naar wat ze aan zijn profeten gedaan heeft.

Een oordeel voor eeuwig, dat valt af te meten naar het ontzettend oordeel, dat reeds op aarde haar overkwam, toen ze van boven uit het venster gestooten, op de harde steenen te pletter viel, en het lijk van de eerlooze in haar stollend bloed voor schande bleef liggen, tot de wilde honden uit het woud kwamen, en haar het vleesch van het gebeente afscheurden, en er niets dan het bekkeneel en de palmen van de handen en voeten van Izébel gevonden werden.

XLIII.

De Sunamitische.

> Het geschiedde ook op eenen dag als Elisa naar Sunem doortrok, dat aldaar eene aanzienlijke vrouw was, dewelke hem aanhield om brood te eten. 2 *Kon.* IV : 8a.

In het Tien-Stammenrijk ontbrak de dienst der Priesters en Levieten. Vandaar dat het vrome volk er *de Profeten* in zoo hooge eere hield, en dat de profeten in *Israël* destijds zooveel belangrijker rol vervulden dan in *Juda*. Profeten van het exceptioneele karakter als Elia en Elisa, heeft Juda nooit gekend.

Geen wonder dan ook, dat de stille vromen in Israël met een bijna dwepende liefde mannen als Elia en Elisa vereerden.

Dit nu kwam ook te Sunem uit in de Sunamitische. Elisa woonde meest bij den Carmel, en moest op zijn gedurige reizen van Carmel naar de hoofdstad Jizreël, en terug, Sunem altijd door. Eerst ging dit op één dag. Maar toen Elisa bejaarder werd, was die tocht hem te vermoeiend. Dit merkte een der aanzienlijke vrouwen te Sunem, en daarom stelde ze er toen hare eere in, den man Gods gastvrijheid te bewijzen. En sinds keerde hij altoos bij haar in.

Deze Sunamitische was met *een man op leeftijd* getrouwd, toen ze zelve nog betrekkelijk jong was; en dit verschil in jaren tusschen man en vrouw was zelfs zóó sterk, dat Gehazi haar moederloosheid verklaarde uit de hooge jaren van haar man. „Zij heeft toch geen zoon *en haar man is oud.*" En moge een zoo ongelijk huwelijk al afwijken van den gewonen regel; toch zijn er vrouwen, voor wie het schenken van haar liefde aan een ouderen man zeer wel verklaarbaar, ten deele zelfs natuurlijk is.

Tweeërlei oorzaak werkt hiertoe meestal saâm. Vooreerst het onmiskenbaar feit, dat sommige jongedochters in karakter veel sterker ontwikkeld zijn dan de jonge mannen van haar leeftijd. Dit maakt dan, dat ze in de jonge mannen van haar jaren niet genoeg *den man* zien, niet genoeg tot hem kunnen *opzien;* en daardoor niet die innerlijke gewaarwording voor hem kunnen hebben, die de vrouw haar minderheid beseffen doet.

En hiermede paart zich dan gewoonlijk deze andere trek, dat ze in den man meer het *vaderlijke* dan het *mannelijke* zoeken, en dientengevolge door iemand van hooge jaren sterker geïmpressioneerd worden.

Zulk een vrouw nu blijkt ook de Sunamitische te zijn geweest. Want eenerzijds merkt ge ook in haar die hoogere veerkracht, die maakt dat zij alles bedisselt. En toch ook van den anderen kant die

neiging, om zich sterk te hechten aan een man, tegen wien ze als haar vader kan opzien.

Dit laatste komt uit èn in haar huwelijk met een man op jaren, èn in haar zoeken van den bedaagden Elisa. Ze is wel een vrouw, die des noods alleen door de wereld zou kunnen komen, maar toch blijft ze vrouw en heeft daarom de behoefte, om aan een Elisa haar vertrouwen te schenken.

En niet minder komt in de historie haar vrouwelijke *veerkracht* uit; want *zij* is het die alles doet en beschikt. *Zij* lokt Elisa in huis. *Zij* bedenkt het plan om een profeten-kamertje voor hem te bouwen. *Zij* zorgt voor het kranke kind. En als haar kind gestorven is, geeft *zij* aan haar innerlijken geloofsdrang toe, en rijdt naar Carmel, en rust niet eer Elisa meê is gekomen, en haar kind weer leeft.

Opmerkelijk is het dan ook, hoe in zulk eene vrouw de trek, om een moederlijke zorg voor heel haar omgeving te zijn, zich vereenigt met de schier dochterlijke neiging, om op een oud man als Elisa te leunen.

Want wel blijft ze op haar plaats, en vraagt ze in alles het verlof en de goedkeuring van haar man, maar toch is het, alsof in dit gezin te Sunem de man er maar bijloopt, en de vrouw de alverzorgende moeder is.

Als een moeder zorgt ze voor Elisa, dat de oude profeet behoorlijk te Sunem overnachten kan. Als een moeder was ze in Sunem geliefd, zoodat ze zeggen kon: „Ik woon in het midden mijns volks." En toen deze energieke vrouw met haar alverzorgend moederhart voor Elisa moest uitspreken, wat haar diepste wensch en bede was, bleek het haar toch het hardste te zijn, dat ze nog geen moeder van een eigen kind was.

Die trek van dat jongske is in het boeiend verhaal dan ook niet bijkomstig. In het gebed om dat kind werkt haar geloof; en als straks dat kind haar weer dreigt ontnomen te worden, leent de moederlijke liefde aan dat geloof zulk een kracht, dat ze den moed grijpt, om een wonder van Gods Almacht te begeeren, en in het haar herschonken kind die Almacht Gods zich aan haar bezegelt.

XLIV.

Een Joodsche buitenslands.

> En daar waren benden uit Syrië getogen, en hadden eene kleine jonge dochter uit het land Israëls gevankelijk gebracht, die in den dienst der huisvrouw Naämans was.
> 2 *Kon.* 5 : 2.

Wat thans onze *dienstmeisjes* zijn, waren oudtijds in heidensche landen de *huis-slavinnen*; meisjes, òf geboren uit moeders die zelve

slavinnen waren, òf geroofd in den krijg, òf ook op de markt als koopwaar aangekocht.

Er waren ook *andere* slavinnen; slavinnen van *lagere* soort, die op het veld en in de schuren werkten; maar deze stonden bij de *huis*-slavinnen verre achter. Denk maar hoe vergelijkenderwijze hoog een Hagar en een Zilpa stonden. Ze waren, wat we thans zouden noemen, *kameniers*.

Zulk een kamenier nu was ook het geroofde Joodsche meisje, dat door Naäman aan zijn gemalin was gegeven.

Hij zelf was legercommandant of opperbevelhebber van den Koning van Syrië, en wel in dien zin, dat hij minister van oorlog en generaal tegelijk was. Een man dus van zeer hooge positie. Een positie, die nog in aanzien won, toen het hem gelukt was een oorlog met het naburig Israël gelukkig ten einde te brengen en hij, rijk met buit beladen, in Damascus was teruggekeerd.

Natuurlijk had deze generaal uit den buit voor zich kunnen nemen wat hem gelustte; en op verzoek van zijn vrouw had hij zich toen ook een handig Jodinnetje toegeëigend, dat hij haar als kamenier gaf.

Nu leed deze legercommandant aan een lastige huidziekte; wel niet de gewone melaatschheid, waarvan in Leviticus sprake is; maar toch een zeer ernstige huidziekte, die hem wel niet belette zijn plicht te doen, maar toch bitterlijk zijn leven vergalde.

Dit hoorde uiteraard die Joodsche kamenier al spoedig, en zoodra ze toen met haar mevrouw op wat vertrouwelijker voet was gekomen, deelde ze haar mede, dat er in haar land een profeet was, die wonderen kon doen, en die stellig den generaal van zijn melaatschheid kon genezen.

Dit vertelde deze toen weer aan haar man. Naäman nam het ter harte; vroeg aan den Koning van Syrië een vrijgeleide; toog naar Samaria; werd uit Samaria door den koning van Israël naar Carmel, naar Elisa, gezonden; en metterdaad vond hij bij Elisa, volgens het bekende verhaal, genezing voor zijn plage.

Dank zij die wondere genezing, is toen Jehovah door Naäman, is de God Israëls, die alleen wonderen doet, te Damascus verheerlijkt; en men begrijpt licht, dat Israël als gevolg van Naämans uitredding, zoolang *hij* legerbevelhebber was, ruste had van de aanvallen der Syriërs.

Dit boeiend verhaal nu toont in de eerste plaats, wat ver reikende invloed, tot zelfs voor het lot van staten en volken, er van een jong meisje in dienstbetrekking kan uitgaan.

En al komt dit nu maar hoogst zelden zóó sterk als bij deze kamenier uit, toch vergist men zich zeer, zoo men, in welke dienst-

betrekking ook geplaatst, zich inbeeldt, dat men eigenlijk niet meêtelt.

Van elk dienstmeisje, van elke kamenier gaat invloed in haar omgeving ten goede of ten kwade uit; 't zij dan op haar mededienstboden, 't zij dan op de kinderen des huizes, of op haar heer en mevrouw. En indien men als klein-duimpje zijn pad door het woud, zoo den invloed en nawerking van een gewoon dienstmeisje door teekens kon aanduiden, zou men er verbaasd over staan, hoe machtig de inwerking van den dienstbaren stand is op de kringen, waarin ze dienen. Van allerlei deugden en ondeugden, van allerlei hebbelijkheden en neigingen zou men dan de sporen vinden. En als men dan naging, hoe deze invloeden ook werkten op kinderen, die, straks groot geworden, mannen van invloed in staat en maatschappij werden, zou men er versteld van staan, hoe nog nu, o, zoo vaak, allerlei gebeurtenissen op het groote terrein des levens ten deele ook haar verklaring vinden in den invloed, die, 't zij ten goede, 't zij ten kwade, van een dienstbode in zulk een gezin op haar omgeving uitging.

Een dienstbode, die dit goed inziet, vindt dan ook haar stand in het leven volstrekt niet zoo onbeduidend; en een Christenmeisje, dat den Heere vreest, voelt in dat opzicht haar hooge verantwoordelijkheid.

Niet alleen een kamenier, maar ook een kindermeisje. Want juist op het nog teeder kindergemoed is de indruk in de eerste kinderjaren zoo vaak voor heel het volgend leven beslissend.

Maar er is in dit verhaal van Naämans Jodinnetje in de tweede plaats ook nog een bijzondere trek.

Dat meisje diende den Heere, en ze verkeerde in een Heidensch gezin. Niet door keuze was ze in dit gezin gekomen. God had ze laten rooven in den krijg, en zoo naar Damascus en in dit aanzienlijk huis ingebracht.

En toen heeft dat meisje het gewaagd om tot haar meesteresse van haar God, den God Israëls, te spreken. Maar ze heeft het gedaan ter gelegener tijd. Ze deed het op bescheiden wijze. Ze deed het zóó, dat er belangstelling, dat er medelijden met een lid des gezins uit sprak.

En ook in dit opzicht blijft er voor onze Christen-dienstmeisjes van deze kamenier te leeren.

Het is een bedroevend feit, dat er ook thans nog zoovele Christenmeisjes in geheel afgevallen gezinnen dienen, en dat er toch uit die gezinnen zoo weinig personen tot den Heere bekeerd worden.

Overvol zijn de oudste historiën der Kerk van verhalen over den invloed, dien juist de slavinnen uitoefenden, om heur meester of

meesteres, of de kinderen van het huis, voor Jezus te winnen. Dit kon dus ook nu zoo zijn.

Maar, helaas, men hoort er zoo zelden van. En dit nu moet zeker ook ten deele verklaard uit den afstand, waarop velen zich van hun „booien" houden, waardoor schier alle vertrouwelijkheid wordt afgesneden. Iets, wat met de oude slaven en slavinnen lang zóó niet was.

Maar als ge de kiesche, de bescheidene, de innemende en liefdevolle wijze ziet, waarop dit Jodinnetje te Damascus haar roeping begreep en vervulde, rijst toch de vraag, of er nog niet heel wat veroveringen voor Jezus te maken waren, zoo er bij onze dienstmeisjes meer nederige zin tegenover, en meer hartelijke liefde voor heur volk werkte.

Dat Joodsche meisje in het vorstelijk paleis van Generaal Naäman te Damascus *stootte* niet *af*, maar *trok* door stille, dienende liefde *aan*.

XLV.

Athalia.

> Toen nu Athalia, de moeder van Ahazia, zag dat haar zoon dood was, zoo maakte zij zich op en bracht al het koninklijke zaad om.
> 2 *Kon.* XI : 1.

In het lot van Juda en Israël herhaalt zich het gebeurde met de afstammelingen van Seth en Kaïn.

Eerst scheidt Kaïn zich met zijn geslacht van het godvruchtige volk af; en jaren daarna verleiden de Kaïnieten door hun wulpsche dochteren de zonen van Seth, om alzoo, op Noächs gezin na, heel de wereld rijp te maken voor den zondvloed.

En precies zóó nu had zich eerst het afgodisch Israël van Juda afgescheiden; maar zocht het daarna, door een wulpsche vrouw, het huis van Juda in zijn zondige strikken te vangen, en het zoodoende te laten rijpen voor de Babylonische ballingschap.

Die wulpsche vrouw nu uit Israël, die Juda vangen moest, was Athalia, de dochter van Achab en Izébel; een dochter, in wie geheel het booze type van haar ouders herleefde.

Eerst bracht Izébel het heidensche gif uit Sidon naar Israël over, en straks was haar dochter door Satan uitverkoren, om datzelfde gif uit Israël over te brengen naar Jeruzalem.

Aan niets is te merken, dat er ooit van Juda een invloed *ten goede* op Israël is uitgegaan; maar wel ziet ge telkens, wat *booze* invloed er van Israël op de koningen en op het volk van Juda uitgaat.

Iets wat nooit sterker uitkwam dan in het schandelijk feit, dat de Vorst uit het Huis van David, in plaats van in den bangen strijd tusschen Elia en Achab, voor Gods profeet partij te kiezen, integendeel op intiemen voet met de Dynastie van Achab verkeerde, en ten laatste zelfs den erfprins Joram huwen liet met Izébels dochter.

Ware nu Jeruzalem destijds niet reeds zoo diep gezonken geweest, dan zou de komst van Athalia met haar Baälspriesters in Jeruzalem *een sterke reactie* in het leven hebben geroepen.

Maar hier bespeurt ge niets van.

Integendeel, van het oogenblik af, dat ze te Jeruzalem als Koningin gekroond is, is Athalia te Jeruzalem de machtige vorstin, voor wie alles zich buigt en op wier wenk een ieder gehoorzaamt.

Met roekelooze wilskracht zet ze haar plannen dan ook door. Alles moet in Jeruzalem anders worden. De tempel van Jehováh wordt zoo goed als gesloten. Prachtige Baälstempels worden allerwegen in Juda gebouwd, en in Mattan zelfs een Baäls-hoogepriester aangesteld.

En tegelijk hiermeê verandert natuurlijk heel de levenstoon in Jeruzalem. Het wordt er alles wereldsch, en het laatste overblijfsel van de vreeze Gods wijkt uit haar muren.

Ja, zóó intrigeerend en doortastend was deze vrouw, dat ze haar zoon Ahazia geheel in haar eigen geest opkweekte, om door hem en zijn nakomelingen de Baälizeering van Jeruzalem, als we zoo zeggen mogen, voor altoos tot een voldongen feit te maken.

Er zou dan ook voor Jeruzalem geen hope noch uitkomst meer geweest zijn, zoo God de Heere Jehu niet verwekt had, die heel Achabs Dynastie in Israël ten val bracht, en ook Athalia's zoon Ahazia doodde.

Toch geeft daarom Athalia haar boos opzet nog niet prijs. Want wel moest nu een andere zoon van Joram opvolgen, die niet op *haar* wegen wandelen zou. Maar zij maakt korte metten; deinst voor niets terug; en geeft kortweg last, om al de voorkinderen van haar man om hals te brengen. Dan was het met Davids huis gedaan. Dan kon zij Koningin worden. En straks met een vreemden prins gehuwd, zou ze dan haar eigen aan Baäl verknochte dynastie voor goed in het heilig Salem vestigen.

Hierin echter is de Heere haar tegen gekomen. De kleine prins Joäs is als door een wonder van den prinsenmoord gered. En straks grijpt de hoogepriester Jójada den moed, om dien Joäs als Koning uit te roepen, en toen Athalia den tempel ontheiligde, haar door de trawanten in den tempel te laten grijpen, uit het heiligdom te laten sleuren, en buiten de poort te laten dooden.

Zoo is dan haar heilloos plan verijdeld. Davids huis is *niet* uitgemoord; en de Messias is toch uit den tronk van Isaï voortgekomen. Maar Athalia's verschijning blijft er niet minder afschuwelijk om. Een vrouw, die door boozen hartstocht en kwade heerschzucht gedreven, het er op toelegt om heel een volk slecht te maken, en die, als de fortuin haar tegenslaat, zelfs voor het uitmoorden van heel een Koninklijk geslacht niet terugdeinst.

Een vrouw, en dit is zoo tragisch, beschikt altoos over zooveel meer invloed *ten kwade*, dan *ten goede*. Een vrouw, vooral in hooge positie, kan ook in wijden kring een zegen van zich doen uitgaan. Maar toch blijft altoos, juist krachtens haar vrouwelijke natuur en vrouwelijke roeping, haar kring eenigszins beperkt.

Verkracht ze daarentegen haar natuur; stoort ze zich niet aan de beperking van Gods ordinantiën; en maakt ze zich op, om een instrument *ten kwade* te zijn, dan is haar invloed, juist door deze booze aandrift, vertienvoudigd.

Nooit heeft een eenige vrouw ten goede vermocht, wat een Izébel in Israël, en een Athalia te Jeruzalem, ten kwade bestonden.

En zooals het in Israël was, zoo bleef het heel de historie door. Een vrouw, die op kwaad broedde, was altoos dubbel gevaarlijk.

En is het niet nog zoo?

Strekt de invloed van de wereldsche vrouw, die verderven wil, niet nog altoos veel verder, dan de invloed van een vrome vrouw, die poogt te redden?

De oude historie van het Paradijs.

Het is Eva, die Adam verleid heeft.

XLVI.

Joséba.

> Maar Joseba, de dochter des Konings Joram's de zuster van Ahazia, nam Joas, den zoon van Ahazia, en stal hem uit het midden van des Konings zonen, die gedood werden, zettende hem en zijne voedster in eene slaapkamer; en zij verborgen hem voor Athalia, dat hij niet gedood werd.
> 2 *Kon.* XI : 2.

Keer op keer heeft de komst van den Middelaar in het vleesch als aan een zijden draad gehangen.

Eerst toen de eerste Patriarch kinderloos bleef; toen bij Jacobs vlucht; daarna toen Saul David aan den wand wilde spiesen: en zoo ook niet het minst bij den kindermoord, door Athalia gepleegd op het koninklijk zaad van David.

Al kan toch niet gezegd, dat Athalia dien moord pleegde met het bewuste doel, om de komst van den Middelaar af te snijden, toch had Satan dit doelwit zeer zeker; en Athalia was, toen ze last tot den moord gaf, natuurlijk niets dan Satan's werktuig.

Denkt ge u dan ook een oogenblik, dat Athalia's opzet gelukt en al de zonen van Ahazia uitgemoord waren, dan zou er uit Isaï's afgehouwen tronk nooit meer een rijske hebben kunnen voortkomen, en de vervulling van Gods belofte hebben gefaald.

Dat Joséba toen den nog zeer jongen prins Joäs redde, beteekent dus niets minder, dan dat zij in het redden van dien kleinen prins de Hope Israëls voor vernietiging behoedde, en Satan belette, om de heilige poësie van Bethlehem voor altoos onmogelijk te maken.

Zoo min echter als van Athalia kan gezegd, dat zij den moord gelastte, om den Middelaar af te snijden, zoo min heeft men recht van Joséba te zeggen, dat zij Joäs redde, om Bethlehem mogelijk te maken.

Athalia en Joséba zijn beide instrumenten, Athalia van Satan, en Joséba van Jehovah.

Daarom moest Athalia's opzet feil gaan, omdat Satan Gods werk niet *kan* verbreken. Maar ook daarom moest Joséba's toeleg gelukken, omdat de raad des Heeren bestaan zal.

En in zooverre was zeer zeker Joséba's heldenmoedige daad een *geloofsdaad*, als zij door haar geloof instrument in Gods hand werd, om het geslacht van den Messias te redden.

Joséba was zelve prinses, de dochter van Koning Joram, en gehuwd met den hoogepriester Jójada. Gelijk nu nog vaak hooggeboren vrouwen van adel huwen met Dienaren des Woords, omdat de Dienst in het heilige elk onderscheid van rang en stand doet wegvallen, zoo was ook zij, hoewel 's Konings eigen zuster, gehuwd met een man uit den stam van Levi, die aan het hoofd der priesterschare stond.

Ze woonde, als Jójada's vrouw, niet in het Paleis, maar in den Tempel; en daar nu het recht van huiszoeking in den Tempel aan de Landsoverheid niet toekwam, lag het voor de hand, dat zij, eenmaal het plan opvattende om Joäs te redden, hem bij zich in een der slaapzalen van het Huis des Heeren verstak.

Hoe het haar gelukte, Joäs in haar macht te krijgen, meldt de H. Schrift niet. Alleen schijnt het, dat Joäs' voedster haar hierin behulpzaam was. Het best onderstelt men dus, dat Joséba, zelve een geloovige vrouw blijkens haar huwelijk met Jójada, in dien benarden tijd met deze kinderverzorgster, als met een medegeloovige, op voet van vertrouwelijkheid stond, en die vrouw heeft weten te belezen, om met den kleinen Joäs naar den Tempel te vluchten.

In elk geval schijnt Athalia er niets van vernomen te hebben, en in den waan te hebben verkeerd, dat heel Davids geslacht was uitgemoord. Althans toen Jójada zes jaren later tot het uitroepen van Joäs als Koning overging, was Athalia's eerste kreet: Verraad, verraad!

Blijve daarom Joséba's naam ook in de kerk des Nieuwen Verbonds in dankbare gedachtenis.

Haar karakter heeft zooveel dat aantrekt.

Ze was geen vrouw, die de weelde der wereld zocht. Ook al was Koning Ahazia haar eigen broeder, en al stond een leven in al de pracht van den koninklijken hofburcht voor haar open, toch geeft zij de voorkeur aan het stil verborgen leven in de binnenkameren van 's Heeren Huis.

En juist die stille aard en die meer in zich zelf gekeerde natuur ontwikkelden in deze edele vrouw een geestkracht, zooals ze zelfs onder mannen zeldzaam is.

Immers niet Jójada maakt zich op, om het zaad van David te redden. Hij zou in zijn beangstheid het Koningshuis hebben laten uitmoorden. En ook was er onder *al de mannen*, die destijds in Jeruzalem nog aan den Heere vasthielden, niemand, die voor de toekomst van het Huis van David opkwam. Ze wilden wel, maar ze dorsten niet. Hùn faalde het aan geestkracht.

Maar zie, terwijl zoo *alle man* in Jeruzalem, en zelfs de Hoogepriester, vertsaagt, toont Joséba èn het rijpe inzicht in den toestand te hebben, èn de geestkracht te bezitten, om, op staanden voet, doeltreffend te handelen.

Want het *was* een waagstuk.

Had Athalia het ontdekt, het had Joséba zonder eenigen twijfel het leven gekost.

Maar Joséba tastte door; ze aarzelde niet, en stond niet besluiteloos.

En die moed en die veerkracht van zijn vrouw, schijnt op Jójada zoo uitnemend te hebben gewerkt, dat ook hij zes jaren later een man van kloek initiatief is geworden, die Joäs durft kronen en aan Athalia het Godsgericht oefent.

XLVII.

Hulda.

> Toen ging de Priester Hilkia, en Ahikam, en Achbor, en Safan, en Asoja henen tot de Profetesse Hulda, de huisvrouw Sallums, des zoons van Tikva, den zoon van Harhas, den kleederbewaarder, (zij nu woonde te Jeruzalem, in het tweede deel), en zij spraken tot haar. 2 *Kon.* 22 : 14.

Als een geslacht, een volk, een eeuw zinkt, en gaat te kort schieten in *manlijke* kracht, treden van zelf *de vrouwen* meer op den voorgrond. En zulks, niet enkel doordien ze, hetzij dan ten goede, hetzij ten kwade, aan invloed winnen; maar ook doordat de menschelijke gaven en talenten, de hooge positiën en eereverheffingen in zulke tijden soms van *den man* op *de vrouw* schijnen over te gaan.

Zoo was het in de laatste dagen, die aan den val van het oude Rome voorafgingen; zoo was het in Frankrijk vóór de groote Revolutie uitbrak; zoo regeeren er ook nu weer niet minder dan drie Koninginnen, en klimt allerwegen de macht der vrouw op letterkundig gebied; en zoo nu was het ook in de dagen toen Israëls volksstaat wrak begon te staan.

Dit ziet ge aan Izébel en Athalia in het kwade, maar ook in het optreden van Hulda als profetesse in den naam van Jehovah.

Nog eens was er in dagen van volksinzinking voor Israël, in der Richteren tijd, een Debórah opgestaan om de Baraks te bezielen; maar sinds, in al de dagen van Israëls bloei, was de vrouw op den achtergrond getreden; tot ten leste toen Israël zijn mannelijke kracht had ingeboet, een Izébel en een Athalia zijn ondergang verhaastten, en een Joséba en Hulda, elk op eigen wijze, dien ondergang poogden te stuiten. Joséba, door het rijske van den afgehouwen tronk te beveiligen, en Hulda, door op te staan als getuige voor 's Heeren naam.

In zulk een vrouw ligt dan een verwijt voor het aan veerkracht ontzonken manlijk geslacht, En waar, gelijk in Hulda, God-zelf zulk een vrouw en niet een man tot zijn instrument verkiest, een beschaming voor de mannen van het land bovendien.

Immers *gemeenlijk* verkiest God het mannelijk geslacht voor zijn publieken dienst. Alleen de man kon priester in Israël zijn. Zelfs het offerdier moest mannelijk wezen. Regeerende vrouwen heeft Juda noch Israël buiten Athalia gekend. En alle eeuwen door ziet ge profeten optreden; geen profetessen.

Vooral dit laatste nu is te opmerkelijker, zoo ge er op let, hoe de heidensche volken en natiën er juist toe neigden, om de waarzeggerij bij *de vrouw* te zoeken. Nu nog is het in bijgeloovige krin-

gen bijna uitsluitend bij „waarzegsters", bijna nooit bij waarzeggers, dat men aanklopt. Tooverkollen, heksen en zooveel meer heeft men bijna altoos uitsluitend onder de vrouwen gezocht. En ook in het hoogbeschaafde Griekenland was de Pythia, die in het beroemde orakel van Delphi antwoord gaf, een vrouw.

En dit lag voor de hand.

Immers, de gegevens in onze menschelijke persoonlijkheid, die hier in aanmerking komen, zijn juist de stemming van het hart, het leven der verbeelding, de vatbaarheid voor indrukken, het buiten zich zelf treden; kortom, juist datgene, wat tegen sterke, verstandelijke ontwikkeling en wilskracht overstaat.

Wierd u dus gevraagd, welke der twee, de man of de vrouw, als het meest geschikte in aanleg, het eerst voor de profetie in aanmerking kwam, dan zoudt ge beslist voor de vrouw moeten kiezen. Zij, veel meer dan de man, schijnt op de *extase* aangelegd.

Zoo vindt ge het dan ook in de kringen van het Bijgeloof; maar op het terrein des Geloofs juist omgekeerd. Daar zijn de instrumenten der profetie bijna uitsluitend *mannen;* en als profetessen worden alleen Debórah en Hulda vermeld, de ééne tijdens het volksverval na Jozua, de andere tijdens het volksverval na Achab.

En werkelijk schijnt Hulda's invloed zeldzaam gezegend te zijn geweest.

Na de zedelijke en geestelijke verwoesting, door Athalia aangericht, kwam er ten leste onder Hizkia een begin van reactie. Toch nog niet krachtig genoeg; want onder Manasse ging men weer spoorslags achteruit, tot eerst na zijn dood de tijd voor reformatie rijp wierd.

En in de dagen van Josia's schoone regeering, was het ongetwijfeld ook diens moeder Jedida, maar toch in veel hooger mate nog de profetesse Hulda, die den Vorst des lands tot reformatie van den goddeloozen volksstaat heeft aangezet.

Ze stond dan ook, hoewel een gewone burgervrouw, gehuwd met een verder onbekenden Sallum, zóó hoog in aanzien, dat de Koning den hoogepriester met eenige zijner ministers tot haar zond, om raad van Godswege te vragen. En het verhaal zegt ons, dat Josia zeer bepaaldelijk ten gevolge van haar profetie tot de Verbondsvernieuwing met Jehovah, den God der Vaderen, is overgegaan.

En zoo doet God meermalen.

Zoo zelfs, dat er ook in ons land, nu nog, tal van dorpen zijn aan te wijzen, waar reeds voor jaren alle geest van den man week, en het scheen alsof het Sion Gods verloren was; en dat God de Heere dan in zulk een plaats een eenvoudige vrouw verwekt, aangegrepen en bezield heeft, niet alleen om haar zelf tot zijn kind

te maken, maar ook om ze als een *getuige voor zijn Naam* te doen optreden, zoodat ten leste al de vromen tot haar kwamen, en door den stillen gloed, die van haar uitging, Gods kerk, soms tot in verren omtrek, weer opleefde.

Dat zijn de Hulda's onzer dagen, die meest juist in dagen van Kerkverval opstaan, en die weer verdwijnen, als ze haar schoone taak voleind hebben.

XLVIII.

Noädja.

> Gedenk, mijn God, aan Tobia en aan Sanballat, naar deze zijne werken; en ook aan de Profetes Noädja, en aan de andere Profeten, die gezocht hebben mij vreesachtig te maken.
> *Nehemia* 6:14.

Naast, of wilt ge tegenover, Hulda staat Noädja.

Beide toch worden in de H. Schrift *profetessen* genoemd; maar met dit verschil, dat Hulda de reformatie onder Josia *aanwakkert*, terwijl Noädja de reformatie onder Nehemia *tegenhoudt*.

Hulda was een echte, Noädja een valsche profetesse; en wat bij Hulda vrucht was van het drijven des Geestes, was bij Noädja het opdoemen van opwinding en inbeelding.

Ge moet u toch wél voorstellen, dat er bij de meeste profeten en profetessen nog iets anders dan de duidelijke inspraak van God in hun binnenste werkte. Ze werden namelijk in den regel tevens in een toestand van geestelijke exstase gebracht; die deels uit hun inborst en aanleg voortkwam; deels vrucht van Geestesbezieling was; en deels zelfs door oefening werd aangekweekt. Vandaar de profetenschool, waarin de muziek een niet geringe rol speelde.

Doch juist dit gaf dan ook gereede aanleiding tot het opstaan van *valsche* profeten en *valsche* profetessen; d. w. z. van mannen en vrouwen, die, van nature tot opwinding geneigd, zich in zekere verbeelding inwerkten, en nu, in zelf gemaakte extase geraakt, de echte Godsspraak nabootsten. Juist zooals ge soms menschen met ijslijk veel drukte over een opgewonden bekeering *ontmoet*, bij wie het toch slechts eigengemaakt werk is.

Zulk een valsche profetesse was dus ook hier niet een vrome vrouw, die zich veel met de heilige dingen bezighield; maar eene die *eigen gezochte* wegen bewandelde; in valsche opwinding vergoeding zocht voor gemis aan Geesteswerk; en zoo er ten slotte toe kwam, om in deze valsche opwinding de gedachte van haar eigen hart uit te geven voor een *Woord des Heeren*.

Juist dit echter maakt een vrouw als Noädja zoo bij uitstek gevaarlijk. Zulke vrome, opgewonden vrouwen imponeeren. Ze spreken met hartstocht, met bezieling, met vuur in het oog; en slagen er daardoor maar al te dikwijls in, om een indruk te geven, als waren ze begiftigd met een Goddelijke openbaring.

Toen dus Noädja met Tobia en Sanbállat meê deed, om Nehemia in het werk der reformatie te hinderen, begrijpt ge licht, hoe ze dit aanlei.

„o, De toestand was ontzettend. De tempel lag in puin. Jeruzalem's muur verbroken. En zeker, het moest *op Gods tijd* tot reformatie komen; maar eer ook niet. Nu lag men nog onder Gods *oordeel.* Stil zich buigen onder dit oordeel was eisch van ware vroomheid. En wat wilde die Nehemia? Zelf gaan werken? Eigengemaakte wegen zoeken? Och, altemaal menschenwerk en berekening. God zou er in blazen. En Nehemia mocht toezien. Zoo hij niet ophield, kon de sterke hand van de gewapende macht wel eens over hem komen!"

En dat vond menigeen onder het onnadenkend volk dan *heel vroom.* Wat wist die Noädja het goed te zeggen! Ja, waarlijk, er lag een oordeel Gods over Jeruzalem. En wat wilde al dat menschenwerk ook! Als God werken ging, dan eerst zou de tijd komen. En daarom, weg met Nehemia, en met al zijn zelfgezochte reformatie.

En denk nu niet, dat Nehemia onder dit woelen der valsche vroomheid niet leed.

Als er een Baälspriester of een priesteresse van de Melécheth voor hem had gestaan, het zou zijn moed geprikkeld hebben. Maar Noädja verzwakte het volk door valsche vrome praatjes; en die taal van valsche, nagebootste vroomheid ontroerde vaak zijn eigen hart.

Er was toch reeds zooveel noodig, om alleen onder allen den moed hoog te houden. Het worstelde toch reeds zoo vaak bang in zijn binnenste. En nu telkens dat roepen: Niets dan menschenwerk! — het werkte soms zoo moordend op zijn zielskracht.

En wat doet Nehemia nu?

Gaat hij met Noädja redetwisten? Gaat hij haar drogredenen ontleden en het weefsel harer valsche vroomheid verscheuren?

Nehemia doet *beter.*

Hij weet dat er tegen zulke valsch-vrome vrouwen slechts één wapen geboden is, dat u de overwinning verzekert, en dat dit wapen *in het gebed* ligt.

Nehemia *bidt tegen Noädja.*

„Gedenk, mijn God, aan Tobia en aan Sanbállat, en ook aan de profetesse Noädja, die mij gezocht hebben vreesachtig te maken."

En dat gebed is verhoord. Door dat gebed is Noädja ontwapend. Nehemia is staande gebleven, en heerlijk is door de gunste des Heeren het werk der reformatie doorgegaan.

o, Zulke Noädja's heeft ook de Kerkhervorming der 16e eeuw gekend; vroomschijnende vrouwen, die aan de helden des geloofs de pezen hunner kracht poogden door te snijden, en ze met het zoet gefluit van „oordeel Gods" en „menschenwerk" van de wijs zochten te brengen.

Dat soort vrouwen heeft bij elke reformatie van Gods Kerk altoos kwaad gebrouwen.

En hij alleen is staande gebleven; en hij alleen heeft als held Gods overwonnen, die het evenals Nehemia inzag, dat men met zulke schijnvrome vrouwen niet moet twisten, *maar tegen ze bidden moet.*

XLIX.

Vasthi.

> Doch de Koningin Vasthi weigerde te komen op het woord des Konings, hetwelk door den dienst der Kamerlingen haar aangezegd was. Toen werd de Koning zeer verbolgen, en zijne grimmigheid ontstak in hem.
>
> *Esther* I : 12.

Vasthi's naam behoort onder de edeler verschijningen van het vrouwelijk geslacht in eere te worden gehouden.

Het is volkomen waar, dat ze aan Ahasvéros, haar Koning en gemaal, gehoorzaamheid geweigerd heeft; maar kunnen er dan geen gevallen zijn, waarin een vrouw, vooral een hooggeplaatste vrouw, gehoorzaamheid weigeren moet?

Herinner u toch wel wat het gold.

Er was in de hoofdstad van het Perzische rijk een indrukwekkend feest gevierd, dat aan zijn schittering zijn wedergade zoekt, en besloten werd met een vorstelijken maaltijd, waarbij duizenden en nogmaals duizenden aanzaten, en dat zeven dagen achter elkander werd voortgezet; vermoedelijk om telkens nieuwe gasten uit alle deelen van het ontzaglijk rijk aan de Koninklijke tafel te ontvangen.

Maar al wisselden de overige gasten, aan de hoofdtafel zat natuurlijk zeven dagen lang hetzelfde personeel; altijd dezelfde Koning met zijn hoogste hofdignitarissen. En hoeveel sterker nu ook het toenmalig geslacht moge geweest zijn, men gevoelt toch, hoe zulk een festijnen en banketten, zeven dagen achtereen, den Koning en zijn hofstoet in een toestand van brooddronkenheid en opwinding moet gebracht hebben.

Hoe verschoonend het dan ook wordt uitgedrukt, toch is uit het

verhaal, dat de Koning den laatsten dag „vroolijk was van den wijn," licht op te maken, dat de Koning en zijn hofstoet half dronken waren.

En in dien staat van opwinding, niet meer wetende wat hij deed, geeft de Koning nu last, om de Koningin te laten halen, en haar aan al die opgewonden gasten te laten zien, opdat al die joelende, feestvierende heeren zich eens te goed zouden doen aan haar prachtige verschijning als vrouw.

Ze moest komen, zoo staat er, om al den aanzittenden *„haar schoonheid te toonen"*; want Vasthi was schoon van aangezicht.

Hiertoe leent zich geen vrouw, die ook nog maar een grein van vrouwelijke fierheid bezit.

Reeds aan een Europeesch hof zou een Vorstin dit niet doen, ook al brengen onze gewoonten meê, dat een Koningin zich in het openbaar vertoont en met de heeren van het Hof aan de Koninklijke tafel aanzit.

Maar veel erger karakter nog droeg deze last in een land als Perzië, waar de Vorstin steeds schuil bleef en *geen* deel aan zulke maaltijden nam.

Nu was deze last niet dan het uitvloeisel van een gril; de brooddronken daad van een Vorst, die, zich zelf vergetende, bij zijn hofstoet gaat pochen, dat hij zoo'n mooie vrouw heeft, en, allen eerbaren vorm uit het oog verliezende, zijne vrouw laat halen, om ze aan de heeren te laten zien.

Ware Vasthi een slechte, een ijdeltuitige, eene boeleerende vrouw geweest, dan had ze hier natuurlijk niets op tegen gehad. Voor zulke vrouwen is bewonderd te worden het één en al.

Maar zóó was Vasthi *niet*.

Wat Ahasvéros van haar wilde, kwam hare eere als vrouw te na; en al wist ze dan ook zeer goed, op wat bittere straf haar weigering haar te staan zou komen, toch weigerde ze beslist, en toonde alzoo haar eere boven den glans van haar positie te stellen.

Dat de Perzische despoot daarop terstond een besluit nam, om haar te verstooten, kan niet bevreemden.

De wet Gods, dat de vrouw aan haar man onderworpen zal zijn, die in de schepping zelve gegrond is, leeft uit de Paradijs-traditie bij alle volken na.

Maar gelijk het met al Gods geboden in de overlevering gegaan is, ze zijn vervalscht en van hun heilig karakter beroofd.

Vandaar dat deze ordinantie Gods door de mannen opgevat als een wapen, om met hunne vrouwen naar hartelust het spel hunner

tyrannie te drijven, de vrouw in bijna alle niet-Christelijke landen zoo ontzettend verlaagd heeft.

Vandaar, dat op dien Perzischen hofmaaltijd alle ministers en hofheeren er terstond voor zijn, om Vasthi af te zetten; anders mochten hun eigen vrouwen ook eens van die Vasthi-aardigheden krijgen en hun tyrannie weerstaan.

Alleen bij Israël is door het herstel van deze ordinantie Gods in haar heilige beteekenis, de vrouw weer tot hare eere gekomen; en door de Christelijke religie, is de vrouw van elken band, die haar eere krenken kon, verlost.

Elke Christenvrouw weet thans, dat ze haar man nooit ter wille mag zijn in wat tegen Gods eere ingaat, of ook tegen de eere, die God haar als vrouw gaf.

Dat dit nu vaak tot een ander uiterste geleid heeft, en dat de vrouw in onze eeuw *alle* ordinantiën Gods op zij werpt, om op haar beurt den man onder de tyrannie van haar gril te doen bukken, is volkomen waar.

Maar dit zal God straffen.

Niet omdat de man hierdoor terrein verliest, maar omdat het een verkrachting is van wat Hij over man en vrouw geboden heeft.

L.

Esther.

> En hij was het die opvoedde Hadassa (deze is Esther, de dochter zijns ooms), want zij had geenen vader noch moeder; en zij was eene jonge dochter, schoon van gedaante en schoon van aangezicht; en als haar vader en hare moeder stierven, had ze Mordechäï zich tot eene dochter aangenomen.
> *Esther* II : 7.

Esther, de laatste vrouw uit het oude Testament, over wier persoon en karakter en geschiedenis we iets meer van nabij weten, maakt geen gunstigen indruk.

Eer toont ze ons, hoe diep Israël in de ballingschap gezonken was.

Ze was, gelijk uit alles blijkt, een beeldschoone vrouwe; zoo zelfs, dat toen op last van Ahasvéros de schoonste maagden van Indië tot aan de Middellandsche Zee uit alle landschappen werden saâmgezocht, zij in het oog van den Perzischen vorst den prijs won, hem het sterkst boeide, en als Koningin, in Vasthi's plaats, gekroond werd.

Maar buiten die uiterlijke voortreffelijkheid, is er slechts tweeërlei dat in haar karakter boeit; t. w. haar teedere gehechtheid aan haar oom en opvoeder Mordechäï, en de kloekheid van beleid, waarmeê ze tegen Haman optrad.

Door deze beide trekken in haar karakter wint ze uw sympathie.

Meer dan één, die gelijk Esther onverwacht tot hooge positie opklimt, is laf genoeg, om zijn familie en vroegere weldoeners liefst niet meer te willen kennen; en het verraadt hoogeren zieleadel, zoo men den moed bezit, om ook dàn nog de banden van het bloed en de banden van het hart te eeren, als die tegen uw hoogere positie ingaan.

En evenzoo ligt er in de cordaatheid en vastberadenheid, waarmeê ze tegen Haman optreedt, iets dat u aantrekt.

Reeds met ongeroepen voor den Koning te verschijnen, waagde ze veel. Haar zeggen: „Kom ik om, dan kom ik om", toont dit. Maar ook verder neemt ze haar maatregelen met beleid; en op het gegeven oogenblik, als het op handelen aankomt, ontwikkelt ze een geestkracht, die in een vrouw niet alledaagsch is.

Daarentegen zouden we aarzelen, om er als derden trek haar liefde voor het volk van Israël, voor haar nationale maagschap, bij te voegen.

Want wel schijnt het, alsof de liefde voor haar volk sterk genoeg in haar was; maar vergeet niet, dat ze lang geaarzeld heeft, en dat Mordechâï haar ten leste liet aanzeggen: „Weet wel, dat uw eigen leven er mede gemoeid is; als Jodin zult ook gij sterven" (c. 4 : 13); en toen eerst tastte ze door.

„Beeld u niet in uwe ziel, dat gij zult ontkomen, meer dan de andere Joden." Dát woord trof haar. En ook dat andere woord van Mordechâï: „Wie weet of het niet providentieel is, dat gij nu juist Koningin werdt."

En nu gevoelt men toch, dat een vrouw, die als het leven van heel haar volk op het spel staat, nog altoos aarzelt, en eerst *door bedreiging met eigen levensgevaar* tot handelen geprikkeld wordt, geen al te hoogen dunk geeft van haar neiging om zich voor haar volk op te offeren.

Wat echter nog veel donkerder schaduw op geheel haar verschijning werpt, is haar huwelijk met Ahasvéros en haar wraakzucht toen Haman's macht gebroken was.

Vasthi was om geen geldige reden verstooten, en het innemen van haar plaats was dus reeds op zichzelf niet hartverheffend. Het huwelijk met een Heidensch Vorst was evenmin schoon te noemen. En voor een dochter Abrahams was het gaan in den harem van een Oosterschen Vorst stellig niet te rijmen met het 7e gebod.

En nu zegge men niet, dat zij hier niets aan doen kon, omdat een Oostersch vorst eenvoudig nam, wie hem gelustte; want zoo Esther niet voor de verzoeking bezweken was, had ze het volkomen in haar macht gehad een minder gunstigen indruk te maken.

Zij wilde dus wel.

En wat het tweede kwaad, haar wraakzucht, betreft, zoo is er niets op tegen, dat ze Haman opofferde. Haman had dit ten volle door zijn eigen roekelooze wreedheid verdiend.

Maar toen, op Mordechâï's bevel, enkel in den burg Susan reeds vijfhonderd man, en daaronder de tien zonen van Haman, door de Joden gedood waren, en de Koning aan Esther vroeg, wat nu haar bede was, toen had ze den euvelen moed, zij als vrouw, om als gunst van den Koning te vragen, dat Haman's zonen aan galgen zouden gehangen worden, en dat de Joden nogmaals een vrijen dag zouden erlangen, om onder hun tegenstanders te moorden.

En toen werd er dan ook ten tweeden male gemoord, en alleen in den burg Susan vielen nogmaals driehonderd mannen.

Dit nu stuit u vooral in een vrouw tegen de borst; en het is of ge in Esther reeds iets bespeurt van den bloeddorstigen trek, die naderhand in Herodias' moeder zoo schrikkelijk uitkomt.

Van Esther uit het oude, op Maria in het Nieuwe Verbond is de overgang dan ook onmetelijk.

Haast is het of Esther u toonen moet, hoe diep Israël zou zijn weggezonken, indien het Kindeke van Maria niet geboren was.

En dat nu God de Heere toch niet alleen die Maria, maar ook die Esther gebruikt heeft, om zijn raadsbesluit te volvoeren en redding aan zijn volk te beschikken, kan voor niemand raadselachtig zijn, die, om voor een eeuwige redding te danken, bij Golgotha neerknielt, en toch weet hoe ontzettend èn Judas èn Caiaphas èn Pilatus zich in dat Kruis van Golgotha bezondigd hebben.

UIT HET NIEUWE TESTAMENT.

I.

Elisabeth.

> En zie, Elizabeth uwe nicht is ook zelve bevrucht met een zoon in haren ouderdom; en deze maand is haar, die onvruchtbaar genaamd was, de zesde. *Lukas* 1 : 36.

Van Elisabeth mag geroemd, dat zij de eerste was onder alle kinderen der menschen, die, zelfs nog vóór Maria, den Christus in het vleesch beleden heeft.

Toen Maria na de heilige ontvangenis tot haar kwam, werd Elisabeth van den Heiligen Geest aangegrepen, en riep ze in profetische aanbidding en in aanbiddende profetie uit: „Wat is dit, dat *de moeder mijns Heeren* tot mij komt!"; en juist door die onverwachte, cordate belijdenis sterkte ze Maria in haar geloof, dat ze werkelijk den Heiland der wereld onder het hart droeg.

Die wondere, krachtige geloofsontwikkeling is in geheel Elisabeth's verschijning dan ook de meest sprekende trek.

Want, ja, óns schijnt dat alles nu hoogst eenvoudig, omdat wij *weten*, dat Maria werkelijk haar eerstgeboren Zoon gebaard heeft, en dat die eerstgeboren Zoon van Maria gebleken is de Middelaar Gods en der menschen te zijn.

Maar wat wist Elisabeth van dit alles!

Israël was in smaad en verachting onder de Romeinsche overheersching weggezonken. Israëls Godsvrucht was in vormendienst ontaard. Wat de priesterstand was toont u een Caiaphas.

Ook was zij zelve oud en welbedaagd. Een vrouw, die jarenlang van God een kindeke had afgebeden, en nu nog op haar ouden dag om haar kinderloosheid gesmaad en nageroepen werd.

Ook was zij er niet bij geweest, toen de Engel aan Zacharias verscheen. Niet zij had het heilig woord van Gabriël aan Maria beluisterd. Ze had het alleen van hooren zeggen; van een gerucht dat hare ooren bereikt had.

En toch is die Elisabeth aanstonds over alle twijfel en aarzeling heen. Ze hoopt niet meer, neen, ze gelooft. En als Maria tot haar komt, ziet en weet ze: Daar, onder het kleed van die vrouw, verbergt zich mijn Heiland. Hij moet niet meer komen. Daar, in die vrouw, is Hij er reeds.

En zij aanbidt, en zij belijdt Hem.

Toch zijn de gangen, waardoor de Heere haar leidde, om tot dit rijke, volle geloof te komen, ons niet verborgen.

Ze droeg denzelfden naam dien eens de vrouw van Aäron droeg

(Eliseba = Elisabeth), en was zelve uit Aäron's dochteren; en terwijl ons in een Caiaphas de heilige priesterstand zijn ontaarding toonde, is er toch aan dien priesterstand ook nog een heilige loot, waarin de zalige traditiën van heel Aärons huis als lagen saamgetrokken, en uit die loot was Elisabeth.

Daarom had de Heere haar in den diepen weg van versmaadheid en vrouwelijke vernedering gevoerd; want vooral voor een priesterlijke dochter was het kinderloos blijven een sprekende oneere. En nu opeens, nu ze alle hoop had laten varen, nu verblijdt de Heere haar door een niet meer gehoopte zwangerschap, en dat in verband met een boodschap van Engelen, en met het stom-zijn van haar man.

Het is aandoenlijk, en toch is het zoo: Heel die ontmoeting met den Engel heeft Zacharias haar niet kunnen *verhalen*, maar moeten *opschrijven*.

Zoo merkte ze, dat de Heere weer begonnen was zijn wonderteekenen te openbaren. Het was of de dagen van Abraham en Sara waren teruggekeerd. God had weer zijn volk bezocht.

En nu, nadat ze vijf lange maanden, stil wachtend en verbeidend, heeft doorleefd, ziet ze daar op eens Maria tot zich komen, en zegt een moederlijk instinct haar, dat het kindeke in haar eigen buik zich roert, niet maar in gewone schudding, maar in heilige trilling bij de nadering van den Heiland.

Zoo is moeder en kindeke geheel onder de bewerking van den Heiligen Geest gekomen; en nu ontsluit zich op eens de bloem des geloofs ten volle in Elisabeth, en zij voor het eerst beseft en doorleeft het zaliglijk, dat ze voor het wondere feit staat: God geopenbaard in het vleesch, vervuld de hope der vaderen!

En merk nu aanstonds op de vrucht van dit geloof.

Zij de moeder van *Joännes;* maar die zooveel jongere Maria, niet eens van priesterlijken geslachte, de moeder van den *Messias.*

Moest dit niet in het zondig, en zoo licht naijverig hart de vraag doen rijzen: waarom mij die hoogere eere niet?; temeer waar de welbedaagde vrouw zoo licht geneigd is de jongere vrouw te benijden.

En toch, dat alles wordt geheel, wordt onmiddellijk bedwongen.

Onverholen en onverbloemd geeft zij Maria voor het eerst haren hoogen eerenaam van *Moeder des Heeren.* Voluit roemt ze Maria als „de gezegende onder de vrouwen." En niet van zich zelve, maar van Maria is haar zalig spreken.

Reeds in Elisabeth de geest, die straks in haar kind zal spreken: Hij moet wassen, en ik minder worden.

Ja, Elisabeth zelve genietend in de eere boven alle vrouweneere, die aan Maria te beurt valt.

Zoo voleindde zich in Elisabeth, als de laatste edele spruit uit Aäron's huis, de heilige roeping, die dit Huis van Godswege ontvangen had.

Uit Juda zou Messias zijn, maar Aäron's Huis zou, in den dienst des Heeren, dien Messias leeren aanbidden.

II.

Maria

1.

In haar nederheid.

> Omdat hij de geringheid zijner dienstmaagd heeft aangezien; want zie, van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten.
> *Lukas* 1 : 48.

Ook Maria, de Moeder des Heeren, was van Koninklijken huize. Uit haar was de Christus geboren, uit haar alleen; en de H. Apostel getuigt, dat Christus „de Zone Davids was zooveel het vleesch aangaat." Ook al liepen de geslachtsregisters van Mattheus en Lukas beide op Jozef uit, alleen door Maria kon Jezus „naar het vleesch" een zoon van David zijn; en al wat Jozef als pleegvader op den Christus over kon brengen was het *erfrecht* op Davids kroon.

Dat Maria een nicht van Elisabeth was, strijdt hier niet tegen. Want wel was Elisabeth uit Levi, en gold het als regel, dat de priesterlijke geslachten in Levi's stam huwden, maar deze regel was geen stellige wet. Juda en Levi konden zich uitnemend wel verzwageren.

Zoo was dan ook Maria van prinselijken bloede; en hierin juist school haar nederheid.

Op zich zelf toch is het allerminst vernederend tot de lagere standen der maatschappij te hooren; en ten huwelijk te gaan met een timmerman uit Nazareth, hield niets krenkends in.

Maar als ge van Koninklijken huize zijt, en het vorstelijk bloed u in de aderen vloeit, en uw rang onder de prinsessen en uw woonstede in het paleis moest zijn, dán ja, spreekt er verlaging, spreekt er onderdrukking, spreekt er nederheid uit, als ge vergeten voortleeft onder de kleinen des lands en ge uw toekomst verbindt aan een ambachtsman.

Zulk een vernedering, dat men verre *onder* zijn stand wegzinkt, komt bij lieden van hoogen adel en machtigen rijkdom nog telkens voor, maar heeft dan meestal ten gevolge, dat ze uit wrok tegen hun krenking, en morrend tegen hun lot, zich innerlijk verbitteren en zich zelven wegwerpen.

Dan is die nederheid tot een *vloek*.

Maar ze kan ook ten *zegen* zijn, als ze stil en klein voor God maakt, en fijner zielsbestaan in den lageren levensstand indraagt.

En zoo was het bij Jozef; zoo was het meer nog bij Maria, de Moeder onzes Heeren.

Van Maria geloofde eeuwenlang, en belijdt sinds 1870, de Roomsche kerk, dat ook haar eigen ontvangenis op ongewone wijze toeging.

Hiermee wordt bedoeld, dat er bij Maria geen erfzonde in haar wezen sloop, zoodat ze buiten erfschuld en buiten erfzonde ontvangen en geboren werd. Een belijdenis, waaraan dan tevens wordt toegevoegd, dat ze ook onder het opgroeien, en in haar verder leven, geen enkele zonde, zelfs geen enkele „vergeeflijke zonde," beging.

Zoo zou Maria dus buiten alle gemeenschap met de zonde van ons geslacht staan; en dit is het wat men noemt haar *onbevlekte ontvangenis*.

Vraagt men op wat grond dit beleden wordt, dan wordt in de Schrift uitsluitend verwezen naar Lukas 1 : 28, waar de Engel Gabriël tot Maria zegt: „Gij gezegende onder de vrouwen"; een uitdrukking, waarvoor in het Grieksch een woord staat (Kecharitomenê), waarin Origines las, dat haar reeds een zekere genade toekwam vóór haar geboorte. Aangenomen echter dat dit zoo ware, dan was dit immers ook het geval met Joännes den Dooper, die den H. Geest ontving in zijns moeders buik; zonder dat hieruit in 't minst volgde, dat hij onbevlekt ontvangen was.

Verder nu beroepen de Roomsche Godgeleerden zich uitsluitend op wat kerkelijke schrijvers gezegd hebben; iets, wat zonder grond in de Schrift geen bewijs is. En ook hun beweren, dat het vat der eere, waarin de Christus zou ontvangen worden, niet besmet mocht zijn, zou dàn alleen recht van bestaan hebben, zoo de Christus niet ontvangen was *uit den Heiligen Geest*. Bovendien weerleggen ze hiermede zich zelf. Kon toch Maria, naar hun voorgeven, uit besmette ouders *onbesmet* geboren worden, waarom kon dit dan bij den Christus niet?

Tegen geheel deze onbevlekte ontvangenis rijst echter de nog veel ernstiger bedenking, dat ze geheel het verlossingswerk overbodig maakt. Kon toch de genade bewerken, dat Maria onbesmet geboren werd, en levenslang zondeloos bleef, dan had de genade dit evengoed terstond na den val *bij alle menschen* kunnen teweeg brengen; dan ware de zonde vanzelf vernietigd; en miste de komst van den Middelaar alle doel.

Voor ons blijft daarom de „nederheid van Maria" haar tweeërlei beteekenis behouden.

In nederheid stond Maria daar, omdat de prinses uit Davids huis gezonken was tot een vergetene in den lande.

Maar ook ze stond daar, deelende in de algemeene nederheid van ons gezonken geslacht. Gezonken doordien we van onzen hoogen stand in het paradijs waren afgedaald tot den staat van schuld en zonde.

III.

Maria

2.

De Moeder des Heeren.

> Want groote dingen heeft aan mij gedaan Hij die machtig is, en heilig is zijn naam.
> *Lukas* 1: 49.

Groote dingen, zoo jubelde Maria in haar lofzang, heeft mij gedaan Hij die machtig is, en heilig is zijn naam!

En dit was niet te hoog geroemd. Hooger, schitterender eere toch dan aan Maria te beurt viel, is ondenkbaar. Onder alle vrouwen is zij de rijkst gezegende geweest, en onder alle kinderen der menschen zij alleen van God verkoren, in geheel eenigen zin, om met de kracht des Allerhoogsten overschaduwd te worden. Ja, mits men het niet verkeerdelijk uitlegge, heeft de rechtzinnige Kerk aller eeuwen steeds toegegeven, dat haar den eeretitel van „Moeder Gods" kan worden toegekend.

Ge moogt dus niet zeggen, dat ze aan den Christus alleen haar vleesch en bloed schonk, en dat in dat vleesch en bloed nooit iets hoogs of heiligs mag gezocht. Immers de Schrift zelve gaat ons in de lofprijzing van Maria voor. De Engel sprak het uit, dat ze genade bij God had gevonden. Elizabeth begroette haar als de gezegende onder de vrouwen, en sprak haar zalig omdat ze geloofd had (vs. 45). En zoozeer gevoelde Maria zelve al den rijkdom van het heilig privilegie dat haar geschonken was, dat ze zelve uitriep: Van nu aan zullen mij zaligspreken alle de geslachten.

Reactie tegen de overdrijving, waarin de Roomsche en Grieksche Kerk op dit punt verliep, mag ons dus nooit tot een onjuist oordeel verlokken.

Maria is een verkorene Gods in geheel eenige beteekenis. Wat aan haar te beurt viel, viel aan niemand anders te beurt. En juist bij de donkere schaduw van haar *nederheid* blinkt het licht van haar glorie in vollen luister.

Hierbij echter blijve het dan ook; en men wachte zich wel, om haar eigenlijke glorie te verdonkeren door willekeurige verdichting.

De uitnemende gunste, haar beschoren, was, dat ze Moeder des Heeren mocht zijn; dat de Zone Gods uit haar vleesch en bloed onze menschelijke natuur aannam; en dat het haar gegund werd, een lange reeks van jaren, toen de wereld haar Messias nog niet kende, het heilige kind Jezus bij zich te hebben en liefde in te drinken uit zijn heilig oog.

Die eere is haar gegund, niet als loon voor eenig goed werk, maar door Gods vrijmachtig bestel. Hij had er Maria voor verkoren. Hij deed er Maria voor geboren worden. Hij spaarde haar het leven. En hij zond zijn Engel, om aan Maria de boodschap des hemels te brengen.

Er ligt in den geheel eenigen rijkdom van genade, die haar geschonken werd, dus geen enkele reden, om haar persoonlijk te verheffen. Niet Maria, maar God de Heere moet ook in zijn genade aan Maria groot gemaakt.

Het *wezen* zelf van alle genade eischt dit. Op genade kunt ge u niet verheffen. Om genade die ge ontvangt, mag men u niet groot maken. Ja, zoodra er grond voor verheffing door eigen verdienste in ligt, is genade geen genade meer.

Maria is dus een beweldadigde, een gebenedijde, een gezegende en begenadigde, bovenal om de geheel eenige onderscheiding die haar gewerd. Ge kunt haar dus gelukkig prijzen, ge moogt met Elisabeth haar zalig spreken. Ge moogt met haar danken voor de genade, aan haar en in haar ook u geschied.

Maar ook bij al die begenadiging blijft Maria *de dienstmaagd des Heeren*, en geldt het „Eere zij God in de hoogste hemelen!" ook bij haar.

Nu zou het daarom volstrekt niet onmogelijk geweest zijn, dat deze zoo hoog begenadigde vrouw, evenals Elia, ten hemel ware gevaren; maar op grond van de Schrift weet de Kerk hier niets van.

Al wat de Roomsche kerk hiervan verhaalt, gaat dan ook buiten de Schrift om, en wordt alleen op grond van de *traditie* voortverteld. Men wist niet waar Maria begraven was. Zoo haar lijk op aarde was, zou men de plek wel weten waar het lag. En ook, men kon zich zoo moeilijk voorstellen, hoe het lichaam van Maria, waaruit de Zone Gods onze natuur aannam, tot ontbinding in de groeve des verderfs zou zijn overgegaan. Zoo kwam men tot de voorstelling, dat ze wel gestorven maar daarna weer opgestaan was, en dat ze kort daarna was opgevaren ten hemel. Blijkbaar een poging, om haar op gelijke wijze als den Christus te verheerlijken.

En toch is zelfs deze traditie zoo weinig vast, dat in de Ooster-

sche landen de feestdag, die in het Westen „Maria hemelvaart" heet, nog genoemd wordt met een woord dat *inslapen* en *sterven* beteekent. Oorspronkelijk schijnt men ook in het Westen van de *Dormitio Mariae*, d. i. van het ontslapen van Maria gesproken te hebben, en eerst later werd dit denkbeeld door de *assùmptio*, d. i. de *opvaring* in den hemel, verdrongen.

IV.

Maria

3.

In haar geloof.

> En zalig is zij die geloofd heeft; want de dingen die haar van den Heere gezegd zijn, zullen volbracht worden.
>
> *Lukas* 1:45.

De religieuse verheffing van de Moeder des Heeren vindt haar steunpunt voornamelijk in Maria's *geloof*, opgevat als een eigenmachtige *daad* harerzijds.

Toen de groetenisse tot haar kwam, sprak zij: „Zie, de dienstmaagd des Heeren, mij geschiede naar uw woord!" En van die betuiging verklaarde Elisabeth: „Zalig is zij die geloofd heeft, want de dingen die haar van den Heere gezegd zijn, zullen volbracht worden."

Vat men nu deze geloofsbetuiging niet op als de uiting van een gegeven, een geschonken, en door genade verleend geloof; maar als een geloof waarin zekere verdienstelijkheid van Maria school, dan gaat men ongemerkt over in de bekende reeks van hoogst bedenkelijke gedachten, dat Maria door haar toestemming de vleeschwording des Woords heeft mogelijk gemaakt; dat zij door die vleeschwording mogelijk te maken, aan den Middelaar het middel verschafte, om het Offer van verzoening te brengen; en dat alzoo in den diepsten grond Maria, door haar inwilliging als vrouw, een mede-oorzaak van de redding der wereld en van de vergeving door het bloed des Lams is geworden.

Hiertegen nu gaan wij niet in, door van dit geloof van Maria de aandacht af te trekken. Dat ware ongeestelijk en ging tegen de H. Schrift in. Haar betuiging aan den Engel *was* een geloofsdaad; en Elisabeth heeft in heilige vervoering dit geloof van Maria bezegeld.

Hetgeen waar we tegen opkomen is maar, dat aldus de regel *„en dit niet uit u, het is Gods gave"* bij dit geloof van Maria buiten werking wordt gesteld.

Ook Maria heeft niet uit zich zelve geloofd. Ook Maria is *alleen* door Gods genade tot deze geloofsdaad gekomen.

En wel verre dus van toe te geven, dat Maria aan den Heere onzen God de volvoering van zijn Raad heeft mogelijk gemaakt, houden we staande, dat God de Heere, om zijn Raad te volvoeren, Maria tegelijk naar ziel en lichaam bewerkt heeft; naar de ziel, door haar het geloof in te storten; en naar het lichaam, door uit haar vleesch en bloed het lichaam van den Heiland op te bouwen.

De tweede hooge verdienste, die men in Maria's *maagdelijken* staat zoekt, kan uit de Schrift evenmin opgemaakt.

Er is nergens in de H. Schrift grond te vinden voor de bewering, dat het ter wereld brengen van haar Kindeke haar als maagd ongedeerd liet. De verwijzing naar het binnenkomen van Jezus „door de gesloten deuren", heeft hier niets meê uitstaande. En de uitlegging als sloeg Ez. 44 : 2 op Maria's vrouwelijke natuur, is door niets te rechtvaardigen. Er staat daar van de deur aan de oosterzijde van het mystieke heiligdom: „Deze poort zal gesloten zijn; zij zal niet geopend worden, noch iemand door dezelve ingaan; omdat de Heere, de God Israëls, door deze is ingegaan; daarom zal hij gesloten blijven." Wat nu geeft recht deze woorden op Maria toe te passen? En ook indien dit al geschiedt, zoo blijft toch de zin, dat de poort wel waarlijk openging, toen de Heere intoog; en toont vers 3, dat ook de Vorst door deze poorte in mocht gaan.

Dit wordt niet gezegd, om met zekere voorliefde staande te houden, dat Maria, na het wonder van Bethlehem, zelve nog kinderen kreeg. Noch het voor, noch het tegen, zal op dit punt ooit tot zekerheid komen; want het feit, dat er van „broeders van Jezus" sprake is, maakt de zaak niet uit. In de H. Schrift wordt het woord broeder zoowel voor een vleeschelijken broeder, als voor een stiefbroeder gebezigd, en niet minder dikwijls om een bloedverwant in het algemeen aan te duiden (Gen. 13 : 8; 14 : 16; 29 : 12. Num. 8 : 26; 16 : 10 enz.).

Alleen maar, nooit kan uit Maria's voorbeeld bewezen, dat de *maagd* hooger dan de *moeder* voor God staat, ook al blijft het in Maria eenig, dat èn het teedere van het *maagdelijke* èn het rijke van het *moederlijke* leven zich in haar persoon op wonderlijke wijze vereenigde.

Maar hoe hoog Maria ook, als de Moeder des Heeren en als de Verkorene Gods, in onze schatting sta, nooit zal uit de Schrift te bewijzen zijn, dat ze *geestelijk* een exceptioneel hooge plaats inneemt.

Vijfmalen nog treedt ze in het Schriftverhaal na de gebeurtenis-

sen in Bethlehem Ephrata op. Eerst bij den opgang van Jezus, toen hij twaalf jaar was, naar den Tempel op Sion; en toen bleek het dat ze den Christus niet verstond. Daarna bij de bruiloft te Kana; en ook hier bleek dat ze eer moest teruggewezen, dan dat ze geestelijk in Jezus' hooge gedachte indrong. Toen Maria Jezus uit het gedrang wilde redden (Matth. 12 : 46), wees Jezus haar af, wees op Gods volk, en zei daarvan: „Zie mijne moeder." Bij Golgotha heeft ze haar schoonste oogenblik; maar zonder dat ook hier iets in haar uitkomt, wat niet evenzoo in den heldenmoed der liefde van menige andere moeder te bewonderen viel. En als Jezus ten hemel is gevaren, verschijnt ook Maria in den kring der geloovigen (Hand. 1 : 14), maar zoo, dat niet eerst zij, maar eerst de Apostelen genoemd worden; daarna de andere vrouwen; en dan pas „de moeder des Heeren en zijne broederen."

Noch op den Pinksterdag, noch daarna is door de Apostelen in de prediking van den Christus dan ook met één enkel woord van Maria melding gemaakt. Paulus, die zijn Evangelie van Jezus zelf had, noemt haar zelfs niet. Van zekere eere die haar bewezen zou zijn, is in de Handelingen noch in de Brieven der Apostelen sprake. Haar raad wordt nooit ingewonnen. Haar oordeel nooit gevraagd. Ongemerkt verdwijnt ze in het Schriftverhaal. En wie de positie, die thans in de Grieksche en Roomsche kerk aan Maria in den eeredienst en in het hart der religie is ingeruimd, vergelijkt met het volkomen *zwijgen over Maria* in de Handelingen en Brieven der Apostelen, kan zich niet aan den indruk onttrekken, dat het in de Apostolische kerk ten opzichte van Maria was, gelijk thans onze Gereformeerden het houden, en vlak omgekeerd dan de practijk allengs wierd onder de Kerk van Rome.

V.

Anna.

> En deze te dier ure daarbij komende, heeft insgelijks den Heere beleden, en sprak van Hem tot allen, die de verlossing in Jerusalem verwachten.
>
> *Lukas* 2 : 38.

Al de heerlijkheid van Messias' komst in het vleesch trok zich in het oude Koninkrijk van Juda samen.

Uit Juda's stam was èn Maria èn Jozef. In Juda woonde Elisabeth, en in Juda is Joännes geboren. En ook Bethlehem zelf, waar de kribbe stond en de Engel nederdaalde, lag weêr in Juda's stam.

En toch is Messias voor heel Israël, ja buiten Israël, een licht tot verlichting der Heidenen. En gelijk nu in de Magiërs uit het Oosten die

Heidenwereld naar Bethlehem trekt, om den jonggeboren Koning van Israël hulde te bieden, zoo is Anna, de profetesse in den tempel, de edele vrouw, in wie het overige Israël, dat buiten Juda lag, in den Tempel des Heeren optreedt, om de Hope der vaderen te belijden.

Immers Anna was *niet* uit Juda. Ze was een dochter Phanuels, uit den stam Aser afkomstig; en Aser lag in het oude rijk niet van Juda, maar in de afgescheurde stammen.

Haar optreden in den Tempel heeft dus wel degelijk beteekenis.

Onder Jerobeam had het Tien-Stammenrijk zich van Juda, en daarmeê van David en zijn Huis losgescheurd, en al die eeuwen in de verwerping van David's huis, en dus van Israël's Messias, en in Hem van Gods verbond, volhard.

En daarom nu verschijnt die Anna *uit den stam van Aser* bij Simeon in den Tempel, om als de eerstelinge uit de noorderstammen weer aan den Vorst uit Davids Huis hulde te bieden, en, als ware het, hem te roepen, dat hij komen mocht naar Genesareth's meer en naar het verachte Galilea, om ook het eens weerspannig kroost weer in zijn Koninkrijk te vergaderen.

Simeon en Anna waren beiden oud en welbedaagd. Anna was vierentachtig jaren oud. Zoo min in haar als in Simeon treedt hier dus het jonge geslacht op. Ze behoort niet tot den kring van die jonge mannen waaruit de Heere zijn discipelen; niet tot dien kring van vrouwen, waaruit de Heere zijn Maria's en Martha's kiezen zal. Veeleer vertegenwoordigt zij het Israël, dat wegsterft. Niet de toekomst, maar het verleden reikt in Anna aan den Christus de palm der eere. Het is of ze de offerande der dankzegging van veertig geslachten, nog eer ze wegsterft, aan de voeten van Jezus komt neerleggen.

En dit doet ze als *vrouw*, nadat Simeon als *man* is voorgegaan. Altoos de *beide* geslachten, saam en ieder op zich zelf geroepen, om den God Israëls te verheerlijken. Naast Abraham een Sarah, naast Barak een Debora, naast Mozes een Zippora; en zoo ook hier naast Simeon een Anna, die uit Aser was.

En toch treedt Anna niet als vrouw van Simeon op. Veeleer is alle geslachtsverschil hier in hoogere geestelijke eenheid opgeheven. Lang geleden, misschien voor zestig jaar, was ze een korte poos gehuwd geweest, maar nooit hertrouwd; en sinds had ze zich in den Tempel teruggetrokken, om een dorpelwachtster in Gods Huis te zijn.

Ja, „ze week niet uit den tempel, met vasten en bidden, God dienende dag en nacht."

Een leven in zeldzame vroomheid opgaande; gespannen door een onbewust voorgevoel van de dingen die komen zouden, daar ze

natuurlijk van Simeon gehoord had, hoe nog vóór zijn sterven de Christus verschijnen zou.

Ze was uit *Aser*, ze trad als *vrouw* naast Simeon op, en ook ze was een *profetesse*, en *sluit* als zoodanig een lange reeks van profeten en profetessen, die eeuw in eeuw uit de komst van den grooten Profeet en Leeraar hadden aangekondigd.

Uit den *Koning*stam is Jezus geboren; het aloude *Priesterlijk* geslacht treedt in Zacharias en Elisabeth op, en zie, met hen komt in Anna ook de oude groep van Israëls geestelijke ambtsdragers te voorschijn. Naast den Koningsstam en het priesterlijk geslacht, nadert in deze vrome vrouw het aloude geslacht van Israëls *profeten*.

De profetie had zijn komst geprofeteerd. En nu hij gekomen is, verschijnt deze laatste der profetessen, als om te bezegelen, dat het waarlijk dit heilig kind is, welks komst door de Jesaia's en Maleachi's is uitgeroepen.

Want zie, er staat niet alleen dat Anna den Heere beleed, maar er staat ook bij, „dat ze sprak van hem tot allen, die de verlossing van Jeruzalem verwachtten."

En zoo is het toen reeds rondgefluisterd in den Tempel, dat de ure der verlossing voor Gods volk gekomen was; dat de volheid der tijden was ingegaan; en dat straks in dat heilig kindeke de Heiland der wereld zou opstaan.

Toen eerst was Anna's taak volbracht.

Haar getuigenis in den Tempel was de laatste stem der profetie, die gehoord is. Met haar verdwijnt de aloude profetie, en Joännes, de Heraut des Heeren, staat voor de poorte.

VI.

Petrus' Schoonmoeder.

> En Jezus gekomen zijnde in het huis van Petrus, zag zijne vrouwsmoeder *te bed* liggen, hebbende de koorts.
> *Matth.* VIII : 14.

Toen Jezus tot Petrus en Andreas gezegd had: *Volgt mij*, zijn zij hem gevolgd en hebben verlaten al wat zij hadden. De oude banden moesten doorgesneden; nieuwe banden moesten gelegd. Van nu af behoorde Petrus niet meer aan Bethsaida en veelmin aan Jonas' familie toe, maar aan Jezus en aan zijn Koninkrijk. „Wie niet verlaten zal hebben vader en moeder om mijnentwil, is mijns niet waardig."

Zoo iets ooit radicaal mocht heeten, dan was het dit. Om te

beven op de enkele gedachte. En toch, de eerste Christenen, ze hebben dat harde, zware offer uit overtuiging gebracht. Alles verlaten, om Jezus te volgen. *Alles.* Bloed en goed.

Juist daarom echter doet het weer goed, als we in het N. Testament nog hier en daar de sporen vinden van een tijdelijk weeraanknoopen der oude banden; zooals bij Salome, de moeder van Joännes en Jacobus, en hier bij de schoonmoeder van Petrus. Vrouwen, die beide tot geloof schijnen gekomen te zijn. Immers, van de moeder der zonen van Zebedéus blijkt dit stellig; en van Petrus' schoonmoeder mag dit ondersteld. Ondersteld, omdat de Heere haar genas, en al 's Heeren genezingen meest aan geloof waren gebonden; en ook wijl zij daarna den Heere diende.

Of deze vrouw in Bethsaida of Kapernaüm woonde, is niet uit te maken. Ook doet dit er niet toe; want beide plaatsjes lagen niet veel verder van elkaar dan Den Haag en Scheveningen.

In dat dorp of stedeke, hoe het dan ook heette, stond een huis, dat aan Petrus en Andreas toebehoorde; een huis blijkbaar van hun vader Jonas herkomstig, dat na diens dood onverdeeld was gebleven. En toen nu Petrus, die gehuwd was, den Heiland achterna ging, en dus voor zijn vrouw niet meer zorgen kon, schijnt hij en Andreas haar saâm dit huis te hebben afgestaan, en in dat huis schijnt haar moeder bij haar te zijn komen inwonen. Of ook Andreas gehuwd was, en of er kinderen uit den echt van Petrus waren, weten we niet. Alleen blijkt uit 1 Cor. 9 : 5, dat Petrus' vrouw nog na het optreden van Paulus leefde. En zoo mag, ja moet verondersteld, dat zij met haar moeder in Petrus' huis inwoonde.

Deze bejaarde vrouw nu lag ziek te bed. Ze was bevangen met „een groote koorts", gelijk er staat. Een koorts zoo hevig, dat men blijkbaar in spanning en zorge over haar verkeerde; want toen Jezus uit de synagoge naar Petrus' huis kwam, „spraken ze hem terstond over haar," en baden hem dat hij haar helpen mocht; en zoo ging Jezus onmiddellijk naar het vertrek waarin ze te bed lag.

Daar gekomen, ging Jezus aan het hoofdeinde van het bed staan, strekte zijn hand uit, en raakte haar, waarschijnlijk aan de slapen van het hoofd, aan. Door die aanraking bezwoer hij de felle koorts. Ze week op staanden voet. En zoo plotseling was de genezing, dat Petrus' schoonmoeder op hetzelfde oogenblik van haar bed opstond, en als zorgzame huismoeder op eens naar keuken en woonvertrek ging, om te zorgen dat het middagmaal voor Jezus en zijn jongeren gereed werd gemaakt. „*Zij stond op,*" zoo lezen we, „*en diende hem.*"

Geestelijk trekt in dit Evangelie-bericht u de verstandhouding tusschen Jezus en de familie van zijn discipel aan.

Alles verlaten, was de besliste eisch, waarvan niet mocht, en ook niet wierd afgelaten. Zonder dat ware Petrus niet bekwaam geweest voor het Koninkrijk Gods. Maar na die besliste daad is daarom niet alle betrekking, niet alle verstandhouding afgebroken. Integendeel, waar het kan en pas geeft, zoekt Petrus de zijnen weer op; en nu komt Petrus niet alleen, maar komt Jezus met Petrus, en de zijnen ontvangen en zegenen zijn Meester en Heere.

Maar ook in *huiselijken* zin boeit ons dit tafereel.

In de kringen der wereld is de schoonmoeder meest voorwerp van eindeloozen spot. Zijn schoonmoeder van den vloer te houden, is in die kringen niet zelden opzettelijke toeleg. En het moet gezegd, menige schoonmoeder maakt het er dan ook naar.

Hier daarentegen, als uitvloeisel van het warme familiegevoel bij Israël, en ook door beademing van Jezus' geest, is de schoonmoeder allen lief; ze woont in Petrus' huis; en nu ze ziek is, zijn ze allen aanwezig, en bidden Jezus voor haar. En zij, die vrouw op jaren, ze is in het huis van haar dochter, blijkbaar niet om te heerschen, of om zich als een prinses te laten bedienen. Zie, zelve dient ze, en dat dienen is haar zoo gewoon, dat ze zelfs op zulk een aangrijpend oogenblik het niet kan laten.

Ze maakt geen drukte. Ze loopt niet rond, om aan ieder te vertellen, van wat wonder zij het voorwerp was. Door Jezus genezen, stelt ze er haar eere in Jezus zelven te mogen bedienen.

Ze *is* geliefd en *heeft* lief, en zoo schoon vloeien daardoor al de tinten van dit huiselijk tafereel in elkander.

En wat hare genezing aangaat, zoo leere er een iegelijk uit die krank wordt, dat we niet alleen bij cholera of influenza of melaatschheid, maar ook bij die gewone ziekten, gelijk de koorts er ééne is, tot onzen God om hulpe mogen roepen.

Het hoeven geen pokken en geen typhus en geen diphtheritis te zijn; ook bij minder ernstig ziekbed, en ook al is er geen levensgevaar, toch moet onze Heiland aangeroepen in elke krankheid.

VII.

Salome.

> Toen kwam de moeder der zonen van Zebedeüs tot hem met hare zonen, hem aanbiddende, en begeerende wat van hem.
> *Matth.* 20 : 20.

Salome was de vrouw van Zebedeüs, en alzoo de moeder van Joännes en Jacobus. Dit blijkt u terstond zoo ge Marc. 15 : 40

vergelijkt met Matth. 27 : 56. Bij Marcus toch wordt onder de vrouwen, die voor Jezus' begrafenis zorgden, met name ook Salome genoemd; terwijl bij Mattheus de naam van Salome niet voorkomt, maar wel de moeder van de zonen van Zebedeüs wordt genoemd.

Salome mocht zich zelve dus, als moeder van twee van Jezus' meest geliefde discipelen, zalig prijzen. Jezus' drie grootste apostelen waren ongetwijfeld: Petrus, Joännes en Paulus. Bij dit hooge drietal treden alle overigen in de schaduw terug. En nu nam, eer Paulus optrad, Jacobus de derde plaats in dit drietal in. Hij wordt altoos met Petrus en Joännes afzonderlijk genoemd. En wel verdwijnt hij juist als Paulus zijn plaats zal innemen maar hij verdwijnt door den marteldood (zie Hand. 12 : 2), en is alzoo allen overigen apostelen, door het bloedgetuigenis, in de hemelen voorgegaan. Van het elftal, dat op den Olijfberg den Heiland bij zijn opvaart nastaarde, is Jacobus het eerst van allen tot de zalige gemeenschap met den verheerlijkten Verlosser opgeroepen.

Salome is dus niet bedrogen uitgekomen. Haar beide zonen blijven een plaats der eere in het apostolaat innemen. Jacobus is de eerste apostel, die de eerekroon ontvangt, en Joännes is de laatste die heengaat; maar na alleen uit alle apostelen tot de Openbaringen op Pathmos geroepen te zijn.

Salome was een visschersvrouw van de kust van Genesareth's meer. Haar man, Zebedeüs, had scheepkens en netten; en toen Jezus langs het strand kwam en Joännes en Jacobus opriep, waren Salome's toen reeds volwassen zonen bezig, om met hun vader de netten te boeten.

Salome's ongedachte verheffing was dus groot. Als uw eerzucht jarenlang niet verder is gegaan, dan om aan uw kinderen een pinkje met wat netten na te laten, en ge ziet dan plotseling uw zoons geroepen, om rang te nemen onder de apostelen van dien Koning, aan wien alle macht in hemel en op aarde staat gegeven te worden, loopt het moederhart dan niet gevaar uit zijn evenwicht gerukt te worden en te zondigen door overspannen verwachting?

De sage zegt, dat Salome een kind van Jozef uit eerste huwelijk was, en poogt haar op die wijs met het gezin van Maria in aanraking te brengen. Een andere sage laat haar uit Zacharias' geslacht zijn. En in zooverre ligt hierin een element van waarheid, als Joännes en Jacobus natuurlijk reeds vooraf met Jezus bekend moeten geweest zijn, om zoo opeens, toen Jezus hen riep, hun vader en het schip en de netten te verlaten, en Jezus te volgen.

Toch is het niet de bloedverwantschap waarop het hier aankomt, maar wel de verwantschap *in den geest*; en dus mag veel meer

verondersteld, dat ook Zebedeüs' familie naar Joännes bij den Jordaan gegaan is, en dat op die wijs vader, moeder en zonen op het overgaan in Jezus' gemeenschap waren voorbereid.

Immers, als de beide zonen op stel en sprong Jezus nagaan, spreekt Zebedeüs niet tegen; en Salome, wel verre van haar zonen van Jezus terug te roepen, trekt veeleer later ook zelve met Jezus op; volgt hem bij de andere vrouwen; en als Jezus van het kruis is afgenomen, is ook Salome onder de vrouwen, die voor het lichaam van Jezus lijnwaad en kruiden bijeenbrengen.

De eenige zonde, die van haar staat opgeteekend, is haar dan ook met de discipelen gemeen. Ze zag in Jezus wel den Messias, maar dien Messias kon ze nog niet afscheiden van Israëls aardsche glorie. Ze was nog wat wij zouden noemen Chiliast, en verstond het nog niet, dat niet zij die naar het vleesch uit Abraham afstamden, maar die hem in het geloof gelijken, Abraham's zaad zijn.

En nu zag ze, hoe Jezus haar zoons met Petrus voortrok, en voelde daarbij den vurigen wensch in zich opkomen, dat ook in het nieuwe aardsche Rijk van Israëls glorie, dat te komen stond, haar zonen die eereplaats mochten behouden. Ja, zelfs schijnt het haar als moeder gehinderd te hebben, dat in het drietal Petrus nog zoo dikwijls vóór haar kinderen ging.

En dit nu bracht haar tot de zondige bede, om van Jezus te begeeren, dat haar beide zonen in zijn Koninkrijk aan zijn rechter- en linkerhand mochten zitten. Een bede, door moederlijke eerzucht en moederlijke jalousie ingegeven, maar die niettemin zondig was en bleef. Het was een bede, niet *uit* het geloof, maar *tegen* het geloof in.

En wat antwoordt Jezus haar nu?

Hij spreekt er van, of haar zonen den drinkbeker van het *martelaarschap* zullen kunnen drinken. Alsof de Heere zeggen wilde: Een voorrang krijgt uw tweetal, maar heel anders dan gij het begeerd hebt. Uw ééne zoon zal de *eerste*, uw andere de *laatste* apostolische martelaar zijn. Dát blijve eeuwig hun kroon!

VIII.

De bloedvloeiende vrouw.

> En zie, een vrouw die twaalf jaren het bloedvloeien gehad had, komende tot hem van achteren, raakte den zoom zijns kleeds aan.
> *Matth.* IX : 20.

Het bange paradijs-woord: „Gij zult met smarte kinderen baren", heeft nog een dieperen zin dan voor het eigenlijke ter wereld bren-

gen van een kindeke. Er ligt ook in, dat de vrouw, als vrouw, zoo bitter veel lijden kan, èn waar nog van geen kinderbaren sprake is, èn als gevolg en nasleep van het kraambed.

Hoogst ongelijk is ook hier de beker der smarte verdeeld, dien God de Heere in zijn vrijmachtig bestel voor elke vrouw afzonderlijk gemengd heeft. Sommigen drinken uit dien droeven beker nooit anders dan enkele vluchtige druppelen. Maar er zijn er ook, voor wie die beker vaak ten boorde toe wordt ingeschonken. En zulke vrouwen lijden ontzettend, 't zij in het kraambed, 't zij daarbuiten. Een lijden, te banger, omdat kieschheid dit lijden der vrouw altoos met zekere geheimzinnigheid omhult.

Juist daarom echter ligt er iets heerlijks in, dat het Evangelie ook voor *dit* lijden een woord van ontferming heeft, doordien het ons meldt, hoe Jezus ook met dit verborgen lijden der vrouw in rechtstreeksche aanraking is gekomen.

Die onbekende, wier naam kieschheidshalve verzwegen wordt, en die men daarom gewoon is „de bloedvloeiende vrouw" te noemen, had een bang verleden achter zich. Twaalf jaren lang was niets in staat gebleken, de fontein des bloeds in haar te stelpen. Er staat niet bij, of ze dit uit een kraam gehouden had. We weten niets eens of ze gehuwd was. Dat alles doet er ook niet toe. Hoofdzaak is maar, dat ze niet enkele maanden, maar jaren, twaalf volle jaren, op die droeve wijs haar levenskracht had zien wegvloeien.

Ge kunt u dus voorstellen, hoe bleek, hoe uitgeput en vervallen die arme vrouw er moet hebben uitgezien; en wat geloofsenergie er voor zulk een zwakke vrouw toe behoorde, om zich op die wijs in het publiek gedrang te mengen.

En toch, ze dorst niet naar Jezus gaan, en er openlijk over spreken. Schaamte weerhield haar. En zoo sloop ze ongemerkt achter Jezus aan, om, als het kon, even den zoom van zijn kleed aan te raken. En zie, op die wondere geloofsdaad, gaat er kracht van Jezus uit, dat Jezus het merkt; en op eens is de moedige vrouw genezen.

De fontein van haar bloed was gestelpt.

Te wonderlijker was het geloof in die vrouw, na de wreede teleurstelling, die ze al die jaren had opgedaan.

Ze was toch eerst naar de medicijnmeesters gegaan. En dat moest ze wel, want ook de geneeskunde is een gave Gods aan de lijdende menschheid, die het ons past in lijden dankbaar aan te wenden.

Maar evenals bij zoo menig andere gave, is ook die gave der geneeskunde een hoogst onvolkomene, en wordt ook zij zoo vaak met zonde gemengd.

Niet alleen toch, dat die medicijnmeesters haar niet hadden kunnen helpen, maar er staat bij, dat ze haar, o, zoo bitter deden lijden,

en dat haar kwaal eer erger dan beter onder hun handeling was geworden.

En ook al kon dit hun misschien niet worden toegerekend, schuldig was het in elk geval, dat ze deze arme lijderesse zóó onmeedoogend hadden laten betalen, dat ten slotte alles wat ze eerst bezat naar de dokters was heengegaan, en ze niets, *niets* meer overhield, om door versterkende middelen haar uitgeput gestel op te houden.

In ernste, het zou te begrijpen zijn geweest, indien diepe moedeloosheid het laatste vonkje van hoop in deze arme vrouw had uitgebluscht, en ze, machteloos in haar smart verzonken, zich morrend aan haar lot had overgegeven.

Maar juist voor die vertwijfeling bewaarde haar het geloof, dat hooger genade in haar ziel had gewerkt. En zoo gaat ze naar Jezus, niet om een medicijn van hem te vragen, niet om een breed verhaal van haar lijden te doen, maar alleen om hem ongemerkt aan te raken. Want dàt reeds, zoo spreekt het geloof in haar, dàt reeds zal haar redding wezen; en ja, waarlijk, gered en genezen keert ze huiswaarts.

Zoo heerlijk wrocht *het geloof*, want Jezus zelf zegt het: „Dochter, *uw geloof* heeft u behouden."

Een geloof, dat niet, omdat de geneeskunde onvolmaakt is, en de geneeskundigen zoo vaak geldzuchtig zijn, deze gave Gods verwerpt; neen, integendeel, eerst geen poging onaangewend laat, en er alles voor overheeft, om in dien gewonen weg genezing door Gods gunste te vinden.

Maar een geloof, dat, als die gave der geneeskunde teleurstelt, daarom toch niet bezwijkt maar nòg hooger mikt en nòg hooger reikt, zich uitstrekkende naar de Almachtigheid des Heeren.

En dat geloof kroont de Middelaar, niet om aan elk lijder zulk een genezing te waarborgen, maar om te stuiten wat tot wanhoop zou uitdrijven, en om bij het bitterste lijden het uitzicht open te houden op het mededoogen van onzen God.

IX.

Maria Magdalena.

> En sommige vrouwen die van booze geesten en krankheden genezen waren, namelijk Maria, genaamd Magdalena, van welke zeven duivelen uitgegaan waren. *Luk.* 8:2.

Maria Magdalena is de vrouwelijke Petrus in Jezus' omgeving. In Petrus zoowel als in Maria van Magdala spreekt de warmte, de gloed van het hart; maar in beide dreigt die warmte van gemoed in overspanning over te slaan, en moet dan bestraft.

Magdala, vanwaar ze herkomstig was, lag een uur gaans van Kapernaüm; en zoo was het dus verre van vreemd, dat ook Maria spoedig van Jezus hoorde en met Jezus in aanraking kwam.

En dat te meer, daar ze in Magdala algemeen de aandacht trok; want Maria was een betrekkelijk rijke vrouw, en die toch op de vreeslijkste wijze onder duivelsche invloeden was geraakt, en een bezetene van de ergste soort was geweest. Niet minder dan zeven duivelen waren in haar gevaren. Iets wat nu volstrekt niet zeggen wil, wat velen er van maken, dat ze daarom een ontuchtige vrouw was geweest; want met de boetvaardige zondares die Jezus' voeten zalfde, heeft ze niets gemeen; maar wat dan toch aantoont, dat er in haar natuur, in haar aanleg, in haar inborst veel hartstocht en overspanning heerschte. Immers juist zulke personen liggen voor duivelschen invloed het meest open, en alle geesteslijden van dien aard vindt zijn grond in een gesteldheid van het hart.

Maar Maria was eindelijk gered.

Ze was tot Jezus gekomen. Jezus had haar hartstochtelijk smeeken, gemengd met geloof, verstaan. En toen was hij haar Heiland geworden, en wierp hij de zeven duivelen uit haar uit.

Van dat oogenblik af nu heeft Maria, evenals Petrus, maar één richting van haar hartstocht gekend, om namelijk Jezus haar eeuwigen dank te wijden en voor hem alleen te leven.

Een legende zegt van haar, dat ze, na Jezus' hemelvaart, naar Rome zou getogen zijn, en audientie bij den Keizer zelven hebben gevraagd, om Pilatus den landvoogd aan te klagen over het valsche vonnis, dat hij op Gabbatha over Jezus geslagen had.

Dit nu *kan* niet waar zijn, want dat zou *tegen* het geloof in Golgotha's kruis zijn geweest; maar toch teekent het haar karakter zooals Maria van Magdala wezenlijk was.

Steeds heeft ze, van het oogenblik van haar wondere redding af, zich aangesloten bij dien kring van vrouwen, die Jezus met zijn discipelen volgden, en hem dienden van haar goederen.

Dat was Goddelijke zorge voor Jezus, zoolang hij op aarde was, en met zijn twaalf discipelen natuurlijk geld noodig had voor voedsel, herberg en kleeding. Want dat geld heeft de Heere den Middelaar laten toekomen van die rijke vrouwen; en onder deze heeft ook Maria van Magdala al haar schat den Heere mogen offeren.

Doch daartoe bepaalde zich de warme uiting van haar verkleefdheid aan den Heiland niet.

Ook toen Jezus naar Jeruzalem toog, „om veel te lijden en gedood te worden", is Maria van Magdala meêgetogen; en toen alle discipelen, op Joännes na, en zelfs Petrus, den Heere in zijn sterven alleen lieten, heeft de vrouwelijke veerkracht van ziel in Maria van

Magdala overmocht, en heeft zij het sterven van den Middelaar aangezien (Marc. 15 : 40, 41).

Doch ook na Golgotha bleef zij haar Redder getrouw.

Ook zij toch nam deel in de zorge voor de begrafenis. Ook zij was bij die enkele vrouwen, die toen het pas begon te lichten, reeds weer bij de grafspelonk waren, om specerijen in het graf te strooien. En toen het graf ledig werd gevonden, is het Maria van Magdala geweest, die op staanden voet naar Jeruzalem terug liep om Petrus op te zoeken, en hem te zeggen, dat het lijk was geroofd.

Doch ook nu heeft ze geen rust.

Altoos de actieve, de snelbesluitende vrouw, is ze, denkelijk nog eer de discipelen volgden, reeds weer bij het graf terug, en loopt ze angstig de paden van den hof af, als om zich op de hoogte te stellen van wat er omging.

En toen, ge weet het, is Jezus haar ontmoet, en heeft zij het eerst, zonder hem te herkennen (iets wat juist met het ondiepe van zulk een hartstochtelijke natuur strookt) den Heiland gezien.

Het oog ontdekte haar niets. Eerst de luide stem, en het noemen van haar naam, kon haar geestelijk oog ontsluiten. En toen zag ze Hem, en toen viel ze voor hem op de knieën. Maar toen ook stuitte de Heere haar hartstochtelijke overspanning.

Aanraken mocht ze hem niet.

En evenals Petrus, zoo moest ook Maria getemperd worden in haar te sterke uiting van een geestdrift, die haar verslond.

Zoo waren niet alle vrouwen in Jezus' omgeving. Heel anders was Maria van Nazareth, heel anders weer Salome, heel anders Martha, de zuster van Lazarus.

Toch moest ook het warme gemoed, de gloed der vrouwelijke geestdrift, in Jezus' heiligen kring vertegenwoordigd zijn. Vertegenwoordigd met al wat in deze vrouw boeit, maar ook met al de overspanning die ze met zich brengt, opdat onze Heiland zich aan die geestdrift verkwikken en die overspanning temperen zou.

En nu, zooals het toen in Jezus' kleinen kring was, zoo is het thans in Jezus' Kerk nog.

Ook de Magdalena's mogen niet afgestooten.

X.

Maria, de Apostelmoeder.

> En bij het kruis van Jezus stonden zijne moeder, en zijne moederszuster Maria de vrouw van Klopas, en Maria Magdalena.
> *Joh.* XIX : 25.

Zes Maria's kent het Nieuwe Testament, die ge niet verwarren zult.

Er is: 1°. Maria van *Nazareth*, de moeder des Heeren; 2°. Maria van *Magdala*; 3°. Maria van *Bethanië*, de zuster van Lazarus; 4°. Maria van *Jeruzalem*, de moeder van Johannes Markus; 5°. Maria van *Rome*, een helpster van Paulus (Rom. 16 : 6) ; en 6°. Maria *de Apostelmoeder*, wier woonplaats ons onbekend is, al weten we dat ze thuis hoorde bij het meer van Galilea.

Thans bespreken we alleen die laatste Maria, die ge het best door den naam van Apostelmoeder van de overige onderscheidt. Want wel heet ze ook *de andere* Maria; maar die bijnaam, die niets zegt, verwart.

Ze was gehuwd met Clopas of Alpheus, en had hem twee zonen geschonken, Jacobus en Jozes, waarvan de eerste door Jezus tot zijn Apostel verkoren werd, en gewoonlijk Jacobus de kleine heet, in onderscheiding van Jacobus, den broeder van Joännes.

Doch ziedaar dan ook al het *bijzondere*, dat van haar vermeld staat. Voor het overige toch valt van haar slechts te herhalen, wat van heel dien kring van Jezus' begeleidende vriendinnen te melden is; dat Jezus haar genas van krankheden; dat ze Jezus volgde en diende van haar goederen; dat ze stond bij het kruis; deel had aan Jezus' begrafenis; en het eerst met de andere vrouwen den levenskreet opving, dat Immanuël verrezen was uit het graf.

Ze staat in zooverre op één lijn met Johanna, de vrouw van den rentmeester Chusas; met Susanna, en nog eenige ongenoemde aanzienlijke vrouwen, die allen *dit* gemeen hadden, dat ze ongemerkt en in stilheid den Heere *lief* hadden, en hem *dienden*.

Als we het onderscheid tusschen onze twee soorten letters een oogenblik op deze Maria, in vergelijking met Maria van Magdala, mochten toepassen, zoudt ge in de Magdaleensche den aard van een *klinker*, en in deze Maria de natuur van den *medeklinker* terugvinden.

Juist de vergelijking, die ook doorgaat zoo ge den apostel Petrus met den apostel Jacobus den kleine in uw gedachten bijeenplaatst. Petrus, die altoos het initiatief neemt en voor den dag komt; en Jacobus, die stil op den achtergrond blijft en meedoet in wat de anderen doen.

En zoo nu was het ook met deze Maria, de Apostelmoeder, en met die andere stille vrouwen. Ze zijn *Consonnanten*, ze klinken mede in het lied van liefde dat aan Jezus gezongen wordt; maar er gaat niets spontaans van haar uit.

En daar ziet nu de wereld gemeenlijk laag op neer. Zoo iets heel gewoons, niets bijzonders te zijn, en aldus in stilheid en ongemerkt met anderen meê te dienen, prikkelt niet genoeg de ijdelheid en de behaagzucht.

Maar in de goddelijke weegschaal gewogen, is dit zoo heel anders. Zooals God ons in ons alphabeth maar vijf klinkers op twintig medeklinkers gaf, zoo heeft Hij ook voor ons menschelijk leven een ordinantie gegeven, dat er maar zeer enkele personen zijn, die klank ontvingen om anderen voor te zingen, of voor die anderen een solo aan te heffen, en dat verreweg de meesten geen meerdere gaven ontvingen, dan om *meê te zingen* en *meê te klinken* in het groote gemeenschappelijk accoord van liefde en lof.

En zoo moet het zijn, om het leven tot hoogere harmonie te brengen.

Een gezelschap van enkel solisten zou u tegenstaan.

En in zooverre nu gaat er ook van deze Maria een rijke prediking uit. De meesten die van een Petrus, of Paulus, of Joännes hooren, weten wel dat dit alles boven hun kracht gaat. Daar kunnen ze niet bij. Ook in een Maria van Magdala vinden slechts enkelen zich terug. En daarom is het onpractisch, als de predicatie juist altoos en schier uitsluitend die krachtige figuren op den voorgrond stelt.

Maar als ge nu van deze Maria, de Apostelmoeder, hoort, die een kind voor den dienst des Heeren mocht opvoeden, en voorts stil en ongemerkt, en achter anderen schuilende, uit innigen drang der liefde haar Jezus mocht dienen en haar geld en goed voor Jezus ten offer mocht brengen, dan zijn er aanstonds duizend en nogmaals duizend zusters in Christus' kerk, die zich bij die Maria op haar gemak gevoelen; die in deze Maria iets van haar eigen positie terug vinden; en door het stille geuren van deze „bloem zonder pretentie" zich aangetrokken en tot warmer ijver aangespoord gevoelen.

Want al riep God den man, om krachtdadiger op te treden, — vooral voor de vrouw is dat leven van den consonnant, dat ongemerkt meêzingen in het koor, zoo de natuurlijke, de schier altoos aangewezen positie.

Hebt ge daar nu geen vrede meê, dan is er op den diepsten grond van uw hart een morrende zonde, die u gedurig verleidt, zoo half en half naar de wereld te hunkeren, en als Dina naar Sichem uit te gaan.

Maar komt ge die verzoeking te boven, en lokt u het stille glinsteren van het geloof, als van een ster, die zacht fonkelt zonder dat de wereld haar bij name kent, o, dan zal er ook voor u in een positie als van deze minder gekende Maria een heilige bekoring liggen; en het zal u iets groots zijn, indien na uw sterven ook van u zal kunnen gezegd worden: Ze heeft haar Jezus *lief gehad*, en in stilte haar Heiland *gediend*

XI.

Maria van Bethanië.

> Maar één ding is noodig; doch Maria heeft het goede deel uitgekozen, hetwelk van haar niet zal weggenomen worden.
> *Luk.* 10 : 42.

Maria van Bethanië is de vrouw van het mysticisme, in tegenstelling met het piëtisme, dat in Martha zoo sterk uitkomt.

We hebben een wereld om ons heen; maar ook ligt er een wereld in en achter ons hart. Dit geeft twee mogelijkheden ook voor het vrouwelijk karakter; òf dat ze de wereld van heur hart als voorraadkamer gebruiken, om de wereld om zich heen te verrijken; òf wel dat ze de wereld om zich heen ontvluchten, om zich in de wereld van haar hart terug te trekken. Tusschen die twee uitersten liggen natuurlijk allerlei middentermen. Maar de hoofdzakelijke tegenstelling blijft dan toch, dat de ééne vrouw drang in zich gevoelt, om uit te gaan in de wereld; terwijl de andere er meer toe neigt, om zich terug te trekken in de verborgen wereld van haar hart. Is nu de actieve vrouw, die in de wereld wil uitgaan, Christinne, dan wordt ze piëtist en is rusteloos bezig in allerlei Christelijke werkzaamheden; terwijl haar tegenvoetster die meer naar binnen trekt, zoo ze Jezus kiest, zich zal overgeven aan het schoon en zoet der mystieke aanbidding.

Naar welke dezer beide richtingen gij nu getrokken zult worden, hangt niet van uw keus, maar in hoofdzaak van uw aanleg en inborst af, en wordt voorts grootelijks beheerscht door de omstandigheden. Alleen zult ge juist daarom u wachten voor een te eenzijdig oordeel; de vrouw van het piëtisme mag haar mystieke zuster niet veroordeelen, noch de mystieke op haar piëtistische zuster uit de hoogte neerzien.

Beide soort karakters hebben hun eigen recht van bestaan. Noch het één noch het ander kan gemist worden. Uit een wereld met enkel bedrijvige vrouwen zou allengs al het teedere en diepere uitgaan; en in een wereld met enkel peinzende zusters zou het ten slotte meer een droomen dan werkelijk leven worden.

Ook Maria van Bethanië neemt daarom in den kring van Jezus haar eigene plaats in. Ze vertegenwoordigt er de vrouw van het fijnere, diepere gevoel. Meer inwendig dan uitwendig bezig. Een vrouw, die ziet wat een ander niet ziet. In stilte opmerkt. En die door dat naar binnen gekeerde allengs het bestaan van een geestelijke wereld heeft ontdekt, die haar boeit en waarin ze gedurig verzinkt.

De drie merkelijke dingen, die van haar bericht worden, toonen dit om strijd, en verraden alle hetzelfde karakter.

Als Jezus, een jaar vóór het gebeurde met Lazarus te Bethanië, bij haar inkeert, en Martha zich afslooft, om voor Jezus te zorgen, zit zij stil en rustig aan Jezus' voeten neder, en verzinkt met heel haar geest in zijn hemelsch woord.

Als een jaar later Lazarus gestorven is, en Jezus op den weg aankomt, is Martha reeds naar Jezus toegesneld, als Maria, nog in haar smart verzonken, nauwelijks merkt wat er om haar heen geschiedt.

En als het kort daarop met Jezus naar het kruis gaat, en Martha voor het gastmaal heeft gezorgd, en gemaakt heeft dat er niets op den disch ontbrak, voelt Maria dat er toch nog iets ontbreekt, en vlecht zij goddelijke poëzie door het bange proza, als ze haar flesch vol nardus breekt en Jezus zalft, als om het Lam Gods in hem te wijden voor den dood, waarin hij sterven ging.

Nu vinden deze fijner bewerktuigde, diepere naturen in de wereld, en zelfs onder Christenen, gemeenlijk minder sympathie. En dat is natuurlijk, want het piëtisme heeft meer, waarop het wijzen kan. Het is altoos actief. Het is zoo overvloedig in Christelijke werken.

En toch verdient het de opmerkzaamheid, dat Jezus zich blijkbaar meer tot Maria dan tot Martha voelde aangetrokken. Althans eerst neemt hij het voor Maria tegen Martha op. Bij Lazarus' graf is het de traan in Maria's, en niet in Martha's oog, die hem het diepst ontroert. En toen de nardus over zijn heilig hoofd werd uitgegoten, verzekerde hij aan Maria's naam een heugenis door alle geslachten.

Hier mag nu geen misbruik van gemaakt, om er een ziekelijk mysticisme meê te vergoêlijken, of ook om aan een lijdelijk nietsdoen tegenover actieven practischen zin gelijk te geven.

In Maria's mystiek was *niets* ziekelijks; en Martha werd door Jezus even warm vertroost.

Maar wel ligt er in Maria van Bethanië een waarschuwing, om ook in onze dagen de diepte van het gemoedsleven niet te verwaarloozen, en de waarde van het verborgen leven met God en van de poëzie eener warme mystiek niet te onderschatten.

Er zijn er, die in de lampen van Gods kerk de olie druppelen; en er zijn er, die aan die lampen het licht ontsteken.

En zonder nu te zeggen, dat wie de vlam ontsteekt gemist kan worden, is het toch, o, zoo waar, dat die olie *het eenig noodige* is.

De hand, die het licht ontsteekt, komt dan wel.

XII.

Martha.

> Doch Martha was zeer bezig met veel dienens, en daar bij komende zeide zij: Heere, trekt gij u dat niet aan, dat mijne zuster mij alléén laat dienen? Zeg dan haar dat zij mij helpe.
>
> *Luk.* X : 40.

Martha staat onder ons, Christenen, niet in te beste reuke.

Men kan van *Martha* bijna niet spreken, zonder tegelijk ook aan *Maria* van Bethanië te denken: en dan heeft het zoo iets van de tegenstelling tusschen schaduw en licht. Maria de vrome, stille Christinne, die luisterend aan Jezus voeten neerzit; en Martha de drukke, bezige zuster, die alles afstoft, de zaal gereed maakt, wat ververschenden drank aandraagt, en voor het eten zorgt.

En toch oordeelt, wie zoo over Martha denkt buiten de Schrift om.

Want ongetwijfeld staat Maria hooger. Er zijn er nu in Christus' Kerk eenmaal die in goud, anderen die in zilver, en weer anderen die in hout en steen werken: en naar dien apostolischen maatstaf bestaat dus tusschen Maria en Martha dit verschil, dat Martha hoogstens in het *zilver* bezig is, en Maria stikt met *gouddraad*.

Dit onderscheid moet dus toegegeven; maar ge gaat ganschelijk mis, zoo ge den apostel het denkbeeld toedicht, alsof *aller* roeping eigenlijk ware, om in het goud te werken, en alsof dus een iegelijk, die in het zilver bezig is, eigenlijk niet doet, wat zijn plicht was.

Hier werkt de uitverkiezing. God heeft den één geroepen als een Jesaia, een ander als een Amos; en ook Amos moet zichzelf en niet een Jesaia zijn. Johannes is een Evangelist in het goud; maar toch zou Markus zijn roeping verzaakt hebben, zoo hij zijn eigen arbeid in het zilver had achterwege gelaten en Johannes had nagebootst.

En zoo was het nu ook hier.

God de Heere had in dat ééne gezin van Lazarus twee zusters geplaatst, elk met een eigen gave, en dus ook met een eigen roeping; en dit maakte dat èn Maria èn Martha dan eerst naar eisch liepen, zoo ze elk liepen op heur eigen pad.

En zeg nu niet, dat Jezus Martha toch bestraft heeft. Want dit is wel zoo; maar let er scherp op, waarover Jezus haar bestrafte.

Toen Maria stil zat te luisteren, en Martha druk bezig was om alles klaar te zetten, heeft Jezus haar niet verweten dat ze dit deed, en gezegd: Doe als Maria.

Daar leest ge geen woord van.

Maar toen Martha haar zilver *hooger* waardeerde dan het goud van Maria, en tot Jezus zei: „Zeg Maria toch, dat ze doe zooals ik", toen heeft de Heere Jezus — en hoe kon het anders? — haar om die inbeelding terecht gezet, en doen gevoelen, dat Maria niet slechts niet een *minder*, maar zelfs een *meerder* deel dan zij had gekozen.

Martha zag uit de hoogte van haar practische bedrijvigheid op de stille, rustige geloofsmystiek van Maria neder. En dit nu mocht niet. Het goud moet als goud gewaardeerd; ook door haar, aan wie niet het goud, maar het zilver gegeven was.

Het is er meê als met den Dienst des Woords en den Dienst der Barmhartigheid.

Thans zijn er velen, die op allerlei wijs in 's Heeren Koninkrijk bezig en druk bezig zijn in den Dienst der dienende liefde. En natuurlijk, dat is uitnemend. Want dat moet, en daar is altijd behoefte aan.

Maar als nu zulk een druk, bezig Christen uit de hoogte gaat neerzien op den Dienst des Woords, alsof de predikant eigenlijk beter zijn tijd zou besteden, zoo hij, als ware hij een diaken, heel den dag op allerlei nood afging, dan moet ook aan zulk een toegeroepen: Slechts één ding is noodig; en hij die het Woord tot een macht maakt, heeft het goede deel gekozen.

De dienst der Barmhartigheid is arbeiden in het *zilver*, de dienst des Woords is werken in het *goud*.

Maar die ééne fout van Martha, haar fout van zelfverheffing op haar arbeid, nu daargelaten, komt toch ook Martha nooit anders voor dan als een oprecht geloovige vrouw, die haar Heiland met vurige liefde aanhangt, en deelen mag in zijn vertrouwen.

En ook dit zegt ons veel.

Het zegt ons toch, dat ook in onze gezinnen de vrouw, als schier heel heur levenstaak in de drukke, bezige zorgen voor de nooden des levens opgaat, en soms o, zoo weinig kracht en tijd en gelegenheid overheeft om het in goud te werken, toch ook zóó in den weg van roeping, in den dienst van haar God is, en te danken heeft ook voor het deel van genade, dat haar is geschonken.

Toen het gesprek met Maria ten einde was, is Jezus met Maria en Martha gaan aanzitten aan den disch, *dien Martha bereid had*, en zoo arbeidde ook Martha, zij het al door een dienst van lagere rangorde, voor haar Heiland en Heere.

XIII.

De Samaritaansche vrouw.

> Daar kwam eene vrouw uit Samarië om water te putten. Jezus zeide tot haar: Geef mij te drinken.
>
> *Joh.* IV : 7.

Er is niets dat sterker indruischt tegen onze gewone vroomheidsbegrippen, dan de geestelijke zorge, door Jezus aan de Samaritaansche vrouw van Sichar besteed.

Die vrouw zou, leefde ze in onze omgeving, bijna niet worden aangezien.

Reeds op zich zelf maakt de omstandigheid, dat deze vrouw vijfmaal gehuwd was geweest, geen al te gunstigen indruk. Dat een weduwe hertrouwt, is op zich zelf niet af te keuren. Tot tweemaal toe kan dit ook nog voorkomen, zonder ergernis te wekken. We willen niet zeggen, dat het ook niet een derde maal kan. Maar zooals hier *vijf malen*, en blijkbaar op nog matigen leeftijd, neen, dat mag men bij een weduwe zoo niet.

Maar het ergst was natuurlijk, dat ze, na ook dien vijfden man naar het graf te hebben begeleid, nu nog niet tevreden was met haar weduwlijken staat, en doordien er geen zesde huwelijksaanzoek kwam, nu maar met een zesden man buiten huwelijk was gaan leven.

Bovendien merkt ge aan geheel den toon, waarop ze met Jezus spreekt en met de andere inwoners van Sichar omgaat, terstond, dat het haar waarlijk niet aan de noodige vrijmoedigheid ontbrak. Veeleer geeft heel haar optreden den indruk van zekere vrijpostigheid, die aan het brutale grensde. Een vrouw, niet op haar mondje gevallen, en die reê en bij de hand, nooit verlegen is, wat ze zeggen zal, en daardoor haast iets schaamteloos kreeg.

Zulk een vrouw nu zouden we in onze omgeving allicht mijden; men zou er geen omgang meê willen hebben; en althans liefst niet met haar op straat gezien worden.

En toch beschikt Goddelijk bestel het zoo, dat aan deze lichtzinnige, wereldsche en praatzieke vrouw een verschijning te beurt valt, zooals de nobelste en braafste vrouw haar slechts benijden kan.

Dit nu geschiedde niet bij geval, als wist Jezus niet wie hij voor zich had. Dat bleek van achter wel beter. Jezus wist van meetaf, in wat onzedelijke positie ze verkeerde.

Jezus had haar dus zeer wel haar kruik kunnen doen vullen, en met gevulde kruik laten weggaan, zonder haar aan te spreken.

En toch, dit doet Jezus *niet*.

Jezus knoopt een gesprek met haar aan, en doet dit blijkbaar opzettelijk; want terstond geeft hij aan zijn gesprek een geestelijk-symbolische wending.

Eerst vatte deze vrouw dit niet. Zulke praatzieke vrouwen zijn toch meestal oppervlakkig. Maar Jezus hield aan. Jezus liet haar niet los. Telkens dringt hij dieper op haar hart en haar conscientie in. En ten slotte scheept Jezus haar niet af met een vermaan, om met haar zondig leven op te houden; maar geeft aan deze vrouw een der rijkste openbaringen, eerst over de aanbidding van den Vader in geest en in waarheid, en daarna over zijn eigen Messiasschap.

Een der diepstgaande onderwijzingen, die ons van Jezus' lippen bewaard zijn, gaf hij alzoo aan deze vrouw.

Iets wat te meer treft, omdat er uiteraard ook in die dagen wel teedere, vrome vrouwen in Israël zullen geweest zijn. En toch, deze is Jezus voorbijgegaan, en aan deze woelige vrouw uit Sichar schonk hij het rijke voorrecht van deze bijzondere ontmoeting.

Velen kwam dit dan ook zoo vreemd voor, dat ze, op grond van dat vreemde, het verhaal voor verdicht verklaarden. Natuurlijk een ongerijmde critiek. Alsof, zoo het verhaal verzonnen ware, iemand ooit door Jezus zulk een fijne, teedere openbaring zou hebben laten geven aan *zulk* een vrouw.

Zoo dicht geen verdichter.

Juist door het tegenstrijdige draagt heel dit verhaal dan ook het merk van waarheid op het voorhoofd, en kan het ons van rijke leering zijn.

En dat niet enkel om den inhoud van het gesprek, maar ook voor onzen omgang met menschen en voor de valsche inbeelding, die we soms van onze vroomheid hebben.

Juist die Samaritaansche vrouw toch toont ons, hoe bedriegelijk dikwijls onze indruk van menschen is. Wij zouden zulk eene vrouw zijn voorbijgegaan, als een vrouw aan wie toch niets te doen was; en Jezus brengt juist haar tot geloof en belijdenis.

Maar ook de inbeelding, die we soms van onze braafheid en vroomheid hebben, krijgt er een zoo harden slag door.

Met zulk een vrouw, die ieder met den vinger nawees, zou de Heiland zich toch niet inlaten; maar wel met mij, brave, vrome vrouw. Altoos de scheiding van het: Ga uit van mij, want ik ben heiliger dan gij.

Maar al zulke overleggingen maakt het breed verhaal van de Samaritaansche vrouw te schande.

De verkiezende genade blijft vrij en vrijmachtig. Het blijft een zoeken niet van rechtvaardigen, maar van het verlorene.

De vraag is maar, of de conscientie nog geraakt kan worden. En, God zij lof, dat kon ze, ook nog bij die Samaritaansche vrouw.

XIV.

De Kananeesche.

> En zie, eene Kananeesche vrouw uit die landpalen komende, riep tot hem, zeggende: Heere, gij Zone Davids, ontferm u mijner; mijne dochter is deerlijk van den duivel bezeten.
>
> *Matth.* 15 : 22.

Was de Kananeesche een *bekeerde* vrouw? Was het overgroot geloof, dat Jezus in haar roemde, het *zaligmakend* geloof?

Het verhaal zegt er *niets* van.

Al wat ons gemeld wordt is, dat ze geloofde in Jezus' wondermacht, en niet afliet, eer de zegen van die reddende macht aan haar kind ten deel viel.

Een geloof dus van datzelfde soort, waarvan Jezus sprak toen hij zeide: „Indien ge een geloof hadt als een mosterdzaadje, ge zoudt tegen dezen berg zeggen: word opgenomen en in de zee geworpen, en het zou aldus geschieden."

En er is dan ook sprake van brood voor de kinderkens, en van kruimkens voor de hondekens; en dat brood is de reddende wondermacht, waarmeê de Christus Israël zegende, en die kruimkens bedoelen iets van die reddende wondermacht, waarmeê de Kananeesche wil dat haar dochter begenadigd zal worden.

Van geestelijke genadewerking is alzoo in heel het verhaal geen sprake. En dat zij zelve een allerminst wedergeborene was, blijkt wel het overtuigendst daaruit, dat Jezus haar bij de Heidenen insluit en met de overige Heidenen onder de „hondekens" rangschikt.

Iets waardoor natuurlijk niet is uitgesloten, dat ze later, als vrucht van Jezus' wonderdaad, tot bekeering kan gekomen zijn; mits ge maar wel er op let, dat ze *hier* niet als een „geloovige" of „bekeerde" vrouw voorkomt, maar als een Heidensche vrouw, die begaafd is met een zeldzaam sterk wondergeloof, of wilt ge, geloof in Jezus' wonderbare macht.

En toch, al staat dit wondergeloof uiteraard beneden het zaligmakend geloof, omdat het zonder meer de ziel niet kan redden, daarom is toch ook dit geloof aan wondere uitredding een kostelijke gave van Gods gunste.

Want al spreekt er geen kennisse van zonde en ellende, en dus

ook geen kennisse van verzoening en verlossing uit, toch heeft zulk een geloof dit schoone en heerlijke, dat het aan de macht van den geest over het stof vasthoudt, en wel verre van in de aardsche middelen te verzinken, grijpt naar een reddende macht, die boven al het aardsche uitgaat.

Ze was niet alleen een Heidensche vrouw, maar zelfs een afstammelinge van die oude, booze, Kanaänietische volken, die Israël uit zijn landpalen verdreven had, en die toen over de grenzen van Phoenicië waren teruggetrokken. Haar afkomst had ze dus tegen zich; en de landpalen van Tyrus en Sidon, waarbinnen zij woonde, stonden geestelijk bijster laag.

Juist daaruit ziet men echter, hoe men in het wondergeloof van deze vrouw niet met een natuurlijk werk van den ouden mensch, maar zeer bepaaldelijk met een gave van uitwendige, algemeene genade te doen heeft. En ook hoe God de Heere er zich zelven in verheerlijkte, om deze aldus begaafde vrouw zijn lieven Zoon tegemoet te voeren, en bij deze ontmoeting èn zijn wondermacht èn haar ongemeen geloof, tot eere van zijn Naam en tot beschaming van Israël, te doen uitkomen.

En nu dit zoo schitterend uitkomt, heeft het tevens den heiligen bijsmaak, dat zij zich, zij het ook nog pas uitwendig, aan den Messias vastklemt, en dat er in haar roepen een conscientiekreet uit de Heidenwereld naar Jezus uitgaat, om te protesteeren tegen Israëls trotsche verbeelding, alsof Gods genade voor eeuwig tot Israël zou beperkt zijn.

En vraagt ge nu, waarop zulk wondergeloof zich richt, dan luidt het antwoord: niet op Gods genade, die van de zonde verlost, maar wel op zijn *almachtigheid* en op die Goddelijke *ontferming*, die verlost van onze menschelijke *ellende*.

En vraagt ge ten anderen, *hoe* er zich dit geloof op richt, dan moet geantwoord: Door het volhardend *gebed*; want wat die vrouw u leert is, dat ge in nood en dood moet *bidden*.

Wat die Kananeesche doet, is met open oogen *bidden*; en zóó bidden, dat ze niet aflaat en niet loslaat, en, door dien onweerstandelijken drang van haar gebed, triomfeert.

En al was dit nu geen gebed om een *geestelijk* goed, noch voor haar noch voor haar kind, toch toont die Kananeesche vrouw ons het *gebedsmysterie*.

Een gebed, dat geen oogenblik door twijfel geschokt wordt; een gebed dat toont, hoe ze bereid is, om zich voor Gods almachtig bestel tot op het diepst te vernederen; een gebed dat te vuriger wordt, naarmate de reddende genade toeft en uitblijft: en juist daardoor een gebed, waarop straks de verhooring gevolgd is.

Van wat Jacobus in den biddende noemt: „een baar der zee gelijk zijn", was in de Kananeesche juist het tegendeel te aanschouwen. Maar ook toont ze u, de Kananeesche, hoe rijke *gave*, zelfs hoe rijke gave van *geloof*, er in het hart van een onbekeerde kan gewerkt worden, zonder dat in zijn oog nog iets is van dat echte en geheel eigen geloof, dat Gods uitverkorenen het middel der zaligheid is.

XV.

Pilatus' Vrouw.

> En als hij op den rechterstoel zat, zoo heeft zijne huisvrouw tot hem gezonden, zeggende: Heb toch niets te doen met dien rechtvaardige, want ik heb heden veel geleden in den droom om zijnentwil.
> *Matth.* 27 : 19.

Het komt niet zoo zelden voor, dat een man van *harder* zin een vrouw van God ontvangt, die geroepen is, om door de *teederheid* van haar gemoedsleven zegenend en reddend op den man, dien God haar gaf, in te werken.

Ook bij Pilatus was dit zoo.

Hijzelf staat in de historie geteekend als een despotisch regent, die voor niets eerbied had dan voor macht en geweld, en zich ook tegenover de inwoners van Jeruzalem en de Samaritanen zoo telkens vergat, dat hij meer dan eens door zijn superieuren tot de orde werd geroepen.

Zijn zeggen tot Jezus: Weet gij niet dat ik macht heb u te kruisigen of los te laten, teekent zoo volkomen juist den dwingelandsgeest, die hem bezielde. En zijn besluit, om, nadat Jezus' onschuld daghelder gebleken was, hem toch te laten geeselen en kruisigen, was volkomen in overeenstemming met zijn niets ontziende, despotische natuur.

Maar zie, aan dezen geweldenaar had God de Heere nu blijkbaar een vrouw van zachter, teederder zin geschonken; en ook, een vrouw die haar roeping gevoelde, om, waar ze kon, temperend en verzachtend op haar man in te werken.

Ze was, gelijk uit Mattheüs' evangelie blijkt, een vrouw, die op haar man acht gaf; met hem meêleefde in de zaken van zijn ambt; en hem volgde in elke moeilijke beslissing waarvoor hij geplaatst stond.

Ook nu, nu Jezus' zaak voor Pilatus' rechterstoel was gekomen, haalt ze niet onverschillig de schouders op, om straks, als hij thuis komt, even te vragen hoe het afliep; maar ze stelt belang in dit rechtsgeding; ze informeerde er blijkbaar naar, wie die Jezus was; en

toen ze inzag, dat hier van schuld geen sprake kon zijn, was ze in zorge over haar man, dat hij zich aan dien Jezus allicht mocht bezondigen.

Met zulke gedachten vervuld, sliep ze in; en toen ze ontwaakte wist ze dat ze gedroomd had, en dat die droom haar benauwd had. Ze zei toch, dat ze veel *geleden* had om Jezus in haar nachtelijke sluimering.

Veel gissing naar wat die droom mag geweest zijn, leidt tot niets; en ook heeft het geen nut, om te verzekeren, dat het een door God rechtstreeks gewerkte droom moet geweest zijn.

Dit toch is wel *mogelijk*, maar het is allerminst *zeker;* want er staat niets van.

Ons houdende aan wat er staat, kunnen we dus alleen zeggen, dat deze vrouw, gelijk bij rijker gemoedslevens lang niet zeldzaam is, ook in haar droom worstelen bleef met diezelfde gedachte, die haar reeds wakende zooveel zorge had gebaard. Dat allerlei angstig voorgevoel haar had benepen, en dat dit voorgevoel zich in haar droomen in benauwende beelden en vormen had vastgezet. En dat ze, eindelijk uit dien droom ontwakende, door tweeërlei vaste overtuiging gekweld werd: ten eerste dat die Jezus *onschuldig* was, en ten anderen, dat haar man *ongeluk* over zich zelven en over zijn huis zou brengen, zoo hij zich nochtans, met verkrachting van het recht, aan dien onschuldigen Rabbi *bezondigde.*

Dat nu dit alles onder Gods bestel alzoo plaats greep, ontkennen we daarom niet. Eer gelooven we het vastelijk. Ook op die wijze heeft God de onschuld van den Man van smarte willen doen uitkomen. Alleen maar, Pilatus' vrouw is het waard, dat we ook op haar als de vrouw van Pilatus het oog vestigen. En dan voorzeker spreekt hier vrouwelijke teederheid en zorge, om haar man terug te houden van een gruweldaad, die de wrake Gods na zich zou sleepen.

Als zoodanige nu maakt deze Heidensche vrouw menige Christenvrouw beschaamd. Zij toch gevoelde haar *levensroeping* tegenover haar man, en dat lang geen lieven man; terwijl zoo menige Christenvrouw rustig voort leeft, als ware zelfs het besef van verantwoordelijkheid voor haar man in haar ziel nooit opgekomen.

Over en weder kunnen man en vrouw zoo machtig de een op den ander inwerken; en waar het deel der vrouw in de *teederheid* van het gemoedsleven ligt, begraaft ze haar talent, zoo ze deze zielskracht niet aanwendt, om zegenend op haar man invloed te oefenen.

Maar ook in den man van deze vrouw ligt voor zoo menigen Christenman een ernstige waarschuwing.

Engelen dalen niet meer neder; maar aan zoo menig man heeft God in een teedere, dieplevende vrouw een schutsengel op zijn levenspad meêgegeven, om hem terug te houden van wat een gruwel voor God zou zijn, en hem tot zachtere dingen te neigen.

Nu voelt ieder, hoe Pilatus, door zich tegen die teedere zorg van zijn vrouw in te verharden, zijn schuld verzwaard heeft.

En geheel datzelfde gaat immers nog door.

Wie als man zich tegen dien zegenenden, reddenden invloed van zijn vrouw verzet en aankant, blijft niet die hij is, maar *verergert* in de boosheid zijns harten.

XVI.

Herodias.

> En zij uitgegaan zijnde zeide tot hare moeder: Wat zal ik eischen? En die zeide: Het hoofd van Johannes den Dooper.
> *Marcus* 6 : 24.

Herodias was eene vrouw niet uit Israël, maar uit Edom; en het Esavitisch bloed beheerschte heel het geslacht der Herodessen.

De zedelijke gesteldheid was in deze prinselijke familie dan ook diep gezonken; iets wat niet het minste in Herodias zelve uitkwam.

Zij was gehuwd en *Herodes* was gehuwd; en toen heeft zij haar man en Herodes zijn vrouw verstooten, opdat zij saâm in schuldigen echt elkaar vinden konden.

Haar eigenlijke man was zekere prins Philippus, die, van zijn vader verstooten, op burgerlijken voet leefde. En toen nu Herodes, op een zijner reizen naar Rome, bij dit echtpaar logeerde, vatte zij voor hem en hij voor haar een misdadige liefde op; en Philippus werd voor zijn gastvrijheid met het schaken van zijn vrouw door zijn eigen prinselijken broeder beloond.

Maar natuurlijk, Herodes' eigen vrouw, een Arabische prinses, stond aan dit misdadig huwelijk in den weg; en toen wist zij Herodes te belezen om die onschuldige vrouw eenvoudig te verstooten, opdat zij Koningin in haar plaats mocht zijn.

En zoo geschiedde het dan ook.

Herodes verstiet zijn eigen vrouw, en Herodias hield, terwijl haar eigen man nog leefde, haar feestelijken intocht als Koningin in 's Konings paleis. En zoo kwam ook haar dochter, prinses Salome, die zoo fraai dansen kon, met haar naar de hoofdstad.

Zoo brak de geest van Edom almeer onder Gods volk door; en dat volk, zelf ontaard aan zijn voorvaderlijke ingetogenheid, bracht naar het Hof allerlei onzedelijke en zedebedervende toestanden over.

En al deze boosheid, en deze zonde, wierd als overgoten met den glans en den luister der vorstelijke hofhouding.

Slechts van één man weten we, dat hij den moed had, om zooveel ongerechtigheid te brandmerken.

Joannes zei het Herodes aan, dat die vrouw de vrouw niet van hem, maar van zijn broeder was, en dat hij haar dus niet in zijn paleis mocht hebben. En Herodes, bij wien meer zinnelijke verliefdheid, dan opzettelijke boosheid in het spel was, vond dat Joanneïsch protest wel onaangenaam, maar dorst er toch niet tegen ingaan. Zelfs zocht hij in andere dingen Joannes ter wille te zijn, als om zijn misdadig leven met Herodias te vergoelijken.

Maar zoo stond het met Herodias niet.

Zij, die uit eerzucht, en om de rol van Koningin te spelen, haar man, als van mindere conditiën, verlaten, en de Arabische prinses van Herodes had weggedrongen; zij *haatte* dien boetgezant, die Herodes in zijn conscientie greep. Want wie weet, hij mocht eens te veel naar Joannes luisteren; en wat sprak haar dan borg, dat ook zij niet Koninginne af werd!

Herodias was ook wel een zinnelijke persoon, maar bij haar diende de zinnelijkheid den trots van haar hart. Trots was haar eerste zonde; de zinnelijkheid slechts middel om aan dien trots te voldoen. En trots haat. En daarom broedde ze op moordgedachten. Eerst als Joannes weg was, zou haar Koninklijke eere veilig staan.

En nu kent ze Herodes. Ze kent hem in zijn zinnelijke zwakheden. Daar speculeert ze op. En nu ze misschien zelve reeds haar eerste fleur verloor om hem te boeien, misbruikt ze haar voorkind, Salome, om zijn zinnelijkheid te prikkelen. En zoo volvoert ze haar moordplan, en aldus komt Joannes in den kerker van Machaera tot zijn dood.

Om Vondel na te spreken, zou men hier, met een variant, kunnen vragen: „Wat kan de woeste eerzucht brouwen; wat is zoo schennig dat haar rouwt?"

En die dat wreede, booze plan rijpen deed, was niet een man, *maar een vrouw*. Herodias bij Herodes, zooals Izebel bij Achab. Beide malen de man ook slecht, maar de vrouw nóg boozer en slechter. En vooral beide malen de vrouw het verst gaande in haat, in bitteren, doodelijken haat tegen den Getuige des Heeren. Toen tegen Elia; hier tegen Joannes, den Elia des Nieuwen Verbonds.

En zoo is het vrouwenhart, als het zich ten kwade keert, nog. Ontwikkelt het vrouwelijk hart zich edel, dan geurt het zooals geen mannenhart kan. Maar ook, glijdt het af en verdoolt het, dan is het in zijn haat tegen de mannen Gods nog veel hartstochtelijker,

bitterder, doodelijker. Dan stoort het zich aan niets. Denk toch wat het was, haar eigen dochter te gebruiken om den zinnelijken lust van haar man te prikkelen, en dan haar kind te laten vragen om het hoofd van den Godsgezant!

En zoo is het nog.

Nog kunt ge in elken kring en bij elke groep het spoor der vrouw vervolgen; en altoos zult ge merken, als er haat tegen Christus en zijn trouwe getuigen uitgaat, dat een vrouw, ook al treedt ze niet op den voorgrond, toch er *achter zit*.

Ook hier dus Eva, die met Satan samenspant, om haar man tegen wat Godes is op te zetten.

XVII.

De boetvaardige Zondaresse.

> En zie, eene vrouw in de stad welke eene zondares was, verstaande dat hij in des Farizeërs huis aanzat, bracht eene albasten flesch met zalve.
>
> *Lucas* 7 : 37.

Zalving was in Israël een niet zoo ongewoon bewijs van hulde Ook het kussen der voeten kwam bij beroemde Rabbijnen niet zoo zeldzaam voor. En zoo ligt er ook niets vreemds in, dat aan Jezus *meer dan eens* deze toenmaals in zwang zijnde hulde bewezen is.

Misschien viel zulk een hulde der zalving aan Jezus zelfs meermalen ten deel; maar stellig berichten de Evangeliën ons van *twee* zalvingen. De eerste door de boetvaardige zondaresse, de tweede kort vóór zijn gevangenneming. Twee afzonderlijke gebeurtenissen, die men nooit had moeten verwarren. En ook moet men niet zeggen, dat die boetvaardige zondaresse Maria Magdalena was, want in de Schrift staat hier niets van, en ge mist elk recht, om van Maria van Magdala te zeggen, dat ze een publieke vrouw was geweest.

En dàt nu was deze boetvaardige zondaresse wel. Het was waarschijnlijk te Naïn, dat zij publiek als ontuchtige vrouw had gezeten, en heel de stad door als „de zondaresse" bekend stond. Als zoodanig was ze dus een verachtelijk schepsel, eene vrouw, die haar deugd en eere had weggeworpen, en gezonken was tot het laagste peil waartoe een vrouw wegzinkt, om haar lichaam voor geld veil te bieden aan wie tot haar kwam.

En zie, deze vrouw was nu door het diepaangrijpende woord van Jezus tot staan gebracht, had een wrevel tegen haar eigen liederlijke existentie gekregen, had aan haar diepzondigen handel een eind gemaakt, en komt daar nu bij Simon den Farizeër, een groot heer, bij wien Jezus aan tafel zat, binnenloopen, valt aan Jezus' voeten

neer, bevochtigt die met haar tranen, droogt haar eigen tranen af met heur haren, kust zijn voeten en zalft ze nu met zalf uit een allabaster flesch, die ze meê had gebracht.

Er is hier dus geen sprake van een flesch Nardus. Er is geen sprake van een breken van de flesch. Geen sprake van een uitgieten van de zalf over zijn hoofd. Al wat *deze* vrouw doet is, Jezus' voeten bevochtigen, afdrogen, kussen en zalven met zalf uit een allabaster flesch. Een zalf, die ze waarschijnlijk uit haar vroeger zondig leven had overgehouden, omdat juist deze zondaressen de geur van zulk een zalf plegen te misbruiken.

Ook hier staat ge dus weer voor datzelfde raadsel, dat het sterkst uitkomt als Jezus tot de aanzienlijke heeren en dames van Jeruzalem zegt: De hoeren en de tollenaars zullen u voorgaan in mijn Koninkrijk. Want ook deze vrouw was in letterlijken zin *een hoer* geweest; en toch wordt de eerzame Simon uitgeworpen en zij aangenomen, omdat ze meerder liefde had; en die meerdere liefde verklaart Jezus daaruit, dat haar meer was vergeven, omdat ze in zwaarder zonde gevallen was.

Een voor ons besef uiterst hachlijk standpunt, en waarin ge toch uw Heiland niet moogt weerspreken. Gelijk Hij het uitsprak, zoo is het. Die diep gezonkene, en daarom door heel de stad verachte vrouw, stond hoog boven haar „algemeen geachten" stadgenoot Simon.

En toch biedt juist haar zalving en wat Jezus daarbij sprak ons den sleutel, om althans iets van dit mysterie te leeren verstaan.

Deze vrouw toch had blijkbaar een zeer sympathetisch, warm karakter. Ze behoorde niet tot die stroeve, in zich zelf teruggetrokken naturen, die u zoo hard aandoen.

De tranen overstelpen haar. Ze maakt Jezus' voeten nat met haar tranen. Ze rukt heur haarvlecht los en droogt er haar tranen meê weg. Ze drukt Jezus kus na kus op zijne voeten. En ze laat niet af, eer de geur van haar zalf van Jezus' voeten uitstraalt.

Jezus legt daar dan ook nadruk op. Wat hij in haar waardeert is haar warme liefde, haar gloed en heilige sympathie, die hij overstelt tegen de afgemeten, vormelijke koelheid van den eerzamen Simon, een man die blijkbaar nooit uit zijn plooi kwam.

Juist hiermeê echter hangt het nu saam, dat juist zulk een vrouw sterker aan de verleiding bloot stond, om in zonde van zinnelijkheid te vervallen. Sympathie kan heilig, maar ze kan ook *onheilig* zijn, en het is juist die onheilige sympathie, die in zulke zondaressen tot zoo diepen val leidt.

Vrouwen van een stroef, koel temperament staan veel minder voor deze schande en deze zelfwegwerping van eigen eere bloot. En juist deze warme, sympathetisch aangelegde naturen hebben tegen de onheilige sympathie zoo harden strijd te voeren.

Maar grijpt nu Gods Almacht zulk een tot sympathie neigende vrouw aan, en baart Hij haar weder, en zet Hij haar warme sympathie uit het onheilige weer in het heilige over, dan ontwikkelt ook juist bij zulke personen, mits ze niet verhard zijn, de heilige sympathie des geloofs en der liefde zich zooveel guller en gemakkelijker.

En zoo vernedert God de Heere alle schepsel, opdat Hij alleen de Hooge en de Verhevene zij; u toeroepend, dat Hij zijn kinderen uit alle soort zondaren, zelfs uit de diepst gevallen zondaressen kiest, en dat ook gij, als ge verkoren zijt, niet anders dan als *zondaar* met deze zondaressen geroepen wordt.

XVIII.

Caiaphas' Dienstmaagd.

> En Petrus zat buiten in de zaal; en een dienstmaagd kwam tot hem, zeggende: Gij waart óók met Jezus den Galileër.
> *Matth.* 26: 69.

Tot den huisstoet van Caiaphas, als Hoogepriester, behoorden ook een zeker aantal *dienstboden*, waarvan we er twee wel niet bij name, maar dan toch in haar optreden kennen.

Het is toch niet toevallig, dat van beide deze dienstboden juist *hetzelfde* bericht staat.

Eerst staat van de ééne, dat toen Petrus in den voorhof stond, ze er lust aan had, hem te plagen, door te zeggen, dat ook hij van Jezus' discipelen was. En onmiddellijk daarop volgt, dat die andere dienstbode, toen Petrus in een ander deel van den voorhof ging staan, precies evenzoo deed. Niet bij afspraak. Niet omdat de eene de andere nadeed. Maar omdat het zoo in beider manieren lag, misbruik te maken van haar positie.

Stel u de zaak toch wel voor.

Het was nog in den nacht. De haan had zijn morgengekraai nog niet doen hooren. En ieder in de buurt en in het hoogepriesterlijk paleis merkte wel, dat er iets bijzonders aan de hand was. Waarom toch zou anders alles zoo bijster vroeg in rep en roer zijn geweest, en waarom zou men al de leden van het Sanhedrin midden in den nacht hebben saamgeroepen?

Ook die dienstboden van den Hoogepriester, die niet naar bed waren geweest, en de nachtelijke vuren in den voorhof moesten

brandende houden, wisten dus zeer wel, dat Jezus geen gewoon gevangene was, en dat het om een doodvonnis ging.

Ze konden dus zeer goed gevoelen, dat Petrus voor niets zoo bang was, dan om als discipel van dien Jezus ontdekt te worden. En ook ze konden zeer wel begrijpen, dat alleen liefde en verkleefdheid aan Jezus hem er toe bracht, om zich in den voorhof te wagen.

Denkelijk heeft Petrus zijn kleeding wel wat gewijzigd, zijn gelaat half verborgen, en zich achter anderen half schuil zoeken te houden.

Maar het vrouwelijk oog, juist door dat schuwe in zijn houding geprikkeld, drong toch door die halve vermomming heen, en zag al spoedig, dat het Petrus was. En zie, in plaats van nu uit eerbied voor zijn gehechtheid aan Jezus, of ook maar uit menschenliefde, hem te sparen, heeft eerst de eene, en daarna die andere dienstbode, er lust in om hem te plagen, hem te verraden, en juist datgene uit te brengen, wat Petrus het minst gaarne ontdekt zag.

Beider woord was hem een dolksteek in het hart.

En nu is die booze plagerij onschuldig bevonden?

Integendeel, ge weet hoe beider plaagachtige taal den Apostel des Heeren tot de grootste en bitterste zonde zijns levens verleid heeft; en hem gevangen heeft in de verloochening van zijn Heiland; ten laatste zelfs met vervloeking.

Hadden ze dat nu bedoeld?

Och neen, ze vierden alleen hun lust bot, om interessant te zijn; om alles te durven zeggen; en zich te vermaken ten koste van wie door haar woord in verlegenheid werd gebracht.

Juist wijl ze in zoo aanzienlijken dienst dienden, achtten ze, dat iets van de hoogheid van het huis ook op haar afstraalde. Omdat ze dienstboden van den Hoogepriester waren, dachten ze dat haar in den voorhof het hoogste woord toekwam.

En die ijdelheid, niets dan die ijdelheid van de babbelzieke vrouw, brengt de betere opwelling in haar hart tot zwijgen, dooft alle medegevoel met dezen vriend van den gevangene uit, en doet haar behagen scheppen in den doodsangst die over Petrus' gelaat trekt.

Nu zullen die dienstboden hoogstwaarschijnlijk niet het minste besef hebben gehad van de schuld, waaraan ze zich bezondigden.

Denkelijk hebben ze later nog braaf om Petrus' angst en onbeholpenheid gelachen, en er zich op laten voorstaan, dat ze hem zoo flink ontdekt en zoo dapper ontmaskerd hadden.

En met dien lach der zelftevredenheid zijn ze over haar zonde heengegleden. Zij lachend, terwijl Petrus weende, bitterlijk weende in zijn diep berouw.

Maar daarmede was haar zonde niet uitgedelgd, en is ook nu de

zonde niet verzoend, die ook thans nog zoo vaak door praatachtige en beuzelzieke dienstboden begaan wordt.

Dat praat er dan maar op toe. Dat lacht en ginnegapt. Dat heeft er lust aan, om iemand in verlegenheid te helpen.

En als dat dan lukt, heeft men schik.

Maar men denkt niet aan het zeer, waarmeê men gekwetst heeft, noch aan de zonde, waarin men door zoo schuldig gepraat, even-als Petrus, zoo nu nog zijn naaste vaak verwikkelt.

XIX.

Saffira.

> En een zeker man met name Ananias, met Saffira zijne vrouwe, verkocht een have, en onttrok van den prijs, ook met medeweten zijner vrouw.
>
> *Hand.* 5 : 1 en 2a.

Saffira is door God gedood als straf voor haar onoprecht en valsch bestaan.

Zult ge nu daarom zeggen, dat Saffira zoo buitengewoon slecht was, dat ze ook uit uw Kerk als een uitvaagsel zou worden uitgeworpen?

Dien indruk geeft althans het verhaal der *Handelingen* niet.

Volgens dat verhaal was ze een gehuwde vrouw, die met haar man Ananias op goeden voet leefde; want ze deden blijkbaar alle dingen saâm. Ook was Saffira, evenmin als haar man, iemand die in het wereldsche leven opging, want ze hadden zich openlijk aangesloten aan de gemeenschap der Apostelen. Ze hadden gebroken met het Jodendom en kleefden Christus aan.

En niet dat ze het bij woorden lieten. Integendeel, ze waren menschen van de *daad*, en deden wat menig algemeen geacht Christen misschien nog nooit gedaan heeft: Ze verkochten een deel van hunne bezittingen, om er een gift aan de Apostelen van te maken, hetzij dan voor de armen, hetzij voor den publieken dienst.

Altemaal kostelijke dingen dus, die Saffira in een gunstig daglicht stellen, en eer *voor* dan *tegen* haar pleiten.

En waarom werd ze dan toch door God *gedood*? Waarom anders, dan enkel omdat ze *valsch* voor God stond?

Er was in de Jeruzalemsche Kerk toen ter tijd een stemming opgekomen, die los van het aardsche goed maakte, en er toe deed neigen, om alle bezit feitelijk gelijk te maken.

Die stemming nu was, afgezien van de uitkomst waartoe ze geleid heeft, in haar oorsprong heilig, want er sprak losheid in van den Mammon en liefde voor de broederen.

Maar gelijk het bij het opkomen van zulke geestesstemmingen meer gaat, niet ieder wordt er door aangetrokken, en toch willen allen er aan meêdoen.

En dit was het, wat ook Ananias en Saffira heeft verlokt.

Zij waren blijkbaar nog *niet* geheel van het aardsche goed losgemaakt, en in hen sprak de liefde voor de broederen nog *niet* in die mate, dat ze *te veel* van hun vermogen willen laten varen.

Nu, wie zou hun dit tot zonde hebben gerekend? Zegt Petrus zelf niet: „Gebleven zijnde, was uw goed niet het uwe?"

Maar, en nu begint het onoprechte, ze vinden die geestdrift, dat enthousiasme in de anderen, toch wel aantrekkelijk. Ze hooren met lof spreken van dezen en genen, die een huis of een akker te gelde heeft gemaakt. En nu prikkelt het hen, dat men *hen* in die lofspraak nog niet kan opnemen. Veeleer is het, of de anderen, die weten dat ook zij een akker hebben, hen verwijtend aan dien akker herinneren.

En nu komt het denkbeeld op, om ook *hun* akker te verkoopen. Ze willen dien akker niet houden. Die akker verwijt hun. Zoolang ze dien akker houden, staan ze in de Kerk als onvrome menschen bekend. En zoo rijpt er een besluit, dat die akker weg moet. Niet wijl ze er los van zijn. Integendeel. Veel liever hielden ze hun akker. En ook niet, omdat ze voor hun naaste zooveel over hebben. Die trek werkt gewisselijk niet in hen. Maar nu er zoovelen zijn, die hun goed voor de broederen verkoopen, willen zij niet *bekend* staan als stille potters, die alleen voor zichzelven zorgen.

En zoo wordt het dan tusschen man en vrouw afgesproken. Saffira, zoo zegt Ananias tot zijn vrouw, ge vindt het dus goed: de akker gaat weg.

En nu gaat de akker, en hiermeê glijdt hun een pak van het hart. Straks zal men ook van hen vertellen, dat ze hun akker verkocht hebben; en zoo is de steen des aanstoots verdwenen.

Edoch. . . . en hierin schrijdt de innerlijke onwaarheid tot *valschheid* voort, niemand hoeft te weten, hoeveel ze voor hun akker gemaakt hebben; maar in elk geval spreken man en vrouw af, om er een sommetje van achter te houden.

Natuurlijk niet *te veel*, niet *de helft*, want dan zou het in het oog zijn geloopen. En dat juist wilden ze niet. Het moest *den schijn* hebben alsof ze *alles* brachten.

En als dat nu maar gelukt was, waren ze in de wolken geweest. Zij, de vrome lieden, van wie heel de gemeente dacht, dat ze *alles* gegeven hadden, en dan toch thuis in hun kabinet nog een overwinstje om op te potten.

Alles dus *ongeestelijk* motief. Een *schijn* najagen in den weg der valschheid. En zoo zich zelf en de Kerk en, als het kon, God er bij, bedriegen.

En dát zondig zielsbestaan is toen met den dood gestraft.

Of Petrus toevallig den koopprijs was te weten gekomen, of dat God hem het had geopenbaard, doet er niet toe. Hij *wist* het, dat Saffira, en haar man, de Kerk en God bedrogen.

En nu toornt de apostel in de mogendheid des Heeren.

Heel dat weefsel van zucht naar vromen schijn en hebzuchtige berekening scheurt hij aan flarden.

En als ter waarschuwing voor de Kerk aller eeuwen, valt, na Ananias, ook Saffira dood ter neder, waarlijk niet om in te gaan in den vrede haars Gods.

XX.

Maria van Jeruzalem.

> En als hij alles overlegd had, ging hij naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, die toegenaamd was Marcus, alwaar velen te zamen vergaderd en biddende waren.
> *Hand.* XII. : 12.

Maria van Jeruzalem was een rijke weduwe. Iets wat daaruit blijkt, dat ze te Jeruzalem een eigen huis bewoonde, met een zaal groot genoeg, om er de geheele gemeente te ontvangen; en wel een huis, dat, als met een voorpoort gebouwd, tot de aanzienlijke huizen van Jeruzalem moet hebben behoord. Ook had ze een eigen dienstpersoneel, waarvan Rhodé, het meisje dat open moest doen, met name genoemd wordt.

Nu had deze Maria zich reeds vroeg bij den dienst des Heeren aangesloten. Ze was Christinne geworden, en ze beleefde de vreugde, dat haar zoon Marcus in den Dienst des Woords ging, door Paulus op zijn reis werd medegenomen, en nu nog tot alle Kerken Gods spreekt in zijn heilig Evangelie.

Doch houden we ons aan wat de Schrift ons als hoofdzaak van haar vermeldt: Ze was eigenaresse *van een huis*, en stelde dit huis *in den dienst des Heeren*.

Dat toch, tijdens de vervolging van Herodes Agrippa, de gemeente van Jeruzalem niet slechts toevallig dien avond bij haar aan huis vertoefde, maar geregeld daar kwam, blijkt uit het feit, dat Petrus, zoodra hij uit de gevangenis verlost was, om de gemeente te vinden, rechtstreeks op het huis van Maria toeliep, en daar aanklopte.

De gemeente van Jeruzalem bezat toen nog geen eigen kerkgebouw. Ze had eerst in een van de tempelzalen vergaderd; maar nu kon dit natuurlijk niet meer, want Herodes woedde booselijk.

En toen had Maria de deur van haar huis ontsloten; haar groote zaal gereed gemaakt; en daar is toen de gemeente van Christus saamgekomen om zich te sterken in den geloove, en ook nu, om voor den gevangen Petrus te bidden.

Vraag u nu even af, in hoeveel groote huizen thans vaak zeer groote vertrekken leeg staan, terwijl allerlei Christelijke vereenigingen en samenkomsten in onze groote steden dikwijls de pijnlijkste moeite hebben, om een bruikbaar lokaal te vinden.

En wie denkt er thans aan, om, als Maria, zijn eigen huis te ontsluiten, en den Christenbroeders of zusters een der zalen van zijn eigen huis aan te bieden! Niet te verhuren, maar aan te bieden. Aan te bieden niet als een weldaad, maar als een genot dat gij zelf smaakt, van alzoo de ongebruikte zaal te stellen in den dienst van uw Heere.

Dan vindt men zijn huis te deftig, zijn huisversiering te kostbaar, zijn tapijten en meubelen te sierlijk, om ze aan zulk een ontreddering te wagen. En als men dan zijn zalen leeg laat staan, en een drie gulden per jaar geeft om zulk eene vereeniging te steunen, acht menig Christen in onze dagen zich reeds aan een exces in barmhartigheid te hebben schuldig gemaakt.

Vooral voor weduwen, die na den dood van haar man, en het uit huis gaan van haar kinderen, in een groot huis eenzaam achterblijven, spreekt daarom het schoone voorbeeld van Maria zoo sterk.

Wat doen ze met die groote huizen, en in die huizen met die onbewoonde vertrekken en holle, doode zalen?

Kon er niet in die doodsche stilte leven, in die holheid bezieling worden aangebracht, zoo men zijn huis ontsloot voor samenkomsten in het gebed, voor samenkomsten met het oog op allerlei Christelijke werkzaamheid? En hoe heerlijk zou het dan niet zijn, als de doodsche stilte werd afgebroken door vriendelijk orgelgeklank, waarbij de stem der zangers het psalmlied ruischen deed.

En nu zeggen we niet, dat dit thans *nooit* geschiedt. God zij lof, ook nu zijn er nog wel broeders en zusters met name te noemen, wier huis een open hof voor Gods volk is, en die woekeren met elke plek in hun woning, als die in den naam des Heeren kan gevuld worden.

Neen waarlijk, de Maria's van Jeruzalem zijn nog niet uitgestorven.

Maar toch, ze zijn te weinige.

Er wordt nog te veel gehuurd, waar in Christenwoningen gansche

zalen leeg staan. Het *geld* doet nog te veel, en de *liefde* te weinig.

En dit nu moest niet zoo zijn, want geld maakt koud, en de liefde verwarmt. Wat ge huurt, gaat buiten het hart om; en wat uit liefde gegeven wordt, sticht reeds door de daad zelf.

En zeg nu niet, dat zulk ontvangen in uw huis u zooveel moeite berokkent; dat alles dan vuil wordt; en dus weer gereinigd moet en aan kant gezet. Want immers Maria was ook een huisvrouw, die al deze bezwaren gekend en toch ze uit liefde voor haar Heere en voor de broederen overwonnen heeft.

Of werpt ge tegen, dat ge zelve wel zoudt willen, maar dat het u moeite met de dienstboden geeft, zie dan maar op Rhodé, en let er op, als dat meisje de deur voor Petrus open doet, of ge dan iets anders in haar stem en doen merkt, dan innige, hartelijke blijdschap, dat ze met heur meesteresse meê mocht werken, om de Kerke Gods te dienen.

Eer omgekeerd, juist door zulk een moeite uw dienstbode aan te doen, wint ge ze, in plaats dat ge ze afstoot.

En dienstboden, waarmeê het anders is, hooren in een Christendienst niet thuis.

XXI.

Rhodé.

> En als Petrus aan de deur van de voorpoort klopte, kwam eene dienstmaagd vóór om te luisteren, met name Rhodé.
> *Hand.* 12: 13.

Van Rhodé staat niet veel opgeteekend, maar toch spreekt de ééne trek, die van haar bericht wordt, sterk genoeg, om haar een plaats te geven in de heilige traditiën der Christenheid.

Wat haar belangrijk maakt is haar *stand als dienstbode.*

Ze diende bij Maria de moeder van Marcus, die te Jeruzalem een eigen huis bewoonde, en de eenige trek, die van haar staat opgeteekend, is haar houding, toen de heilige apostel Petrus, door een wonderdaad Gods uit de gevangenis verlost, in het nachtelijk donker aan Maria's huis aanklopte.

Bij die gebeurtenis komt Rhodé even voor den dag, om onmiddellijk daarna weer te verdwijnen en voorts merkt ge niets meer van haar.

Maar al treedt ze slechts even op den voorgrond, toch is haar houding op dat ééne oogenblik teekenend genoeg, om ons een blik in haar positie en karakter te gunnen.

En waar we nu uit die eerste geboortedagen van het nieuwe leven der Christenheid zoo bijna niets, zoo weinig vooral van haar huis-

lijk karakter weten, is het uiterst belangrijk, hier die dienstbode te zien optreden, en een blik te kunnen slaan in haar positie en karakter.

En dan springt drieërlei in het oog.

Vooreerst, dat ze *geestelijk met haar vrouw, bij wie ze diende meêleefde.*

Bij Maria vergaderde de kleine gemeente aan huis om te bidden. Lang na middernacht waren de Christenen van Jeruzalem daar nog bijeen, om God den Heere te smeeken, of het leven van Petrus mocht gespaard worden. En toen, op dat oogenblik, toen allen op de knieën lagen om voor Petrus te bidden, verscheen de apostel zelf op eens, als vrij man, aan de voorpoorte van Maria's woning en klopte, om ingelaten te worden.

Nu was het Rhodé, die dit het eerst merkte, en die door geheel haar houding toonde, hoe hartelijk ze in de nooden en angsten die om Petrus geleden waren, meêleefde, en meêleefde dus ook in de blijdschap door zijn verlossing.

Dat staat er duidelijk, want bij het hooren van Petrus' stem werd ze zoo aangedaan, dat ze naar binnen liep om het te zeggen, en een ieder haar aanzag of ze raasde.

Kennelijk was ze dus geen loondienaresse, die alleen om het geld haar diensten aanbood, maar een dienstbode die denzelfden Christus beleed, één geestesleven met Maria doorleefde, en deelde in het lief en leed van Gods Kerk.

En staat Rhodé reeds hierdoor zoo hoog, omdat niets zoozeer een dienstbode verheft, als het trouwe samenleven met haar volk in het leven voor een hooger doel in Gods kerk, die vrome trek krijgt, in de tweede plaats, nog hooger waarde *door de flinkheid waarmeê ze haar dienst waarneemt.*

Ze is niet een vroom zusje, dat het werk sloffen laat en voor haar taak onberekend is; maar ze staat als trouwe dienstbode op haar post.

Natuurlijk was zij liever binnen geweest, om met de anderen neer te knielen en te bidden.

En toch blijft ze buiten, omdat haar plicht haar roept, om voor het huis te waken.

Maria's huis lag blijkbaar door een voorhof van de straat gesch den, voor die straat was een muur, en in dien muur de voorpoort.

En nu is, terwijl de gemeente binnen in de zaal ligt te bidden, Rhodé op haar post om die voorpoort te bewaken.

Ze verstaat het, dat *geen* vroom gebed ooit *on*vroom plichtverzuim kan goed maken.

En wat in de derde plaats in Rhodé boeit, is *haar warmte van hart.*

Ze begaat een dwaasheid, door Petrus niet dadelijk open te doen, maar eerst naar binnen te loopen.

Een vrouw van kalme, koele, minder bezielde natuur, zou eerst de deur hebben ontgrendeld, Petrus hebben ingelaten, en dan eerst naar de zaal zijn geloopen om het te zeggen.

Maar Rhodé is een natuurkind.

Haar eerste opwelling is voor Maria en al het volk Gods, dat daar voor Petrus ligt te bidden, en zie, Petrus staat aan de voorpoort.

En nu denkt ze om niets, maar geeft aan die opwelling van haar hart toe, en in *haar blijdschap*, zooals de Schrift zegt, loopt ze eerst naar binnen, en stoort aller gebed met haar uitroep: *Petrus klopt aan de deur!*

En eerst als ze haar nu eenparig voor halfwaanzinnig houden, en dus het bewijs moet geleverd, dat ze waarheid spreekt, dan, ja, loopt ze den voorhof weer door, ontsluit de poort en laat den apostel binnen.

XXII.

Dorkas of Thabítha.

> En te Joppe was een zekere discipelin met name Tabítha; hetwelk overgezet zijnde is gezegd Dorcas. Deze was vol van goede werken en aalmoezen die zij deed.
> *Hand.* 9 : 36.

De wijze, goeddoende edele vrouw van Joppe, die Petrus uit de dooden heeft opgewekt, heette niet Dorkas, maar Thabítha. Ze was van geboorte geen Grieksche, maar een Joodsche vrouw. Toen Petrus haar in het leven terug riep, zei hij niet: Dorkas, maar: *Thabítha, sta op!* Alleen staat er in het verhaal bij, dat Thabítha, overgezet zijnde, beteekent Dorkas, een Grieksch woord voor een hinde of ree.

Toch is er niets aan te doen, om voor den vertaalden naam weer haar eigenlijken naam in de plaats te stellen. *Dorkas* heeft door de vele vrouwenvereenigingen die zich met dien naam tooiden, nu eenmaal burgerrecht gekregen. Ten slotte is Dorkas zelfs een vaste naam voor zulke vereenigingen geworden. We hebben van avond „Dorkas," zegt alleen, dat men s'avonds bijeenkomt om voor de armen te naaien.

En dit mag, want Thabítha is nu eenmaal *de* vrouw, die, door Christus' geest bezield, het eerst in dit werk der liefde schijnt te hebben uitgeblonken.

Thans ligt er in het feit, „dat men voor de armen naait," niets vreemds meer. Zelfs verkreeg die edele bezigheid allengs zulk een aantrekkelijkheid, dat ook in volslagen ongeloovige kringen deze nobele usantie doordrong.

Maar in oude tijden was dit heel anders. Teederheid jegens de armen, denk maar aan den armen Lazarus, kende men zelfs onder Israël toen lang niet zoo meer als in de dagen van Salomo. En onder de heidenen stond het nog veel boozer.

Het eerst is dan ook in Jeruzalem, door de machtige werking van Christus' geest, de echte, eigenlijke liefdesdrang, om mild en ruim *en van harte* voor de armen te zorgen, doorgebroken.

En waar dit te Jeruzalem *in het algemeen* plaats greep, was het te Joppe, vlak bij Jeruzalem, dat deze edele barmhartigheid nog den teederder vorm van persoonlijke verzorging, ook door de zorge voor kleeding, aannam — en die meer bijzondere vorm blonk het eerst in Thabítha.

Wat Thabítha voor de armen deed was terugslag op het woord van Jezus: In die dagen zal ik tot u zeggen: Ik ben naakt geweest en gij hebt mij gekleed. Niet dus uit Thabítha, maar uit Jezus' woord is deze beweging der liefde uitgegaan, die nu reeds achttien eeuwen lang zooveel duizenden behoeftigen in de zorge voor hun kleeding hielp. Hij, uw Jezus is het, die door den wonderen Goddelijken invloed, die van heel zijn persoon, en met name van zijn Kruis, in de harten uitstraalde, het menschelijk hart ook tot deze barmhartigheid bewogen heeft.

Zijn eigen gewaad heeft hij zich van het lichaam laten nemen, en naakt en uitgetogen heeft hij aan het kruishout gehangen, niet enkel opdat hij zich met het kleed zijner gerechtigheid zou dekken, maar ook opdat hij de naakten en in lompen omdolenden kleeden zou met *menschelijk* gewaad.

De opwekking van Thabítha uit de dooden erlangt in dit verband dan ook de beteekenis, dat de Heere door dit aangrijpende wonder zijn Goddelijk zegel gezet heeft op deze teederder armverzorging, gelijk ze door Thabítha is ingewijd.

Thabítha *leefde* blijkbaar voor deze echt-Christelijke philantropie. Ze stelde er haar middelen beschikbaar voor. En ook, ze gaf niet maar nu en dan iets weg, maar ze wijdde aan dezen heerlijken arbeid haar levenskracht, want er staat, dat ze *vol was* van goede werken en aalmoezen, die ze deed.

Haar krankheid en haar sterven maakte in de schoone havenstad dan ook blijkbaar sensatie. Vooral in zulk een havenstad had men destijds, toen de scheepvaart nog zooveel meer offers aan menschenlevens vergde dan thans, altoos een menigte vrouwen, die haar man op zee verloren hadden. En het was over deze vrouwen vooral, dat Thabítha zich had ontfermd.

En nu, te midden dezer sensatie, komt plotseling aan het licht,

wat kostelijke vrucht uit dit werk der liefde ook *geestelijk* rijpt.

Liefde heeft wederliefde ontstoken; en had Thabítha zich in liefde naar die weduwen gekeerd, in het hart dier weduwen is omgekeerd teedere liefde voor Thabítha ontvonkt.

En niet maar om het verlies dat dreigt, maar reeds omdat ze Thabítha lief hadden, komt aan die vrouwen de traan in het oog en vindt Petrus, als hij te Joppe komt, ze weenende om haar lijkbaar staan.

Hier is de naijver, de haat, de schreiende zelfzucht, die stand van stand vervreemdt, door Christus overwonnen.

Er is een kracht des eeuwigen levens in dit kleine stedeke ingedaald, en die hooge Goddelijke kracht heeft aardschen nood gelenigd, het geld vruchtbaar in zegen gemaakt, en rijk en arm in liefde en innige gehechtheid saamverbonden.

En daarom strekt Thabítha's naam dan ook veel verder dan die dusgenaamde Dorkasvereenigingen.

In Thabítha spreekt zich het beginsel uit, waaruit elke Diaconie, waaruit alle Christelijke philantropie moet leven. Het wijst aan de vrouw zonder levenstaak haar schoone roeping.

En ook, het toont ons, langs wat weg alleen de vloek van de armoede in naam van Jezus kan worden geheiligd.

XXIII.

Maria van Rome.

Groet Maria, die veel voor ons gearbeid heeft.
Rom. XVI : 6.

In het slot van zijn brief aan de Kerk te Rome, zendt Paulus zijn apostolischen groet aan niet minder dan ruim twintig met name genoemde personen, en onder deze aan zekere Romeinsche vrouw, die waarschijnlijk bij haar Doop den naam van Maria had aangenomen, en van wie hij zegt: „Groet Maria, die veel voor ons gearbeid heeft."

De eere dezer vermelding deelt deze Maria met een andere Romeinsche vrouw, die Persis heette; en van wie Paulus eveneens schrijft: „Groet Persis, de beminde zuster, die veel gearbeid heeft in den Heere."

Latere Godgeleerden lazen hierin, dat Maria en Persis als vrouwelijke Evangelisten waren opgetreden, zooals men thans almeer in Amerika, en bij het Leger des Heils, de vrouw gebruikt, om propaganda te maken.

Voor dit zeggen blijft men echter alle bewijs schuldig. Er staat in Rom. XVI geen woord van.

Toch is ook de opvatting van onze kantteekenaren weer te eng; die onder dit arbeiden niets anders verstaan, dan dat Maria hen zou hebben geherbergd of hun andere huislijke diensten zou hebben bewezen, gelijk Martha te Bethanië.

Vooral uit wat Paulus van Persis zegt, dat ze *in den Heere* gearbeid heeft, spreekt iets meer.

Niet dat ze diaconesse was; dan toch zou het anders zijn uitgedrukt; en ook niet dat ze als spreekster optrad; wat door Paulus niet zou zijn geprezen, maar afgekeurd. Edoch, wel dit, dat ze op allerlei wijze haar invloed als vrouw gebruikt heeft, om de zake des Heeren te bevorderen.

Al kan men nu aan zulken arbeid geen bepaalden naam geven, toch reikt juist deze verborgen invloed soms zeer ver.

Vooral de vrouw van zekere positie heeft, als ze met talent begaafd is, allerlei gelegenheden en middelen te harer beschikking, om, bijna ongemerkt, een zaak tegen te staan, of ook een zaak te bevorderen.

Ze oefent dan invloed op haar man, en op de omgeving van haar man. Op haar kinderen en op de familiën, waarin haar kinderen speelnoten vinden. Ze werkt meê of tegen door haar vriendenkring, door haar geburen, door haar vriendelijk of afstootend woord.

Maar ook afgezien van den invloed, die bijna onopzettelijk van haar uitgaat, oefent ze soms dien invloed meer rechtstreeks.

Er waren toen bekeerde vrouwen, die met Heidensche mannen gehuwd waren, en daardoor een bang leven hadden. Er waren bekeerde dienstmaagden, die in Heidensche families gedrukt werden. Er waren kinderen, die om hun ouders den Doop niet durfden ondergaan. Er waren gevangenen, wien een hard vonnis om des Evangelies wille dreigde. Er werden lasterlijke geruchten uitgestrooid. De toegang tot menig gezin was voor de predikers afgesloten. En in al zulke gevallen nu konden vrouwen van invloed en positie als deze Maria, of ook Persis, zoo ongelooflijk veel doen, om het kwade van Gods Kerk af te keeren.

Men gevoelt dit het beste, als men nagaat hoeveel kwaad zulke vrouwen, soms tot in het gezin van leeraars, brouwen, als zij vijandig staan.

Welnu, in dien zin zij het dan verstaan, dat deze Maria van Rome zooveel gedaan had voor Gods Kerk, zooveel gearbeid had in den Heere; ook al nemen we gaarne aan, dat ze ook door gulle gastvrijheid en door het inzamelen van gelden de Kerk te hulpe kwam.

Juist daarom echter mag ook de type van deze Maria niet te loor gaan. Ze was heel anders dan Maria van Bethanië, heel anders

dan Maria de apostelmoeder, heel anders dan Maria van Jeruzalem. Ze openbaart een eigen kracht, en een kracht, die *steeds* in de gemeente Gods werkzaam moet zijn.

Een vrouw die Jezus waarlijk liefheeft, moet al het hare op zijn altaar offeren, en dus ook den invloed, waarover ze als vrouw van positie beschikt.

Jezus heeft er recht op, dat, waar zoo menige vrouw, die hem *niet* liefheeft, al haar vrouwelijken invloed bezigt, om zijn gemeente te *schaden*, die andere vrouwen, die hem wèl aanhangen, dan ook haar invloed krachtdadig aanwenden, om den bloei van zijn heilige zaak te *bevorderen*.

Ook hier schuilt een talent, dat maar al te dikwijls in de aarde wordt begraven; een gave die niet opgewekt wordt; een kracht die slaapt.

De vrouw behoeft daarom niet uit haar huis te loopen, noch ook zich af te sluiten van de wereld. Maar wel kan ze uit liefde voor haar Heiland er op zinnen, hoe ze in heel haar omgeving, op ouderen en jongeren, in zal werken, om alle dingen wel te schikken voor haar Heere.

Maria was daarom nog volstrekt niet, wat men in slechten zin een intrigante noemt. Alle loosheid blijve steeds buitengesloten. Maar gelijk de vrouw, als het belang van man of kind op het spel staat, soms zoo vindingrijk is en energiek optreedt, zoo ook moet ze voor de zaak haars Heeren arbeiden, door alle toetsen van het klavier te bespelen, waarover ze in hare omgeving beschikt.

XXIV.

Loïs.

> Als ik mij in gedachtenis breng het on veinsd geloof dat in u is, hetwelk eerst gewoond heeft in uwe grootmoeder Loïs en uwe moeder Eunice, en ik ben verzekerd dat het ook in u *woont*.
>
> 2 *Tim.* 1 : 5.

Loïs is de *grootmoeder*. Zij wijst ons op de eigenaardige beteekenis, die een grootmoeder in het familieleven heeft; ook in geestelijken zin.

Loïs was een geloovige vrouw geweest. Toen Paulus zijn tweeden zendbrief aan Timotheüs schreef, was ze waarschijnlijk reeds overleden. Hij zegt toch, dat het ongeveinsd geloof in Loïs gewoond *heeft*.

Maar al is ze reeds voor kort of lang gestorven, de vrucht van haar leven werkt nog na. Blijkbaar toch stelt de H. Apostel zeker verband tusschen het geloof, dat nu in Timotheüs uitblonk, en dat vóór hem geschitterd had in zijn moeder Eunice, en vóór haar weer in Loïs.

Ge ziet hier drie schakels, die in elkaar gesloten liggen, en een geestelijke keten vormen. Drie geloofsopenbaringen in Timotheüs, in Eunice en in Loïs, en die drie met elkaar in verband gezet.

Achter die ineenschakeling nu van deze drie geloofsopenbaringen ligt de ineenschakeling van drie in het bloed verwante levens. Want ook in de geboorte was het geweest: Timotheüs uit Eunice, en Eunice uit Loïs.

Het geestelijke en natuurlijke leven loopt hier dus evenwijdig. De verwantschap des geestes dekt de verwantschap in het bloed.

Van kind op kind gaat het bloed over, en tegelijk als van ziel op ziel het geloof.

Niet natuurlijk, alsof Loïs aan Eunice, en Eunice aan Timotheüs het geloof had ingeplant.

Dat blijft Gods werk.

Maar bij de uitbrenging van het „ingeplant" geloof tot „dadelijk" geloof, had Loïs Eunice, en Eunice Timotheüs met den gloed van het eigen geloof gekoesterd.

Dit nu is de Verbondsgenade.

God de Heere kon even goed zijn uitverkorenen telkens in een ander huis, in een ander gezin, in een andere familie doen geboren zijn.

Maar in den regel doet Hij dit niet.

Soms wel; als er zijn die uit een wild gezin tot Christus komen. Maar niet in den regel. De regel is, dat de uitverkorenen geboren worden in een gezin, waar reeds een moeder of grootmoeder is, die God óók uitverkoor.

Zoo omsnoert Hij zijn verkorenen met de Verbondsgenade, eerst inwendig, dan uitwendig. Dit schittert dan in den kinderdoop. Het bezielt de Christelijke opvoeding. Het heiligt het Christelijke familieleven. Het bezegelt de Christelijke familietraditiën. Het Calvinisme tegenover het Methodisme. Want dát juist is de fout van het Methodisme, dat het noch met Eunice, noch met Loïs rekent, en Timotheüs apart bekeeren wil, buiten dien familieband om.

En daarom is deze herinnering van Paulus aan Eunice en Loïs zoo goud waard.

Ze vlecht een heiligen band ook om de geslachten, van ouder op kind en kleinkind.

Soms zelfs springt de verkiezing een geslacht over, zoodat wel grootmoeder en kleinkind, maar niet de daartusschen liggende moeder tot God bekeerd wordt. En dan waarlijk is de taak en roeping van grootmoeder voor haar kleinkind een geheel exceptioneele.

De vrucht, die ze dan niet bij haar eigen kind mocht zien, geeft God haar in haar kleinkind.

En zoo gaat toch de stroom der genade door.

Doch ook waar de moeder zelve God kent, heeft toch ook de grootmoeder nog een schoone taak.

Want, als uw kinderen uit huis en gehuwd zijn, kunt ge daarom nog volstrekt niet voor u zelve gaan leven.

Ook dan nog blijft er een Goddelijke roeping voor u èn tegenover uwe kinderen, èn tegenover de kinderen uwer kinderen.

Moeder heeft het dan veelal druk, is afgewerkt en moede. Maar grootmoeder leidt een rustiger leven. Heeft daardoor meer een uitdrukking van kalmte en hoogeren vrede. Ja, het is of van haar lippen het geloofsvermaan tot haar kleinkind, uit hooger oudheid, van het voorgeslacht, met het merk der eeuwen komt.

Zoo kan een grootmoeder geven, wat een moeder door haar jonger jaren en drukker leven nog niet geven kan. Niet om het jonge leven te dempen. Niet om moeder op zij te dringen. Niet om de kleinkinderen voor zich te eischen.

Neen, maar om de moeder en kinderen een hooger, een eigen zegen te brengen, zooals de vrouw van jaren, van rijper geestelijk leven, met haar éénen voet reeds in het graf, dat alleen kan.

XXV.

Eunice.

> Als ik mij in gedachtenis breng het ongeveinsd geloof dat in u is, hetwelk eerst gewoond heeft in uwe grootmoeder Loïs en uwe moeder Eunice, en ik ben verzekerd dat het ook in u *woont*.
>
> 2 *Tim.* 1: 5.

In de familie, waaruit de Heere Timotheüs aan zijn kerk schonk, heerschte heilige usantie en vrome traditie.

Tot in drie geslachten leeren we deze familie kennen. Eerst Timotheüs. Achter Timotheüs staat zijn moeder Eunice. En achter deze toont ons de H. Schrift het beeld van haar moeder Loïs.

En nu loopt door deze familie als een goudader het „ongeveinsd geloof." Een geloof, waarvan de apostel des Heeren betuigt, dat het eerst was in *Loïs*, toen uitkwam in *Eunice* en nu blonk in *Timotheüs*.

Zoo ging op kinderen en kindskinderen het geloof in dit begenadigd geslacht over. Niet, alsof de moeder het geloof aan het kind schonk, want het geloof is en blijft Gods gave. Maar zoo, dat het God beliefde zijn Genadeverbond in drie geslachten door dezelfde familie te laten loopen, en aldus den indruk van dat duurzame, vaste en blijvende te vestigen, waardoor in zulk een geslacht dan

het besef opleeft, dat het ook *als geslacht* geroepen is, om den naam des Heeren groot te maken.

Natuurlijk, Loïs wist vooruit niet, dat haar kleinzoon zulk een hooge plaats in Christus' kerk zou erlangen; en Euníce kon dit evenmin van haar zoon vermoeden. Maar Paulus wijst er Timotheüs toch op, dat zijn eigen plaats in Christus' kerk met dit geloof van moeder en grootmoeder in zeker geheimzinnig, geestelijk verband staat.

Zulk een geloof, dat, als ware het van geestelijken adel, in drie geslachten opklimt, trekt den apostel sterk aan, want hij zegt, dat hij naar Timotheüs verlangt, om met blijdschap vervuld te worden, als hij denkt aan die heilige geslachtslinie.

Minder nog het versch gewrochte, dan juist het aldus historisch gewortelde geloof, heeft voor Paulus, als Israëliet, een bijzondere bekoring.

Zoo drie opeenvolgende geslachten die ten hemel ingaan, vindt hij zeldzaam schoon. Om in te genieten.

Maar hierbij laat Paulus het niet.

Euníce, Timotheüs moeder, wordt toch niet alleen vermeld als tusschenschakel, maar de apostel wijst er ons ook op, wat ze als moeder deed, en hoe ze, mèt Loïs, in Gods hand het middel werd, om haar kind in vurig, innig geloof te doen opwassen.

Dat ge van *kindsbeen* af de heilige Schriften geweten hebt, is nu nog, zoo schrijft de apostel hem, voor u, o Timotheüs, een genade waarvoor gij uwen God zult danken.

Want ja, men kan zeer wel ook op later leeftijd als een brandhout uit het vuur gerukt worden. Ge kunt wel op voorbeelden wijzen van mannen en vrouwen, die eerst op zeer gevorderde jaren bekeerd en tot de Schrift gekomen, toch diep in de kennisse Gods zijn ingeleid.

Maar toch, dit blijven uitzonderingen.

Van kindsbeen af blijft altoos het best en het veiligst. In de kinderjaren het meest heeft het menschelijke hart en de menschelijke geest en het menschelijk bewustzijn die vatbaarheid voor diepe indrukken; die gemakkelijkheid van in zich opnemen; die sterkte van verbeelding en memorie; ook die buigzaamheid en plooibaarheid, en ook die gezonde naiviteit om in de Schriftwereld in te leven, en ze zoo in zich op te nemen, dat men er in woont en er in thuis is.

Dit voorrecht nu was ook aan Timotheüs te beurt gevallen, en daardoor was de kennisse der Schrift en de inhoud van het geloof er bij hem niet opgevernist, er niet als opgelegd en in de oppervlakte blijven hangen, maar met zijn leven en bewustzijn saamgegroeid en alzoo zijn eigendom geworden.

En dit nu dankte Timotheüs aan zijn moeder, aan Euníce, gelijk later Augustinus aan Monica.

Iets wat lang niet altijd zoo gaat; want er zijn moeders, ook onder de Christenen, die haar plicht in dat opzicht schandelijk verzuimen. Ja, er zijn kinderen Gods, die van achteren, helaas, klagen moeten, dat ze van hun moeder geen enkelen geestelijken zegen ontvangen hebben.

Maar dikwijls beschikt God de Heere dit toch anders en prikkelt Hij het moederhart tot die heilige activiteit, dat het tot in lengte van jaren, voor het besef van den straks bekeerden en tot God geroepen zoon, de zoetste en heiligste herinneringen achterlaat.

En dan geurt er in dezen geestelijken band iets zoo rijks en heerlijks, omdat de teederheid van de moederliefde dan geheiligd wordt door de liefde Christi, en de drang om haar kind tot den Heiland te brengen, verwarmd wordt door den zachten gloed van het moederhart.

Een moeder, die haar zoon niet maar gelijkenissen en verhalen uit den Bijbel laat lezen, maar haar lieveling in die Schrift het rijke volle beeld van haar en zijn Heiland laat bewonderen.

O, men klaagt thans zoo vaak, dat op meer gevorderden leeftijd vooral de zoons afvallen, maar is er ook geen plaats voor de klachte, waar toch onder ons de Euníce's zijn, die in het geloof rijk ontwikkelde moeders, die den gloed van heur eigen liefde voor Jezus, in het hart van haar kind wist over te storten.

Want zeker, ook op de vaders rust een hooge en heilige plicht, en komen dagen, dat vooral de krachtiger geest van den man den geest van de kinderen in het gezin leiden moet.

Maar toch, de man kan zoo moeilijk slagen, als de teedere zielsarbeid van de vrome, trouwe, biddende moeder niet is voorafgegaan.

Van kindsbeen af, wijst er zoo duidelijk op, dat moeders, o, zoo vroeg met haar kind moeten beginnen.

Neen, niet alleen om het vormen en manieren te leeren; niet alleen om zijn spijze gereed te zetten en zijn bedje te spreiden; maar veel meer nog, om haar kind in te leiden in de mysteriën Gods.

XXVI.

Jezabel.

> Maar ik heb *eenige* weinige dingen tegen u, dat gij de vrouw Izébel, die zichzelve zegt eene Profetes te zijn, laat leeren en mijne dienstknechten verleiden dat ze hoereeren en afgodenoffer eten. *Openb.* 2 : 20.

In de kerk van Thyatíre begon, reeds kort na hare stichting, de booze invloed van een Sibyl te werken.

De Schrift noemt haar met den naam van Jesabel, zonder dat hieruit echter met zekerheid valt af te leiden, of ze werkelijk dien naam droeg, òf dat ze als een tweede Izébel wordt aangeduid.

Eerst onlangs heeft men, ook langs anderen weg, ontdekt, dat er toentertijd zulk een Sibyl in Thyatíre is geweest. Althans het is bekend geworden, dat er in de tweede helft der eerste eeuw een vrouw van grooten invloed in die stad was opgestaan, die door waarzeggerij in den trant der Sibyllen, een grooten aanhang verwierf, en even buiten de stad in een prachtigen tempel haar zetel hield.

Nu laat het zich zeer goed verklaren, hoe vooral uit haar aanhang velen zich vrij spoedig bij de kerk van Christus voegden.

Zulke Sibyllen hadden het veelal druk over een nieuwen tijd die komende was ; over gruwelijke gebeurtenissen die te wachten waren ; en over een ganschen ommekeer in de zake der religie.

Toen nu de eerste gezanten van Christus in Thyatíre optraden, en naar het scheen, een geheel nieuwe religie en bovendien het naderend einde der wereld, en de wederkomst van Jezus verkondigden, was het niet zoo vreemd, dat meer dan één uit haar volgelingen hierin de vervulling van haar voorzeggingen zag en zich ijlings bij de kerk aansloot. Natuurlijk niet als vrucht van genade, maar op den valschen grond van een verzonnen waarzegging.

Die overgang tot de kerk van Christus sloot dus volstrekt niet in, dat ze de Sibylle verlieten en aan Jesabel den rug toekeerden ; maar had veeleer het gevolg dat ze Jesabel nog hooger dan vroeger stelden.

Immers haar voorzegging bleek uit te komen.

Zoo ontstond er in den kring dier mannen en vrouwen een zondige vermenging van Christelijke belijdenis en afgodische toovenarij.

En het droef gevolg hiervan was, dat niet de reinheid van ziele die het Christendom predikt, maar de ontuchtige levensopvatting, die Jesabel had aangemoedigd, almeer den toon aangaf.

Hierdoor verleidden deze mannen ook menig zwakker Christen, om op gelijke wijze aan het vleesch den teugel te vieren.

En zoo ontstonden er in de kerk van Thyatíre ontzettende toestanden, eenerzijds van geestelijke, dweepzieke overspanning, en anderzijds van onkuischheid en verregaande ontucht.

Vandaar Jezus' vermaning aan deze kerk in zijn brief aan Thyatíre : „Ik heb tegen u, dat gij de vrouw Jesabel laat leeren, die zich uitgeeft voor eene profetesse, en die mijne dienstknechten verleidt, dat ze hoereeren en afgodenoffer eten."

Christus zelf heeft haar toen bezocht met een bange ziekte. „Zie," zoo heet het in den brief, „ik werp haar te bed, en hare kinderen zal ik door den dood ombrengen, en alle kerken zullen weten, dat ik het ben die nieren en harten onderzoek."

Het kwaad is dus gestuit. Niet vanzelf, maar door een machtig ingrijpen des Heeren. Hij zelf heeft door zijn voorzienig bestel de kerk van Thyatíre gered.

Maar het droeve feit bleef niettemin bestaan, dat een pas geplante kerk des Heeren zich op zoo schromelijke en schandelijke wijze, in geestelijke overspanning, aan den demonischen geest der heidensche toovenarij gekoppeld had, en in stede van haar God te verheerlijken, den naam des Heeren te schande had gemaakt.

En daarom is het gevaarlijke bedrog van deze Sibyl opgeteekend, om het door Gods Woord aan de kerken in alle eeuwen te toonen, waar het uitloopt, als men den eenvoud des geloofs varen laat, naloopt wat de nieuwsgierigheid prikkelen kan, en allerlei wereldsche verzinsels in de prediking van het Evangelie mengt.

Dan wordt de geest overvoed.

Het Evangelie in zijn heiligen eenvoud bevredigt de zucht naar het curieuse-pikante niet, en al spoedig wordt de kerk van Christus slechts een ledige vorm, die dienst doet om aan allerlei ongoddelijke geesten een positie en invloed te verzekeren.

Dubbel gevaarlijk wordt dit, als *de vrouw* er bij in het spel komt.

De vrouw moet niet in Christus' kerk willen leeren en geen leidster der geesten willen zijn. En poogt ze dit toch, en zoekt ze dan haar kracht in het vreemde en pikante, dan ligt ijlings het gevaar voor de hand, dat vleesch en geest zich dooreenmengen en die afschuwelijke toestanden openbaar worden, die de Schrift ons in het bedrijf der Nicolaieten leert kennen. D. w. z. van mannen en vrouwen, die zich niet vroom en kuisch voordeden, om in het geheim hun lust bot te vieren, maar lieden, die *openlijk* de duivelsche bewering opstelden, alsof volgen van het vleesch juist een kenmerk van hoog-geestelijken zin was.

Geestelijke gruwelen, die zich alle eeuweu door in Christus' kerk bestendigd hebben, en die ook in onze eeuw en in ons land volstrekt nog niet ganschelijk verdwenen zijn, maar gedurig weer opduiken onder den vorm van het Antinomianisme.

Nu moet heilige toorn hiertegen telkens opnieuw in Christus' kerk opwaken.

Geen oogenblik moogt ge aan het booze praten van deze geesten uw oor leenen; want hoe ze het u ook beredeneeren willen, uw onmiddellijk besef zegt u, dat Christus met dezen Belial geen gemeenschap *kan* hebben.

Slechts onderscheide men steeds wel tusschen de verleiders en de verleiden.

Wie zulke dingen drijft, moet in heiligen toorn gestraft en uit Christus' kerk gebannen. Met zoo onheilige geesten mag geen gemeenschap gepleegd.

Maar de *misleiden*, die door al het zoet en zondig gekeuvel waren

verstrikt en overgehaald, moet ge waarschuwen, moet ge in hun conscientie prikkelen, moet ge met trouwe liefde weder naar u toe trekken.

Zij moeten worden gered.

XXVII.

Lydia.

> En eene zekere vrouw met name Lydia, eene purperverkoopster van de stad Thyatire, die God diende, hoorde *ons;* welker harte de Heere heeft geopend, dat zij acht nam op hetgeen van Paulus gesproken werd.
> *Hand.* 16 : 14.

Lydia was uit Thyatíre, uit dezelfde stad waar de Sibylle Jesabel Gods volk poogde te verleiden ; maar ze woonde, toen ze Paulus ontmoette, te Philippi.

Ze hield een winkel, waarin ze verfwaren verkocht, want er wordt gezegd, dat ze een purperverkoopster was ; wat natuurlijk *niet* zeggen wil, dat ze enkel purper verkocht. Gelijk wij spreken van een *kruidenier*, al verkoopt die niet enkel kruiden, maar ook suiker, zout, zeep en zooveel meer, zoo ook heette zij een *purperverkoopster*, al verkocht ze in haar winkel ook velerlei andere waar. Ook was ze volstrekt niet klein behuisd, want ze had in haar woning de gelegenheid, om Paulus en Silas, en wie hem verder verzelden, te herbergen.

Of ze van Joodsche herkomst was staat er niet bij, maar in elk geval was ze tot den God Israëls bekeerd, want op den Sabbath vinden we haar met andere Joodsche vrouwen op de plaats van de samenkomst.

Niet in de Synagoge, want die was er blijkbaar destijds in Philippi niet ; en in zulke plaatsen zonder Synagoge, hadden de Joden de gewoonte, op den Sabbath ergens buiten de stad, op een stuk weiland, of onder geboomte saâm te komen, niet om er den gewonen dienst te doen, maar om er saâm te bidden.

Te Philippi deed daarvoor een beschaduwd open plein bij de rivier dienst ; die rivier heet thans de Maritza, en geeft nog door het eilandje, dat haar in twee armen deelt, aan de thans nog aanzienlijke stad een aanlokkend voorkomen.

De plaats waar toen de Joden hun gebed deden, wijst men er nog aan, ook al kan men in zulk een traditie geen onbepaald vertrouwen stellen.

Maar geheel de toedracht der zaak kan men zich daarom nog levendig voorstellen, en zich even indenken, hoe die Joodsche vrouwen daar gehurkt aan de rivier nederzaten, en hoe Paulus met Silas

zich daarheen begaf, om het den vrouwen aan te zeggen, dat de Messias, waarop ze hoopten, in Jezus van Nazareth verschenen was.

Veel gehoor schijnt Paulus echter bij die vrouwen niet gevonden te hebben. Althans, het staat van Lydia als een exceptie opgeteekend, dat *zij* het woord aannam; wat ons denken doet, dat de meeste anderen het verwierpen.

Blijkbaar was Paulus zoo pas in Philippi aangekomen. Hij was er pas enkele dagen. En nog altoos had zich geen gelegenheid voorgedaan, om aansluiting aan het volk en gehoor te vinden. Hij had daarom gewacht op den Sabbath. Natuurlijk had ook Lydia haar winkel op den Sabbath gesloten. En ging ze, door haar God geleid, naar de plaatse des gebeds.

Want dat niet Paulus' prediking haar kon wederbaren, spreekt van zelf. De uitwendige roeping *kan* het nooit doen, zoo de *inwendige* roeping niet vooruit gaat en het woord verzelt.

Er staat dan ook van Lydia expresselijk bij, dat *„de Heere haar hart geopend had"*.

Waarom Lydia's hart wel, en van die anderen niet? Wie zal hierop antwoorden? De Heere is vrijmachtig. Hij kiest. Kiest uit naar vrije genade. En ook nu nog, als de zendeling uitgaat, kan die zendeling niemand tot leven brengen, zoo God niet onder die Heidenen, of Turken of Joden zijn uitverkorenen heeft. Zoo de Heere niet voorgaat, is al de arbeid van den zendeling zonder vrucht en doelloos.

Maar Lydia *was* een verkorene des Heeren. Hij was met overwinnende genade in haar hart binnengedrongen. Hij had haar omgezet. En daarom boeit die Paulus haar. Wat ze hoort, gaat er bij haar in. *Zij* verstaat, waar die *anderen* slechts klanken hooren, of Paulus misschien uitlachen. Er gaat een licht in haar ziel op. Ze strekt de hand naar den Christus uit, dien Paulus haar predikt, en ja *ze gelooft*.

Maar nu dringt dan ook heur hart haar, èn om meer te hooren, èn om aan deze dienstknechten des Heeren haar hulpe te bieden.

Ze waren in een gemeene herberg ingekeerd, en dit kon in die dagen hun niet anders dan tegenstaan, toen deze soort herbergen nog zoo ellendig ingericht en meestal enkel door min gezocht gezelschap bevolkt waren.

En daarom staat haar besluit dadelijk vast: Paulus en Silas moeten bij haar komen inwonen.

Wel was ze blijkbaar een ongehuwde vrouw, misschien een weduwe, maar juist doordat ze een winkel dreef en meer aan het publieke leven gewend was, overwint ze haar schroom, en noodigt deze gezanten des Heeren bij zich.

Ze bood dit aan, niet als een dienst, maar smeekte er om als een gunst: „Indien gij", zoo sprak ze, „mij een ware belijderesse des Heeren vindt, komt dan in mijn huis, en blijft bij mij". En wel aarzelde Paulus een oogenblik. Maar zij hield aan, en Paulus gaf toe. Of zooals er letterlijk staat: *zij dwong hem.*

Ook schijnen haar huisgenooten met haar vromelijk in de verwachting van den Messias die komen zou, geloofd te hebben. Want ook die huisgenooten belijden den Messias, en worden met haar gedoopt.

En zoo heeft zij dan eenige dagen de apostelen des Heeren geherbergd; tot de storing kwam, toen Paulus en Silas gevangen werden genomen. Dag van doodelijken angst voor Lydia, toen Paulus niet terugkeerde, en het gerucht haar berichtte, hoe ze in den kerker waren gezet.

Ge kunt u dan ook voorstellen, hoe Lydia, die uren lang, telkens met haar huisgenooten voor Paulus in gebed en smeeking ging. En ook de andere bekeerlingen uit Philippi schijnen zich bij haar aan huis in het gebed vereenigd te hebben.

En zoo bleven ze in angstige verwachting beiden, tot eindelijk aan de deur werd geklopt, en Paulus, met Silas, door Gods wonderdaad uit den kerker verlost, weer voor hen stonden.

En toen, zoo lezen we, gingen Paulus en Silas weer binnen, en genoten voor het laatst Lydia's milde gastvrijheid.

Er werd gedankt.

Paulus vermaande de broederen, met het oog op de vervolgingen, die ook hun boven het hoofd hingen.

En nu scheidde hij van deze vrome vrouw, in wie God zijn genade verheerlijkt had, en die door wat ze aan Paulus deed, ook nog na achttien eeuwen leeft in de dankbre herinnering van Gods volk.

XXVIII.

Priscilla.

Groet Priscilla en Aquila, mijne medewerkers in Christus Jezus. *Rom.* 16 : 3.

Prisca (2 Tim. 4 : 19) of Priscilla (Rom 16 : 3) was een Joodsche vrouw uit den gegoeden burgerstand. Haar man, Aquila, hield, wat wij zouden noemen een zeilmakerswinkel, waar men zich vooral toeleï op het maken van zeilen voor tenten.

Deze echtelieden waren herkomstig uit Pontus, maar actief van aard, waren ze niet in dit stille stedeke blijven hangen, maar hadden zich te Rome, in de groote keizerstad, gevestigd, en deden hier goede zaken, tot keizer Claudius, met alle Joden, ook hen uit die groote wereldstad verdreef.

Te scheep gingen ze naar Corinthe, een der eerste handelssteden van dien tijd, en te dier plaatse ontmoetten ze den heiligen apostel Paulus.

Haast zou men zeggen, dat ze toen nog Joodsch moeten geweest zijn, en dat Paulus zich als zeilmakersknecht op den winkel heeft aangediend. Indien toch Aquila toen reeds Christen ware geweest, is het niet wel te verklaren, hoe hij gewild zou hebben, dat zulk een geheel eenig apostel des Heeren zijn kostelijken tijd verdeed met zeilen te naaien.

Ge zoudt zoo zeggen, dat kan niet. Paulus was een man alleen. Hem zijn onderhoud te geven, was toch geen onoverkomelijk bezwaar. Ja, hoe zou het te verstaan zijn, dat ze, als reeds geloovig, den apostel des Heeren in hun gezin hadden, en er dan niet een voorrecht in hadden gezien, om hem als een van God gezonden gast in den huislijken kring te ontvangen. En al liet zich dat nog denken bij een man, die een vrouw had, welke tegen alles opzag, zeker niet bij een man als Aquila, aan wien God in Priscilla een blijkbaar zoo energieke en beleidvolle vrouw had geschonken.

Te Efeze stelden ze hun huis wel open, om er kerk te laten houden (1 Cor. 16 : 19). En hoe zou dan een echtpaar, dat blijkbaar goed placht te wonen, en heel de gemeente ontving, Paulus zeilen hebben laten naaien, als ze hem toen reeds als een apostel van Christus hadden begroet?

Stel u daarom liever voor, dat Paulus, die vroeger het zeilmaken geleerd had, *toen ze nog Joden waren*, zich op den winkel bij hen aanmeldde; dat zoo de gelegenheid zich voordeed, om met het huisgezin in aanraking te komen; en dat op die wijs het Evangelie van Christus in dit huis kwam.

En dan spreekt het van zelf, dat Priscilla, zoodra ze bekeerd was, aan dat werken van Paulus op den winkel een einde heeft gemaakt, hem een plaats der eere in haar huis aanbood, en zoo den apostel vrijmaakte om allerwegen in Corinthe Jezus als Koning uit te roepen. Zij die op een hachlijk oogenblik voor Paulus het leven gewaagd had, Rom. 16 : 4), hoe zou ze hem niet van de nooden des levens hebben ontheven?

En een oppervlakkige bekeerlinge is Priscilla niet geweest.

Niet een lieve vrouw, met veel sentiment, maar die de waarheid meer als bijzaak beschouwde, gelijk men thans nog zooveel vrouwen uit hooger en lager stand, onder de belijderessen des Heeren vindt, die ja meê doen, en wel geestelijke aandoeningen kennen, maar die er nooit aan dachten, om eens recht diep in de kennisse der waarheid in te dringen.

Neen, Priscilla was voor deze gevoels-oppervlakkigheid te dege-

lijk, en juist daardoor trok ze Paulus zoo aan. In haar gezin toch was de apostel niet alleen leermeester in Christus, maar ook huis- en zielsvriend, en uit alles blijkt, dat het hem bij Aquila en Priscilla zoo recht naar zijn hart was.

Priscilla, blijkbaar een vrouw die reeds als Jodin ter dege in Gods Woord thuis was, luisterde dan ook zóó opmerkzaam op wat de apostel des Heeren openbaarde, dat ze de groote vraagstukken van Gods Koninkrijk vatte, er in meêleefde, ze geheel doordacht, en welhaast in staat was om zelfs andere personen er in te onderrichten.

Dat bleek te Efeze aan Apollos; een man van beteekenis en van zeldzame welsprekendheid, die wel door Johannes-jongeren op den Christus was voorbereid, maar de kern en het pit der Christelijke religie nog nooit gevat had.

Toch sprak die Apollos eens tot de gemeente, die Priscilla te Efeze in haar eigen huis had. Zoo hoorde ze hem. En toen ze nu merkte, hoe bitter die goede Apollos nog in de war was, ging ze geen kwaad van hem spreken, maar nam hem bij zich, en „leide hem den weg Gods bescheidenlijker uit."

Zoo althans staat er in onze overzetting, maar ongelukkig met een Nederlandsch woord, dat in de 17de eeuw iets heel anders beduidde dan thans. „Bescheidenlijker" wil nu zeggen, op een nederige, beleefde, niet opgeblazen, en niet hooge manier. Maar onze Staten-overzetters bedoelden met dit *bescheidenlijker*, wat wij *onderscheidenlijk* noemen, d. i. *nauwkeurig*, *precies* en op *juiste* wijze.

Apollos had de klok hooren luiden, maar hij wist niet waar de klepel hing. Hij had zoo vage begrippen nog en verliep zich in gemeenplaatsen en groote woorden. En daarom voelde Priscilla terstond, dat er geen kracht in zat, ja dat er allerlei ketterij uit hem opkwam. En toen heeft die degelijke vrouw, blijkbaar op een oogenblik dat er geen leeraar was, dien Apollos heel de zaak der Christelijke religie eens precies uitgelegd, en hem het groote stuk der rechtvaardigmaking door het geloof eens recht helder doen verstaan.

Nu is zulk eene Priscilla in elke gemeente waar ze woont, een kracht, en het ware wel te wenschen, dat we in alle groote gemeenten op tien, twintig zulke Priscilla's wijzen konden.

Priscilla staat toch in Gods Woord vermeld als een getuige aan Gods kerk, dat ook de vrouw, ja, ook de gehuwde vrouw in Gods kerk nog een andere roeping heeft, dan om op te gaan in heur dagelijksche beslommering of in den Dorkas-arbeid.

Ook de vrouw moet *gelooven*, en dat geloof moet ook bij de vrouw in *kennisse der waarheid* kracht zoeken.

O, hoeveel jongelingen zouden niet behouden zijn, indien hun moeder voor hen een Priscilla ware geweest!

Want dat juist is de kracht van zulke Priscilla's: ze zijn thuis

in de waarheid, en zoo helder weten ze u die voor te stellen. Maar bovendien hebben ze dat innemend teedere van de vrouwelijke bekoring, die ge in den man altoos mist.

Priscilla keerde later naar Rome terug. Naar de traditie zegt, is ze als martelaresse voor den naam des Heeren gestorven. Doch al mist dit bericht zekerheid, een *getuige* des Heeren is ze zeer zeker geweest; want heel haar leven was na haar bekeering één opoffering van zich zelve en één toewijding van al haar talent aan de zake van Christus.

XXIX.

Drusilla.

> En na sommige dagen Felix daar gekomen zijnde met Drusilla zijne vrouw, die eene Jodin was, ontbood Paulus, en hoorde hem van het geloof in Christus.
> *Hand.* 24: 24.

Drusilla was uit Edom herkomstig, een dochter van den Idumeeschen koning Herodes Agrippa, en zag in het jaar 34 na Christus geboorte het levenslicht. En evenals haar volk beleed ook Drusilla, in naam althans, de Joodsche religie, en ook tot haar is door Paulus de roepstem des Heeren gekomen, of ze knielen wilde voor Sions gezalfden Koning.

Ze was, toen ze te Caesarea Paulus hoorde, een vrouw van nog geen volle twintig jaar, maar die toch op zoo jeugdigen leeftijd reeds een veelbewogen leven achter zich had. Drusilla was een jonge vrouw van zeldzame schoonheid, en die schoonheid had haar tot diep zedelijken val gebracht.

Ze was namelijk reeds als meisje van 15 à 16 jaar gehuwd met vorst Azizus, den koning van Emesa; maar wel verre van dezen haren gemaal getrouw te blijven, had ze hem verlaten, en zich voorts in onwettigen echt verbonden met den Romeinschen landvoogd Felix.

Dit was zoo toegegaan, dat Felix haar op hofpartijen ontmoette, en onverwijld door haar Oostersche schoonheid innig bekoord was, zoodat hij terstond het plan opvatte haar te ontvoeren. Hij, de landvoogd van het machtige Rome, had toch al even weinig van den toorn van den machteloozen koning Azizus te duchten, als Nederlands gouverneur op Java van den vorst van Djokjo.

En Drusilla, die zich gestreeld voelde door de gedachte, dat een zoo machtig landvoogd zijn oog op haar had laten vallen, wees hem niet aanstonds af. Wel bewilligde ze niet terstond. Maar toen Felix een Joodsch duivelbezweerder, met name Simon, op haar had afgezonden, liet ze zich door dezen sluwen makelaar, na weinig

tegenstribbelen, belezen ; verliet in stilte het hof van Azizus ; en huwde kort daarop met Felix.

Een huwelijk alzoo, waaraan de dubbele zonde kleefde, dat ze gehuwd was met een Heiden, die niet den godsdienst harer vaderen beleed, en ten andere dat ze, terwijl haar wettige man nog leefde, hem verliet en zich aan Felix overgaf.

Toch kon Azizus er weinig tegen doen.

Macht dekte ook hier de misdaad.

En Drusilla schaamde zich niet, om openlijk als de vrouw van Felix in het openbaar op te treden.

Omstreeks een jaar nu was ze gehuwd met dien heidenschen landvoogd, toen Paulus als gevangen man naar Caesarea kwam.

Dit schijnt ook haar nieuwsgierigheid geprikkeld te hebben.

Althans, toen Felix Paulus voor liet komen, zat zij er bij. Het gerucht van den Christus was ook tot haar doorgedrongen. En nu moest ook Drusilla eens een man van die nieuwe secte zien, en hooren wat zulk een man wel vertelde.

Nu, ze heeft dit dan ook gehoord.

In boeien voor haar staande heeft de apostel en getuige van Christus ook haar verkondigd, dat de star uit Jacob was opgegaan, en dat God Zijn volk had bezocht.

Doch Paulus deed meer.

Hij kende natuurlijk nog veel beter dan wij al de bijzonderheden van Drusilla's zondig leven, en het moest hem grieven in de ziel, dat een Joodsche jonge vrouw aldus het geloof harer vaderen schond, en ergeren meer nog, dat dit jonge meisje, door de verlating van Azizus en haar onwettig huwelijk met Felix, zoo ruw en roekeloos Gods gebod met voeten had getreden.

En het was deze ergernis, die, in diepe verontwaardiging, den apostel ten slotte niets ontzien deed, en hem op de aangrijpendste wijze tot Felix en zijn Drusilla deed spreken van *rechtvaardigheid*, van *matigheid* en van *oordeel*.

Van *rechtvaardigheid*, want het was breuke van recht en trouw, zoo als ze met Azizus had gehandeld. Van *matigheid*, want alleen wellust en zucht naar macht en weelde deed haar in zondigen echt met Felix leven. En van *oordeel*, want hoe thans ook alles naar wensch scheen te gaan, het oordeel Gods over zoo zondig bestaan, zou stelliglijk komen.

En dat oordeel *is* ook gekomen.

Niet in die mate over Felix, die zeker de minst schuldige was, daar hij als Heiden minder had geweten, en die op Paulus' prediking althans opschrikte en waarlijk bevreesd werd.

Maar wel is dat oordeel gekomen over Drusilla.

Ook Drusilla, die de pijl wel voelde welke Paulus haar in de conscientie schoot, maar die er zich schaamteloos tegen verzette, de verzenen tegen den prikkel sloeg, en lachte om zoo ongelegen ernst.

Een twintig jaar later namelijk had de ontzachlijke uitbarsting van den vuurspuwenden Vesuvius plaats, waardoor de twee bloeiende steden van Pompeï en Herculanum geheel verwoest en met lava overgoten werden.

Velen zijn toen nog gevlucht en door de vlucht in tijds ontkomen, maar Drusilla, die met haar eenig kind Agrippa, juist op dat oogenblik in Pompeï logeerde, werd òf niet vroeg genoeg gewaarschuwd òf telde het gevaar niet. Althans Jozephus meldt ons, dat ook Drusilla met haar kind toen onder de brandende lava werd bedolven.

Ze had het *recht* belachen, met de *matigheid* gespot, en toen, op dat vreeslijk oogenblik, kwam het *oordeel.*

En Drusilla, die haar geloof had onteerd, de prediking van den Christus had verworpen, haar man had verlaten, en in zondigen echt had voortgeleefd, ervoer bij Pompeï's ondergang, hoe vreeslijk het is te vallen in de handen van den levenden God.

XXX.

Euodia en Syntyche.

> Ik vermaan Euodia en ik vermaan Syntyche, dat zij eensgezind zijn in den Heere.
>
> *Filip.* IV : 2.

Vooral in de Heidenwereld heeft de vrouw bij het eerste optreden van de kerk van Christus een groote rol gespeeld.

Uit de groetenissen aan het slot van Paulus brieven leert men dan ook heel een reeks van zulke invloedrijke vrouwen kennen.

Te Rome alleen Phoebe van Kenchrea, Maria, „die veel voor ons gearbeid heeft," Tryphena en Tryphosa, „vrouwen die in den Heere arbeiden," Persis „die veel gearbeid heeft in den Heere," en dan nog Julia, en een zuster van Nereus.

Een breede reeks in die toen nog zoo bitterkleine kerk te Rome, die toont hoe sterk Paulus met die vrouwelijke hulp in den dienst des Evangelies rekende.

En zoo was het ook in de kerk te Philippi.

Eerst trad daar Lydia, de purperverkoopster, op den voorgrond; en nu weer hooren we van twee invloedrijke vrouwen, de ééne Euodia en de andere Syntyche geheeten, van wie Paulus roemt, dat

het vrouwen zijn, „die met hem gestreden hebben in het Evangelie, èn toen hij weg was met Clemens, èn later met andere arbeiders in het Evangelie.

Beiden waren dus vrouwen, die reeds bij Paulus komst te Philippi onder de eersten behoorden die het Evangelie aannamen, en dat niet alleen, maar die terstond zich aan Paulus aanboden, om meê actief op te treden, en die op vrouwelijke wijze geholpen hadden, om de kerk te Philippi tot openbaring te brengen.

En dit was geen vlaag van een oogenblikkelijke opwelling geweest. Integendeel, ze waren er werkzaam gebleven, ook toen de kerk reeds gevestigd was; en toen eerst Clemens, en later anderen aan het hoofd van deze bloeiende kerk kwamen, waren deze beide vrouwen steeds voortgegaan in heiligen ijver, en hadden haar kracht aan den bloei der kerk gewijd.

Doch helaas, in zoo schoone vrucht kwam ten leste een wormsteek.

Euodia en Syntyche kregen ten leste geschil, en dit was natuurlijk voor de kerk allerverderfelijkst.

Daar juichte de vijand in, en daarover treurde de gemeente.

Waarom ze geschil kregen, vermeldt Paulus niet. Of het was, dat de ééne op de andere naijverig werd? Of de ééne het werk op een andere wijze wilde inrichten dan de andere? Of omdat Euodia op Syntyche's terrein was gekomen? Of omdat Syntyche meer vrucht op haar werk zag dan Euodia? Uit te maken is dit nooit. Maar in elk geval, het was Kain en Abel geworden. En de gemeentearbeid lag verlamd. En de voortgang van het Evangelie leed schade.

En wat doet Paulus nu?

Haalt hij de schouders op, en vindt hij het wel pijnlijk, maar om toch deze ruzie tusschen die twee vrouwen maar stil heur gang te laten gaan?

O, in het minst niet.

Zulk een twistappel *mag* niet in het midden der gemeente blijven liggen. Dat onteert den naam des Heeren. Dat smaadt Gods kerk. Dat deed Euodia en Syntyche in genade verachteren. En omdat bij geschil tusschen twee zoo invloedrijke vrouwen, allicht deze voor de eene en gene voor de ander partij trekt, zou het de genade Gods, zou het zijn zegen voor de gemeente rooven, en een ban op haar leggen.

En daarom schrijft Paulus: Met dat getwist tusschen Euodia en Syntyche moet het uit zijn. Dat mag niet langer geduld. Omdat ze beide gekocht en van éénen Heere zijn, *moeten* ze in Christus ook eensgezind wezen.

En herinner u nu, wat hij tegelijkertijd, nog zonder deze vrouwen

te noemen, in dezen zelfden brief betuigd had: „Indien er dan eenige vertroosting is in Christus, indien er eenige troost is der liefde, indien er eenige gemeenschap is des Geestes, indien er eenige innerlijke bewegingen en ontfermingen zijn, zoo vervult mijne blijdschap, dat gij moogt eensgezind zijn, dezelfde liefde hebbende, van één gemoed *en* van één gevoelen zijnde, geen ding doende door twisting, noch door ijdele eer, maar door ootmoedigheid de een den ander uitnemender achtende dan zich zelven."

En oordeel zelf, of Paulus bij het schrijven van dat roerend woord, niet in de eerste plaats juist aan Euodia en Syntyche zal gedacht hebben?

Maar Paulus doet meer.

Hij weet dat er te Philippi een vriend woont, die op beide vrouwen invloed heeft, zekeren Syzygos, en aan dezen schrijft hij nu, om hem zijn plicht voor te houden, dat hij zijn invloed niet ongebruikt mag laten, om dit twistvuur uit te dooven.

Syzygos, zoo schrijft Paulus, moet die vrouwen *behulpzaam* zijn.

Want dat is het. Christen-broeders of Christen-zusters, die geschil of een twist hebben, moeten *geholpen* worden. Beiderzijds willen ze wel den vrede. Elk van de twee zal God op de knieën om herstel van den vrede bidden. Maar ze zijn onmachtig om zich zelf te helpen.

En daarom moet dan de liefde der andere broeders en zusters hun hulpe bieden.

Zoo geschiedde het dan ook te Philippi, en er is geen twijfel, of er is aan de noodlottige verdeeldheid een einde gemaakt, doordat ze *terstond* gesmoord is.

Want daar juist komt het op aan.

Als zulk een boos vuur pas opvlamt, trapt ge het met één voet uit. Maar laat ge het den tijd om voort te branden, dan kan ten leste heel de kerk het niet meer blusschen, en sterft men ten leste onverzoend.

En daarom gaat er uit dit vermaan van den apostel, nu nog, zoo voor mannen als voor vrouwen, een apostolische roepstem naar al Gods kerken uit, om, waar ook onverhoopt zulke twistingen tusschen personen uitbreken, er terstond bij te zijn; onverwijld de twistenden te vermanen en te bestraffen; hun tot verzoening de behulpzame hand te bieden; en niet af te laten, tot aan de Tafel des Heeren de verzoening bezegeld zij.

INHOUD.

UIT HET OUDE TESTAMENT.

		Bladz.
I.	Onzer aller moeder	1
II.	Ada en Zilla	3
III.	Sarah	5
IV.	Hagar	8
V.	Ketura	10
VI.	Rebekka	12
VII.	Debora de voedster	15
VIII.	Lea	17
IX.	Rachel	19
X.	Judith en Basmath	21
XI.	Dina	23
XII.	Thamar	25
XIII.	Asnath	28
XIV.	Siphra en Pua	30
XV.	Jochébed	33
XVI.	De dochter van Pharao	35
XVII.	Mirjam	37
XVIII.	Zippôra	39
XIX.	Rachab	41
XX.	Deborah	44
XXI.	Jaël	46
XXII.	Jephtha's dochter	48
XXIII.	Manóach's vrouw	50
XXIV.	Delila	52
XXV.	Naömi	55
XXVI.	Orpa	57
XXVII.	Ruth	59
XXVIII.	Hanna	62
XXIX.	De moeder van Icabôd	64
XXX.	Abigaïl	66
XXXI.	Michal	68
XXXII.	Báthseba	70
XXXIII.	De Thekoïtische	72
XXXIV.	De toovenaresse van Endor	75
XXXV.	De landvrouw van Bahûrim	77
XXXVI.	De echte moeder van het onechte kind	79
XXXVII.	Rizpa	81
XXXVIII.	De vrouw van Job	84
XXXIX.	De koningin van Scheba	86
XL.	Jerobeam's gemalinne	88
XLI.	De weduwe van Sarphath	90

		Bladz
XLII.	Izébel	92.
XLIII.	De Sunamitische	95
XLIV.	Een Joodsche buitenslands	96
XLV.	Athalia	99
XLVI.	Joséba	101
XLVII.	Hulda	104
XLVIII.	Noädja	106
XLIX.	Vasthi	108
L.	Esther	110

UIT HET NIEUWE TESTAMENT.

		Bladz.
I.	Elisabeth	115
II.	Maria. I. In haar nederheid	117
III.	Maria. II. De moeder des Heeren	119
IV.	Maria III. In haar geloof	121
V.	Anna	123
VI.	Petrus' schoonmoeder	125
VII.	Salome	127
VIII.	De bloedvloeiende vrouw	129
IX.	Maria Magdalena	131
X.	Maria, de Apostelmoeder	133
XI.	Maria van Bethanië	136
XII.	Martha	138
XIII.	De Samaritaansche vrouw	140
XIV.	De Kananeesche	142
XV.	Pilatus' vrouw	144
XVI.	Herodias	146
XVII.	De boetvaardige zondaresse	148
XVIII.	Caiaphas' dienstmaagd	150
XIX.	Saffira	152
XX.	Maria van Jeruzalem	154
XXI.	Rhodé	156
XXII.	Dorkas of Thabitha	158
XXIII.	Maria van Rome	160
XXIV.	Loïs	162
XXV.	Eunice	164
XXVI.	Jesabel	166
XXVII.	Lydia	169
XXVIII.	Priscilla	171
XXIX.	Drusilla	174
XXX.	Euodia en Syntyche	176